

L 67-5
45

Maksa Ls 5.—

APDROŠINĀŠANA BALTIJAS VALSTĪS UN SOMIJĀ

AR
NEOFICIALU PIELIKUMU:
LIKUMI UN RĪKOJUMI
PRIVĀTĀ APDROŠINĀŠANĀ.

Sastādītājs
Gotards Krūmiņš
cand. rer. merc.

RĪGĀ

1935

Izdevējs Jēkabs Krūmiņš

APDROSINAŠANA BALTIJAS VALSTĪS UN SOMIJĀ

Sastādītājs
Gotards Krūmiņš
cand. rer. merc.

RĪGĀ

1935

Izdevējs Jēkabs Krūmiņš

13-1
L-1
II
VPP

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~73-40.774~~ 0309057927

Akc. Sab. „Izdevējs” spiestuve,
Rīgā, Elizabetes ielā № 83/85.

Literatūra,

kuŗa lietota un ņemta vērā šīs brošūras sastādīšanā,

Valdības Vēstnesis 1919.—1934. g.

Likumu un valdības rīkojumu krājums 1919.—1922. g.

Likumu un ministru kabineta noteikumu krājums 1923.—1934. g.

Valsts statistiskā gada grāmata. 1921.—1934. g. izdevumi.

Darba statistika 1926.—1933. g.

Veselības statistika 1928.—1933. g.

Ekonomists, 1921.—1934. g. izdevumi.

Cand. rer. merc. Gotarda Krūmiņa brošūras: Apdrošināšana (1925. g. izd.); Apdrošināšanas gada grāmata (1927. g. izd.); Privātā apdrošināšana 1926. un 1927. g. (1929. g. izd.); Latvijas apdrošināšanas akciju sabiedrību darbība 1928. g. (1929. g. izd.); Privātā apdrošināšana 1919.—1929. gados (1931. g. izd.); Privātā apdrošināšana Latvijā 1930. g. (1931. g. izd.); Latvijas apdrošināšanas akciju sabiedrību darbība 1931. g. (1932. g. izd.); Latvijas apdrošināšanas akciju sabiedrību darbība 1932. g. (1933. g. izd.),

Kooperatīvā apdrošināšana, 1931.—1934. g. izd.

Jul Treimanis. Slimo apdrošināšana Latvijā (1926. g. izd.).

Rokas grāmata sociālās apdrošināšanas darbiniekiem. 1924. g. izdevums.

Geschichte des Rigaschen städtischen gegenseitigen Brandversicherungsvereins 1765—1922 (1927. g. izd.).

Die Rigaer Versicherungs-Gesellschaft gegründet 1804. Gründung und Geschichte 1804—1929 (1929. g. izd.).

Das genossenschaftliche Versicherungswesen in Lettland von Al. Seezeneeks (1930. g. izd.).

Svod Zakonov.

Vyriausybės Žinios (1919.—1934. g. izd.).

Lietuvos statistikos metraštis (1929.—1930., 1931., 1932. m.)

Wirtschaftliche Informationen des Finanzdepartaments der Republik Litauen. 1932. Nr. 16—17.

Tautos Ūkis. 1932. m., Nr. 6—8.

Riigi Teataja 1919—1934.

Eesti statistika 1924—1934.

Estonie de 1920—1930.

Das Versicherungswesen Estlands. Von Fr. v. Veh (1927. g. izd.).

Försäkringsväsendet (A), I. Finlands officiella statistik (1893. g. izdevums).

- Försäkringsväsendet (A), 22—25. Finl. officiella statistik (1913—1916).
- Vakuutusolot (Försäkringsväsendet). A. 26—38. Suomen virallinen tilasto. Vuonna 1917—1932 (1921.—1934. g. izd.).
- Försäkringsväsendet (B), 13—14. Försäkringsinspektörens berättelse ang. de lokala brandstods- och kreatursförsäkringsföreningarnas verksamhet under 1914 och 1915.
- Vakuutusolot (Försäkringsväsendet). B. 16—28. Suomen virallinen tilasto. Vakuutustarkastajan kertomus paikallisten paloapu- ja eläinvakuutusyhdistysten toiminnasta v. 1917—1932 (1922.—1934. g. izd.).
- Työtilastoa (B.). Apukassat. 14—28. Suomen virallinen tilasto. V. 1917—1931.
- Vakuutusolot (Försäkringsväsendet). C. Kertomus eläkekassoista sekä sairaus ja hautausapukassoista ja renkaista vuonna 1932 (1934. g. izd.).
- Statistisk årsbok för Finland 1932.
- Suomen tilastollinen vuosikirja 1933, 1934.
- Bank of Finland Monthly Bulletins 1932—1934.
- Suomen Vakuutusvuosikirja (Försäkringsårsbok för Finland) 1926, 1928, 1930, 1932.
- Vakuutussanomia.
- Brandförsäkringsrisken. Akademisk avhandling av Åke Dalberg, Mag. phil. (1914. g. izd.).
- Städernas Allmänna Brandstodsförening 1832—1932. Minneskrift.
- Finska Brandstodsbolaget för landet 1857—1907.
- Städernas Brandstodsförening för lösegendom 1872—1922. Minneskrift.
- Försäkringsaktiebolaget Kaleva 1874—1914. I. Historik. II. Statistik.
- Vakuutus-Osakeyhtiö Fennia 1882—1932.
- Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi. Muistojulkaisu 1890—1920.
- Palovakuutus-Osakeyhtiö Pohjola 1891—1916 ja 1891—1931.
- Industriidkarenes i Finland Ömsesidiga Brandstodsförening 1902—1927.
- Olycksfallsförsäkringsföreningen Aura 1917—1927.
- Suomen Asetuskokoelma 1933: 1) Vakuutusopimuslaki (Nr. 132); 2) Laki kotimaisista vakuutusyhtiöistä (Nr. 174).
- Finlands Författningssamling 1933: 1) Lag om försäkringsavtal (Nr. 132); 2) Lag om inhemska försäkringsbolag (Nr. 174).
- Latvijas, Lietavas, Igaunijas un Somijas apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbības gadu pārskati.

S a t u r s.

	Lappuses
Priekšvārds	7
I daļa. Apdrošināšana Latvijā	9— 54
I. Vēsturisks pārskats	9— 14
II. Apdrošināšanas likumdošana	14— 26
A. Privātā apdrošināšana	14— 20
B. Sociālā apdrošināšana	20— 26
III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība	26— 54
A. Privātā apdrošināšana	26— 49
1. Ugunsapdrošināšana	34— 40
2. Dzīvības apdrošināšana	40— 42
3. Transportapdrošināšana	43— 44
4. Automobiļu apdrošināšana	44— 47
5. Stiklu, ielaušanās zādzību, nelaimes gadījumu, mājlopu, civiltiesiskās atbildības un pārējās apdrošināšanas nozares	47— 49
B. Sociālā apdrošināšana	49— 54
1. Apdrošināšana nelaimes gadījumos	49— 51
2. Apdrošināšana slimību gadījumos	51— 54
II daļa. Apdrošināšana Lietuvā	55— 70
I. Vēsturisks pārskats	55— 57
II. Apdrošināšanas likumdošana	57— 60
A. Privātā apdrošināšana	57— 58
B. Sociālā apdrošināšana	58— 60
III. Apdrošināšanas uzņēmumu darbība	60— 68
Vispārīgs pārskats	60— 64
1. Ugunsapdrošināšana	64— 67
2. Transportapdrošināšana	67
3. Dzīvības apdrošināšana	67
4. Nelaimes gadījumu apdrošināšana	67— 68
5. Mājlopu apdrošināšana	68
IV. Slimo kasu darbība	69— 70
III daļa. Apdrošināšana Igaunijā	71— 98
I. Vēsturisks pārskats	71— 74
II. Apdrošināšanas likumdošana	75— 78
A. Privātā apdrošināšana	75
B. Sociālā apdrošināšana	76— 78
III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība	78— 98
A. Privātā apdrošināšana	78— 94
1. Ugunsapdrošināšana	84— 87
2. Dzīvības apdrošināšana	87— 89

	Lappuses
	89— 90
4. Nelaiemes gadījumu apdrošināšana	90— 91
5. Ielaušanās zādzību apdrošināšana	91— 92
6. Mājlopu apdrošināšana	92— 93
7. Stiklu apdrošināšana	93— 94
8. Krusas apdrošināšana	94
B. Sociālā apdrošināšana	94— 98
1. Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem	94— 96
2. Apdrošināšana slimību gadījumos	96— 98
IV daļa. Apdrošināšana Somijā	99
I. Vēsturisks pārskats	99—104
II. Apdrošināšanas likumdošana	104—110
A. Privātā apdrošināšana	104—107
B. Sociālā apdrošināšana	107—110
III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība	111
A. Privātā apdrošināšana	111
1. Dzīvības apdrošināšana	117—121
2. Ugunsapdrošināšana	121—126
3. Transportapdrošināšana	126—128
4. Automobiļu atbildības apdrošināšana	128—130
5. Pārapirošināšana	130—131
6. Nelaiemes gadījumu apdrošināšana	132
7. Mājlopu apdrošināšana	132—135
8. Ielaušanās zādzību apdrošināšana	135
9. Mežu degšanas apdrošināšana	135
10. Stiklu apdrošināšana	136
11. Streiku apdrošināšana	136
12. Garantiju apdrošināšana	136—137
13. Darbu pārtraukšanas apdrošināšana	137
14. Kara zaudējumu apdrošināšana	137
15. Zvejiniecības rīku apdrošināšana	137—138
16. Kredīta apdrošināšana	138
B. Sociālā apdrošināšana	138—145
1. Apdrošināšana nelaimes gadījumos	138—142
2. Apdrošināšana slimību gadījumos	142—145
V daļa. Baltijas valstu un Somijas apdrošināšana salīdzinājumā.	
Sadarbības iespējamības. Nākotnes uzdevumi un vajadzības.	146—158
Pielikums: Likumi un rīkojumi privātā apdrošināšanā.	159—164

Priekšvārds.

Šīs brošūras sastādīšanas ideja radās ar nolūku veicināt sadarbību starp Baltijas valstu un Somijas privātās apdrošināšanas uzņēmumiem un norādīt uz apstākļiem, kādos, vadoties no vispārējām valsts iedzīvotāju interesēm, šī svarīgā tautsaimniecības nozare vislabāk var attīstīties.

Darba sastādīšanas gaitā izrādījās tomēr par nepieciešamu aplūkot arī sociālo apdrošināšanu, bez kuras nebija iespējams rast izskaidrojumu lielajām izšķirībām, kādas vērojamas starp šo 4 valstu apdrošināšanas darījumu apmēriem.

Šī brošūra tādēļ sniedz pārskatus kā par privātās un sociālās apdrošināšanas vēsturi un likumdošanu, tā arī privātās un sociālās apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu attīstības gaitu, struktūru un darbību katrā no šīm 4 valstīm, sevišķu vērību piegriežot apstākļiem, kādi nepieciešami, lai apdrošināšana vislielākā mērā varētu kalpot iedzīvotāju labklājības veicināšanai.

Brošūras sastādīšanai vajadzīgos materiālus un ziņas laipni sniedza Baltijas valstu un Somijas oficiālās iestādes un apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu vadošās personas, kurām še izsaku pateicību šā darba atbalstīšanā.

Autors

Dubultos, 1935. g. februārī.

Apdrošināšana Latvijā.

I. Vēsturisks pārskats.

Apdrošināšana Latvijā uzsākta 1765. g., kad pie šīs svarīgās saimnieciskās nozares organizēšanas stājās Rīgas pilsēta, nodibinādama savstarpēju ugunsapdrošināšanas biedrību ar nosaukumu «Brandt Assurances Societet». Tās statūti izstrādāti, ņemot par paraugu Berlīnes un Kaņalaču ugunsapdrošināšanas iestāžu iekārtu. Šai biedrībai bija tiesība apdrošināt tikai mūra namus Iekšrīgā, bet vēlāk (pēc pilsētas mūru nojaukšanas) līdz Elizabetes ielai, ieskaitot namus, kas uz šīs ielas atradās pret pilsētas kanāla pusi. Ugunsgrēku gadījumos nodegušo ēku atjaunošana bija obligātoriska. Biedrības statūtus Rīgas pilsētas dome (rāts) apstiprināja 1765. g. 9. septembrī (v. st.). Darbību tā uzsāka tā paša gada 22. novembrī (v. st.). Priekšpilsētu namu apdrošināšanai pret uguni «in den Vorstädten dies- und jenseits der Düna und im Patrimonialgebiete der Kayserlichen Stadt Riga» 1804. g. nodibināta savstarpēja biedrība ar nosaukumu «Brand-Assurances-Société», ko 1866. g. pārdēvēja par «Riga - vorstädtische Gesellschaft zur gegenseitigen Versicherung von Gebäuden gegen Feuersgefahr», kad tai atļāva izdarīt arī namu apdrošināšanu Vidzemē. Ar 1902. g. 2. janvāri apstiprinātiem statūtu grozījumiem šī biedrība dabūja nosaukumu «Otrā Rīgas savstarpējā ugunsapdrošināšanas sabiedrība» (Zweite Rigaer Gesellschaft gegenseitiger Versicherung gegen Feuer) un tiesību izdarīt namu apdrošināšanu arī Kurzemes pilsētās.

Lauku nekustamu īpašumu apdrošināšanai pret uguni Kurzemē 1861. g. nodibināja «Kurzemes savstarpīgo ugunsapdrošināšanas biedrību» (Kurländischer gegenseitiger Feuerversicherungs-Verein), bet Vidzemē 1862. g. «Vidzemes savstarpējo apdrošināšanas biedrību» (Livländischer gegenseitiger Asskuranzverein). Pirmās valdes sēdekļi atradās Jelgavā, otrās Tērbatā.

Starp jaunākiem, iepriekš pasaules kara dibinātiem privātās apdrošināšanas uzņēmumiem ievērojamākie ir sekošie: Latviešu savstarpīgā ugunsapdrošināšanas biedrība Jelgavā (dib. 1906. g.); Rīgas III savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība (dib. 1907. g.); «Latviešu savstarpējā dzīvības apdrošināšanas biedrība» (ar valdes sēdekli Jelgavā, dib. 1909. g.) un Kuģu savstarpējā apdrošināšanas biedrība «Laimē», ko dibināta 1912. g. ar valdes sēdekli Rīgā. Savstarpējās biedrības apdrošināšanai pret uguni nodibināja bez tam vairākās citās pilsētās.

Ievērojami lielākā skaitā dibinātas pagastu savstarpējās biedrības palīdzības sniegšanai ugunsgrēku gadījumos. Tās radušās, sākot ar

19. g. s. sešdesmitajiem gadiem, bet pie statūtiem tikušas tikai 80. gados. Starp šā veida dibinājumiem kā vecākā no tagad pastāvošajām pagastu savstarpējām ugunsapdrošināšanas biedrībām ir 1872. g. dibinātā Tolkas savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība Cēsu apriņķī.

Vēl agrāk (1859. gada 5. augustā) noorganizēja pie Dzelzavas pagasta valdes saimnieku savstarpēju pašpalīdzību ugunsgrēku gadījumos. Uz šās pašpalīdzības pamata lauksaimnieku nodegušo ēku atjaunošanai pagasta saimnieki piegādāja būvmateriālus un deva arī vajadzīgo darba spēku. Statūti šim vecākajam lauksaimnieku ugunsapdrošināšanas dibinājumam apstiprināti tikai 1884. g.

Starp pirmskaņa apdrošināšanas dibinājumiem galvenā loma bija ugunsapdrošināšanas biedrībām. Dzīvības un kuģu apdrošināšanu izdarīja tikai pa vienai biedrībai.

Vecākā krusas apdrošināšanas biedrība, ar nosaukumu «Kurzemes savstarpējā krusas apdrošināšanas biedrība» dibināta 1878. g. 28. aprīlī Jelgavā. Kā īpatnējs apdrošināšanas biedrību veids ir Kurzemē dibinātās savstarpējās palīdzības biedrības pret zirgu zādzībām, kādas radušās 19. g. s. beigās.

Kā redzējām, visiem apdrošināšanas uzņēmumu dibinājumiem, bija savstarpības raksturs. Viņu darbības rajons bija aprobežots ar kādu noteiktu teritoriju vai apdzīvotu vietu katēgoriju. Katrs no šiem uzņēmumiem varēja darboties tikai kādā vienā apdrošināšanas nozarē.

Starp šiem uzņēmumiem pēc darījumu apmēriem pirmā vietā bija Kurzemes savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, kuņas prēmiju ieņēmumu kopsumma 1911./12. saimn. gadā bija 314.000 zelta rubļu, riskos notikušie zaudējumi 232.000 z. r. un pārvaldes izdevumi 50.000 z. r. Apdrošinājumu summa tajā 1912. g. 23. aprīlī līdzinājās 68 miljoniem z. rubļu, biedrības kapitālam tajā pašā laikā sastādot 482.000 z. rubļu. Gandrīz viss tās aktīvs glabājās vērtspapīros, kuņu portfelis sastādīja 618.000 zelta rubļu. — Latviešu savstarpējās apdrošināšanas biedrības prēmiju ieņēmumi 1912. g. sastādīja 147.000 z. r., bet riskos notikušie zaudējumi 65.000 z. r. Uz 1912. g. 1. janvāri tajā esošo apdrošinājumu kopsumma sastādīja 18 milj. z. r., bet vērtspapīru portfelis apm. 100.000 z. rubļu. Ievērojami mazāki prēmiju ieņēmumi bija abām vecākajām apdrošināšanas biedrībām. Rīgas apdrošināšanas biedrībā (dib. 1765. g.) prēmiju ieņēmumi 1914. g. sastādīja 11,581 z. rubli, pārējie ieņēmumi 20.420 z. r., bet riskos notikušie zaudējumi 3805 z. r., kaut gan tajā apdrošināto īpašumu (skaitā 572) summa sastādīja 29 miljonus z. rubļu. Tās kapitāls 1914. g. beigās līdzinājās 476.000 z. r., bet vērtspapīru portfelis 499.000 z. rubļu. Otrās Rīgas savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības prēmiju ieņēmumi 1914. g. sastādīja 73.000 z. r., augļi no kapitāliem 52.000 z. r., zaudējumu atlīdzība par riskos notikušajiem zaudējumiem 60.000 z. r. un pārvaldes izdevumi 31.000. Tajā apdrošināto īpašumu apdrošināšanas summa 1914. g. beigās līdzinājās 56 miljoniem z. rubļu. Viņas manta tai pašā laikā pārsniedza 1 miljonu zelta rubļu, no kuņas summas apm. 10% bija ieguldītas nekustamā

īpašumā, apm. 13% glabājās bankās, bet pārējā daļa sastāvēja no vērtspapīriem.

Apdrošināšanas darījumu lielāko daļu veica bijušās Krievijas apdrošināšanas akciju sabiedrības, kuŗas te darbojās ar aģentūru un ģenerālaģentūru palīdzību.

Pirmie pamati sociālai apdrošināšanai Latvijā likti 19. g. s. sešdesmtajos gados, kad sāka dibināties fabriku strādnieku slimo un bērū kases. Ievērojamākās no tām ir Jonatāna, Cerības, Pavasara, Tornakalna un Katrindambja palīdzības biedrības, kuŗas saviem biedriem sniedza palīdzību slimību un bērū gadījumos. 1913. g., kad organizēja obligātoriskās slimo kases, Latvijas fabriku strādnieku brīvprātīgi dibinātajās palīdzības biedrībās sastāvēja par biedriem vairāk nekā 20.000 strādnieku.

Strādnieku apdrošināšana nelaimes gadījumos ir vēlāka laika veidojums. Pamatus šai apdrošināšanai Latvijā deva Rīgas rūpnieku grupa, nodibinot 1908. g. Rīgas savstarpējo sabiedrību strādnieku apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem ar nosaukumu «Gegenseitige Rīgasche Versicherungsgesellschaft für Fabrikanten und Handwerker gegen Unfälle ihrer Arbeiter und Angestellten». Šo sabiedrību, piemērojoties 1912. g. 23. jūnija Krievijas rūpniecības darba likumam par obligātorisku strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem, pārvērtā, uz 1913. g. 16. novembrī apstiprināto statūtu pamata, ar 1914. g. 1. janvāri par «Baltijas apgabala sabiedrību strādnieku apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem». Šī sabiedrība 1914. g. apdrošināšanas maksu (prēmiju) veidā ieņēma 852.000 z. r. (= 2.266.000 latu) un augsļu no kapitāliem 21.000 rubļu. Tās izdevumi tai pašā laikā bija: ārstēšanai 19.155 r., atlīdzībai 60.311, pabalstiem 60.940, pensijām 18.492, ārstu honorāriem 5725, vispārējiem izdevumiem 68.316. Pensiju fondā tā ieskaitījusi 284.000, rezerves kapitālā 39.000 un rezervējusi nenobeigto lietu kārtošanai 297.000 rubļu, noslēgdama darbības gadu ar 13.810 rubļu peļņas.

Uz pieminētā rūpniecības darba likuma pamata dibinātas arī obligātoriskās slimo kases.

Pasaules kara un tam sekojušās Krievijas revolūcijas vētrās Latvijas apdrošināšanas biedrību kapitāli, krievu rublim sabrūkot, aizgāja bojā. Apdrošināšanas lieta pēc Latvijas neatkarības nodibināšanas tādēļ bija jāsāk tikpat kā no jauna.

Tā kā zemē bija liels kapitālu trūkums, apdrošināšanā ņēma dalību arī valsts. Pie iekšlietu ministrijas 1920. g. sākumā noorganizēja apdrošināšanas departamentu, kuŗu 1920. g. 1. decembrī pievienoja finanču ministrijai un 1921. g. 1. aprīlī pārvērtā par apdrošināšanas nodaļu, ietilpstošu kredita (tagadējā valsts saimniecības) departamentā. Šīs iestādes uzdevums bija pārraudzīt visu apdrošināšanas uzņēmumu darbību, pie kam, saskaņā ar 1920. g. 19. marta ministru kabineta dotajiem noteikumiem, visi Latvijā operējošo apdrošināšanas biedrību noslēgtie ugunsapdrošinājumi ir pārapirošināmi minētajā valsts apdrošināšanas iestādē uz sevišķu līgumu pamanta. Tā pašā gada 29. martā iekšlietu ministrs deva rīkojumu (V. V. 1920. g. 74. n.), ka visām apdrošināšanas akciju sabiedrībām un pilsētu savstarpējām biedrībām no visiem viņu ugunsriskiem 25%

(no preču un dažiem rūpniecības riskiem tikai 10%) bija obligātoriski jāpārprošina šai valsts apdrošināšanas iestādē. Šie noteikumi nebija obligātoriski tikai pagastu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām. Apdrošināšanas akciju sabiedrības un pilsētu savstarpējās biedrības par tādā kārtībā nodotiem pārprošinājumiem no valsts apdrošināšanas iestādes, saskaņā ar to pašu 1920. g. 29. marta rīkojumu, kā pārprošināšanas komisiju saņēma 20% no attiecīgā riska bruto prēmijas, kaut gan risku pieņemšanas un pārvaldes izdevumi tām bija daudz lielāki. Ar 1929. g. 31. decembra finanču ministra rīkojumu šis sabiedrībām neizdevīgais noteikums mikstināts: sākot ar 1930. g. tām obligātoriski jāpārprošina finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļā tikai 10% no saviem tieši pieņemtajiem ugunsriskiem uz sevišķa, ar minēto nodaļu noslēgta, pārprošināšanas līguma pamata.

Valsts apdrošināšanas nodaļa, saskaņā ar ministru kabineta 1922. g. 1. jūnijā izdotajiem noteikumiem (V. V. 1922. 136. n.), strādā pēc tiem pašiem prēmiju tarifiem, kādus lieto apdrošināšanas akciju sabiedrības. Ar tiem pašiem noteikumiem tai piešķirts monopols visu valsts īpašumu apdrošināšanā, pie kam tā šos riskus uz sevišķu līgumu pamata pārprošina gan vietējās, gan ārzemju apdrošināšanas akciju sabiedrībās.

Lai dotu lielāku iespēju vietējiem apdrošināšanas uzņēmumiem attīstīt savu darbību, vācu okupācijas laikā saradušamies ārzemju apdrošināšanas sabiedrībām dotās koncesijas pakāpeniski anulēja, izbeidzot viņu darbību ar 1921. g. 25. maiju (V. V. 1921. g. 68. n.),

Šī valdības rīkojuma sekas bija vietējās iniciatīvas nekavējoša pastiprināšanās.

Kā pirmās vietējās iniciatīvas dibinātām apdrošināšanas akciju sabiedrībām apstiprināti statūti: Apdrošināšanas un transporta akciju sabiedrībai «Latvijas Lloids» 1920. g. 13. martā, Pār- un līdzapdrošināšanas akciju sabiedrībai «Rīgas Unions» 1920. g. 5. jūlijā un Apdrošināšanas sabiedrībai «Daugava» 1920. g. 21. oktobrī.

«Latvijas Lloids» un «Rīgas Unions» uzsāka darbību jau 1920. g. Nākošā gada sākumā tām piebiedrojās apdrošināšanas sabiedrība «Daugava», bet vēlāk (ārzemju apdrošināšanas sabiedrībām ar 1921. gada 25. maiju izbeidzot darbību) vēl divas akciju sabiedrības: «Kurzeme», kuŗas statūti apstiprināti 1921. g. 23. aprīlī, un «Rīgas apdrošināšanas biedrība, dib. 1804. g.», kuŗas statūti apstiprināti 1921. g. 2. maijā. S-ba «Kurzeme» uzskatāma kā bij. Kurzemes savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības pēctece, pie kam sākumā arī tās valdes sēdekļi atradās Jelgavā. Rīgas apdrošināšanas biedrība, dib. 1804. g. ir Otrās Rīgas savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības turpinājums, kuŗu uz 1921. g. 20. maijā apstiprinātu statūtu pamata pārvērta par sabiedrību ar garantiju fondu akciju kopitāla veidā, piepaturot savstarpības principu. Nākošā 1922. g. 11. jūlijā sabiedrības vispārējā sapulce nolēma savstarpības principu atmest un pārvērsties īsta veida akciju sabiedrībā, kam savu piekrišanu 1923. g. 15. augustā arī deva finanču ministrija. Kā turpmāks akciju sabiedrības dibinājums ir «Pirmā Rīgas apdrošināšanas sabiedrība, dib. 1765. gadā», kuŗas statūti apstiprināti 1921. g. 10. septembrī. Tā stājās

1765. g. dibinātās Rīgas ugunsapdrošināšanas biedrības vietā 1922. g. 16. februārī, ar ko šīs vecākās Latvijas apdrošināšanas biedrības pastāvēšana beidzās.

Tālākie akciju sabiedrību dibinājumi ir: Apdrošināšanas un transporta akciju sabiedrība «Latvija» (kuņas statūti apstiprināti 1922. g. 18. septembrī), Pirmā Latvijas apdrošināšanas un transporta akciju sabiedrība (kuņas statūti apstiprināti 1923. g. 14. februārī) un Latvijas apdrošināšanas un transporta akciju sabiedrība «Rīgas Lloids» (kuņas statūti apstiprināti 1923. g. 14. jūlijā). Sabiedrība «Latvija» darbību uzsāka ar 1923. g. sākumu. Pirmā Latvijas sabiedrība un «Rīgas Lloids» uzsāka darbību tai pašā 1923. g., bet nesekmīgas darbības dēļ likvidētas. Sabiedrība «Rīgas Lloids» izbeidza darbību 1926. g., bet Pirmā Latvijas sabiedrība 1931. g.

Akciju sabiedrību skaitā pārgāja ar 1924. g. 1. janvāri «Latviešu savstarpīgā apdrošināšanas biedrība, dib. 1906. g.», kuņai ar 1923. g. 21. jūlijā atļautajiem statūtu grozījumiem dibināts akciju kapitāls.

Visu šo sabiedrību statūtos ietilpst kā tiešas, tā pārapirošināšanas operācijas. Visām šīm sabiedrībām statūti atļauj izdarīt ugunsapdrošināšanu un bez tās darbību vairākās citās apdrošināšanas nozarēs. Viņu darbība spēcīgi attīstījās un darījumu apmēri pārsniedz visu citu Latvijas privātās apdrošināšanas uzņēmumu darījumus kopā ņemot.

Paralēli akciju sabiedrību dibinājumiem atjaunoja darbību vairākas pirmskaņa laikā dibinātās pilsētu savstarpējās biedrības, bet vēl lielākā skaitā nāca klāt jaunas pilsētu savstarpējās biedrības. Starp pilsētās atrodošajiem savstarpējām apdrošināšanas biedrībām plašākais dibinājums ir Savstarpējās apdrošināšanas centrālā savienība, kuņa 1922. g. 18. oktobrī reģistrēta ar nosaukumu «Savstarpējās ugunsapdrošināšanas centrālā savienība», uzsāka darbību 1922. g. 3. decembrī un kā pagastu savstarpējo apdrošināšanas biedrību pieņemto risku pārapirošinātāja un kooperatīvu īpašumu apdrošinātāja pret uguni isā laikā sasniedza izcilus ievērojamu stāvokli.

Starp savstarpējām dzīvības apdrošināšanas biedrībām plašākā loma ir 1929. g. dibinātajai biedrībai «Ērglis». Šī biedrība uz 1934. g. 7. februārī apstiprinātu statūtu pamata pārvērsta par akciju sabiedrību.

Pateicoties liberālajiem noteikumiem, kādiem padota kooperatīvu dibināšana, Latvijā isā laikā nodibinājies liels skaits pilsētu un pagastu savstarpējo apdrošināšanas biedrību. Pirmo ir apm. 60, otro pāri par 400. Vairums šo dibinājumu krīt uz 1921.—1924. gadiem.

Apdrošināšanas akciju sabiedrību skaits, ieskaitot 1928. g. dibināto Eiropas preču un pasažieru bagāžas apdrošināšanas akciju sabiedrību (kuņas statūti apstiprināti 1927. g. 12. septembrī) un sabiedrību «Ērglis», tagad ir 10.

Bez pieminētajiem privātās apdrošināšanas uzņēmumiem Latvijā, uz obligātoriskas apdrošināšanas (1922. g. 10. marta) noteikumu pamata, pastāv iestādes ēku obligātoriskai apdrošināšanai pret uguni. Saskaņā ar šiem noteikumiem (V. V. 1922. g. 136. n.), obligātoriski jāapdrošina visas lauku saimniecību ēkas, kā privātās, tā sabiedriskās. Tāda apdrošināšana tika noorganizēta pie apriņķu valdēm

1923. g., izņemot Latgalē, kur tam nolūkam tai pašā laikā nodibināja Latgales pagastu savienību ēku obligātoriskai apdrošināšanai pret uguni, kuŗa vēlāk (1928. g.) pārvērtās par Latgales centrālo savst. ugunsapdr. b-bu. Tieši lauku pašvaldību sabiedrisko ēku apdrošināšanai pret uguni 1929. g. nodibināja Lauku pašvaldību apdrošināšanas savienību. Šīs funkcijas sākumā nācās izpildīt lielākai daļai Kurzemes, Zemgales un Vidzemes apriņķu valžu. Tagad tās izpilda tikai Ilūkstes apriņķa valde, jo visos pārējos apriņķos iedzīvotāji obligātoriski apdrošināmās ēkas brīvprātīgi apdrošinājuši pagastu un pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrībās vai apdrošināšanas akciju sabiedrībās.

Apdrošināšanas darbības veicināšanai noorganizējās 1926. g. 28. janvārī Latvijas apdrošināšanas akciju sabiedrību savienība, kuŗa tagad darbojas uz 1930. g. 15. janvārī reģistrētu statūtu pamata ar nosaukumu «Latvijas apdrošinātāju apvienība». Tādus pašus uzdevumus speciāli dzīvības apdrošināšanas nozarē veic 1931. g. 22. decembrī Rīgas apgabaltiesā reģistrētā Latvijas dzīvības apdrošinātāju apvienība. Savstarpējās apdrošināšanas veicināšanai, sākot ar 1931. g. iznāk mēnešraksts «Kooperatīvā apdrošināšana», kuŗu izdod savstarpējās apdroš. centrālā savienība.

II. Apdrošināšanas likumdošana.

Apdrošināšanas darbība Latvijas pirmajā patstāvības laikā pilnā mērā dibinājās uz to noteikumu pamatiem, kuŗi rādīti krievu režīma laikā. Ar 1919. g. 5. decembra Tautas padomes lēmumu atzīti par spēkā esošiem pēc 1918. g. 18. novembra visi agrākie likumi, kuŗi pastāvēja Latvijas robežās līdz 1917. g. 24. oktobrim, cik tālu tie nav atcelti ar jauniem likumiem vai nerunā pretī valsts iekārtai un Tautas padomes platformai (Lik. un vald. lkr. 1919. g. 154. n.). Šie principi palika spēkā arī vēlāk.

A. Privātā apdrošināšana.

Apskatīsim vispirms normatīvos noteikumus, kuŗi attiecas uz privāto apdrošināšanu.

Tie ir Lik. kop. X sēj. I d. 2199. un 2200. pp. un Lik. kop. XII sēj. I d. 107, p. Noteikumi par apdrošināšanas līgumiem ir arī Baltijas civillikumu 4359.—4362. pp., kuŗi zināmā mērā papildina uzrādītā 2199. p., kuŗam šāds saturs:

«Apdrošināšana ir līgums, saskaņā ar kuŗu biedrība vai privātpersona ņem apdrošināšanā kuŗi, preces, namu vai citu lkādu kustamu vai nekustamu mantu par nolīgtu prēmiju vai maksu, apņemdams atlīdzināt zudumu, skādi vai zaudējumu (uron, ušcerb, ubitok), kuŗi var tikt nodarīti caur iespējamām briesmām.»

Nākošā 2200. p. uzskaitītas galvenās apdrošināšanas nozares, aizrādot, kā nekustamus īpašumus var apdrošināt ārzemju apdrošināšanas sabiedrībās, ja vietējās sabiedrības atsakās pieņemt risku vai prasa lielāku prēmiju nekā 2½% no apdrošināš. summas (2199. p. piezīme). Turpat tālāk teikts, ka iekš- un ārzemes apdrošināšanas sabiedrībām, kuŗas darbojas iekš- un ārzemēs un kuŗām atļauts izdarīt dzīvības apdrošināšanu, nav tiesības sludinājumos aizrādīt uz kapitāliem, kuŗi tām pieder ārzemēs (2200. p. 3. piezīme). Tā paša

2200. panta pielikuma 3. punktā teikts, cik no notecējušā gada prēmijām, noslēdzot gada rēķinus, jāieskaita prēmiju rezervē uz tekošo gadu. Ugunsapdrošināšanā, piemēram, prēmiju rezervē bija jāieskaita 40% no notecējušā gada prēmiju ieņēmumu summas.

Krievijas lik. kop. XII sēj. I d. satura noteikumus par obligatorisku uz zemnieku un miestu zemes esošu ēku apdrošināšanu pret uguni. Šīs ēkas, ja tās nebija apdrošinātas privātās biedrībās, bija obligatoriski apdrošināmas zemstes iestādēs vai guberņas valdē, atkarībā no tā, vai guberņā bija vai nebija ieviestas zemstes iestādes. Par šo obligatorisko apdrošināšanu attiecīgie noteikumi ievesti Lik. kp. XII sēj. I daļā. Šo noteikumu 107. p., kurš attiecināms uz Latvijas teritoriju, saskaņā ar 1905. g. papildinājumu, nosaka sekošo:

«Ikkatram saimniekam, kas piedalās savstarpējā guberņas apdrošināšanā, jāapdrošina visas savas ēkas, izņemot šī panta piezīmē apzīmētās, kā arī rijas, pirtis un smēdes: mūra — ne zemāk par 65 r. un koka — ne zemāk par 45 r., bet rijas, pirtis un smēdes — mūra ne lētāk par 22 rubļiem un koka — ne lētāk par 7 rubļiem katru. Saimniekam tiesība apdrošināt savas ēkas arī dārgāk par pievestām viszemākām normām, uz sevišķas taksācijas pamata (98.—103. p.), tomēr ar tādu noteikumu, lai apdrošināšanas summa nekādā gadījumā nepārsniegtu divi trešdaļas no ēku taksētās vērtības un sekošas visaugstākās normas: 1) mūra ēkām (atskaitot rijas, pirtis un smēdes) — 800 rubļu, bet koka ēkām 500 rubļu un 2) mūra rijām, pirtīm un smēdēm 250 rubļu, bet koka rijām, pirtīm un smēdēm — 75 rubļus.»

Saskaņā ar 93. p. guberņas valdē nebija apdrošināmas tikai tās ēkas, kuŗas bija apdrošinātas apdrošināšanas biedrībās un pie tam par ne mazāku kā pievestajā 107. p. papildinājumā uzrādīto vērtību.

Uzrādītie ēku augstāko apdrošināšanas summu maksimumi, apdrošināšana, kuŗa nesedza ēku pilnu vērtību, apgrūtināja talksēšanas kārtība caur pagastu valdēm un samērā augsta apdrošināšanas prēmija padarīja valsts apdrošināšanu par negatīvu institūtu, kuŗu ļaudis uzskatīja drīzāk par sodu nekā valdības labvēlību. Guberņas savstarpējā apdrošināšanā piedalījās tikai tie, kuŗus neviena biedrība apdrošināšanā nepieņēma.

Uzraudzību par apdrošināšanu, pamatojoties uz Krievijas Lik. kop. I sēj. II d. 5. gr. 353. p., izdarīja iekšlietu ministrijas apdrošināšanas nodaļa. Šai uzraudzībai bija tīri formāls, policejisks, bet ne saimnieciski - fiskālas kontroles raksturs. Par fiska interesēm rūpējās nodokļu inspektori, jo apdrošināšanas operācijas bija padotas divu veidu nodokļiem: 1) apdrošināšanas nodoklim un 2) zīmognodoklim.

Noteikumi par apdrošināšanas nodokli ievietoti Lik. kp. V sēj. III daļas 378.—384. pp. Šo nodokli ņēma 50 kapeiku apmērā par ikkatriem 100 rubļu apdrošināšanas summu ugunsapdrošinājumos, kas slēgti uz veselu gadu, bet 4½ kapeikas par katru mēnesi no ikkatriem 100 rubļiem darījumos, kas slēgti uz īsāku laiku, nepilnu simtu rubļu skaitot par pilnu simtu rubļu un nepilnu mēnesi par pilnu mēnesi. Pastāvēja pie tam noteikums, kā, ja kādā gadījumā šis nodoklis pārsniegtu 20% no prēmijas, tas samazināms tā, lai nepār-

sniegtu šīs 20%. Šis nodoklis nebija ņemams savstarpējā obligātoriskā apdrošināšanā, pārapsedrošināšanas darijumos, kā arī lauku ražas, zemkopības ražojumu, rīku un mašīnu apdrošinājumos, ja tos slēdza uz speciāliem 1894. g. izstrādātajiem prēmiju tarifu noteikumiem.

Kas attiecas uz zīmognodokli, kuŗu ņēma krievu režīma laikā, tad tam bija padoti apdrošināšanas polises vai to vietā izsniedzamie dokumenti, saskaņā ar Lik. kop. V sēj. (1914. g. izd.) ievietotajiem noteikumiem par šā nodokļa ņemšanu. Uz šo noteikumu pamata zīmognodokli ņēma par katru apdrošināšanas polisi šādos apmēros: 1) 1 rbl. 25 kap. — par visādiem apdrošinājumiem, kad apdrošināšanas prēmija augstāka par 30 rubļiem, bet apdrošināšanā pret uguni, kad tā augstāka par 30 r., bet nepārsniedz 300 rubļu (13. p.); 2) 75 kap. — kad apdrošināšanas prēmija augstāka par 15 rubļiem, bet nepārsniedz 30 rbl. (14. p.); 3) 10 kap. — kad apdrošināšanas prēmija augstāka par 9 rubļiem, bet nepārsniedz 15 rubļus. (17. p.); 4) 5 kap. — kad apdrošināšanas prēmija augstāka par 3 rubļiem, bet nepārsniedz 9 rubļus (18. p.); 5) pirmās šķiras aktu nodoklis, t. i., 50 kapeikas no ikkatra 100 rbl. līdz 1000 rbl. un 5 rubļi no katra tālāka tūkstoša rubļu (50. p.), kad apdrošināšanas prēmija par ugunsapdrošināšanu pārsniedz 300 rubļu (51. p.).

Apdrošināšanas uzņēmumus Krievijā dibināja uz koncesiju sistēmas pamatiem, kā tas bija paredzēts noteikumos par akciju sabiedrībām, bet vēlāk arī attiecībā uz savstarpēju biedrību dibināšanu. Apdrošināšanas akciju sabiedrības Krievijā dibinātas uz ķeizariski apstiprinātu statūtu pamata. Tādā pat kārtībā bija apstiprināti šo sabiedrību polisu noteikumi. Šī kārtība grozīta tikai neilgi iepriekš pasaules kara. Vairākos gadījumos arī savstarpējās apdrošināšanas biedrības dibinātas uz ķeizara apstiprinātu statūtu pamata. Bet jaunākā laikā savstarpēju apdrošināšanas biedrību apstiprināšanu varēja izdarīt iekšlietu ministrs, kuŗš arī apstiprināja šo biedrību polisu noteikumus. Akciju sabiedrību, paju sabiedrību un savstarpēju biedrību dibināšanu stipri vienkāršāku padarīja Krievijas pagaidu valdība pēc 1917. g. februāra revolūcijas. Sevišķi tas attiecās uz savstarpējām biedrībām, kuŗu modibināšanu 1917. g. pagaidu valdība atļāva vienkāršas reģistrēšanas kārtībā.

Apdrošināšanas likumdošana Latvijā, pēc viņas neatkarības nodibināšanas, turpinājās uz agrākās Krievijas likumu pamatiem.

Uz šo likumu pamata uzsāka darbību arī apdrošināšanas departaments pie iekšlietu ministrijas, kā iestāde apdrošināšanas uzņēmumu darbības uzraudzībai. Šai sakarībā apdrošināšanas departaments arī ievāca ziņas par apdrošināšanas uzņēmumu darbību, izdodams pie tam arī noteikumus, no kuŗiem redzams, ka tas sākumā darbojies tais robežās, kādas bija paredzētas bijušās Krievijas iekšlietu ministrijas apdrošināšanas nodaļas kompetencēs.

Bet jau 1920. g. 19. marta ministru kabineta dotie noteikumi (V. V 1920. g. 68. n.) apdrošināšanas departamentam piešķir tiesību ņemt pārapsedrošināšanā visu Latvijā operējošo apdrošināšanas biedrību pieņemtos ugunsriskus. Šie noteikumi tai pašā laikā arī saka, ka

visi Latvijā noslēgtie ugunsapdrošinājumi ir tālākapdrošināmi iekšlietu ministrijas apdrošināšanas departamentā. Departamentam pie tam atstāja tiesību pieņemt vai nepieņemt pārapdrošināšanā to vai citu ugunsapdrošinājumu. Ar šiem noteikumiem arī lika pamatus valsts apdrošināšanas iestādei privātas apdrošināšanas darbības laukā. Valdība te no vienas puses vēlējas dot iespēju apdrošināšanas departamentam gūt pilnīgas ziņas par ugunsapdrošināšanas darījumiem, kuri saistījās ar fiska interesēm, bet no otras — iegūt peļņu uz pārapdrošināšanas operāciju rēķina. Sekojošais pēc tam rīkojums, kurš jau bija uzrādīts vēsturiskajā pārskatā (V. V. 1920. g. 74. n.), pilnā mērā nodrošināja kā prāvas peļņas iegūšanu, tā arī visu ugunsapdrošinājumu kontroles izdarīšanu.

Ar 1920. g. 19. marta likumu noteikts, ka visi nekustamas un kustamas mantas apdrošinājumi pret uguni izdarāmi tikai Latvijā koncesionētās sabiedrībās. Tos var apdrošināt ārpus Latvijas tikai tadā gadījumā, ja Latvijā koncesionētās sabiedrības atteicas tos pieņemt vai prasa prēmijas, kas pārsniedz 6% no apdrošināšanas summas. Šādu apdrošināšanu tomēr var izdarīt ne citādi, kā ar iekšlietu ministra (no 1920. g. 1. decembra finanču ministra) piekrišanu.

Pirmā laikā pēc Latvijas neatkarības nodibināšanas noteikumus par zemnieku ēku obligatorisku apdrošināšanu pret uguni nepildīja, jo nebija arī vairs iestāžu — gubernu valžu, kuŗas šo apdrošināšanu bija pilnvarotas izdarīt. Arī pats jēdziens «zemnieku ēkas», vairs nepastāvēja, jo iedzīvotāju sadalījums kārtās un šķirās bija atmests. Valdības aprindās tomēr pastāvēja atziņa, lai visas lauku ēkas būtu apdrošinātas pret uguni. Viegli saprotamu iemeslu (rubļa vērtības sabrukuma un agrāk slēgto apdrošināšanas līgumu mazvērtības) dēļ, vairums lauksaimniecības ēku palika neapdrošināts, kaut gan rubļa vietā bija stājies stabils ar zelta segumu nodrošinātais lats. Notika, saprotams, daudzi ugunsgrēki, kuriem par upuri krita neapdrošinātas ēkas. Tāds stāvoklis pamudināja valdību atjaunot agrākā Krievijas likuma piemērošanu par ēku obligatorisku apdrošināšanu pret uguni. Uz bij. Krievijas likuma noteikumu pamata par zemnieku ēku obligatorisku apdrošināšanu pret uguni finanču ministrs 1922. g. 10. martā apstiprināja «Pagaidu noteikumus par obligatorisko ugunsapdrošināšanu» (V. V. 1922. g. 136. n.). To 8. p. noteica, ka obligatoriski jāapdrošina visas lauku saimniecību ēkas kā privātas, tā sabiedriskas. No obligatoriskas apdrošināšanas atsvabinātas (10. p.) tikai tās lauku saimniecību ēkas, kuŗas apdrošinātas pret uguni privātās vai sabiedriskās apdrošināšanas iestādēs un pie tam par ne zemākām normām, kādas katrā apriņķī ar apriņķu padomju lēmumiem noteiktas. Šo obligatorisko apdrošināšanu (noteikumu 3. p.) ievēda katrā apriņķī uz savstarpības principu pamatiem.

Šie noteikumi, pamudinādami lauku iedzīvotājus apdrošināt savas ēkas pret uguni, veicināja privātu apdrošināšanas uzņēmumu, galvenā kārtā pilsētu un pagastu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību dibināšanu, kas bija viegli panākama, pateicoties noteikumiem (Lik. kr. 1919. g. 126. n.) par kooperatīvām sabiedrībām un viņu savienībām, kuŗu reģistrēšanu izdara pieteikuma kārtībā. Ap-

drošināšanas akciju sabiedrību nodibināšanai, turpretī, piepaturēta koncesiju sistēma. To statūtus var apstiprināt finanču ministrs, ja atrod jaunu apdrošināšanas akciju sabiedrību dibināšanu par vēlamu un to statūtos uzrādītās drošību garantijas par pietiekošām.

Nodokļus (apdrošināšanas nodokli un zīmoga nodevu) apdrošināšanas darījumos Latvijā sākumā ņēma uz bij. Krievijas likumu noteikumu pamata. Ar 1920. g. 21. aprīļa ministru kabineta likumu (V. V. 1920. g. 93. n.) apdrošināšanas nodoklis, sākot ar tā paša gada 1. maiju, bija ņemams 10 kapeiku apmērā par katriem 100 rubļiem apdrošināšanas summas visos kustamas un nekustamas mantas apdrošinājumos pret uguni. Gadījumos, ja šis nodoklis pārsniedza 30 proc. no prēmijas (polisu nodevas līdzskaitot), tas bija samazināms tā, lai nepārsniegtu šis 30 proc. Finanču ministra 1922. g. 10. marta noteikumi atsvabināja no valsts apdrošināšanas nodokļa un arī zīmognodevas visus obligātoriskaj apdrošināšanai padotos apdrošinājumus, kurus izdara obligātoriskās apdrošināšanas iestādes. Ar tā paša, 1922. gada 27. jūnija, finanču ministra rīkojumu (V. V. 1922. g. 141. n.) noteikts, ka pagastu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību noslēgtie apdrošinājumi pret uguni pielīdzināmi nodokļu ziņā aprīņku valžu obligātoriskiem un papildu apdrošinājumiem un tādēļ atsvabināti kā no apdrošināšanas, tā zīmognodokļa, izņemot tikai 1 santima zīmognodokli uz šo biedrību izsniedzamām kvītēm par prēmiju maksu saņemšanu.

Šie noteikumi pagastu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības un obligātoriskās apdrošināšanas iestādes lauku risku apdrošināšanā pret uguni nostādīja privilēģētā stāvoklī, kādu nebaudīja apdrošināšanas akciju sabiedrības, valsts apdrošināšanas nodaļa un pilsētās atrodošās savstarpējās apdrošināšanas biedrības. Ierunas pret to pacēlās kā apdrošināšanas uzņēmumu aprindās, tā arī presē. Ar Saeimas 1931. g. 23. janvārī pieņemto likumu (V. V. 1931. g. 22. n.) apdrošināšanas nodokli ugunsapdrošinājumos samazināja līdz 5 santimiem par katru simtu latu, ar noteikumu, ka šo nodokli nevar ņemt lielākā kā 15% apmērā no prēmijas. Ar to pašu likumu arī noteica, ka no šī nodokļa atsvabināti pašvaldību un visi pagastu robežās atrodošās kustamas un nekustamas mantas apdrošinājumi, neatkarīgi no tā, kāds apdrošināšanas uzņēmums šos apdrošinājumus izdara.

Zīmognodevas apmēri grozīti vairakkārt, paceļot tās likmes, un pēc Saeimas 1932. g. 25. novembrī (V. V. 1932. g. 272. n.) pieņemtā likuma, apdrošināšanas darījumos ir šādi: 1) 2 latu apmērā par katru loksni (apdrošināšanas polisēm, to atvietotajiem rēķiniem, kvītēm) visādos personu apdrošinājumos (miršanas, nelaimes un tamlīdzīgos, izņemot pasažieru apdrošinājumos); 2) 10 santimi par loksni (polisēm, rēķiniem un kvītēm) obligātoriskaj un papildu apdrošināšanai padoto lauksaimniecības ēku un tanīs esošās lauksaimniecības kustamas mantas (lopu, ražas, inventāra u. t. l.), kā arī uz klaja stāvošas ražas apdrošinājumos, ja šos apdrošinājumus noslēdz obligātoriskās apdrošināšanas iestādes, un par kvītēm, polisēm un aprēķiniem, ko izdod pagastu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības visāda veida apdrošinājumos; 3) 5% no prēmijas visāda

veida mantu apdrošinājumos (pret uguni, ielaušanos, stikla bojājumiem, lopu sērgām, tirāžu, kredita apdrošinājumus u. t. l.), izņemot iepriekšējā 2. p-ktā paredzētos apdrošinājumus; 4) 1% no apdrošināšanas summas transporta un pasažieru apdrošinājumos.

Ar 1934. g. 4. oktobra ministru kabineta likumu apdrošināšanas lietās (Vald. Vēstn. 1934. g. 9. okt., n. 228) atjaunots agrāk pastāvējušais noteikums par obligatorisku akciju sabiedrību un pilsētu savstarpējo biedrību un savienību ugunsrisku 25% pārpadrošināšanu valsts saimniecības departamenta apdrošināšanas nodaļā, kurai arī tiesība to vai citu risku kategorijas nepieņemt pārpadrošināšanā vai atteikties no dažu apdrošināšanas sabiedrību pārpadrošinājumu pieņemšanas. Šis noteikums vēl papildināts ar to, ka tam padotas arī pagastu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības, ja tās izdara apdrošinājumus arī pilsētās un ja šo darījumu prēmiju ieņēmumi pārsniedz 25% no biedrības prēmiju kopsummās.

Ar šo likumu arī noteikts, ka apdrošināšanas sabiedrības, izņemot pagastu savstarpējās, maksā Finanču ministrijai visās apdrošināšanas nozarēs 10% no prēmijas, neieskaitot prēmiju piemaksas un citas nodevas. Šis noteikums neattiecas uz tām pilsētu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām, kuŗu prēmiju ieņēmums gadā nepārsniedz 10 000 latu.

Ja apdrošināšanas akciju sabiedrības un pilsētu savstarpējās biedrības pie prēmijām ņem piemaksas, tām puse no šīm piemaksām jāmaksā Finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļai visās apdrošināšanas nozarēs.

Šis likums rēgulē arī attiecības starp apdrošināšanas sabiedrībām un to aģentiem, nosakot, ka par aģentiem var būt tikai personas, kas no sabiedrībām attiecīgi pilnvarojušās, reģistrētas apdrošināšanas nodaļā un izpirkušās tirdzniecības zīmes, pie kam aģentiem maksājamā komisija mantas apdrošinājumos nevar pārsniegt 15% no prēmijas.

Šis likums tālāk noteica, ka prēmiju tarifus un citas likmes, ko sabiedrības ņem noslēdzot apdrošinājumus, var paaugstināt tikai ar finanču ministra piekrišanu.

Šie likuma noteikumi stājās spēkā ar izsludināšanas dienu 1934. g. 9. oktobrī, izņemot vienīgi noteikumu par ugunsrisku 25% pārpadrošināšanu, kas izdarāma sākot ar 1935. g. 1. janvāri.

Tuvākus noteikumus par šī likuma piemērošanu deva finanču ministra 1934. g. 13. decembra instrukcija, kuŗa ievietota «Vald. Vēstn.» 1934. g. 14. decembra 284. n.

Gandrīz vienā laikā ar likumu apdrošināšanas lietās grozīti arī noteikumi par apdrošināšanas darījumos ņemamo zīmognodevu. Šie grozījumi (Vald. Vēstn. 1934. g. 12. okt. 231. n.) nosaka: 1) ka visos mantas (uguns, ielauš. zādzību, stiklu, lopu slimību, tirāžas u. taml.) apdrošinājumos (38. p.) ņemama proporcionāla 10% (agrākās 5% vietā) zīmognodeva no prēmiju summas, izņemot tikai 18. p. 14. p-ktā minētos lauku nekustāmas mantas apdrošinājumus; 2) ka visos transporta un pasažieru apdrošinājumos (38¹. p.) ņemama proporcionālā 2% zīmognodeva (agrākās 1% vietā) un 3) ka 1% proporcionālā zīmognodeva (39. p.) ņemama visādos pārpadrošināša-

nas līgumu gadījumos no netto prēmijas, kuŗu saņem pārapprošinātāja sabiedrība no cedējošās sabiedrības.

Attiecības starp approšināto un approšināšanas iestādi nosaka polisu noteikumi, kuŗus apstiprina finanču ministrs. Likumi par approšināšanas līgumu un approšināšanas uzņēmumiem atrodas sagatavošanas stāvoklī.

B. Sociālā approšināšana.

Sociālā approšināšana Latvijā veidojās uz bijušās Krievijas 1912. g. 23. jūnijā izdotā rūpniecības darba likuma pamatiem, piemērojot tā (Kriev. lik. kop. XI sēj. 1913. g. izd.) IV sadaļas III nodaļu (257.—371. pp.) strādnieku nodrošināšanai slimību gadījumos un IV nodaļu (372.—491. pp.) strādnieku approšināšanai pret nelaiemes gadījumiem, ievērojot bij. Krievijas pagaidu valdības 1917. g. 25. jūlijā izdotos pārgrozījumus strādnieku approšināšanā slimību gadījumos, saskaņā ar 1920. g. 15. decembra Saeimas likumu par pārgrozījumiem un papildinājumiem pie likuma par strādnieku nodrošināšanu slimības gadījumos (Lik. kr. 1920. g. 253. n.), 1922. g. 14. janvāra Min. kab. ienestiem pārgrozījumiem un papildinājumiem rūpniecības darba likumā (Lik. krāj. 1922. g. 27. n.) un 1922. g. 1. jūnijā Ministru kabineta izdotiem noteikumiem par darba aizsardzību un strādnieku approšināšanu (Lik. krāj. 1922. g. 112. n.),

Algotā darba strādnieku approšināšanu pret nelaiemes gadījumiem saskaņā ar darba ministrijas 1920. g. 22. jūlija rikojumu (V. V. 1920. g. 165. n.) nodeva Latvijas (agrākai Baltijas apgabala) approšināšanas sabiedrībai pret strādnieku nelaiemes gadījumiem Ar šo rikojumu noteikumi par strādnieku approšināšanu pret nelaiemes gadījumiem attiecināti uz visiem tiem rūpniecības, ielu dzelzceļu un kuģniecības (pa iekšējiem ūdeņiem) uzņēmumiem, kuŗos nodarbina vairāk par četriem algotiem darbiniekiem (t. i. strādniekiem, kalpotājiem, mācekļiem un kantoŗa ierēdņiem). Šiem noteikumiem pakļāva ne tikai tādu uzņēmumus, kuŗi lieto mēchanisku dzinējspēku, bet arī visus tos uzņēmumus, kuŗi gan nelieto mēchanisko dzinējspēku, bet kuŗiem rūpniecības uzņēmumu raksturs, ja tie nodarbina ne mazāk kā piecus strādniekus vai kalpotājus. Šos noteikumus darba ministrija 1925. g. 20. martā atvietoja ar jauniem noteikumiem (V. V. 1925. g. 66. n.), attiecinot rūpniecības darba likuma (Lik. kop. XI sēj. 1913. g. izd.) 372.—491. pp. «uz fabriku, dzelzceļu, iekšējo ūdeņu kuģniecības (pa upēm, kanāliem, iekšējām jūrām un ezeriem) un tramvaja uzņēmumiem, kuŗos pastāvīgi nodarbina ne mazāk par četriem algotiem darbiniekiem (strādniekiem, amatniekiem, mācekļiem un kalpotājiem), neatkarīgi no tā, vai šajos uzņēmumos lieto tvaika katlus vai dabas spēkiem (ūdeni, gāzi, elektrību, naftu un tml.) vai dzīvniekiem dzenamas mašīnas, vai tādas mašīnas nelieto». Saskaņā ar rūpniecības darba likuma noteikumiem, strādnieku un citu algotu darbinieku approšināšana pret nelaiemes gadījumiem notiek uz rūpniecības uzņēmumu īpašnieku rēķina.

Pret nelaiemes gadījumiem approšināmo iedzīvotāju apjomu radikāli paplašināja 1927. g. 1. jūnija (V. V. 1927. g. 120. n.) «Likums par algoto darbinieku approšināšanu nelaiemes un arodu slimību

gadījumos». Šis likums noteica, ka apdrošināms pret nelaimes gadījumiem ir viss algotais darba spēks. Apdrošināšanu paredzēja izdarīt divās sabiedrībās. Pirmajā no tām («Pirmā apdrošināšanas sabiedrība nelaimes gadījumos») bija apdrošināmi visi lauksaimniecībā, tās nozarēs, lauku rūpniecībā un iekšējo ūdeņu zvejniecībā nodarbinātie algotie darbinieki. Turpretī otrajā sabiedrībā, (kura vēlāk dabūja nosaukumu «Vispārējā apdrošināšanas sabiedrība nelaimes gadījumos») bija apdrošināmi visi algotie darbinieki, kuri nodarbināti tirdzniecībā, rūpniecībā, transportā, jūras zvejniecībā un visās pārējās darba nozarēs, izņemot lauksaimniecību, tās nozares, lauku rūpniecību un iekšējo ūdeņu zvejniecību. Šajās sabiedrībās nebija apdrošināmi valsts iestāžu un uzņēmumu, to starpā arī autonomo uzņēmumu, darbinieki, kaut arī tie nodarbināti šīm sabiedrībām piekritošās darba nozarēs. Visu atbildību nelaimes gadījumos par šiem pēdēji minētiem darbiniekiem nes valsts.

Saskaņā ar 1927. g. 10. septembrī apstiprinātiem statūtiem (V. V. 1927. g. 206. n.), Vispārējā apdrošināšanas sabiedrība nelaimes gadījumos uzsāka darbību tā paša gada 11 septembrī. Tās īpašumā pārgāja Latvijas apdrošināšanas sabiedrības pret strādnieku nelaimes gadījumiem aktīvs un pasīvs, šai sabiedrībai darbību nobeidzot ar 1927. g. 10. septembri. Pirmā apdrošināšanas sabiedrība nelaimes gadījumos (kuras statūti apstiprināti 1927. g. 6. oktobrī, V. V. 1927. g. 228. n.) darbību atklāja tā paša gada 16. oktobrī.

Saskaņā ar statūtiem, Pirmās apdrošināšanas sabiedrības obligatoriskie biedri bija visi darba devēji Latvijā, kuri nodarbina algotus darbiniekus, kā arī mācekļus vai praktikantus, neatkarīgi no viņu atalgojuma, šai sabiedrībai piekritīgās nozarēs. Savukārt, Vispārējās apdrošināšanas sabiedrības nelaimes gadījumos obligatoriskie dalībnieki-biedri ir privāto un pašvaldību, uzņēmumu, saimniecību, iestāžu un citu darba vietu īpašnieki, kā arī atsevišķi darba devēji, kuri nodarbina algotus darbiniekus, mācekļus vai praktikantus, neatkarīgi no atalgojuma. Obligatorio biedru skaitā bija arī jūras zvejnieki, kuri ar zvejniecību nodarbojas uz savu roku, tāpat zvejniecībā nodarbinātie viņu ģimenes locekļi, ja viņi nav apdrošināti kā algoti darbinieki. Biedriem-dalībniekiem arī vajadzēja sagādāt visus līdzekļus apdrošināšanas vajadzībām. Tomēr abu šo biedrību statūtos teikts, ka arī valsts tajās piedalās ar piemaksām. Tā Vispārējās apdrošināšanas sabiedrības statūtu 4. p. 3. pk. teikts, ka par jūras zvejniekiem un viņu ģimenes locekļiem (ja tie nav apdrošināti kā algoti darbinieki) pusi no prēmijām sedz Tautas labklājības ministrija.

Ar 1927. g. 1. jūnija likumu nelaimes gadījumā cietušajam vai ar aroda slimību saslimušajam tiesība saņemt no apdrošināšanas sabiedrības vai tautas labklājības ministrijas, no nelaimes gadījuma vai aroda slimības dienas: 1) medicīnisku palīdzību, ieskaitot tajā visāda veida ārsta palīdzību, zāles un citus ārstniecības līdzekļus, to skaitā arī protezes; 2) pabalstu naudā pārējošas darba nespējas laikā; 3) pensiju uz nenoteiktu laiku, bet ne ilgāki kā 3 gadus, ja iespējama darbspējas pamazināšanās vai palielināšanās; 4) pensiju, ja darba nespēja ir pastāvīga.

Šo atlīdzību nav tiesības saņemt cietušiem un to ģimenes locek-

liem, ja pierādās, ka nelaimes gadījumu sarīkojuši paši cietušie. Atlīdzību var samazināt, ja pierādās, ka nelaimes gadījumam bijis par iemeslu apzinīga aizsardzības noteikumu neievērošana un aizsardzības līdzekļu aizvākšana, un nelaimes gadījums nav izsaucis nāvi vai smagu ilgstošu sakropļojumu.

Naudas pabalstu cietušais saņem no pirmās darba nespējas dienas līdz izveseļošanās dienai vai līdz tai dienai, kad tam nolemj maksāt pensiju. Naudas pabalstu cietušam izsniedz 70% apmērā no viņa vidējās dienas algas. Ja cietušais, kuram nav jāuztura ģimene, ievietots slimnīcā, tad viņš tai laikā, kamēr atrodas slimnīcā, saņem tikai 50% no algas.

Pensiju cietušam maksā: 1) 70% apmērā no gada algas, ja darbspēja zaudēta pilnīgi; 2) ja zaudēta tikai darbspējas daļa — tāda daļa no gada algas 70%, kāda samērīgi atbilst darbspējas zuduma pakāpei.

Ja cietušais no nelaimes gadījuma vai saslimušais ar aroda slimību nomirst, apdrošināšanas sabiedrība: 1) izsniedz cietušā ģimenes locekļiem, kurus tas uzturēja, apbedīšanas naudu nomirušā 40 dienu algas apmērā, un 2) maksā nomirušā ģimenes locekļiem pensiju.

Apbedīšanas naudu izsniedz tam, kas izdara apbedīšanu. Ja to izdara sveša persona, atlīdzina tai tikai viņas faktiskos izdevumus, kuri nevar pārsniegt nomirušā 40 dienu algu.

Ģimenes locekļiem maksājama pensija sekošos apmēros no nomirušā gada algas: 1) atraitnei līdz mūža galam, vai iekams tā nedodas jaunā laulībā — $\frac{1}{3}$; 2) bērniem līdz 16 gadu vecumam, bet, ja tie apmeklē skolu vai mācās amatu, līdz 18 gadu vecumam — katram $\frac{1}{5}$, ja viens no vecākiem dzīvs, vai $\frac{1}{3}$, ja abi vecākie miruši; 3) vecākiem un vecāku vecākiem, katram — $\frac{1}{6}$; 4) brāļiem, māsām un to bērniem, ja viņi pilnīgi bāreņi, līdz 16 gadu vecumam un, ja apmeklē skolu vai mācās amatu, līdz 18 gadu vecumam, katram — $\frac{1}{5}$. Ja atraitne apprecas, tai pensijas vietā izmaksā vienreizēju pabalstu viņas trīsgadējas pensijas apmērā. Nomirušā visiem ģimenes locekļiem maksājamā pensija kopā nevar pārsniegt nomirušā gada algu.

Ja nomirst cietusē no nelaimes gadījuma vai aroda slimības un tā vīra darba nespējas dēļ uzturējusi visu ģimeni, tad atraitnim un pārējiem ģimenes locekļiem uz pensiju ir tādas pašas tiesības, kādas šis likums, kā jau bija teikts, dod atraitnei un pārējiem ģimenes locekļiem.

Ar 1929. g. 15. oktobra likumu (V. V. 1929. g. 236. n.) paplašināts apdrošināto apjoms, attiecinot apdrošināšanu nelaimes gadījumos arī uz lauksaimniekiem un viņu ģimenes locekļiem.

Pirmās apdrošināšanas sabiedrības darbība bija nesekmīga, atduroties uz lielām grūtībām dalībnieku ieskaitīšanā sabiedrības obligatoriskos biedros un prēmiju iekasēšanā. Sakarā ar to šo sabiedrību 1931. g. 1. aprīlī likvidēja (V. V. 1931. g. 73. n.). Šīs sabiedrības saistības galvenā kārtā iznāca segt ar valsts budžeta līdzekļiem. Ar 1931. g. 3. februāra likumu Pirmās apdrošināšanas sabiedrības nelaimes gadījumos pienākumus sadalīja starp tautas labklājības ministriju un Vispārējo apdrošināšanas sabiedrību nelaimes ga-

dījumos. Pēc šī sadalījuma, valsts, caur tautas labklājības ministrijas nelaiemes gadījumu nodaļu, no budžetā paredzētiem līdzekļiem, apdrošina pret nelaiemes gadījumiem: 1) visus valsts darbiniekus un valsts uzņēmumu strādniekus; 2) visas lauksaimniecībā nodarbinātās personas, kā pašus lauksaimniekus un viņu ģimenes locekļus, tā arī laukstrādniekus; 3) visu māsaimniecībā nodarbināto algoto darba spēku (mamīkus, kalpones u. t. t.); 4) zvejniekus un viņu zvejniecībā nodarbinātos ģimenes locekļus; 5) amatniekus, kuriem nav jāņem rūpniecības zīme vai ir VI kategorijas rūpn. zīme, un šajās darba vietās nodarbinātos ģimenes locekļus; 6) kantoļu un biroja personālu, ja šajās darba vietās nenodarbina fiziska darba personālu, izņemot mājkalpotājus; 7) skolotājus un audzinātājus; 8) baznīcu algotos darbiniekus; 9) teātru personālu; 10) sociāla rakstura iestāžu (patversmju, slimnīcu un tml.) algotus darbiniekus; 11) visus pārējos garīga darba strādniekus tādās darba vietās, kur nenodarbina fiziska darba strādniekus.

Vispārējā apdrošināšanas sabiedrībā nelaiemes gadījumos apdrošināts viss rūpniecības algotais darba spēks, ieskaitot arī lauku rūpniecību; viss tirdzniecības un transporta algotais darba spēks, par cik tas nav nodrošināts tautas labklājības ministrijā, un, vispārīgi, viss cits algotais darba spēks, kurš nav nodrošināts minētajā ministrijā.

Īsi saskot, Latvijā pret nelaiemes gadījumiem darbā ir apdrošināts viss algotais darba spēks, kā arī lauksaimnieki un jūras zvejnieki un to ģimenes locekļi.

Strādnieku nodrošināšana slimības gadījumos veidojās uz 1920. gada 15. decembrī Satversmes sapulces pieņemtajiem pārgrozījumiem un papildinājumiem pie bij. Krievijas likuma (Lik. kop. XI sēj. IV sadaļas III nodaļas 257.—371. pp.) par strādnieku nodrošināšanu slimību gadījumos. Šie noteikumi pakļāva apdrošināšanai slimo kasēs darbiniekus visos uzņēmumos, iestādēs un atsevišķu personu darba vietās, kas nodarbina algotu darba spēku, izņemot tālbraucēju kuģniecības uzņēmumus, kā arī algotu darba spēku lauksaimniecībā. Šie noteikumi zīmējās arī uz valsts un pašvaldības uzņēmumiem un iestādēm. Saskaņā ar šo noteikumu 320. p., slimo kasu līdzekļi sastādījās no: 1) dalībnieku iemaksām, darba devēju un valsts piemaksām; 2) kasu mantas ienākumiem; 3) pabalstiem un ziedojumiem; 4) soda naudām un citiem ienākumiem. Dalībnieku iemaksas, kuŗas noteica slimo kases pilna sapulce, svārstījās starp 1% un 2% no strādnieku algas, pie kam slimo kases ar mazāk kā 400 dalībniekiem iemaksu apmēru varēja pacelt līdz 3% no algas. Darba devējam slimo kasei bija jāiemaksā piemaksa dalībnieka iemaksas apmērā. Valsts kase piemaksāja slimo kasei par katru dalībnieku tikpat, cik darba devējs, pie kam gadījumos, kur kases dalībnieka alga nepārsniedz eksistences minimumu, kas svabads no valsts progresīvā ienākuma nodokļa, viņam ar likumu uzlikto iemaksu izdara piemaksas veidā darba devējs. Šie noteikumi palika spēkā līdz ar vēlāk tajos ievestajiem pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1930. g. 11. jūlijam, kad ministru kabinets Satversmes 81. p. kārtībā izdeva noteikumus par slimo kasēm (V. V. 152. n. 1930. g.), Šos

noteikumus attiecināja uz visiem privātiem, pašvaldības un valsts uzņēmumiem, iestādēm un citām darba vietām, kā arī uz atsevišķiem darba devējiem, kuri nodarbina algotu darba spēku, izņemot personas, kas nodarbinātas lauksaimniecībā ārpus pilsētas administratīvām robežām, ar piezīmi, ka laiku, no kura šie noteikumi jāattiecinā uz valsts iestādēm, kur spēkā sevišķi apdrošināšanas noteikumi, nosaka tautas labklājības ministrija. Ārstnieciskā palīdzība palika agrākā veidā, ar piezīmi, ka par zālēm, kuŗas kase izdod dalībniekiem, no pēdējiem nemamas piemaksas 15% apmērā no zāļu vērtības, izņemot dzemdību, nāves briesmu un asiņošanas gadījumos. Jaunie noteikumi par slimo kasēm slimo kasu līdzekļu sagādāšanas kārtību grozīja nelielā mērā. Saskaņā ar šo noteikumu 63. p., dalībnieku iemaksu apmēri var svārstīties starp 1% un 2% no algas. Darba devējs (65. p.) piemaksā pie kases dalībnieku iemaksām šim iemaksām līdzīgu summu. Darba devējs ietur kases dalībnieku iemaksas algu izmaksājot un iemaksā tās slimo kasei līdz ar savām piemaksām, kā arī iemaksas dalībnieku ārstēšanai un ieturētās soda naudas. To kases dalībnieku iemaksas, kuŗu alga nesasniedz vienkārša darba strādnieka algu, nomaksā iemaksas veidā darba devējs no saviem līdzekļiem. Valsts (66. p.) piemaksā slimo kasei par katru kases dalībnieku tikpat, cik jāmaksā darba devējam, atskaitot iemaksas dalībnieku ārstēšanai un par kasu noteikumu neizpildīšanu paredzētās darba devēju virsmaksas. Noteikums par valsts piemaksām slimo kasēm grozīts ar 1933. g. 1. maiju, kad stājās spēkā tā paša gada 28. aprīlī Vald. Vēstnesī izsludinātais ministru kabineta noteikums, ka «Valsts piemaksā slimo kasēm par katru dalībnieku 1,5% no tās summas, no kādas jānomaksā piemaksas darba devējam» (Lik. kr. 1933. g. 121. m.). Valsts piemaksas slimo kasēm ar to samazinājās par apm. 25%.

Lai sniegtu dalībniekiem un viņu ģimenes locekļiem ārstniecisku palīdzību, slimo kases var ierīkot un uzturēt savas ambulances, aizgādniecības vietas, aptiekas, slimnīcas un citas dziedniecības iestādes.

Slimo kase var ņemt uz sevi (34. p.) izdevumus par ārsta palīdzības sniegšanu kases dalībnieku ģimenes locekļiem, kuŗi atrodas viņu apgādībā, kā arī personām, kuŗas pielīdzināmas šādiem ģimenes locekļiem, un arī izsniegt kases dalībniekiem pabalstus minēto personu slimības gadījumos un viņu apbedīšanai, kā arī pabalstus, ja kases dalībniekiem piedzimst bērni. Šo izdevumu segšanai slimo kase var atvēlēt ne vairāk kā vienu ceturtdaļu no gada laikā kasē ienākušo iemaksu un piemaksu kopsummas.

Slimo kases sniedz sekošu veidu ārstniecisko palīdzību: 1) pirmo palīdzību pēkšņas saslimšanas gadījumos, 2) ambulātorisku ārstēšanu un slimnieka ārstēšanu mājās, 3) dzemdēšanas palīdzību un 4) ārstēšanu slimnīcās pie pilna uztura.

Ārsta palīdzību slimo kases dalībniekiem sniedz: 1) slimību gadījumos, kas nav saistīti ar darba spējas zaudēšanu, līdz tam laikam kamēr saslimušais ir kases dalībnieks, un 2) slimību gadījumos, kas saistīti ar darba spējas zaudēšanu, neatkarīgi no tā, vai slimība prasa ārstēšanu ambulātorijās vai slimnīcās, līdz izveseļošanās die-

nai, bet ne ilgāki kā 26 nedēļas, pie kam slimības atkārtošanās gadījumā to var pagarināt līdz 30 nedēļām gadā un ar slimo kases pilnas sapulces lēmumu līdz 52 nedēļām (39. un 45. pp.).

Slimo kasu dalībniekiem izsniedzamie naudas pabalsti ir: 1) slimību gadījumos, ja tie saistīti ar darba spējas zaudēšanu; 2) dzemdību gadījumos — grūtniecībā esošām un dzemdētājām, un 3) nāves gadījumos — apbedīšanai.

Slimību gadījumos izsniedzamie naudas pabalsti kasu dalībniekiem ir 60—90% no pilnas algas apmēra. Šos pabalstus izsniedz sākot ar slimības 4. dienu līdz izveseļošanās dienai, bet ne ilgāki kā 26 nedēļas un slimības atkārtošanās gadījumā ne ilgāki kā 30 nedēļas, pie kam ar kases pilnas sapulces lēmumu šo laiku var pagarināt līdz 52 nedēļām.

Dzemdību gadījumā slimo kases dalībniecei izsniedzams naudas pabalsts viņas pilnas darba algas apmērā, bet ne mazāk par tautas labklājības ministrijas nosacīto vienkāršas darba strādnieces vidējo darba algu, četras nedēļas pirms un astoņas nedēļas pēc dzemdībām. Ja notekot astoņām nedēļām, pēc dzemdībām, slimo kases dalībniece slimības dēļ, kuŗa ar ārsta apliecību atzīta kā cēlusies sakarā ar grūtniecību vai dzemdībām, ir darba nespējīga, slimo kase sniedz viņai, sākot ar pirmo dienu pēc astoņu nedēļu notecēšanas, slimības pabalstu uz vispārējiem jau agrāk pievestiem noteikumiem. Slimo kase bez tam var ar pilnas sapulces lēmumu sniegt papildu pabalstu līdz vienas ceturtdaļas darba algas apmēram bērna barošanai 8 mēnešu laikā no bērna piedzimšanas.

Naudas pabalstu nāves gadījumā izsniedz 30—50 kārtējās mirušā kases dalībnieka dienas algas apmērā.

Lauku iedzīvotāju ārstēšana pamatojās uz 1928. g. 5. jūnijā izsludinātā likuma (V. V. 1928. g. 127. n.) noteikumiem. Šis likums attiecas uz visām personām, kuŗas pēdējā gadā pirms saslimšanas nodzīvojušas ārpus pilsētu administratīvajām robežām vismaz 4 mēnešus vai strādā kā algoti darbinieki. Izņēmums ir dzemdētājas, kuŗām šis likums piemērojams, neatkarīgi no laika, kuŗu tās nodzīvojušas lauku administratīvajās robežās. Ārstnieciskās palīdzības sniegšana gulstas uz pašvaldībām. Saslimšanas gadījumos daļu izdevumu sedz paši saslimušie, daļu pašvaldības un daļu valsts. Ambulātorisko palīdzību rajonu ārsti lauku iedzīvotājiem sniedz pēc noteiktas takses. Zāles, pārsienamos un citus ārstnieciskos līdzekļus aptiekas izsniedz lauku iedzīvotājiem par pus cenu pēc normāltaksēs. Otro pusī no zāļu cenās (atskaitot 20% rabata) maksā valsts caur tautas labklājības ministriju. Pilnīgi par brīvu lauku iedzīvotāji bauda palīdzību (vecmāti un zāles) dzemdību gadījumos. Izdevumus par stacionāro ārstēšanu (slimnīcās un sēravotu iestādēs) sedz: $\frac{1}{3}$ — slimnieks, $\frac{1}{3}$ — valsts un $\frac{1}{3}$ — pašvaldība. Izņēmums ir tie lauku iedzīvotāji, kuŗu zemes vērtība pārsniedz Ls 5000,—: viņi bauda tikai rajona ārsta palīdzību pēc takses, bet par zālēm un stacionāro ārstēšanu tiem jāmaksā pilna cena. Atvieglojumus turpretī bauda mazturīgie slimnieki. Tiem par brīvu: 1) ambulātoriskā ārstēšana (ārsta vai feldšera palīdzība, par kuŗu $\frac{1}{3}$ takses sedz pašvaldība un $\frac{2}{3}$ valsts); 2) zāles (no kuŗu vērtības $\frac{1}{6}$ maksā pašvaldība

un $\frac{5}{6}$ valsts); 3) stacionārā ārstēšana, no kuŗas izdevumiem $\frac{4}{9}$ sedz pašvaldība un $\frac{5}{9}$ valsts.

Kā redzams, likuma noteikumi par nodrošināšanu slimību gadījumos skar tikpat plašas iedzīvotāju masas kā noteikumi par iedzīvotāju apdrošināšanu nelaimes gadījumos. Likuma vara te kārtoti iedzīvotāju ārstēšanu un labklājību tik sociāli plašos apmēros, kādus nesastopam gandrīz nekur citur pasaulē.

III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība.

Apdrošināšanas apmēri Latvijā vislielākie bija 1930. g., kad prēmiju ieņēmumi privātā apdrošināšanā sastādīja 14 miljonus 474 tūkstošus latu, bet sociālās apdrošināšanas ieņēmumi sasniedza 26 miljonus 554 tūkstošus latu. Šai pēdējā summā slimo kasu ieņēmumi sastāda 18 miljonus 231 tūkst. latu, izdevumi lauku iedzīvotāju ārstēšanai 3 miljonus 534 tūkst. latu, vispārējās apdrošināšanas sabiedrības nelaimes gadījumos prēmiju ieņēmumi 3696 tūkst. latu un Pirmās apdrošināšanas sabiedrības nelaimes gadījumos izdevumi 1093 tūkst. latu. Kopsummā visas apdrošināšanas ieņēmumi sastādīja 41 milj. 28 tūkst. latu, no kuŗas summas privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi sastāda 35,2%, bet sociālās apdrošināšanas ieņēmumi 64,8%.

A. Privātā apdrošināšana.

Galvenā loma privātā apdrošināšanā pieder akciju sabiedrībām, kuŗu prēmiju ieņēmumi no visu šīs apdrošināšanas prēmiju ieņēmumu kopsummas 1921.—1932. g. caurmērā sastāda 70%. Otrā vietā ir valsts apdrošināšanas nodaļa, kuŗas prēmiju ieņēmumi tai pašā 12 gadu laikā caurmērā sastāda 11% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas. Tai seko (II tab.) pilsētu savstarpējās biedrības ar 8,3%, pagastu savstarpējās biedrības — 6,4%, apriņķu pašvaldību obligātoriskās apdrošināšanas iestādes — 4,2% un ārzemju akciju sabiedrības — 0,1% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas.

Apdrošināšana strauji attīstījies. Visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumi, kuŗi 1921. g. sastādīja tikai 2416 tūkst. latu, pieauga līdz 5960 tūkst. latu 1923. g., 10.446 tūkst. latu 1926. g., 12.483 tūkst. latu 1928, un 14.474 tūkst. latu 1930. g. Nākošajos divi gados (V tab.) prēmiju ieņēmumi, sakarā ar krīzi, samazinājās, noslidēdami līdz 11.766 tūkst. latu. Šī samazināšanās notika uz akciju sabiedrību rēķina, samazinoties tirdzniecības, rūpniecības un transporta apdrošinājumiem. Palielinājušies prēmiju ieņēmumi 1932. g. valsts apdrošināšanas nodaļā ar Latvijas hipotēku bankā iekļāto kuŗu kasu apdrošināšanu. Uz transportisku rēķina palielinājušies prēmiju ieņēmumi arī pilsētu savstarpējās biedrībās. Pagastu savstarpējās biedrībās un obligātoriskās apdrošināšanas iestādēs, kuŗas izdara lauksaimniecības risku apdrošināšanu, prēmiju ieņēmumi pēdējos gados svārstījušies maz vai nemaz.

Starp privātās apdrošināšanas nozarēm vislielākie apmēri Latvijā ir ugunsapdrošināšanai. Tās prēmiju ieņēmumi 1921.—1932. g. caurmērā sastāda 76,6% no visu nozaru prēmiju ieņēmumu kopsummas. Visstraujāk tā attīstījās 1921.—1927. g. Kamēr 1921. g. tās

I tabula. **Akciju sabiedrību, valsts apdrošināšanas nodalās un pilsētu savstarpējo apdrošināšanas biedrību stāvoklis un darbības rezultāti.**
(Summas 1000 latu)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Valdes atrašanās vieta	Dibin. gads	Kase un tek. rēķ.	Vērtspapīri	Alzdevumi	Nekust. īpašumi	Akciju kapitāls	Rezerves kapitāls	Prēmiņu un zaudējumu rezerves 1. janvārī		Peļņa (+); Zaudējumi (-)		
									1933.	1934.	1932.	1933.	Caurm. 1 gadā 1921.—1933.
I. Akciju sabiedrības:													
Apdrošin. un Transp. akciju sabiedrība „Latvijas Loids“	Rīga	1920.	441	19	18	345	1000	155	559	589	53	+ 46	+85,8
Apdrošin. akc. sab. „Rīgas Unions“	„	1920.	240	26	27	199	300	83	315	281	69	+ 65	+42,0
Apdrošin. un Transp. akc. sab. „Daugava“	„	1921.	205	—	52	1335	1200	43	549	494	2	+ 4	+32,0
Apdrošin. akc. sab. „Kurzeme“	„	1921.	221	289	46	—	500	62	252	213	5	+ 6	+11,5
Rīgas apdrošin. biedrība, dib. 1804. g.	„	1921.	239	268	3	115	500	79	97	95	66	+ 61	+42,4
Pirmā Rīgas apdroš. s-ba, dib. 1765. g.	„	1922.	367	943	474	962	400	106	2635	2284	101	+103	+76,6
Apdrošin. un Transp. akc. sab. „Latvija“	„	1922.	41	14	—	233	200	—	53	72	1	+ 1	— 4,7
Latv. savstarp. apdroš. b-ba, dib. 1906. g.	Jelgava	1923.	36	34	—	174	100	25	49	55	4	+ 4	+ 9,7
Eiropas preču un bagāžas apdr. akc. sab.	Rīga	1928.	44	—	—	—	100	—	0,2	0,2	2	+ 0,3	— 7,6
Kopā akciju sabiedrībās . . .													
II. Savstarp. apdroš. centr. savien.	Rīgā	1922.	218	22	—	300	147	157	198	294	4	+ 30	+26,9
III. Savst. dzīv. apdroš. b-ba „Erglis“	„	1929.	21	—	62	326	19	1,5	423	523	1,2	+ 0,2	+ 1,5
U z 1. j a n v ā r ī													
1931. 1932. 1933.													
Caurm. 1 gadā 1921.—1932.													
A. Akciju sabiedrības			2302	621	700	2989	4300	510	4736	4509	215	+ 299	+ 287,1
B. Valsts Saimn. depart. apdrošin. nodala 1)			17,4	26	—	1859	3000	—	313	634	225	+ 141	+253,9
C. Pilsētu savstarp. apdrošin. biedrības 2)			944	21	—	672	803 ³⁾	—	617	788	105	+ 130	+ 75,2
Kopā . . .													
			4980	668	700	5520	8103	510	5686	5931	545	+ 570	+ 573,8

P i e z ī m e: 1) Valsts apdrošināšanas nodalās rēķinu etāvoklis attiecas uz katru gadu 1. aprīli, bet peļņa par 1931. g. un caurmēra gadskārtēju peļņu par 1928. g. — 1932. g. Akciju kapitāla vietā tai ir valsts apdrošināšanas fonds. 2) Pilsētu savstarp. apdroš. biedrībām (pie kurām piešķirta arī savstarp. apdroš. centrālā savienība) akciju kapitāla vietā ir dažādi kapitāli (ricības, pamats, rezerves u. c.), kuri kopumā veido uzrādītā zem nodalījuma „akciju kapitāls“. Savst. apdroš. centrālajai savienībai minētajā nodalījumā uzrādīta ricības un pamats kapitālu kopsumma. 3) Šai summā ietilpst arī savst. apdroš. centr. savien. rezerv. kapitāls. 4) B-ba „Erglis“ 1934. g. pārversta par akciju sabiedrību ar 500.000 latu akciju kapitālu.

II tabula.

Apdrošināšanas prēmijas 1921. — 1932. gados.

	1921. g.		1922. g.		1923. g.		1924. g.		1925. g.		1926. g.		1927. g.		1928. g.		1929. g.		1921.—1932. g.		
	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	1000 Ls	% no kop- summas	
a) pa apdrošināšanas uzņēmumu grupām																					
I. Akciju sabiedrības	1576	65,2	2652	79,0	4678	78,4	6165	77,0	7326	76,1	7653	73,2	8166	70,5	8750	70,1	9746	70,9	81665	70,0	
II. Apdrošināšanas nod.	637	26,3	521	15,5	691	11,6	1040	13,0	1024	10,5	1110	10,6	1373	11,9	1456	11,6	1384	10,0	12831	11,0	
III. Pilsētu savstarpējās apdrošināšan. b-bas.	49	2,2	101	3,0	200	3,4	222	2,5	429	4,4	585	5,7	760	6,6	899	7,2	1082	7,9	9644	8,3	
IV. Pagastu savstarpējās apdrošināšan. b-bas.	9	0,3	82	2,5	243	4,1	384	5,0	499	5,1	637	6,1	717	6,2	852	6,8	929	6,7	7383	6,4	
V. Apriņķu pašvald. obl. apdrošināšanas iest.	—	—	—	—	148	2,5	204	2,5	373	3,9	461	4,4	564	4,8	526	4,3	618	4,5	4872	4,2	
VI. Ārzemju akciju sabiedrības	145	6,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	0,1	
Kopā	2416	100	3356	100	5960	100	8015	100	9651	100	10446	100	11580	100	12483	100	13759	100	116540	100	
b) pa apdrošināšanas nozarēm																					
Uguns	2181	90,2	2736	81,5	4512	75,7	6185	77,2	7878	81,6	8569	82,1	9347	80,8	9724	77,9	10192	74,1	89273	76,6	
Transporta	232	9,6	585	17,4	1325	22,2	1541	19,2	1212	12,5	969	9,3	1206	10,7	1332	10,7	1575	11,5	13535	11,6	
Dzīvības	—	—	—	—	—	—	2,9	0,03	138	1,4	289	2,8	463	4,0	804	6,4	1157	8,4	7800	6,7	
Automobilu	—	—	—	—	—	—	26	0,3	92	0,9	168	1,6	277	2,3	288	2,3	421	3,1	2284	2,0	
Ielašanās zābdību	—	—	2,1	0,1	12,5	0,2	41,5	0,5	47	0,6	73	0,7	79	0,7	84	0,7	118	0,8	937	0,8	
Nelaimes gadījumu	1,5	0,1	30,2	0,9	52,0	0,9	94,5	1,2	136	1,4	216	2,1	80	0,7	32	0,26	40	0,3	799	0,7	
Stiklu	1,1	0,1	2,8	0,1	10,5	0,2	18,0	0,2	21	0,2	23	0,2	24	0,2	24	0,2	26	0,2	267	0,2	
Mājlnpu	—	—	—	—	43,3	0,7	73,4	0,9	64	0,7	37	0,3	18	0,1	18	0,14	23	0,2	382	0,3	
Civiltiesiskās atbildības	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,8	0,07	21	0,1	111	0,1	
Pārējo risku	—	—	—	—	5,2	0,1	32,8	0,4	63	0,7	102	0,9	86	0,8	168	1,33	186	1,3	1152	1,0	
Kopā	2416	100	3356	100	5960	100	8015	100	9651	100	10446	100	11580	100	12483	100	13759	100	116540	100	

prēmiju ieņēmumu summa bija tikai 2181 tūkst. latu, 1927. g. šī summa bija jau 9347 tūkst. latu. Augstāko līmeni tā sasniedza 1930. g., kad tās prēmiju ieņēmumi bija 10.220 tūkst. latu, pret 8520 tūkst. 1932. g. Tās relatīvā nozīme pārējo apdrošināšanas nozaru starpā apdrošināšanas vispārējā attīstības procesā tagad ir mazāka nekā agrāk. Un tiešām. Kamēr 1921. g. ugunsapdrošināšanas prēmijas sastādīja 90,2% no visu apdrošināšanas nozaru prēmijām, 1927. g. tās sastādīja 80,8% un 1930. g. tikai 70,6% no visu apdrošināšanas nozaru prēmiju ieņēmumu kopsummas. Nākošajos divi gados (V tab.) tās relatīvais svars atkal palielinājies, pie kam 1932. g. ugunsapdrošināšanas prēmijas no visu nozaru prēmijām sastāda 72,5%.

Transportapdrošināšana 1921.—1930. g. bija otra lielākā privātās apdrošināšanas nozare Latvijā, pie kam tās prēmiju ieņēmumi šai desmit gadu laika sprīdī pavairojās septiņkārtīgi, no 232 tūkst. latu 1921. g. pieaugdami līdz 1641 tūkst. latu 1930. g., kad tie no visu nozaru prēmiju ieņēmumiem sastādīja 11,3%, pret 9,6% 1921. g. Transporta apdrošināšanas relatīvā loma vislielākā bija 1923. g., kad tās prēmiju ieņēmumi no visu apdrošināšanas nozaru prēmiju ieņēmumiem sastādīja 22,2%. Sakarā ar saimniecisko krīzi, transportapdrošināšana strauji samazinājās 1931. g., kad tās prēmiju ieņēmumi no visu nozaru prēmiju ieņēmumiem sastādīja tikai 7,1%, pret 8,6% 1932. g.

Dzīvības apdrošināšana, kuŗa uzsākta 1924. g., tagad ir otrā pēc ugunsapdrošināšanas lielākā nozare. Tās prēmiju ieņēmumi 1931. g. ir gandrīz divreiz lielāki nekā transporta apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi, sastādīdami 13,5% no visu nozaru prēmiju ieņēmumiem. Šī nozare augusi spēcīgāki kā jebkuŗa cita apdrošināšanas nozare. Tās prēmiju ieņēmumi 1931. g. ir 567 reiz lielāki nekā 1924. gadā.

Pēc darījumu apmēriem ceturtnā vietā ir automobiļu apdrošināšana, kuŗas prēmiju ieņēmumi no visu apdrošināšanas nozaru prēmiju ieņēmumiem, kā II tabulā redzams, caurmērā sastāda 2%. Maksimālos apmērus šī apdrošināšanas nozare sasniedza 1930. g., kad tās prēmiju ieņēmumi (V tab.) sastādīja 499 tūkst. latu vai 3,4% no visu apdrošināšanas nozaru prēmijām, pret tikai 0,3% 1924. g.

Piektā vietā pēc darījumu apmēriem ir ielaušanās zādzību apdrošināšana, kuŗas prēmiju ieņēmumi caurmērā no visu apdrošināšanas nozaru prēmiju ieņēmumiem sastāda 0,8%. Vislielākos apmērus tā sasniedza 1931. g., kad tās prēmijas no visu nozaru prēmiju kopsummas sastādīja 1,4%, pret tikai 0,1% 1922. g.

Darbība palielinājusies arī vairumā pārējo apdrošināšanas nozaru, kā tas redzams II tabulā. Izņēmumu šai ziņā sastāda nelaiemes gadījumu un mājlopu apdrošināšanas nozares. Pirmās darījumi vislielākos apmēros sasniedza 1926. g., otrās 1924. g.

Caurmērā 1921.—1932. g. no visu nozaru riskiem pārāpdrošinātas 54%. Kā III tabulā redzams, visvairāk, relatīvi ņemot, no prēmijām pārāpdrošināšanā cedēts civiltiesiskās atbildības un transporta apdrošināšanā: pirmā pārāpdrošināšanas prēmijas sastāda 75%, otrā — 73% no šo nozaru prēmijām. Par automobiļu risku pārāpdrošināšanu maksātās pārāpdrošināšanas prēmijas sastāda

64%, dzīvības apdrošinājumu 60%, ielaušanās zādzību riskiem 58%, ugunsapdrošinājumiem 50%, un mājlopu apdrošinājumiem 11% no to attiecīgajiem prēmiju ieņēmumiem. Pārējās apdrošināšanas nozarēs maksātās pārapirošināšanas prēmijas svārstās starp 45—46% no prēmiju ieņēmumiem.

Par risku pārapirošināšanu visvairāk izmaksājušas akciju sabiedrības, kuras no saviem riskiem pārapirošinājušas 62% (III tab). Tām seko valsts apdrošināšanas nodala ar 47% un pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrības ar 45%. Pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības no saviem riskiem pārapirošinājušas 19% un apriņķu pašvaldību obligātoriskās apdrošināšanas iestādes 6%.

Riskos notikušie zaudējumi, caurmērā ņemot, 1921.—1932. gados vismazākie (12% no prēmijām) bija dzīvības un civiltiesiskās apdrošināšanas riskos. Nelaiemes gadījumu apdrošinājumos šie zaudējumi caurmērā sastādīja 34%, bet automobiļu un stiklu apdrošinājumos 50% no prēmiju ieņēmumiem. Ugunsriskos notikušie zaudējumi tai pašā laikā sastādīja 48%, ielaušanās zādzību apdrošinājumos 61%, mājlopu apdrošinājumos 85% un pārējo nozaru riskos 43% no to attiecīgajiem prēmiju ieņēmumiem. Neizdevīgi bijuši tā tad mājlopu, pa daļai arī transporta un ielaušanās zādzību apdrošinājumi. Pārējās nozares turpretī devušas labus un pat ļoti labus rezultātus. Izšķiroša nozīme vispārīgā labvēlīgā rezultātā bijusi ugunsapdrošināšanai, kuras riskos notikušie zaudējumi caurmērā sastāda tikpat lielu daļu no prēmiju ieņēmumiem, cik zaudējumi (48% no prēmijām) caurmērā no prēmijām visās apdrošināšanas nozarēs.

Akciju sabiedrību riskos notikušie zaudējumi caurmērā 1921. līdz 1932. g. sastāda 50% no prēmijām, pie kam vismazākie (18% no prēmijām) tie bijuši 1921. g. un vislielākie (69% no prēm.) 1930. g., 62% sastādīdami 1927. g., bet pārējos gados svārstīdamies starp 23% un 55% no prēmijām. Obligātoriskās apdrošināšanas iestādēs šie zaudējumi tai pašā 12 gadu laikā caurmērā sastādījuši 51%, bet atsevišķos gados svārstījušies starp 36% un 77%, no prēmiju ieņēmumiem skaitot. Apdrošināšanas nodalas riskos notikušie zaudējumi tai pašā laikā caurmērā sastādīja 42% no prēmiju ieņēmumiem, pie kam vislielākie (90% no prēm.) tie tai bija 1930. g., bet vismazākie (5% no prēm.) 1921. g. Pilsētu savstarpējo apdrošināšanas biedrību riskos notikušie zaudējumi caurmērā 12 gadu laikā sastāda 41% un pagastu apdrošināšanas biedrībās 40%, pie kam pirmajās tie svārstījušies starp 12 un 61%, bet otrajās — starp 23 un 62%, no prēmiju ieņēmumiem skaitot.

Caurmērā akciju sabiedrības vienā gadā 1921.—1933. g. ieguvušas 287,4 tūkst. latu peļņas, pie kam divām sabiedrībām, caurmērā ņemot, bijuši zaudējumi, bet septiņām sabiedrībām peļņa, kas svārstās starp 9,7 tūkst. latu un 85,8 tūkst. latu. Vislielākā gadskārtējā caurmēra peļņa, kā I tabulā redzams, ir s-bai «Latvijas Lloids» un I Rīgas apdrošināšanas sabiedrībai. Valsts apdrošināšanas nodalas caurmēra gadskārtējā peļņa ir 253,9 tūkst. latu, bet visās pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrībās kopā ņemot 75,2 tūkst. latu, no kuras summas savstarpējās apdrošināšanas centrālās savienības gadskārtējā peļņa ir 26,9 tūkst. latu. Pagastu savstarpējo apdroši-

V. tabula. Prēmijas, pārprošināšanas prēmijas un risks notikušie zaudējumi 1930.—1932. g.

	Prēmijas						Pārprošin. prēm.						Risks, notik. zaudējumi					
	1930.		1931.		1932.		1930.		1931.		1932.		1930.		1931.		1932.	
	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas	1000 Ls	% no kop. summas

a) pa apdrošināšanas uzņēmumu grupām.

I. Akciju sabiedrības	10117	70	8020	64	6816	58	6610	65	5129	64	4084	60	7018	69	4110	51	2479	36
II. Valsts apdrošināšanas nodaļa	1077	7	1066	9	1452	12	604	56	469	44	569	39	967	90	696	65	542	37
III. Pilsētu savstarpējās biedrības	1601	11	1857	14	1859	16	674	42	1018	58	939	61	658	41	758	44	611	33
IV. Pagastu savstarpējās biedrības	1017	7	1028	8	986	8	262	26	285	28	294	30	405	40	538	53	610	62
V. Obligātoriskās apdrošināš. iestādes	662	5	663	5	653	6	48	7	49	7	48	7	320	48	353	53	353	54
Kopā	14474	100	12634	100	11766	100	8198	56	6950	55	5934	50	9368	65	6455	51	4595	39

b) pa apdrošināšanas nozarēm.

Uguns	10220	70,6	9209	72,9	8520	72,5	5339	50	4635	47	3976	47	47785	76	5386	59	3826	45
Dzīvības	1615	11,2	1703	13,5	1628	13,9	953	59	1086	64	951	58	136	8	286	17	181	17
Transporta	1641	11,3	890	7,1	1027	8,6	1288	78	732	82	665	64	1018	62	335	38	268	37
Automobiļu	499	3,4	338	2,7	175	1,5	349	70	230	59	110	63	202	40	162	42	86	49
Ielašanās zādžību	155	1,1	174	1,4	151	1,3	100	64	116	67	105	70	123	80	108	62	118	78
Nelaimes gadījumu	53	0,4	38	0,3	25	0,2	38	71	28	72	18	72	10	18	54	140	10	40
Stiklu	34	0,2	39	0,3	44	0,4	18	54	19	48	20	46	14	43	25	64	14	32
Mājlopu	35	0,2	44	0,3	27	0,2	6,8	19	7,3	17	4	14	12,2	35	32	71	23	81
Civiltiesiskās atbildības	23	0,2	30	0,2	28	0,2	17,6	75	22	75	21	75	2	9	5	18	3,6	13
Pārējās nozares	199	1,4	169	1,3	141	1,2	89	45	75	44	64	45	65	33	62	37	65	46
Kopā	14474	100	12634	100	11766	100	8198	56	6950	55	5934	50	9368	65	6455	51	4595	39

nāšanas biedrību gadskārtējā caurmēra peļņa 1930.—1932. gados ir 376,6 tūkst. latu.

Akciju sabiedrību akciju kapitāli uz 1934. g. 1. janvāri sastādīja 4300 tūkst. latu, pret 2650 tūkst. latu 1924. g. 1. janvāri. Tai pašā laikā šo sabiedrību prēmiju un zaudējumu rezerves bija 4083 tūkst. latu, pret 783 tūkst. 1924. g., bet rezervju kapitāli 553 tūkst. latu, pret 94 tūkst. latu 1924. g. Kopsummā akciju sabiedrību kapitāli uz 1934. g. 1. janvāri tā tad sastāda 8936 tūkst. latu, pret 3527 tūkst. latu 1924. g. 1. janvāri.

Valsts apdrošināšanas nodaļas apdrošināšanas fonds, kurš 1924. gada 1. aprīlī sastādīja 460 tūkst. latu, uz 1933. g. 1. aprīli bija pieaudzis līdz 3000 tūkst. latu, bet prēmiju un zaudējumu rezerves no 89 tūkst. latu līdz 634 tūkst. latu.

Pilsētu savstarpējo apdrošināšanas biedrību kapitāli no 25 tūkst. latu 1924. g. 1. janvāri pieauguši līdz 803 tūkst. 1933. g. 1. janvāri, bet prēmiju un zaudējumu rezerves no 8 tūkst. latu līdz 788 tūkst. latu. Kopsummā šie kapitāli tā tad no 33 tūkst. latu pieauguši līdz 1591 tūkst. latu.

Pagastu savstarpējo biedrību apdrošināšanas kapitāls, kurš 1924. g. 1. janvāri sastādīja 239 tūkst. latu, uz 1933. g. 1. janvāri bija pieaudzis līdz 2765 tūkstošiem latu, bet kopā ar citiem fondiem un prēmiju rezervēm (VIII tab.) līdz 3169 tūkst. latu.

Privātās apdrošināšanas uzņēmumu drošības kapitāli (obligātoriskās apdrošināšanas iestāžu kapitālus līdzneskaitot, jo par tiem ziņu nav) uz 1933. g. 1. janvāri kopsummā sastāda 17.713 tūkst. latu, pret 4259 tūkst. latu 1924. g. 1. janvāri. Astoņu gadu laikā šie drošības kapitāli palielinājušies vairāk nekā četrreiz.

I Ugunsapdrošināšana.

Ugunsapdrošināšanu izdara sekoši uzņēmumi: 8 akciju sabiedrības, finanču ministrijas valsts saimniecības departamenta apdrošināšanas nodaļa, 48 pilsētu savstarpējās biedrības, vairāk nekā 400 pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības un obligātoriskās apdrošināšanas iestādes. 1921. g. šajā nozarē strādāja tikai 5 akciju sabiedrības, finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļa, II pilsētu un 47 pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības. Vislielāko uzņēmumu pieaugumu šai nozarei deva 1922. g. Attīstījusies šī nozare sekmīgi.

Tās prēmiju ieņēmumi no 2181 tūkst. latu 1921. g. pieauga līdz 7878 tūkst. 1925. g., 9724 tūkst. 1928. g. un 10.220 tūkst. latu 1930. g., pēc kam sakarā ar saimniecisko krīzi samazinājās, noslīdēdami 1931. g. līdz 9209 tūkst. latu un 1932. g. līdz 8520 tūkst. latu, kāds samazinājums noticis uz fabriku un preču noliktavu risku rēķina. Par ugunsrisku pārāpdrošināšanu 1921.—1932. g. izmaksāti pārāpdrošināšanas prēmijās 44.532 tūkst. latu vai 50% no prēmiju ieņēmumu summas tais pašos gados. Ugunsgrēkos notikušie zaudējumi minētajos 12 gados bija 42.979 tūkst. latu vai 48% no prēmijām (II—tab.). Vismazāki šie zaudējumi bija 1921.—1924. g., kad tie svārstījās starp 9% un 38% no prēmijām. Vislielākie tie bija 1930. g., kad tie sastādīja 76% no prēmijām, pret 59% 1931. g. un 56% 1927. g.

Pārējos gados 12 gadu laika sprīdī šie zaudējumi svārstījušies starp 44% un 51% no prēmijām. Caurmērā ņemot, šī nozare devuse ļoti labus rezultātus.

I. Akciju sabiedrības. To prēmiju ieņēmumi no 1341 tūkst. latu 1921. g. pieauga līdz 6015 tūkst. latu 1927. g. un 6368 tūkst. latu 1930. g., pēc kam tie, kā VI tabulā redzams, samazinājušies, sastādīdami 1933. g. tikai 4252 tūkst. latu. No šiem riskiem sabiedrības pārapirošināja agrākos gados lielāku daļu nekā vēlākos gados.

VI tabula.

Ugunsapdrošināšana.

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1932. g.	1933. g.	1932. g.		1933. g.		1932. g.		1933. g.	
	1000 Ls	1000 Ls	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.
I. Akc. sabiedrības										
Latvijas Lloids . . .	1339	1221	579	42	513	42	547	41	573	47
Rīgas Unions . . .	526	508	404	77	380	75	222	42	176	34
Daugava	809	715	407	50	368	51	359	44	355	50
Kurzeme	413	378	265	64	248	66	248	60	240	63
Rīgas 1804. g. . . .	559	532	394	70	379	71	261	47	218	41
I. Rīgas (1765.) . . .	650	591	458	70	417	71	208	32	362	61
Latvija	216	191	106	49	110	58	45	21	59	31
Latviešu	128	116	53	44	47	40	64	50	33	28
Kopā	4640	4252	2666	57	2462	58	1954	42	2016	47

II. Valsts apdrošin. nodaja	1931/32 g.	1932/33 g.	1931/32. g.	1932/33. g.	1931/32. g.	1932/33. g.
	1007	1048	444 44	462 44	675 67	391 37

Tā 1921. g. tās no tiem pārapirošināja apm. 83%, 1928. un 1929. g. apm. 68%, 1930. g. 62%, bet 1932. g. tikai 57% un 1933. g. 58%. Vismazākie zaudējumi šajos riskos bija 1921.—1923. g., kad tie sastādīja tikai 12—18% no prēmijām. Vislielāki šie zaudējumi bija 1930. g., kad tie no prēmijām sastādīja 86%, pret 60% 1931. g., 42% 1932. g. un 47% 1933. g. Izņemot 1927. g., kad akciju sabiedrību ugunsriskos notikušie zaudējumi sastādīja 61% no prēmijām, visos pārējos šā 13 gadu laika sprīža gades tie svārstījās starp 42 un 53% no prēmiju ieņēmumiem.

Kādi bijuši katras akciju sabiedrības prēmiju ieņēmumi, par pārapirošināšanu maksātās summas un riskos notikušie zaudējumi, redzams VI tabulā. Vislielākie darījumi šai nozarē ir Latvijas Lloidam un Daugavai. 1932. un 1933. g. akciju sabiedrībām ugunsapdrošināšana bijusi izdevīga, jo notikušie šās nozares riskos zaudējumi sastādījuši 42% un 47% no prēmijām, pret 60% 1931. g.

II Apdrošināšanas nodala. Tās prēmiju ieņēmumi šai nozarē vislielākie bija 1928./29. g., kad tie sastādīja 1456 tūkst. latu, pret 501 tūkst. latu 1923. g. un 1019 tūkst. latu 1930. g. Apmēram tādā pašā līmenī tās prēmiju ieņēmumi šai nozarē palikuši arī nākošajos divi gados. Par savu risku pārapirošināšanu nodala

Pilsētu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību darbība.

VII tabula.

Apdrošināšanas biedrību nosaukums	Adrese	Dibināšanas gads	Biedrību skaitis	Prēmijas un piemaksas		Pārpaldoši- nāšanas prēmijas		Riskos notikušie zaudējumi		Pārvaldes izdevumi		Kase un no- guldījumi kreditētiad. un aizdevumi		Kapitāli		Peļņa (+); zaudējumi (-)	
				1931.	1932.	1931	1932.	1931.	1932.	1931.	1932.	1932.	1933.	1931.	1932.	1931.	1932.
				Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri		Uz 1. janvāri	
1 Rīgas Jūrmalas savstarpējā uguns apdrošināšanas biedrība	Dubulti	1906.	1538	37,0	40,4	9,6	9,2	5,3	6,3	12,4	14,5	74,7	89,9	71,4	74,3	—	+ 17,1
2 III Rīgas savstarpējā uguns ap- drošināšanas biedrība	Rīga	1907.	423	18,7	17,3	2,6	1,4	2,1	0,4	7,9	7,5	52,8	65,2	36,6	47,0	+ 10,5	+ 13,3
3 Liepājas apstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Liepāja	1909	575	9,4	9,6	4,1	4,3	6,9	1,2	4,3	4,8	0,4	0,8	2,3	1,2	- 1,7	+ 0,4
4 Aptieku savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Rīga	1912.	49	5,7	5,7	3,2	3,9	—	—	1,6	1,3	21,3	24,1	18,5	21,3	+ 2,8	+ 2,8
5 Cēsu savstarpējā ugunsapdroši- nāšanas biedrība	Cēsis	1918.	284	8,4	8,9	5,0	5,2	11,6	0,1	1,4	1,7	12,3	20,9	10,7	13,8	+ 1,0	+ 1,0
6 Ventpils savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Ventpils	1921.	513	5,6	5,9	2,2	2,4	1,7	—	1,9	2,0	6,5	7,6	4,1	5,9	+ 1,3	+ 1,5
7 Valmieras savstarpējā ugunsap- drošināšanas biedrība	Valmiera	1909.	106	2,2	2,6	1,3	1,6	38,9	—	0,5	0,6	3,0	3,7	5,4	3,8	- 1,7	+ 0,7
8 Kuldīgas savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Kuldīga	1921.	650	8,3	9,5	3,4	3,9	6,5	5,3	2,6	2,7	10,1	9,5	5,8	8,1	+ 1,3	+ 0,9
9 „Zemc” savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Liepāja	1921.	2782	45,1	48,7	20,8	30,2	37,4	45,7	20,3	11,4	46,9	48,9	58,5	64,1	+ 4,2	+ 1,4
10 Rīgas un apkārtnes savstarpējā ugunsapdroš. biedrība	Rīga	1921.	521	10,8	13,1	8,1	11,0	21,2	4,2	1,3	0,6	7,6	3,3	2,2	3,6	+ 1,2	+ 1,3
11 Savstarpējā apdrošināšanas Cent- rālā Savienība	Rīga	1922.	564	603,6	621,8	169,5	182,0	380,9	390,8	58,4	60,9	156,0	155,7	32,7	283,0	+ 4,4	+ 8,0
12 Rūjienas savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Rūjiena	1922.	230	9,4	3,6	1,0	1,2	0,04	1,0	1,2	1,2	9,3	10,0	7,4	9,1	+ 1,8	+ 0,9
13 Alūksnes savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Alūksne	1922.	154	4,5	5,8	2,3	2,7	—	1,7	0,8	0,8	10,3	12,1	7,1	10,0	+ 2,0	+ 1,5
14 Paltmales miesta savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība	Līgatne	1923.	103	1,4	1,3	0,9	0,8	—	0,4	0,2	0,4	0,8	0,8	0,3	1,2	+ 0,5	+ 0,1
15 Gulbenes savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Gulbene	1927.	195	4,9	5,6	2,8	3,1	—	—	0,5	0,6	5,7	6,6	3,3	5,5	+ 2,0	+ 2,7
16 Smiltenes savstarpējā ugunsap- drošināšanas biedrība	Smiltene	1925	292	11,8	11,3	7,6	7,1	8,0	1,5	2,6	2,2	10,0	12,0	7,1	9,9	+ 1,9	+ 1,8
17 Rīgas namiņaietņu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība	Rīga	1926.	44	1,8	1,8	1,5	1,3	2,8	2,6	—	0,7	2,2	1,8	1,8	2,1	+ 0,4	—
18 Rīgas nomu savstarpējā uguns- apdrošināšanas biedrība	Rīga	1924.	943	10,8	19,0	6,8	11,9	—	0,1	3,0	2,5	6,3	11,1	4,5	8,6	+ 1,8	+ 3,4
19 Zemgales savstarpējā ugunsap- drošināšanas biedrība	Daugavpils	1925.	—	0,8	—	0,5	—	6,9	—	0,2	0,2	2,3	—	1,6	—	- 0,5	—
20 Tukuma savstarpējā ugunsapdro- šināšanas biedrība	Tukums	1926.	92	1,2	1,2	0,7	0,8	—	—	0,04	0,03	1,4	1,7	0,8	1,2	+ 0,5	+ 0,5
21 Lauksaimnieku savstarpējā uguns- apdrošināšanas b-ba „Dravva”	Aizpute	1925	218	3,8	4,1	2,0	2,1	0,2	1,8	1,0	1,2	6,1	7,7	3,8	4,3	+ 0,1	+ 0,7
22 II Rīgas Jūrmalas namiņaietņu savstarpējā ugunsapdroš. b-ba	Dubulti	1926.	27	0,5	0,8	0,4	0,7	—	—	0,07	0,06	0,6	0,7	0,4	0,6	+ 0,1	+ 0,

1930. g. izmaksājusi summu, kas, no prēmijām skaitot, sastāda 56%, bet 1931. un 1932. g. tikai 44%. Apdrošināšanas nodaļas ugunsriskos notikušie zaudējumi vissmagāki bija 1930. g., kad tie sastādīja 94% no prēmijām, pret 23% 1924. g., 67% 1931. g. un 37% 1932. g., kurpreti 1925.—1929. g. tie svārstījās starp 34% un 47% no prēmijām. Vispārīgi ņemot, apdrošināšanas nodaļa šai nozarē guvusi izcilus labus rezultātus, kas, no vienas puses, izskaidrojas ar ļoti izdevīgiem apdrošinājumiem, kurus tai dod valsts īpašumu apdrošināšana, bet, no otras, — ar tiem obligātoriskajiem pārapsedrošinājumiem, kurus tai, uz sevišķu noteikumu pamata, cedē akciju sabiedrības un pilsētu savstarpējās biedrības, saņemdamas kā pārapsedrošināšanas komisiju tikai 20% no prēmijām, kaut gan faktiski to pārvaldes izdevumi sastāda ievērojami lielāku procentuālo daļu no prēmijām.

III Pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrības. To prēmiju ieņēmumi no 49 tūkst. latu 1921. g. pieauguši līdz 542 tūkst. latu 1926. g. un 1155 tūkst. latu 1930. g. Nākošajā gadā to prēmijas pieauga līdz 1194 tūkst. latu un 1932. g. sastādīja 1192 tūkst. latu (VII tab.). Par savu risku pārapsedrošināšanu tās izmaksājušas summas, kas procentos no prēmijām skaitot, sastāda 43% 1931. g. un 42% 1932. g., pret 65% 1921. g., 35% 1926. un 40% 1929. g. Šo biedrību riskos notikušie zaudējumi 1932. g. sastādīja 54% no prēmijām, pret 44% 1931. g., 41% 1926. g. un 30% 1921. g., bet vismazākie bijuši 1922. g., kad tie sastādīja tikai 12% no prēmijām. Pārējos šā laika sprīža gados to zaudējumi svārstījušies starp 21 un 65% no prēmijām. Caurmērā ņemot, šīs biedrības ugunsapdrošināšanā strādājušas ar labiem panākumiem.

IX tabula.

Pagastu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību apdrošināšanas summu, prēmiju un riskos notikušo zaudējumu samēri.

Gadi	Prēmijas % no apdrošināšanas summas	Riskos notikušie zaudējumi % no					Prēmijas
		apdrošināšanas summas					
		lauksaimniecības	pārējo		Inventāra, labības, lopbarības u.t.t.	Caurmērā visu risku	
		ē	k	u			
apdrošinājumos							
1930	0,303	0,101	0,103		0,414	0,121	43
1931	0,295	0,137	0,162		0,372	0,154	52
1932	0,263	0,160	0,110		0,265	0,163	62

IV Pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības. Kā VIII tabulā redzams, Latvijā 1932. g. darbojās 401 pagastu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība ar 89183 biedriem. Šo biedrību apdrošināšanas kapitāls minētā gadā beigās bija 2765 tūkst. latu, bet kopā ar dažādiem citiem fondiem un prēmiju rezervēm sastādīja 3169 tūkst. latu, pret 2347 tūkst. latu 1930. g. un tikai 8 tūkst. latu 1921. g., kad bija 47 biedrības ar 5376 biedriem. Biedru maksas un prēmijas, kurās 1921. g. sastādīja tikai 9 tūkst. latu, 1932. g. deva 985 tūkst. latu, pret 1016 tūkst. latu 1930. g. Šīs

prēmijas, kā IX tabulā redzams, no apdrošināšanas summas 1930. g. sastādīja 0,303%, 1931. g. 0,295% un 1932. g. 0,263%. Tās pakāpeniski samazinājušās un ir ievērojami zemākas nekā agrāk, kad, kā piem. 1923. g., tās sastādīja 0,432% no prēmiju un piemaksu summas. Riskos notikušie zaudējumi sniedz prētēju ainu. Tie, procentos no prēmijām skaitot, pēdējos gados ievērojami lielāki nekā agrāk, sastādīdami 62% 1932. g., pret 52% 1931. g., 43% 1930. g., 26% 1923. g. un 23% 1922. g. Izskaidrojas tas pa daļai ar nodeguma palielināšanos, pa daļai ar prēmiju likmju pazemināšanu, ko pagastu biedrības ienesušas savos prēmiju tarīfos, lai nodrošinātu savas pozīcijas sacensībā ar citu apdrošināšanas grupu uzņēmumiem. Pateicoties šai politikai, pagastu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām lauksaimniecības risku apdrošināšanā ir dominējošs stāvoklis. 1932. g. tajās bija apdrošinātas 378.270 lauksaimniecības ēkas kopsummā par 324 miljoniem latu un 6935 citas ēkas par 29 milj. latu vai pavisam kopā par 353 milj. latu, kurpretī 1922. g. (159 biedrībās) bija apdrošinātas tikai 35942 ēkas kopsummā par 15 miljoniem latu. Biedrību pārvaldes izdevumi palielinājušies, sastādīdami 26—30% no prēmijām pēdējos trīs gados, pret 26% 1923. g. un 21% 1922. g.

V Obligātoriskās apdrošināšanas iestādes. To, kā X tabulā redzams, tagad ir trīs: I aprīļa valde un 2 savienības. To darījumi, zīmējoties uz prēmijām, pārāpdrošināšanas prēmijām un riskos notikušiem zaudējumiem par 1923.—1932. gadiem uzrādīti II—V tabulās, no kurām redzams, ka pārāpdrošināšanā tās no saviem riskiem devušas tikai 6%. To riskos notikušie zaudējumi caurmērā 10 gadu laikā sastāda 51% no prēmiju ieņēmumiem. To prēmiju ieņēmumi par obligātoriskā un brīvā apdrošināšanā pieņemtiem riskiem 1932. g. sastāda 652,6 tūkst. latu, kas no attiecīgās apdrošināšanas summas sastāda 0,638%, pret 0,647% 1931. g. un 1,7% 1923. g. Tas liecina par ievērojamu prēmiju likmju samazināšanu arī šai apdrošināšanas iestāžu grupā, kur tās tomēr arī tagad ir ievērojami augstākas nekā pagastu apdrošināšanas biedrībās. Protams, bīstamība, kādām ēkās padotas ugunsbriesmām Latgalē, kur galvenā kārtā koncentrēta šī apdrošināšana, ir lielāka nekā tajās Latvijas daļās, kur lauksaimniecības risku apdrošināšanu izdara pagastu savst. apdroš. biedrības. Tādēļ salīdzinājumam nav vienādu apstākļu pamatā, kaut gan Latgales pagastu pašvaldību savienība galvenā kārtā tāpat sedz lauksaimniecību riskus, kā to dara pagastu savstarpējās biedrības. Obligātoriskās apdrošināšanas iestāžu pārvaldes izdevumi 1932. un 1931. gados caurmērā sastāda 32% no prēmijām, pret 24% 1923. g. Vislielākie tie ir Ilūkstes aprīļa valdē, vismazākie lauku pašvaldību apdrošināšanas savienībā.

2. Dzīvības apdrošināšana.

Dzīvības apdrošināšana, kā jau vispārīgajā pārskatā bija minēts, attīstījusies ļoti sekmīgi. Tā pēckara laikā atjaunota 1924. g. un sākot ar 1931. g. ir plašākā apdrošināšanas nozare Latvijā, pēc ugunsapdrošināšanas nozares skaitot. Tās prēmiju ieņēmumi, ar katru gadu pieaugdami, augstāko rekordu sasniedza 1931. g., kad tie

sastādīja 1703 tūkst. latu, pret 1615 tūkst. 1930. g. Sakarā ar saimniecisko krīzi tie samazinājušies 1932. g. līdz 1628 tūkst. latu. No dzīvības apdrošināšanas riskiem 9 gadu laikā sprīdī pārprodrošinātas 60%. Šajos riskos notikušie zaudējumi bijuši mazi, caurmērā šai laikā sprīdī sastādīdami tikai 12% no prēmiju ieņēmumiem. Šī nozare tā tad strādājusi ar ļoti labiem panākumiem. Sakarā ar krīzi tā tomēr ievērojami sašaurinājusies.

Šajā nozarē, kā XI un XII tabulās redzams, darbojas 7 akciju sabiedrības un 10 savstarpējas biedrības.

XI tabula.

Dzīvības apdrošināšana.

Apdrošināšanas akciju sabiedrības nosaukums.	Prēmijas		Pārprodrošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1932. g.	1933. g.	1932. g.		1933. g.		1932. g.		1933. g.	
	1000 Ls	1000 Ls	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.
Latvijas Lloids . . .	121	124	53	44	51	41	5	4	24	19
Rīgas Unions . . .	144	87	76	53	57	66	10	7	—	—
Daugava	132	100	67	51	45	45	22	17	17	17
Kurzeme	65	50	47	72	39	78	37	57	10	20
Rīgas 1804 g. . . .	36	33	32	89	25	76	7	19	2	6
I Rīgas (1765.) . .	719	508	457	64	312	61	55	8	70	12
Latviešu	1,2	1,1	0,7	58	0,7	63	—	—	0,5	45
Kopā	1218	903	733	60	530	60	136	11	123	13

Vislielākie darījumi tajā ir akciju sabiedrībām. To prēmiju ieņēmumi 1933. g. noslīdēja līdz 903 tūkst. latu, pret 1218 tūkst. latu 1932. g., 1418 tūkst. 1931. g., 1031 tūkst. latu 1929. g. un tikai 2,9 tūkst. latu 1924. g. Vislielākie prēmiju ieņēmumi šai nozarē ir Pirmai Rīgas apdr. s-bai. No šiem riskiem akciju sabiedrības 1932. un 1933. g. pārprodrošinājušas 60%, pret 63% 1931. g. un 66% 1930. g. Darbības pirmajos divi gados akciju sabiedrības no dzīvības apdrošinājumiem pārprodrošināja tikai 6,5%, bet 1926.—1929. g. 66% līdz 70%. Šajos riskos notikušie zaudējumi bijuši (procentos no prēmijām skaitot): 9% 1925. g., 21% 1926. g., 5% 1927. g., 15% 1929. g., 7% 1930. g., 16% 1931. g., 11% 1932. g. un 13% 1933. g.

Savstarpējo dzīvības apdrošināšanas b-bu prēmiju ieņēmumi no 14 tūkst. latu 1926. g. pieauga līdz 56 tūkst. 1928. g., 319 tūkst. 1930. g., samazinājās līdz 285 tūkst. 1931. g. un palielinājās līdz 410 tūkst. latu 1932. g. No šiem riskiem tās pēdējos divi gados pārprodrošinājušas 52%, pret 30% 1930. g. un 50% 1929. g. Zaudējumi šajos riskos arī savstarpējām biedrībām bijuši mazi, 1926.—1930. g. svārstīdamies starp 0 un 14%, bet 1932. g. sastādīdami 10%, pret 20% (no prēmiju ieņēmumiem skaitot) 1931. g. Savstarpējo biedrību tīra peļņa 1932. g. sastāda 23,9 tūkst. latu, pret 22,6 tūkst. 1931. g. To prēmiju rezerves uz 1933. g. 1. janvāri sastādīja 568 tūkst. latu, pret 339 tūkst. latu gadu agrāk. Starp savstarpējās dzīvības apdrošināšanas biedrībām vislielākie darījumi ir biedrībai «Ērglis», kura prēmiju ieņēmumi 1932. g. sastāda 345,4 tūkst. latu, pret 239,1 tūkst. latu iepriekējā gadā (Sk. XII tab. nāk. lapp.).

XII tabula.

Savstarpējo dzīvības apdrošināšanas biedrību darbība 1931. un 1932. g.

Biedrību nosaukums	Dibināš. gads	Biedru skaits	Premijas Ls 1000	Pārāpdrošināšanas premijas Ls 1000	Zaudējumi		Vispārējie izdevumi Ls 1000	Kapitāls gada beigās Ls 1000	Premiju rezerves gada beigās Ls 1000	Kase gada beigās Ls	Tek. rēķini un noguld. gada beigās Ls 1000	Tīra peļņa Ls 1000											
					1000 Ls	% no prem.																	
1. Korporācijas „Selonijas” palīdzības b-bas savstarp. apdrošināš. biedrība	1925.	146	10,8	22,7	—	—	4,0	37	0,8	35	1,8	1,9	8,3	8,1	67,6	79,6	530	602	24,9	39,2	0,4	0,9	
2. Latvijas Universitātes u. c. darb. savstarp. dzīvības apdrošināš. biedrība	1926.	311	17,9	21,1	—	—	8,6	48	3,0	14	4,9	4,8	22,5	33,9	17,8	19,8	42	6	62,3	76,0	8,0	17,9	
3. Vispar. valsts u. c. darb. savstarp. dzīvības apdrošināš. b-ba	1926.	1550	12,2	13,6	—	—	4,0	33	5,6	41	7,5	6,5	3,6	8,8	30,8	35,9	774	734	35,3	40,1	7,4	—	
4. Valsts un pašvald. darbiņu savstarp. dzīvības apdrošin. biedrība*)	1926.	7	0,7	—	0,7	—	—	—	—	—	—	0,5	0,6	0,8	—	—	292	2	0,5	0,7	0,03	0,2	
5. Apdrošināšanas kooperatīvs „Nakotne”	1928.	48	1,1	4,7	—	—	1,1	100	1,7	36	0,1	0,8	4,4	6,0	—	—	4	—	2,7	3,1	—	—	
6. Savstarpēja dzīvības apdrošināšanas biedrība „Erglis” **)	1929.	714	239,1	345,4	196,8	217,2	34,1	14	34,4	10	154,0	97,5	9,6	16,8	216,2	422,6	8499	18645	89,3	81,9	4,7	1,2	
7. Kooperatīvā dzīvības apdrošināšanas biedrība „Lahkiņība”	1929.	53	2,2	1,9	0,5	0,6	—	—	—	—	0,7	0,1	0,1	0,6	5,7	9,8	—	—	7,1	11,5	0,4	1,6	
8. Maziņu savstarpēja dzīv. apdrošināšanas biedrība	1929.	14	0,4	0,2	0,09	0,13	—	—	—	—	0,1	0,1	0,02	0,3	—	0,5	1	2	0,4	0,9	0,2	0,1	
9. Katolu dzīvības apdrošināšanas biedrība*)	1929.	—	0,7	—	—	—	—	—	—	—	0,4	—	0,02	—	0,4	—	376	—	—	—	—	—	
10. Savstarpēja dzīvības apdrošināšanas biedrība „Dzimitene”	1931.	2560	0,2	0,8	—	—	4,5	2250	—	—	2,4	2,0	0,1	14,5	0,5	—	778	121	6,0	15,6	1,5	2,9	
Kopā		5403	285,3	410,4	198,1	217,9	56,3	20	45,5	10	171,9	114,2	49,2	89,8	339,0	568,2	11296	20112	228,5	269,0	22,6	23,9	
% no premijas					52%	52%					60%	27%											

*) Likvidācija. **) Kustāms un nekustāms īpašums 304,5 tūkst. latu.

3. Transportapdrošināšana.

Pēc darījumu apmēriem šī nozare sākot ar 1931. g. ieņem trešo vietu starp privātās apdrošināšanas nozarēm Latvijā. Vislielākie

XIII tabula.

Transportapdrošināšana.

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārāpdrošināš. prēmijas				Zaudējumi.			
	1932.g.	1933.g.	1932. g.		1933. g.		1932. g.		1933. g.	
	1000 Ls	1000 Ls	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.
I. Akciju sabiedrības										
Latvijas Lloids . . .	67	57	37	55	39	68	34	51	41	72
Rīgas Unions	71	58	62	87	54	93	15	31	14	28
Daugava	31	106	24	77	94	89	22	71	3,5	3
Kurzeme	6	—	4,6	77	—	—	—	—	0,6	—
Rīgas 18(4. g. . . .	22	24	20	91	22	92	23	115	5	21
I. Rīgas (1765.) . .	248	268	231	93	255	95	21	8	27	10
Latvija	2	2	—	—	—	—	—	—	0,5	25
Eiropas	5,7	5,3	4,6	81	4,3	81	1	18	2,8	53
Kopā	453	520	384	85	468	90	116	26	95	18
II. Valsts apdrošināšanas nodaļa	1931/32 g.	1932/33 g.	1931/32. g.		1932/33. g.		1931/32. g.		1932/33. g.	
	11,3	368	491	77	478	58	335	53	254	31

darījumi tai bija 1930. g., kad tās prēmiju ieņēmumi sastādīja 1641 t. latu. Sakarā ar saimniecisko krīzi prēmiju ieņēmumi tajā samazinājās līdz 890 tūkst. latu 1931. g. Nākošajā gadā prēmiju ieņēmumi tajā atkal palielinājās, sastādīdami 1027 tūkst. latu. Par transport-

XIV tabula.

Savstarpējo transporta apdrošināšanas biedrību darbība 1930.—1932. g.

Biedrību nosaukums	Dibināšanas g.	Biedru skaits	tūkstos latu							
			Kase	Prēmijas un piemaksas	Pārāpdrošin. prēmijas*)	Pārvaldes izdevumi	Zaudējumi.	Kapitāls	Peļņa (+); Zaudēj. (-)	
Savstarpēja ugunsapdrošināšanas biedrība "Vidzeme"	1930		16	0,15	11,2	10,2	0,9	—	0,03	+0,1
	1931		18	0,001	27,9	22,3	5,4	—	0,2	+0,09
	1932	1930	35	0,1	5,3	4,5	0,9	0,01	0,1	+0,04
Latvijas kuģipašnieku un rūpnieku savstarpēja apdrošināšanas biedr.	1931		27	0,4	228,1	218,9	10,0	—	1,9	-1,6
	1932	1931	15	0,3	182,0	165,0	10,8	14,3	1,9	+1,6
Baltijas savstarpēja apdrošināšanas biedrība	1932	1927	**) (**)	**) (**)	18,8	17,0	6,4	7,6	**) (**)	**) (**)
Kopā 1931. g.			45	0,401	256	241	15,4	—	2,1	-1,51
" 1932. g.			50	0,4	206	187	18,1	21,9	2,0	+1,64

*) atskaitot komisiju: **) ziņas uzrādītas VII tabulā.

risku pārapdrošināšanu 1921.—1932. g. caurmērā izdotas summas, kas no prēmiju ieņēmumiem sastāda 73%. Maksātās pārapdrošināšanas prēmijas 1932. g. sastāda 64% no prēmiju ieņēmumiem, pret 82% 1931. g. un 78% 1930. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi 12 gadu laikā caurmērā sastāda 68% no prēmijām. Pēdējos divi gados šie zaudējumi ir daudz mazāki, sastādidami 37% no prēmijām 1932. gadā, pret 38% 1931. g. un 62% 1930. g. Vislielākie darījumi šai nozarē ir akciju sabiedrībām. To prēmiju ieņēmumi (XIII tab) 1933. g. sastāda 520 tūkst. latu, pret 453 tūkst. latu 1932. g. un 623 tūkst. 1931. g. Daudz lielāki prēmiju ieņēmumi tām bija 1930. g., kad to transportapdrošināšanas prēmijas sastādīja 1617 tūkst. latu. Par šo risku pārapdrošināšanu tās 1933. g. izmaksājušas 90% no prēmijām, pret 85% 1932. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi abos pēdējos gados bijuši mazi, sastādidami 26% no prēmijām 1932. g. un 18% 1933. g., pret 53% 1931. g.

Valsts apdrošināšanas nodaļa, kuŗa agrāk izdarīja tikai valsts kuŗu un transportu apdrošināšanu, ar 1932. g. uzsāka visu to kuŗu apdrošināšanu, kuŗi iekļāti Latvijas hipotēku bankā. Ar to izskaidrojas tās prēmiju ieņēmumu pieaugums 1932. g. Kamēr 1931./32. g. apdr. nodaļas transportapdrošināšanas prēmijas sastādīja tikai 11 tūkst. latu, 1932./33. g. tās sastādīja par 357 tūkst. latu lielāku summu. Par savu risku pārapdrošināšanu nodaļa pēdējā gadā izmaksājusi 50% no prēmijām, pret 77% 1931./32. g. Tās riskos notikušie zaudējumi bijuši mazi, sastādidami 38% no prēmijām 1932./33. g., pret 32% iepriekšējā gadā.

Ar 1930. g. transportapdrošināšanu izdara I savstarpēja biedrība, ar 1931. g. 2 un ar 1932. g. 3 savstarpējas biedrības. To prēmiju ieņēmumi, kā XIV tabulā redzams, 1932. g. sastāda 206 tūkst. latu, pret 256 tūkst. 1931. g. un 11 tūkst. 1930. g. Par šo risku pārapdrošināšanu tās izmaksājušas summas, kas, procentēs no prēmijām skaitot, sastāda: 1932. g. 91%, 1931. g. 94% un 1930. g. 91%. To riskos zaudējumu nav 1930. un 1931. g., bet 1932. g. šie zaudējumi sastāda 11% no prēmiju ieņēmumiem.

4. Automobiļu apdrošināšana.

Automobiļu apdrošināšana vislielākos apmērus sasniedza 1930. gadā, kad tās prēmiju ieņēmumi sastādīja 499 tūkst. latu. Caurmērā 9 gados, kā III tabulā redzams, par šo risku pārapdrošināšanu izmak-

XV tabula.

Automobiļu apdrošināšana.

Apdrošināšanas akciju sabiedri- bas nosaukums	Prēmijas		Pārapdrošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1932. g.		1932. g.		1933. g.		1932. g.		1933. g.	
	1000 Ls	1000 Ls	1000 Ls	% no prēm	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.
Latvijas Lloids . .	58	50	36	63	34	68	15	26	15	30
Daugava	35	26	18	51	13	50	14	40	11	42
Kurzeme	1	—	0,5	50	—	—	—	—	1	—
l. Rīgas (1765.) . .	54	35	31	70	29	83	31	79	14	40
Kopā . .	133	111	86	65	76	68	60	45	41	37

XVII tabula Stiklu, ielašanās zādzību, nelaimes gadījumu, mājlopu, civiltiesiskās atbildības un pārējās apdrošināšanas nozares.

Apdrošināšanas akciju sabiedrības un valsts apdroši- nāšanas nodaļa	Prēmijas		Pārāpdrošināš. prēmijas				Zaudējumi			
	1932. g.	1933. g.	1932. g.		1933. g.		1932. g.		1933. g.	
	1000 Ls	1000 Ls	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.	1000 Ls	% no prēm.
a) stiklu apdrošināšana										
Latvijas Loids . . .	18,2	12,5	—	—	—	—	7,2	40	8,7	69
Daugava	9,3	12,8	7,3	79	10,2	80	2,4	26	1,8	14
Kurzeme	0,5	—	0,2	40	—	—	0,5	100	—	—
Rīgas 1804. g. . . .	15,2	14,3	12,7	83	11,9	83	4,0	26	3,0	21
Latvija	1,0	0,8	—	—	—	—	—	—	0,3	38
Kopā	44,2	40,4	20,2	46	22,1	55	14,1	32	13,8	34
b) ielašanās zādzību apdrošināšana										
Latvijas Loids . . .	38,7	33,3	19,5	50	19,4	59	40,4	105	34,5	103
Daugava	17,7	22,0	12,1	68	15,1	69	24,0	136	15,8	72
Kurzeme	8,1	10,7	6,3	78	8,5	79	9,6	118	0,8	8
Rīgas 1804. g. . . .	32,6	34,5	27,3	84	28,8	84	13,9	43	21,1	61
I Rīgas (1765.) . . .	48,1	57,6	40,3	84	48,0	83	26,9	56	52,5	91
Latvija	5,5	1,0	—	—	—	—	3,4	62	—	—
Kopā	150,7	159,1	105,5	70	119,8	75	118,2	78	124,7	78
c) Nelaimes gadījumu apdrošināšana										
Latvijas Loids . . .	2,0	1,3	1,1	55	0,8	61	—	—	—	—
Daugava	3,0	2,5	2,5	83	2,1	84	4,8	160	16,2	648
Kurzeme	0,3	0,1	0,2	67	—	—	—	—	—	—
Rīgas 1804. g. . . .	2,9	2,4	2,4	83	2,0	83	2,7	93	6,2	258
I Rīgas (1765.) . . .	17,0	15,6	12,0	71	10,1	65	2,3	14	0,4	3
Kopā	25,2	21,9	18,2	72	15,0	69	9,8	40	22,8	104
d) Mājlopu apdrošināšana										
Latviešu	1,8	1,4	—	—	—	—	2,3	128	1,1	78
Apdroš. nodaļa*) . .	23,2	17,0	—	—	—	—	16,7	72	13,0	75
e) Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana.										
Rīgas 1804. g. . . .	1,2	1,2	1,0	83	0,9	75	—	—	—	—
I Rīgas (1765.) . . .	27,1	25,7	20,3	75	19,3	75	3,6	13	3,2	12
Kopā	28,3	26,9	21,3	75	20,2	75	3,6	13	3,2	12
f) Pārējās apdrošināšanas nozares.										
Rīgas Unions	107,3	101,7	39,8	37	42,7	42	61,9	58	64,4	63
Rīgas 1804. g. . . .	0,4	0,1	0,4	100	—	—	—	—	—	—
Latviešu	14,6	15,7	10,8	74	12,0	76	3,0	21	10,7	68
Kopā	122,3	117,5	51,0	41	54,7	47	64,9	53	75,1	64
Apdroš. nodaļa*) . .	24,7	18,6	17,6	71	12,9	69	—	—	—	—

Piezīme: *) Attiecībā uz Valsts apdrošināšanas nodaļu šie sniegtas ziņas nevis par 1932. un 1933. g., bet par 1931./32. un 1932./33. gadiem.

XVIII tabula.

Mājlopu savstarpējā

Apdrošināšanas uzņēmumu nosaukums	Biedrību skaits 1932. g.	Apdrošināto lopu skaits						Apdrošināšanas summa	
		Liellopu		Zirgu		Sīklopu		1000 Ls	
		1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
Savstarpējā apdrošināšanas biedrība „Zeme“	1	13	9	7	4	7	5	7,9	3,1
Savstarpējās apdrošināšanas Centrālā Savienība	1	461	220	—	—	—	—	247,0	127,0
Bauskas namīpašnieku savst. ugunsapdrošināšanas biedrība	1	—	1	—	—	1	—	0,2	0,5
	3	474	230	7	4	8	5	255,1	130,6
Pagastu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības	16	170	138	50	43	24	16	62,6	163,2
Pavisam kopā	19	645	367	57	47	32	21	317,7	293,8

sātas 64% no prēmijām. Automobiļu riskos notikušie zaudējumi caurmērā tai pašā laikā sastāda 50% no prēmijām, kas liecina, ka šī nozare, vispārīgi runājot, devusi labus rezultātus.

Automobiļu apdrošināšanu izdara 4 akciju sabiedrības un 1 savstarpējā biedrība.

Akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumi šai nozarē 1933. g. sastāda

XVI tabula.

Latvijas savstarpējās automobiļu apdrošināšanas biedrības (dib 1930. g.) darbība 1930.—1932. g.

Gads	Biedrību skaits	T ū k s t o š o s l a t u								
		Kase	Noguldījumi	Prēmijas un piemaksas	Pārādrošin. prēmijas*)	Pārvaldes izdevumi	Zaudējumi riskos	Kapitāls	Prēmiju rezerves	Peļņa
1930	16	0,8	3,9	107,0	80,4	37,4	14,1	—	8,5	6,2
1931	16	1,1	10,5	111,4	70,5	48,7	47,1	2,5	9,0	3,0
1932	16	1,2	6,1	42,2	23,6	21,1	25,9	4,7	5,6	1,6

*) Atskaitot komisiju.

(XV tab.) 111 tūkst. latu, pret 133 tūkst. latu 1932. g., 227 tūkst. 1931. gadā un 392 tūkst. latu 1930. g. Par šo risku pārādrošināšanu tās 1933. g. izmaksāja 68% no prēmijām, pret 65% 1932. g. un 70% 1931. g. To riskos notikušie zaudējumi 1933. g. sastāda 37% no prēmijām, pret 45% 1932. g. un 51% 1931. g.

Latvijas savstarpējās automobiļu apdrošināšanas biedrības prēmiju ieņēmumi no 107 tūkst. latu 1930. g. pieauga līdz III tūkst. 1931. gadā, pēc kam noslīdēja līdz 42 tūkst. latu 1932. g. Par savu risku

apdrošināšana 1931. un 1932. g.

Prēmijas		Pārāpdrošināšan. prēmijas		Pārvaldes izdevumi		Atlīdzība par kirtušiem lopiem		Prēmiju rezerves 31. decembrī	
1 0 0 0 Ls									
1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
0,6	0,2	0,3	0,1	—	—	—	0,8	0,2	0,2
12,0	6,6	6,4	3,3	1,6	0,8	10,4	7,4	1,5	1,0
—	0,03	—	0,2	—	—	—	—	—	—
12,6	6,8	6,7	3,4	1,6	0,8	10,4	8,2	1,7	1,2
1,4	0,9	0,6	0,3	—	—	2,2	0,1	—	—
14,0	7,7	7,3 52%	3,7 48%	1,6 12%	0,8 10%	12,6 90%	8,3 10%	1,7	1,2

pārāpdrošināšanu šī biedrība 1930. g. izmaksāja 75% no prēmijām, bet 1932. g. 56%. Tās riskos notikušie zaudējumi 1932. g. sastāda 61% no prēmijām, pret 42% 1931. g. un 13% 1930. g. Tās pārvaldes izdevumi svārstās starp 35 un 50% no prēmijām.

5. Stiklu, ielaušanās zādzību, nelaiemes gadījumu, mājlopu, civiltiesiskās atbildības un pārējās apdrošināšanas nozares.

Starp šīm nozarēm, kā XVII tabulā redzam, 1932. g. paplašināšanās notikusi tikai stiklu apdrošināšanā. Darījumu apmēri visās citās nozarēs turpreti sašaurinājušies.

Stiklu apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi (II tab.) no 1,1 tūkst. latu 1921. g., ar katru gadu palielinādamies, pieauga 1929. g. līdz 26 tūkst. latu un 1932. g. (V tab.) sastādīja 44 tūkst. latu, pret 39 tūkst. 1931. g. un 34 tūkst. latu 1930. g. Par stiklu risku pārāpdrošināšanu 12 gados caurmērā (III tab.) izmaksātas 45% no prēmijām. Bet šajos riskos notikušie zaudējumi minētajā laikā sprīdi caurmērā sastāda 50% no prēmijām. Šie darījumi tā tad bijuši izdevīgi. Darbojas šajā nozarē 5 akciju sabiedrības. Par šīs nozares riskiem tās pārāpdrošināšanu (XVII tab.) izmaksājušas 1932. g. 46% no prēmijām, pret 55% 1933. g. To riskos notikušie zaudējumi abos pēdējos gados bijuši mazi, sastādīdami 32% no prēmijām 1932. g. un 34% 1933. g.

Ielaušanās zādzību apdrošināšanu izdara 7 akciju sabiedrības. To prēmiju ieņēmumi, kā V un XVII tabulā redzams 1931. g. sastādīja 174 tūkst. latu, pret 151 tūkst. 1932. g. un 159 tūkst. 1933. g. Par risku pārāpdrošināšanu tās caurmērā 1921.—1932. g. izmaksājušas (II tab.) 58% no prēmijām, pie kam to riskos notikušie zaudējumi tai pašā laikā caurmērā sastādīja 61% no prēmijām. Pēdējos četros gados šī nozare devusi neizdevīgus rezultāt-

tus, jo notikušie tajā zaudējumi sastāda 78% no prēmijām 1932. un 1933. g., 62% 1931. g., 80% 1930. Ļoti izdevīgi šī nozare turpretī darbojusies 1923.—1926. gados, kad tās riskos notikušie zaudējumi sastādīja tikai 10%—32% no prēmijām.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšana. Šī nozare spēcīgi paplašinājās līdz 1926. gadam, kad tās prēmiju ieņēmumi sastādīja 216 tūkst. latu. Jāpiezīmē tomēr, ka šajos apdrošinājumos līdz 1926. g. I sabiedrība ieskaitīja arī automobiļu apdrošinājumus, kurpretī sakot ar 1927. g. tā tos izdalīja un ved šķirti. Ar to pa daļaj izskaidrojas tas, kādēļ 1927. g. nelaiemes gadījumu apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi noslīdēja līdz 80 tūkst. latu. Samazināšanās tomēr notika arī tādēļ, ka likums par algota darba spēka apdrošināšanu nelaiemes gadījumos samazināja to personu apjomu, ko var apdrošināt privātās apdrošināšanas kārtībā. Sakarā ar to nelaiemes gadījumu apdrošināšana akciju sabiedrībās, ar lielākām vai mazākām svārstībām, turpināja sašaurināties arī nākošajos gados. Tās prēmiju ieņēmumi, kā XVII tabulā redzams, 1933. g. sastāda tikai 22 tūkst. latu, pret 25 tūkst. 1932. g. un 38 tūkst. 1931. g. Caurmērā 12 gadu laikā no šiem riskiem sabiedrības pārapirošinājušas 46%. Notikušie šajos riskos zaudējumi nav bijuši lieli, jo sastādījuši tikai 34% no prēmijām. Šī nozare tā tad devusi, caurmērā ņemot, labus rezultātus. Darbojas šajā nozarē 5 akciju sabiedrības, kuŗas no šiem riskiem 1933. g. pārapirošinājušas 69%, pret 72% 1932. g. Šī nozare 1933. g., caurmērā ņemot, noslēgusies ar zaudējumiem, bet 1932. g. devusi labus rezultātus.

Mājlopu apdrošināšana. Šī nozare izrādījusies par ļoti neizdevīgu. Tās riskos notikušie zaudējumi 1923.—1932. g. caurmērā sastāda 85% no prēmijām, pie kam trijos gados, kā IV tabulā redzams, zaudējumi pārsniedza prēmiju summas.

Darijumi šai nozarē jaunākā laikā, kā XVII un XVIII tabulās redzams, ir I akciju sabiedrībai, Valsts apdrošināšanas nodaļai, 3 pilsetu un 16 pagastu savstarpējām biedrībām. Šos apdrošinājumus abas pirmās iestādes paturējušas pilnā mērā savā riskā. Notikušie tajos zaudējumi 1932. g. sastādīja 81%, bet 1931. g. 63% no prēmijām. Tai pašā laikā savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi no šiem riskiem 1932. g. sastādīja 7,7 tūkst. latu, pret 14 tūkst. 1931. g., Par šo risku pārapirošināšanu tās izmaksājušas 48% no prēmijām 1932. g., pret 52% 1931. g. Notikušie šajos riskos zaudējumi tām sastādīja 1932. g. 108% no prēmijām, pret 90% 1931. g.

Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. To izdara 2 akciju sabiedrības. To prēmiju ieņēmumi vislielākie (30 tūkst. latu) bija 1931. g., pret 23 tūkst. 1930. g., 28 tūkst. 1932. un 27 tūkst. 1933. g. No šiem riskiem tās caurmērā pārapirošinājušas 75%. Šie darijumi bijuši ļoti izdevīgi. Tajos notikušie zaudējumi 1933. g. sastādīja 12% no prēmijām, pret 13% 1932. g., bet caurmērā 1928.—1933. g. sastāda 12%.

Pārējās apdrošināšanas nozares. Tās sastādās no «Rīgas Uniona» un Latviešu savst. apdr. biedrības dažādiem pārapirošinājumiem, «Kurzemes», Rīgas 1804. g. biedrības un Valsts apdrošināšanas nodaļas valoru apdrošinājumiem un «Rīgas Uniona»

sīko nozaru riskiem. Šie darījumi bijuši izdevīgi, jo to riskos notikušie zaudējumi, kā IV tabulā redzams, 1923.—1932. g. caurmērā sastāda 43% no prēmijām. Vislielāko prēmiju kopsummu (199 tūkst. latu) šis nozares deva 1930. g., pret 169. tūkst. 1931. g. un 141 tūkst. 1932. g. No šiem riskiem tās pārapirošinājušas 1930.—1932. gados apm. 45%. To riskos notikušie zaudējumi 1932. g. sastādīja 46%, pret 37% 1931. g. un 33% 1930. g. Trīs akciju sabiedrības, kā XVII tabulā redzams, 1933. g. no šiem riskiem pārapirošināja 47%. Tajos notikušie zaudējumi sastādīja 64% 1933. g., pret 53% iepriekšējā gadā.

B. Sociālā apdrošināšana.

Sociālā apdrošināšana Latvijā vislielākos apmērus sasniedza 1930. g., kad ienākumi slimo kasēs no dalībnieku iemaksām un darba devēju un valsts piemaksām un tautas labklājības ministrijas izdevumi lauku iedzīvotāju ārstēšanai kopsummā sastādīja 21765 tūkst. latu, bet apdrošināšanas sabiedrību nelaimes gadījumos, Vispārējās sabiedrības prēmiju ieņēmumi un Pirmās apdrošināšanas sabiedrības valsts budžeta kārtībā dotie līdzekļi izdevumiem, kopsummā 4 miljonus 789 tūkst. latu vai pavisam kopā 26554 tūkst. latu, no kurās summas slimo kasu daļa ir 82%, bet apdrošināšanas sabiedrību nelaimes gadījumos — 18%.

I. Apdrošināšana nelaimes gadījumos.

To pēckara laikā līdz 1927. g. 10. septembrim izdrija Latvijas apdrošināšanas sabiedrība pret strādnieku nelaimes gadījumiem, kurās vietā stājās Vispārējā apdrošināšanas sabiedrība nelaimes gadījumos, pārņemdamā tikko minētājā dātumā agrākās sabiedrības aktīvu un pasīvu. Ziņas, kurās ievietotas XIX tabulā par Vispārējo apdrošināšanas sabiedrību nelaimes gadījumos, par 1920.—1927. g. attiecas tā tad uz pirmāk minēto sabiedrību.

Kā no minētās tabulas redzams, apdrošināto skaits pirmajos 8 gados palielinājies apm. 2½ reiz, no 21213 pieaugdams līdz 53010. Pēc 1927. g. likuma par algota darba spēka apdrošināšanu tas nākošajā gadā pavairojies gandrīz trīskārtīgi. Pēc tam tas turpināja palielināties vēl 1929. g., kad apdrošināto skaits pieauga līdz 155 336, bet nākošajos gados samazinājās, sevišķi strauji 1931. un 1932. g., sakarā ar saimnieciskās krīzes padziļināšanos. Nelielā mērā tas atkal audzis 1933. g.

Nelaimes gadījumos cietušo personu skaits vismazāks (caurmērā II no katra 1000 apdrošināto) bijis 1920. g., bet 1922. g. 28 un 1923. g. 59. Nākošajos trīs gados cietušo skaits jau sastāda 94 — 113 no ikkatra 1000 apdrošināto, bet 1926. — 1930. g. svārstās starp 136 — 179 no ikkatra 1000 apdrošināto. Šajos gados konstatētas daudzas ļaunprātības no apdrošināto puses, kādēļ sperti soļi, lai tās apkarotu un novērstu. Sakarā ar to nelaimes gadījumu skaits samazinājās 1931. g. līdz 120 un 1932. g. 103 no ikkatra 1000 apdrošināto, bet 1933. g. tomēr ir palielinājies, sastādīdams 128 caurmērā no 1000 apdrošināto.

Sakarā ar apdrošināto skaita pieaugumu, protams, palielinājās arī prēmiju maksājumi, kuri ienāca no darba devējiem. Maksāto prēmiju summas tomēr augušas daudz stiprāk nekā palielinājās ap-

XIX tabula.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšana Latvijā.

Gads	Apdrošināto skaits	Nelaiemes gadījumu skaits	Nāves gadījumu skaits	Ieguvumi 1000 Ls		Zaudējumu atlīdzība 1000 Ls	Apbedīšana	Pensijas	Ārstēšana	Atlīdzība	Pabalsti	Nelaiemes gad. novērs.	Kopā	1000 Ls			Galveno rēķinu stāvoklis katra gada beigās 1000 Ls						
				Augļi no kapitāliem	Augļi no kapitāliem									ieskaitīts pensiju fondā	Izdevumu kopsumma	Kase	Tekoši rēķini un noguld. bankās	Vērtspapīri	Nekustami īpašumi	Zaudējumu rezerves	Rezerves kapitāls	Pensiju fonds	

Gads	Apdrošināto skaits	Nelaiemes gadīj. skaits	Pensionēto skaits	Izdevumi 1000 Ls	Gads	Nelaiemes gadījumu skaits	Nāves gadījumu skaits	Pensionēto skaits	Ārstēšanai	Pabalstiem	Pensijām	Apbedīšanai	Citi izdevumi
1920.	21213	230	5	49	1931	5985	72	412	152	130	179	7	8
1921.	28643	790	5	155	1932	12050	50	1153	527	79	572	6	40
1922.	31827	1871	8	295	1933	16853	—	1600	347	114	621	—	46
1923.	40614	4593	14	546									
1924.	48134	5074	19	669									
1925.	49905	4598	15	786									
1926.	49672	6777	16	942									
1927.	53010	9524	22	788									
1928.	146280	16392	81	3746									
1929.	155336	21150	73	3511									
1930.	153747	23497	39	3696									
1931.	126392	15136	66	3057									
1932.	102352	10597	31	2083									
1933.	105458	13386	36	1938									

Piezīme: Ziņas par 1927. g. aptver laiku tikai no 1. janvāra līdz 10. septembrim. Ziņas par laiku no 11. septembra līdz 31. decembrim 1927. g. ietelp pārskatā par 1928. gadu.

b) Pirmā apdrošināšanas sabiedrība nelaiemes gadījumos.

Gads	Apdrošināto skaits	Nelaiemes gadīj. skaits	Pensionēto skaits	Izdevumi 1000 Ls	Izdevumi 1000 Ls								
					Nelaiemes gadījumu skaits	Nāves gadījumu skaits	Pensionēto skaits	Ārstēšanai	Pabalstiem	Pensijām	Apbedīšanai	Citi izdevumi	
1928.	219434	2466	67	181	1931	5985	72	412	152	130	179	7	8
1929.	22756	5145	139	522	1932	12050	50	1153	527	79	572	6	40
1930.		9301	239	1093	1933	16853	—	1600	347	114	621	—	46
1931. (-III)		1625	568	284									

c) Tautas labklājības ministrijas nelaiemes gadījumu nodaļa.

drošināto skaits. Kamēr 1920. g. caurmērā par katru apdrošināto maksātā prēmija sastādīja tikai Ls 2.31, 1921. g. Ls 4.02, 1922. g. Ls 9.27 un 1923. g. Ls 13.45, 1926. g. tā jau bija Ls 18.96. Bet, kad stājās spēkā 1927. g. noteikumi par obligatorisko apdrošināšanu, caurmēra prēmijas palielinājās vēl vairāk: 1928. g. tās caurmērā par katru apdrošināto sastādīja Ls 25.75. Pēc tam gan tās samazinājās, sevišķi 1932. un 1933. g. Tā 1933. g. tās caurmērā bija Ls 18.38 (pret Ls 20.35 iepriekšējā gadā), pie kam, ja atskaita prēmiju atmaksu, faktiskā prēmija par katru apdrošināto caurmērā sastāda tikai Ls 16.38 (pret 1932. g. Ls 19.46).

Riskos notikušie zaudējumi vismazākie bija apskatāmā laika sprīža pirmajos gados, pie kam tie, ar katru gadu augdami, 1926. g. sastādīja 52% no prēmijām. Sakarā ar radikālu prēmiju ieņēmumu palielināšanos 1928. g., riskos notikušie zaudējumi, kaut gan absolūtos skaitļos pārsniedza iepriekšējā gada zaudējumus vairāk nekā četrkārtīgi, no prēmijām sastādīja tikai 42%. Visvairāk (2420 tūkst. latu) kā zaudējumu atlīdzība maksāts 1930. g., pēc kam maksāto zaudējumu atlīdzība absolūtos skaitļos ar katru gadu samazinājusies, bet, procentos no prēmijām skaitot, palielinājusies, sastādīdama 1933. g. 76%, pret 51% 1929. g. un 59% 1931. g.

Pārvaldes izdevumi absolūtos skaitļos vismazākie bija 1920. g., bet vislielākie 1931. g. No prēmiju ieņēmumiem skaitot, tie turpreti vislielākie (25,7%) bijuši 1920. g. un vismazākie (6,7%) 1929. g., pēc kam tie auguši, sastādīdami 15,4% 1933. g., pret 14,7% 1932. g. un 10,9% 1931. g.

Uz 1934. g. 1. janvārī Vispārējās apdrošināšanas sabiedrības nelaiemes gadījumos pensiju fonds bija pieaudzis līdz 5198 tūkst. latu, bet zaudējumu rezerves tai pašā laikā sastādīja 1006 tūkst. latu. Sabiedrības līdzekļi galvenā kārtā ieguldīti bankās un vērtspapīros.

Pirmās apdrošināšanas sabiedrības nelaiemes gadījumos darbība visplašāka bija 1930. g., kad tās izdevumi sastādīja 1093 tūkst. latu, pret 181 tūkst. latu 1928. g. un 284 tūkst. 1931. g., kad tā savu darbību ar 1. aprīli izbeidza.

Tautas labklājības ministrijas nelaiemes gadījumu nodaļa darbību uzsāka 1931. g. 1. aprīlī, pie kam pirmajā darbības gadā tai bija 5986 nelaiemes gadījumos cietušie un 72 nāves gadījumi. Tā nolēma izsniegt pensijas 412 personām. Kā zaudējumu atlīdzību tā izsniedza 476 tūkst. latu, no kuŗas summas lielākā daļa izdota pensijām, ārstēšanai un pabalstiem. Tās darījumi paplašinājušies nākošajos gados (XIX tab.), pie kam 1933. g. tās riskos notikušajos nelaiemes gadījumos bija 16853 cietušie (pret 12050 iepriekšējā gadā). Tās pensioņo skaits 1933. g. beigās bija 1600, pret 1153 iepriekšējā gadā. Kopsummā tās izdevumi 1933. g. sastādīja 1128 tūkst. latu, no kuŗas summas vairāk nekā puse (621 tūkst. latu) izdota pensijām, pret 572 tūkst. latu 1932. g. Ārstēšanai 1933. g. tā izdevusi 347 tūkst. latu (pret 527 tūkst. 1932. g.) bet pabalstiem 114 tūkst., pret 79 tūkst. latu 1932. g.

2. Apdrošināšana slimību gadījumos.

Visu strādājošo, izņemot valsts darbinieku un lauku iedzīvotāju, apdrošināšanu slimību gadījumos izdara slimo kases. Lauku iedzi-

voņāju ārstēšanu slimību gadījumos normē 1928. g. 5. jūnija likums, saskaņā ar kuru saslimšanas gadījumos daļu izdevumu sedz paši saslimušie, daļu lauku pašvaldības un daļu valsts.

Slimo kasu darbība koncentrēta pilsētās un ir daudz plašāka, nekā lauku iedzīvotāju ārstēšanas organizācija, kuru vada lauku pašvaldības tautas labklājības ministrijas uzraudzībā.

Slimo kasu darbības apmēri, kā XX tabulā redzams, auguši ļoti strauji. Kamēr 1922. g. bija tikai 46408 slimo kasu dalībnieki un 27397 to ģimenes locekļi, 1930. g. pirmo skaitis bija pieaudzis līdz 179636, bet otro līdz 109081. Pēc tam, sakarā ar saimniecisko krīzi, kā kasu dalībnieku, tā viņu ģimenes locekļu skaits nākošajos divi gados stipri samazinājās, bet 1933. g. un arī 1934. g. atkal palielinājies.

Vislielākos līdzekļus slimo kasēm dod darba devēju piemaksas, dalībnieku iemaksas un valsts piemaksas. Kādu summu tieši maksājuši kasu dalībnieki un darba devēji, par to statistisko ziņu trūkst. Vislielākos apmērus (12792 tūkst. latu) šīs iemaksas un piemaksas sasniedza 1930. g., kad to kopsumma bija apm. 8 reiz lielāka nekā 1922. g. Valsts piemaksas, kurās 1922. g. sastādīja tikai 507 tūkst. latu, 1930. g. sasniedza 4493 tūkst. latu. Kasu dalībnieku apdrošināšana ar katru gadu palikusi dārgāka. Kamēr 1922. g. caurmērā katra dalībnieka apdrošināšana izmaksāja Ls 53.91 un 1925. g. Ls 80.26, 1930. g. šī apdrošināšana jau izmaksāja Ls 101.48 un 1931. g. Ls 106.66. Pēc tam tā gan samazinājusies un 1933. g. caurmērā uz ikkatru apdrošināto dalībnieku sastādīja Ls 93.41.

Pirmos gados izdevumi ārstēšanai nelielā mērā pārsniedza izdevumus pabalstiem. Ar 1924. g. izdevumi ārstēšanai pārsniedza izdevumus pabalstiem divkārtīgi. Izdevumi ārstēšanai kā absolūti, tā relatīvi turpināja augt stiprāk kā izdevumi pabalstiem. Izdevumi ārstēšanai maksimālos apmērus sasniedza 1931. g., pabalstiem 1930. g. Kā izdevumi ārstēšanai, tā izdevumi pabalstiem stipri samazinājās 1932. g., pēc kam tie atkal auguši, pie kam no šo izdevumu kopsummas ārstēšanai sastāda 73,5%, bet pabalstiem 26,5%.

Caurmērā par ikkatru dalībnieka ārstēšanu 1931. g. izdoti Ls 42.23 (pret Ls 23.13 1924. g.) un ģimenes locekļa ārstēšanu Ls 36.97 (pret 1924. g. Ls 18.84). Septiņu gadu laikā šie caurmēra izdevumi, kā redzams, palielinājušies gandrīz divreiz. Caurmērā ņemot palielinājušies arī izdevumi pabalstiem. Caurmērā uz vienu ģimenes locekli tie 1931. g. sastādīja Ls 3.95, pret 1924. g. Ls 1.94, bet uz 1 dalībnieku Ls 25.86 (pret 1925. g. Ls 19,93).

Izdevumi ārstēšanai un pabalstiem caurmērā uz ikkatru dalībnieku sastādīja 1931. g. Ls 94.03, kurpretī 1928. g. šie izdevumi bija Ls 80.83 un 1924. g. Ls 59.95.

Ārstēšanās izdevumos vislielākās summas izdod par zālēm, slimnīcām, ārstu honorāriem un speciālu ārstēšanu. Prāvas summas izdod arī par zobu ārstēšanu: 1931. g. tam nolūkam izdoti 1055 tūkst. latu, pret 754 tūkst. 1928. g. Zobu ārstēšana 1931. g. caurmērā uz ikkatru kases dalībnieku izmaksāja Ls 6.27. Slimo kasu dalībniekiem un to ģimenes locekļiem paredzēta visu slimību ārstēšana.

Par slimo kasu ārstniecības darbu plašumu var spriest no tā, ka 1933. g. kasu dalībniekiem caurmērā ikkatrā mēnesī izsniegtas

XX tabula.

Strādnieku apdrošināšana slimo kasēs.

Gads	Kasu skaits		Apdrošināto dalībnieku skaits		Ģimenes loc. skaits		Apdrošināto dalībnieku slimo skaits (pie darba nespejas)		Ieņēmumi 1000 Ls				Izdevumi 1000 Ls				31. decembrī 1000 Ls			
	Kasu skaits	Apdrošināto dalībnieku skaits	Ģimenes loc. skaits	Apdrošināto dalībnieku slimo skaits	Dalībnieku iemaksas un darba devēju iemaksas dalībnieku ārstēšanai	Darba devēju iemaksas dalībnieku ārstēšanai	Vaišas pie iemaksas	Dalībnieku un ģimenes locekļu pie iemaksas ārstēšanai	Visu ieņēmumu kopsumma	Pabalstiem	Arstēšanai	Kopā	Fārvīdēs, un apvienoto organizāciju izdevumi	Netiešie izdevumi	Kaēc un noguldījumi (ieskaitot tekošos rēķinus)	Nekustami īpašumi	Inventārs	Iztaivošās iemaksas un citi debitori	Rezerves kapitāls	
1922	36	46408	27397	1197	313	507	2502	724	811	1535	264	5	359	19	67	420	192	192		
1923	40	76140	63352	2438	905	983	5355	1417	2120	2637	515	10	938	107	140	932	599	599		
1924	41	105840	83297	3488	1524	1505	8762	2328	4018	6346	799	57	1078	400	284	1299	984	984		
1925	42	120898	90646	4327	1994	1887	9702	2648	5283	7931	1071	70	1412	767	455	1609	3832	3832		
1926	42	137500	93090	5813	2629	2852	11668	3284	6514	9798	1268	75	1353	1056	718	2065	4700	4700		
1927	43	148288	97332	6482	2991	3326	13434	3748	7576	11324	1394	116	1747	1354	922	1987	5326	5326		
1928	42	161483	99509	7218	3891	3548	14738	4024	8813	12337	1466	139	1535	1944	1123	2252	6040	6040		
1929	42	171195	106550	7994	3825	3949	16699	4884	9900	14784	1610	99	1170	2517	1271	2661	6536	6536		
1930	42	179636	109081	8528	4264	4493	18231	5563	10711	16275	1772	185	1004	2905	1502	2987	6754	6754		
1931	40	168208	106701	11944	186	4258	17941	4770	11046	15816	1749	376	664	3199	1621	3766	7083	7083		
1932	40	140977	91150	9176	109	3264	851	13749	8321	11975	1591	183	955	3150	1622	3925	7462	7462		
1933	39	149722	95917	9459	98	2802	13985	3234	8942	12177	1623	186	1557	3204	1667	3620	7684	7684		

Ziņas par 26 kasēm
" " 29 "

1922.—1925. g. r. ziņas pa dalībnieku grupām "Darba Tiesības", "Izdāvuma", "Darba Tiesības".

XXI tabula.

Lauku iedzīvotāju ārstēšana. (Summas 1000 Ls.)

I z d e v u m u s a d a l ī j u m s	1929./30.	1930./31.	1931./32	1932./33.
	Atalgojums medicīniskajam personālam	906	1000	1117
Piemaksas pie dzemdību palīdzības	45	54	57	56
Ambulātoriska ārstēšana: a) piemaksas par zālēm	854	1201	1208	971
b) citas piemaksas	15	37	56	27
Stacionārā ārstēšana (slimnīcās un sēravotu iestādēs)	1253	1242	1442	1186
Kopā	3073	3534	3880	3402
Slimnīcās ārstēto slimnieku skaits	22225	24071	26206	28370
pavadīto slimnieku dienu skaits	484502	501343	489148	474055

74 561 recepte vai caurmērā minētā gada laikā 6 receptes uz ikkatru dalībnieku, pret 7 receptēm 1929. g. Tai pašā 1933. g. caurmērā ikkatram ģimenes loceklim izsniedza 4 receptes, pret 5 receptēm 1929. g. Ikkatrs kases dalībnieks 1933. g. caurmērā vismaz 6 reizes saņēmis ambulātorisku ārstēšanu, bet ģimenes loceklis vismaz 4 reizes. Tā tas arī bijis agrākos gados. Stacionāru ārstēšanu 1933. g. caurmērā katrā mēnesī saņēmuši 1644 dalībnieki, kuri noslimojuši katrs caurmērā 15 dienas. Zobi 1933. g. ārstēti caurmērā katru mēnesi 11140 dalībniekiem un 4110 ģimenes locekļiem. Vēl lielākam skaitam dalībnieku un ģimenes locekļu zobi ārstēti 1929.—1931. g.: 1930. g. zobi caurmērā katru mēnesi ārstēti 14498 dalībniekiem un 5363 ģimenes locekļiem. Caurmērā ikkatrs kases dalībnieks katru gadu vismaz vienreiz ārstējis zobus. Ikkatru gadu zobi ārstēti arī lielākai daļai ģimenes locekļu.

Pavisam pie darba nespējas 1933. g. slimojuši 45997 dalībnieki vai 307 caurmērā no katra 1000 dalībnieku, pret 307 dalībniekiem no katra 1000 dalībnieku 1931. g. un 360 gadu agrāk.

Tādu kases dalībnieku, kuri, slimojot bija darba nespējīgi, 1931. g. bija 51709. To noslimoto dienu skaits bija 1 368 943, tā kā caurmērā katrs no šiem dalībniekiem noslimoja 26,5 dienas, pret 24,8 dienu 1930. g., kad slimo skaits pie darba nespējas bija 66078 un to noslimoto dienu kopskaits 1 641 023.

Slimo kasu pārvaldes izdevumi ar katru gadu auguši līdz 1930. g., Nākošajos pēc tam divi gados tie samazinājās, bet 1933. gadā atkal palielinājušies. No ieņēmumu summas skaitot, pārvaldes izdevumi 1922. g. sastādīja 10,5%, 1925. g. 11%, 1930. g. 9,7%, bet 1932. un 1933. g. 11,6%. Ja pārvaldes izdevumiem pieskaita netiešos izdevumus, pārvaldes izdevumi vislielāki (2125 tūkst. latu) ir 1931. g., kad tie no ieņēmumu (vai izdevumu) summas skaitot sastāda 11,8%. Ja pie 1933. g. pārvaldes izdevumiem pieskaita netiešos izdevumus, pārvaldes izdevumi palielinās līdz 1809 tūkst. latu, kas no ieņēmumu kopsummas sastāda 13%.

Slimo kasu rezerves kapitāls pavairojies ar katru gadu un 1933. g. beigās sastāda 7 miljonus 684 tūkst. latu, pret 192 tūkst. 1922. g. Kasu līdzekļi galvenā kārtā ieguldīti nekustamos īpašumos un inventārā, kuŗu kopvērtība vairāk nekā trīskārtīgi pārsniedz kasu likvidos līdzekļus, kuŗi tām ir skaidrā naudā vai atrodas tekošos rēķinos un noguldījumos bankās.

Lauku iedzīvotāju ārstēšana visvairāk (3800 tūkst. latu) izmaksājuse 1931.-32. g., pret 3073 tūkst. 1929.-30. g. un 3402 tūkst. 1932.-33. g. Šīs summas aptuveni vienādos apmēros sadalās starp trim galveniem izdevumu posteņiem: stacionāro ārstēšanu, ambulātorisko ārstēšanu un atalgojumu medicīniskajam personālam. Kā XXI tabulā redzams, slimnīcās ārstēto skaits ar katru gadu audzis, bet slimnīcās pavadīto slimnieku dienu skaits pēc 1930.-31. g. pamažinājies, pie kam caurmērā ikkatrs slimnieks 1929.-30. g. slimnīcā pavadījis aptuveni 22 dienas, 1930.-31. g. 21 dienu, nākošajā gadā 18 dienas un 1932.-33 g. 17 dienas.

Še uzrādītos izdevumus par lauku iedzīvotāju ārstēšanu sedz valsts budžeta kārtībā.

II daļa.

Apdrošināšana Lietuvā.

I. Vēsturisks pārskats.

Apdrošināšana Lietuvā galvenā kārtā ir pēckara veidojums. Pirms kara apdrošināšanas lielāko daļu Lielajā Lietuvā (bij. Krievijas sastāvdaļā) veica krievu, bet Mazajā Lietuvā (Klaipēdas apgabālā) vācu akciju sabiedrības. Sādžu lauksaimniecības ēkas gan bija uz obligātoriskas apdrošināšanas likuma pamata apdrošinātas pret uguni guberņas valdē, bet par ļoti zemām summām. Kā vietējs privātas uzņēmības dibinājums pastāvēja vienīgi iekšlietu ministra 1902. g. 30. maijā apstiprinātā Kauņas lauksaimniecības savstarpējā apdrošināšanas biedrība, kuŗa darbību uzsāka 1903. g. Par šo biedrību zināms, ka tā attīstījusies sekmīgi un 1912. g. noslēgusi apdrošinājumus pret uguni kopsummā par 12 milj. rubļu (apm. 32 milj. latu), ieņemdama kā prēmijas 103,5 tūkst. rubļu. Tās riskos notikušie zaudējumi sastādījuši tikai 15 tūkst. rubļu vai apm. 14,5% no prēmijām. Biedrības kapitāli pasaules kara priekšvakarā pārsniedza 300 tūkst. rubļu, kuri galvenā kārtā bija ieguldīti vērtspapīros. Sakarā ar pasaules karu visi šie kapitāli gāja zudumā.

Vācu okupācijas laikā darbību Lietuvā atklāja Vācijas apdrošināšanas akciju sabiedrības, bet kādi bijuši to darijumu apmēri, par to ziņas iztrūkst.

Apdrošināšanas iestāžu dibināšanai Lietuvā pamati doti ar Valsts Padomes 1919. g. 5. decembra likumu par apdrošināšanas biedrībām, ar kuŗu noteikts, ka apdrošināšanas akciju sabiedrību statūtus apstiprina ministru kabinets, bet savstarpēju biedrību vai citu apdrošināšanas savienību — finanču, tirdzniecības un rūpniecības ministrs. Ar to pašu likumu noteikts, ka apdrošināšanas biedrības, kuŗu dibinātāji nav Lietavas pilsoņi, nodibināties var tikai likumdošanas kārtībā. Uzraudzību apdrošināšanā un visu apdrošināšanas lietu pārziņāšanu, kas paredzētas Krievijas lik. kop. I sēj. II d. 5. gr. 353. p. pielikumā, šis likums uzdeva finanču, tirdzn. un rūpn. ministram.

Uz šā likuma pamata 1920. g. 6. oktobrī Viļņā finanču, tirdzn. un rūpn. ministrs apstiprināja statūtus Pirmajai Lietavas lauksaimniecības savst. apdrošināšanas biedrībai (Pirmojo Lietuvos Ūkio Savitarpio Draudimo Draugija), kuŗa uzskatāma kā agrākās Kauņas savst. apdroš. biedrības turpinājums, jo viņas rokās pārgāja viss pēdējās biedrības aktīvs un pasīvs. Tajā laikā Lietavas valdības aprindās pastāvēja nodoms visu apdrošināšanu pārņemt valsts rokās, sakarā ar ko pirmās Lietavas savst. apdroš. biedrības statūtos ievests noteikums, ka ēku pieņemšana apdrošināšanā tai atļauta tikai uz

vienu gadu. Valsts obligātoriskās apdrošināšanas ieviešanas gadījumā visām šai biedrībā apdrošināšanā pieņemtajām ēkām jāpāriet valsts apdrošināšanas iestādē. Atļauja izdarīt apdrošinājumus pret uguni tai piešķirta visā Lietuvā, ar piezīmi, ka risku pārāpdrošināšanai ārzemēs nepieciešama finanču, tirdzn. un rūpn. ministra piekrišana.

Izcilus liela nozīme apdrošināšanā Lietuvā ir apdrošināšanas iestādei «Lietuvos Valstybinis Apdraudimas» (Lietavas valsts apdrošināšana), kuŗas statūtus apstiprināja Mazais Seims 1920. g. 21. decembrī. Tai piešķīra tiesību izdarīt ne tikai visu nozaŗu apdrošinājumus, bet arī pārzināt un kontrolēt visus citus apdrošināšanas uzņēmumus Lietuvā. Par tās saistībām uzņēmas atbildību valdība ar visu valsts mantu.

Kā trešā apdrošināšanas iestāde dibināta apdrošināšanas akciju sabiedrība — Apdraudimo draugija «Lietuva», kuŗas statūtus ministru kabinets apstiprināja 1921. g. 20. aprīlī, pie kam ar Satversmes Seima 1922. g. 11. februāŗa likumu šai sabiedrībai piešķīra tiesības izdarīt ugunsapdrošinājumus visās tādās pilsētās, kuŗu iedzīvotāju skaits nav lielāks par 40.000. Šo tiesību tai deva uz 10 gadiem. Transporta un dzīvības apdrošinājumus tai statūti atļauj izdarīt visā Lietuvā. Tās prēmiju likmēm un pārāpdrošināšanas līgumiem vajadzīgs valdības apstiprinājums. No savas tīrpeļņas taj 25% jāmaksā valsts ienākumos. Ar pieminēto Satversmes Seima likumu arī noteikts, ka savstarpējas apdrošināšanas biedrības savus riskus var pārāpdrošināt vai nu valsts apdrošināšanas iestādē, vai apdroš. s-bā «Lietuva».

Kā otra akciju sabiedrība dibināta Akcinēs apdraudimo bendrovē «Lietuvos Lloydas», kuŗas statūtus ministru kabinets apstiprināja 1922. g. 12. maijā. Šai sabiedrībai piešķirta tiesība izdarīt uguns, transporta, nelaimes gadījumu, dzīvības un stiklu apdrošinājumus un pieņemt pārāpdrošinājumus no citām apdrošināšanas iestādēm, ar noteikumu, ka ugunsapdrošinājumus tā var izdarīt tikai tādās pilsētās, kuŗu iedzīvotāju skaits nav mazāks kā 40.000. Tās akciju kapitāls 400.000 litu. Šis kapitāls 1933. g. palielināts līdz 600.000 litu.

Kā otrā savstarpējā apdrošināšanas iestāde dibināta Centrālā apdrošināšanas savienība (Centralinē apdraudimo sąjunga) «Koooperācija», kuŗai statūtus apstiprināja 1925. g. 5. jūnijā finanču ministrs. Šai savienībai piešķirta tiesība izdarīt apdrošinājumus pret uguni visā Lietuvā. Par tās biedriem var būt tikai visāda veida kooperātīvi, viņu biedri un tādas juridiskas personas, kas tajā apdrošina savu mantu. Mazākā biedru maksa tai paredzēta 10 litu apmērā. Biedri maksā par apdrošinājumiem noteiktas prēmijas. Ja savienības riskos notiktu zaudējumi, kuŗu segšanai nepietiktu ar apdrošināšanas kapitālu, biedru maksām un visu savienības mantu, zaudējumu iztrūkstošās daļas segšanai ņemama no biedriem papildu maksa proporcionāli attiecīgā gada prēmiju maksām, bet neviena biedra maksājamā daļa nevar būt lielāka, kā divkārtēja viņa tekošā gadā maksājamā prēmija. Ar savienību «Koooperācija» noslēdzās apdrošināšanas uzņēmumu dibināšana Lietuvā.

Valsts apdrošināšanas iestādei likumdevēja vara veltījusi sevišķu uzmanību. 1921. g. 3. martā Satversmes Seims izdeva likumu, ar kuŗu Lietavas valsts apdrošināšanas iestādē obligātoriski apdrošināmas visas privātās, valsts, pašvaldību, draudžu un visādu sabiedrisku organizāciju sādžu ēkas, izņemot: a) fabriku vai amatniecību ēkas, b) lietošanai nederīgas un nojaukšanai nolemtas ēkas, c) būvē esošas ēkas, d) ēkas, kuŗas to stāvokļa, lietošanas veida vai turpmākas izbūves dēļ sevišķi padotas ugunsbriesmām, e) ēkas, kuŗas pārceļamas uz citu vietu vai aizvācamas no pārdotās zemes, f) visus lūgšanas namus. Šos noteikumus par obligātorisko apdrošināšanu tikai aprobežotos apmēros izveda dzīvē. Tie pastāvēja tikai līdz 1923. g. 9. novembrim, kad ar Seima likumu ēku obligātorisko apdrošināšanu pret uguni atcēla. 1924. g. 16. aprīlī Seims grozīja Valsts apdrošināšanas iestādes statūtus, atbrīvojot to no citu apdrošināšanas uzņēmumu pārraudzības un kontroles pienākuma. Ar valsts prezidenta 1930. g. 31. decembrī izdoto likumu tā dabūja privāttām apdrošināšanas iestādēm līdzīgu organizāciju. Tai dots 800 000 litu pamata kapitāls, pie kam atbildību par tās saistībām nodrošina ne tikai visa tās manta, bet garantē arī valsts. Pārapirošināšanas līgumus Valsts apdrošināšanas iestāde ar akciju sabiedrībām un savstarpējām biedrībām slēdz brīvas vienošanās kārtībā.

Privāto apdrošināšanas uzņēmumu uzraudzībai un lik. kop. 1. sēj. 2. d. 5. gr. 363. p. paredzēto jautājumu apspriešanai ar ministru kabineta lēmumu pie finanču ministrijas nodibināta apdrošināšanas padome (Apdraudimo Taryba), kuŗas statūti publicēti Vyr. Žin. 1927. g. 31. decembra n-rā. Šo padomi sastāda: finanču ministra iecelts apdrošināšanas speciālists no privāto apdrošināšanas biedrību valžu, padomju un revīziju komisiju locekļu vidus, kreditiestāžu un kooperātīvu valsts inspektors, tirdzniecības un rūpniecības kameras delegāts, lauksaimniecības kameras delegāts un finanču ministrijas apdrošināšanas lietu referents. Padomes izdevumu segšanai no privāttām apdrošināšanas biedrībām ņem finanču ministra noteiktus maksājumus, kas nevar būt lielāki par 1% no viņu prēmiju ieņēmumu summas.

Kas attiecas uz sociālo apdrošināšanu, tad tā līdz šim aprobežojas ar noteikumiem par apdrošināšanos slimo kasēs un pensiju un palīdzības sniegšanu valsts darbiniekiem. Obligātoriskās strādnieku apdrošināšanas pret nelaimes gadījumiem Lietavā nav. Bet, saskaņā ar rūpniecības un vispārīgajiem civilo likumu noteikumiem, darba devēji atlīdzina strādniekiem zaudējumus, kuŗus tiem darbā nodara nelaimes gadījumi.

II. Apdrošināšanas likumdošana.

A. Privātā apdrošināšana.

Lietavā izdotie privāto apdrošināšanu skaršie likumu noteikumi doti galvenā kārtā sakarā ar katras apdrošināšanas iestādes statūtu vai to grozījumu apstiprināšanu. Vispārīgas apdrošināšanas likuma izstrādāšanā vēl maz kas darīts. Agrākie Krievijas likumi par apdrošināšanu vispārīgi palikuši spēkā. Uz šiem likumiem at-

balstās noteikumi par apdrošināšanas uzņēmumu uzraudzību, šo uzņēmumu darbvedību, kapitālu uzglabāšanu un novietošanu. Spēkā palikuši arī noteikumi par zīmognodokļa ņemšanu. Grozītas tikai zīmognodokļa likmes. Valsts apdrošināšanas nodoklis no pret uguni apdrošinātās kustamās vai nekustamās mantas ar Valsts Padomes 1920. g. 30. janvāra likumu ņemams no ikkatra 1000 auksinu (no 1923. g. litu) apdrošināšanas summas 100 skatiku (no 1923. g. centu) apmērā gadā vai $8\frac{1}{3}$ skatiku (no 1923. g. centu) par katru pilnu vai nepilnu mēnesi, pie kam gadījumos, kur šis nodoklis iznāktu lielāks par 40% no prēmijas, tas maksājams tikai 30% apmērā no prēmijas. Šie nodokļi ņemami apdrošinājumos, kurus noslēdz apdrošināšanas akciju sabiedrībās vai savstarpējās biedrībās. No zīmognodokļa un citu valsts nodevu ņemšanas atsvabināta valsts apdrošināšanas iestāde, kā tas redzams 1920. g. 21. decembrī apstiprināto statūtu 8. p. Šis noteikums 1924. g. 16. aprīlī Seima apstiprinātos Valsts apdrošināšanas iestādes statūtu grozījumos tika attiecināts tikai uz apdrošināšanas darījumiem, kurus noslēdz ar lauksaimniekiem. 1930. g. 31. decembrī apstiprinātajos jaunajos statūtos noteikts, ka Valsts apdrošināšanas iestādes (Valstybės draudimo įstaiga) darījumos nodokļi nav ņemami: valsts vai lauksaimnieku nekustamas mantas apdrošinājumos pret uguni; par dokumentiem, kuri attiecas uz dzīvības apdrošināšanu, un visos apdrošināšanas lietās ienākušos iesniegumos.

B. Sociālā apdrošināšana.

Sociālā apdrošināšana Lietuvā uzsākta uz 1925. g. 9. decembrī Seima pieņemtā likuma pamata par slimo kasēm (Vyr. Žin. 1926. g. 227/1476. n.). Šis likums noteica, ka apdrošināmi slimo kasēs ir visi valsts, pašvaldību un privāto uzņēmumu strādnieki, izņemot: 1) tos, kuri pieņemti darbā uz laiku, ne ilgāku par 1 mēnesi; 2) tos, kuru alga pārsniedz 100 litu mēnesī; 3) lauksaimniecībā nodarbinātos strādniekus, un 4) valsts ierēdņus, kuri apdrošināti valsts darbinieku pensiju un palīdzības kasēs. Slimo kasu līdzekļu sastādīšanai no biedriem - dalībniekiem šis likums atļāva ņemt maksas ne augstākas kā 3% no darba algas. Kasu līdzekļu sagādāšanā jā piedalās arī darba devējiem, kuru maksas pret kasu biedru-dalībnieku maksām attiecas tā kā 40 pret 60. Slimo kasu tehnisko personālu iecel valdība, kura arī dod līdzekļus šā personāla algošanai. Saskaņā ar šo pašu likumu, slimo kasu pārvalde sastādās: pa $\frac{2}{3}$ no strādnieku ievēlētiem pilnvarotiem, pa $\frac{1}{3}$ no darba devēju pilnvarotiem.

Uzraudzība par slimo kasēm ar 1926. g. 23. martā Seima pieņemto likumu (Vyr. Žin. 1926. g. 225/1469. n.) koncentrēta Galvenā Sociālās Apdrošināšanas Pārvaldē (Vyriausioji Socialinio Draudimo Valdyba), kuru sastāda: 1) divi iekšlietu ministra iecelti locekļi, no kuriem viens iecelams par priekšsēdētāju; 2) divi sociālās apdrošināšanas slimo kasu biedru-dalībnieku pilnvarotie, un 3) viens darba devēju pārstāvis, kurš piedalās slimo kasē.

Slimo kasu līdzekļu sastādīšanā lielas pārmaiņas ienesa 1926. g. 23. septembrī Seima pieņemtie pārgrozījumi slimo kasu statūtos (Vyr. Žin. 1926. g. 237/1537. n.). Ar tiem noteica, ka darba devēju,

slimo kasu biedru - dalībnieku un valdības maksas attiecas tā kā $\frac{1}{3}:\frac{1}{3}:\frac{1}{3}$. Šie noteikumi ar Valsts Prezidenta 1931. g. 2. aprīlī izdoto likumu (Vyr. Žin. 1931. g. 353/2407. n.) atcelti, pie kam atjaunota agrākā likumā noteiktā attiecība starp darba devēja un kases biedru - dalībnieka maksām, kas ir lkā 40 pret 60. Ar šo likumu valsts piedalīšanās slimo kasu izdevumu segšanā aprobežota ar izdevumiem, kādi slimo kasēm jānes, sniedzot palīdzību kasu 54, 56—58. p. p. paredzētos dzemdību gadījumos. Šo izdevumu segšanai slimo kases saņem no valsts iemaksas 5% apmērā no kasu ienākumiem avansu veidā par pusgadu uz priekšu. Slimo kasu pārvaldes izdevumi nevar būt lielāki par 8—10% no kasu ienākumu summas. Palielināt šo normu var tikai ar iekšlietu ministra piekrišanu. Jaunais likums noteica, ka noteikumi par slimo kasēm neattiecas uz: 1) strādniekiem, kas atrodas darbā (vai izpilda gadījuma darbu) ne ilgāk par 1 mēnesi; 2) lauksaimniecības strādniekiem; 3) valsts ierēdņiem, kuŗi apdrošināti uz likuma pamata valsts darbinieku pensiju un palīdzības iestādēs; 4) pašvaldību darbiniekiem; 5) strādniekiem un ierēdņiem, kuŗi uz sevišķu statūtu pamata saņem ne mazāku kā slimo kasu noteikumos paredzēto palīdzību. Slimo kasu biedri nebauda tiesību uz palīdzību: 1) ja viņi tišā prātā paši sevi ievaino; 2) ja viņi cietuši, izdarot noziegumus vai kautiņos, kuŗu izsaukšanā paši vainīgi.

Saskaņā ar 1934. g. 23. janvārī (Vyr. Žin. 1934. g. 434/3033) izsludināto likumu par slimo kasu statūtiem, slimo kasēs obligātoriski apdrošināmas personas, kuŗas nodarbinātas valsts, pašvaldību vai privātos uzņēmumos un iestādēs, izņemot: 1) personas, kuŗas pieņemtas darbam uz laiku, ne ilgāku par 1 mēnesi; 2) personas, kuŗu pamata alga ir lielāka par 1000 litu gadā; 3) lauksaimniecības strādniekus; 4) valsts ierēdņus; 5) pašvaldību ierēdņus, izņemot pašvaldību uzņēmumos nodarbinātos ierēdņus; 6) algotus darbiniekus, kuŗi uz iestāžu vai statūtu noteikumiem slimību gadījumos saņem ne mazāku kā šais statūtos paredzēto palīdzību.

Brīvprātīgi slimo kasēs var apdrošināties personas, kuŗas: 1) nav vecākas par 50 gadiem; 2) nav invalīdi un 3) neslimo ar chroniskām vai medziedināmām slimībām.

Kases biedri ir algoti darbinieki, kuŗi atrodas darbā un ir apdrošināti. Par kases biedriem tie skaitās: 1) obligātoriski apdrošinātie no dienas, kad tie stājušies darbā; 2) brīvprātīgi apdrošinātie no dienas, kad tie uzņemti kasē par biedriem. Tie beidz būt par kases biedriem: 1) obligātoriski apdrošinātie, skaitot no dienas, kad tie izstājas no dienesta vai darba; 2) brīvprātīgi apdrošinātie, nesamaksājot mēneša maksu, skaitot no pēdējā maksāšanas termiņa; 3) obligātoriski vai brīvprātīgi apdrošinātie, skaitot no dienas, kad tie izstājas no slimo kases.

Kasu līdzekļi sastādās no: 1) biedru un darba devēju maksām; 2) valsts piemaksām; 3) ienākumiem no mantas; 4) dāvinājumiem; 5) soda naudām, kuŗu uzliek kasu valdes, darba inspektors vai sociālās apdrošināšanas pārvalde; 6) citiem ienākumiem.

Kasu biedri un darba devēji maksā šo statūtu 84. p. noteiktos maksājumus vienādās daļās uz pusēm. Brīvi apdrošinātiem visa

maksa jānomaksā pašiem. Valsts (76. p.) izsniedz kasēm palīdzību dzemdību gadījumos (45.—48. p.) 5% apmērā no biedru un darba devēju maksām par pusgadu uz priekšu.

Atkarībā no algas lieluma (84. p.) slimo kasu biedri sadalās 6 klasēs: I. kl., kuru alga ir līdz Lt 100; II kl. — 101—150 liti; III kl. 151—200 litu; IV kl. 201—250 litu; V kl. 251—300 litu; VI kl. 301—1000 litu, pie kam mēneša maksa I klasē ir Lt. 5.40; II kl. Lt. 7.80; III kl. Lt. 10.80; IV kl. Lt. 13.80; V kl. Lt 17.80 un VI kl. Lt 21.60, Atkarībā no klases, saslimšanas gadījumā izmaksājamā maksimālā palīdzība par ikkatru slimības dienu svārstās Lt 3.— (I. kl.) — Lt. 14.— (VI kl.).

Kasu biedri un to ģimenes locekļi slimību gadījumos saņem: 1) ambulātorisku ārstēšanu; 2) stacionāru ārstēšanu un 3) pabalstu naudā.

Kasu darīšanas vada: 1) padome, 2) valde, 3) revīzijas komisija un 4) samierināšanas kamera. Kases padome sastāv no 20 locekļiem, no kuriem pusi izvēl kases biedri, pusi darba devēji uz 4 gadiem. Kases valde sastāv no 5 locekļiem, no kuriem vienu ieceļ iekšlietu ministrs, bet pārējos padome; 2 no kasu biedru skaita un 2 no darba devēju vidus uz 2 gadiem. Revīzijas komisiju ieceļ padome no 3 biedriem un 2 to vietniekiem uz 2 gadiem. Samierināšanas komisija sastāv no 5 locekļiem, kurus ieceļ padome: 1 no slimo kases biedriem, 1 no darba devēju vidus un 3 tā ieceļ pēc sava ieskata.

Samierināšanas komisija izspriež strīdu gadījumus starp kases biedriem un valdi par noteikto palīdzību un biedriem uzliktiem sodiem. Samierināšanas komisijas lēmumus divu nedēļu laikā var pārsūdzēt sociālās apdrošināšanas pārvaldei, kuras lēmumi ir galīgi.

III. Apdrošināšanas uzņēmumu darbība.

I. Vispārīgs pārskats.

Apdrošināšanas uzņēmumu darbība Liētavā attīstījusies sekmīgi. Vislielākos panākumus uzrāda Valsts apdrošināšanas iestāde. Visplašākie sasniegumi iegūti ugunsapdrošināšanā.

Kā jau teikts, vislielākie panākumi apdrošināšanā ir Valsts apdrošināšanas iestādei. Tās prēmiju ieņēmumi 1923. g. bija tikai 138 tūkst. litu. Jau nākošā gadā tie pieauga līdz 686 tūkst. litu, 1926. g. tie sastādīja 1501 tūkst., 1928. g. 2533 tūkst., 1931. g. 4131 tūkst. litu un 1932. g. 4066 tūkst. litu, No visu apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas, kuŗa 1924. g. sastādīja 3133 tūkst. litu Valsts apdrošināšanas iestādes prēmiju ieņēmumi sastādīja 22%, 1931. g. 54% un 1932. g. 56%. Kā redzams, Valsts apdrošināšanas iestādes prēmiju ieņēmumu summa 1931. g. bija 6 reiz lielāka, nekā 1924. g. Relatīvā un absolūtā loma apdrošināšanā akciju sabiedrībām pirmos gadus bija lielāka. Tā akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumu kopsumma 1924. g. sastādīja 2383 tūkst. litu vai 76% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas, bet 1931. g. 3168 tūkst. litu vai 41% no visu apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas. Prēmiju ieņēmumu pieaugums arī akciju sabiedrībās ir ievērojams: to 1931. g. prēmiju ieņēmumu kopsumma pārsniedz 1924. g. prēmiju ieņēmumus par 765 tūkst. litu. Tai pašā laikā sav-

starpējo apdrošināšanas biedrību prēmiju ieņēmumu kopsumma no 64 tūkst. litu (vai 2% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas) 1924. g. pieauga līdz 220 tūkst. litu (4% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsum.) 1928. g. un 374 tūkst. litu (5% no visu uzņēm. prēmiju ieņēmumiem) 1931. g. Kā XXIII tabulā redzams, prēmiju ieņēmumi 1932. g. nedaudz samazinājušies, salīdzinot ar 1931. g., kuŗš pēc darījumu apmēriem Lietavas apdrošināšanā bija rekorda gads. Kādi prēmiju ieņēmumi katrā no trim apdrošināšanas uzņēmumu grupām un katrā nozarē bija 1924.—1932. g., redzams tai pašā tabulā.

XXII tabula.

Lietavas apdrošināš. uzņēmumu stāvoklis un darbības rezultāti.
(Summas tūkstošos litu.)

Apdrošināšanas uzņēmuma nosaukums	Dibin. gads	Kase un tek. rēķ.	Vērtspāri un aizd. pret hipot.	Nekustams ipāšums	Pamata kapitāls	Rezerves kapitāls	Prēmiju rezerves	Zaudējumu rezerves	Tīra peļņa					
									Uz 1933. gada 1. janvāri			1930	1931	1932
1. Valstsybės draudimo įstaiga	1920.	2018	754	640	800	500	838	309	323,8	307,7	139,6			
2. Ākciju sabiedrības: „Lietuva“	1921.	91	20	511	1000	—	321	225	1,6	6,8	8,0			
„Lietuvos Lloydas“	1922	449	191	—	600	67	255	80	32,9	33,9	34,8			
3. Savst. biedrības: Pirmoji Lietuvos Ūkio savitarpio apdr. draugija . .	1920.	84	23	—	—	63	15	5	—	0,1	6,4			
Centr apdraud. s ga „Kooperacija“ . .	1925.	127	—	—	28*)	40	48	8	30,2	35,9	12,6			
Kopā		2769	988	1151	2428	670	1277	687	388,5	384,4	201,4			

Piezīme: *) Uzrādītie 28,000 litu ir biedru daļību naudu kapitāls.

Pārapirošināšanas prēmiju bruto summas, kādas katrā apdrošināšanas uzņēmumu grupā vai nozarē katrā no 1924.—1932. g. nācies maksāt un cik tās sastāda no prēmiju ieņēmumiem, procentos skaitot, uzrādītas XXIV tabulā. Caurmērā tās šajā gadu sprīdī Valsts apdrošināšanas iestādē sastādīja 57%, akciju sabiedrībās 53% un savstarpējās biedrībās 68%, bet visās grupās kopā 56% no prēmijām.

Riskos notikušie zaudējumi, pa uzņēmumu grupām sadalot, uzrādīti XXIV tabulā. Kā redzams, vismazākie tie bijuši 1924., 1928. un 1930. g., kad tie sastāda 40% — 43% no prēmijām, bet vislielākie 1927. un 1929. g., kad tie sastādīja 75% un 81% no prēmijām. Pārējos gados riskos notikušie zaudējumi svārstījušies starp 46% un 59% no prēmijām, bet visā 1924.—1932. g. laika sprīdī sastādījuši

	1924. g.		1925. g.		1926. g.		1927. g.		1928. g.		1929. g.		1930. g.		1931. g.		1932. g.		1924.—1932. g.		
	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	1000 Lt	% no kop-summas	
a) pa apdrošināšanas uzņēmumu grupām																					
Valsts apdrošin. iestāde	686	22 1084	29 1501	38 2016	47 2533	50 3078	51 3504	51 4131	54 4066	56 22659	47										
Akciju sabiedrības	2383	76 2591	69 2344	59 2168	49 2332	46 2631	44 3049	44 3168	41 2795	39 23461	49										
Savstarpējās biedrības	64	2 87	2 105	3 166	4 220	4 277	5 349	5 374	5 359	5 2001	4										
Kopā	3133	100 3762	100 3950	100 4350	100 5085	100 5986	100 6962	100 7673	100 7220	100 48121	100										
b) pa apdrošināšanas nozarēm																					
Uguns	2568	82 3327	88,7 3542	89,7 4207	96,7 4929	96,9 5787	96,6 6715	96,5 7387	96,3 6950	96,2 45412	94,4										
Transporta	535	17 395	10,3 361	9,1 101	2,4 112	2,2 108	1,8 169	2,4 157	2,0 155	2,2 2093	4,3										
Dzīvības	30	1 36	1,0 32	0,1 33	0,8 31	0,8 43	0,8 46	0,7 92	1,2 79	1,1 422	0,9										
Nelaimes gadījumu	—	—	—	15 0,1	9 0,1	43 0,8	26 0,4	29 0,4	31 0,4	166 0,3	0,3										
Mājlopu	—	—	—	—	3,9 —	4,7 —	5,7 —	7,8 0,1	5,4 0,1	27,5 0,1	0,1										
Kopā	3133	100 3762	100 3950	100 4350	100 5085	100 5986	100 6962	100 7673	100 7220	100 48121	100										

XXIV tabula. Pārprošināšanas prēmijas un risks notikušie zaudējumi Lietuvā 1924. — 1932. gados.

	1924. g.			1925. g.			1926. g.			1927. g.			1928. g.			1929. g.			1930. g.			1931. g.			1932. g.			1934.—1932. g.										
	1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt			1000 Lt							
	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%	no prēm.	%								
I. Pārprošināšanas prēmijas. a) pa apdrošināšanas uzņēmumu grupām																																						
Valsts apdrošināšanas iestāde	289	42	526	49	918	61	1185	59	1492	59	1831	60	2368	57	2274	56	13003	57	12427	53	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Akciju sabiedrības	1059	44	1205	46	1241	52	1165	54	1285	55	1417	54	1667	55	1801	57	1587	57	1587	57	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Savstarpējas b edrības	48	78	56	64	69	66	106	65	152	69	190	69	244	70	251	67	244	68	244	68	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Kopā	1396	44	1787	48	2228	57	2456	57	2929	58	3438	58	4031	58	4420	58	4105	57	4105	57	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
b) pa apdrošināšanas nozarēm																																						
Uguns	1326	52	1723	52	2158	61	2382	56	2840	57	3342	58	3853	57	4297	60	3958	57	4297	60	3958	57	4297	60	3958	57	4297	60	3958	57	4297	60	3958	57	4297	60	3958	57
Transporta	60	11	56	14	49	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14	58	14
Dzīvības	9,6	32	8,5	24	12,7	40	12,4	37	11,5	37	11,6	27	28,5	62	33,7	37	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34	27	34
Nelaimes gadījumu	—	—	—	—	7,4	48	4,4	47	4,0	41	3,2	7	17,5	67	5,0	17	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	14	4,4	
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	—	—	2,0	53	2,5	54	3,0	53	4,1	53	0,9	17	0,9	17	12,5	46	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Kopā	1396	44	1787	48	2228	57	2456	57	2929	58	3438	58	4031	58	4420	58	4105	57	4105	57	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
II. Risks notikušie zaudējumi. a) pa apdrošināšanas uzņēmumu grupām.																																						
Valsts apdrošināšanas iestāde	366	53	557	51	723	48	1011	50	1039	41	12515	82	1296	36	3896	89	2810	69	2810	69	14013	62	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Akciju sabiedrības	870	36	1529	59	1035	44	2193	111	1081	46	2263	86	1415	46	1842	58	1144	41	1144	41	13372	57	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56
Savstarpējas biedrības	5	8	28	41	45	43	53	32	32	15	64	23	191	54	146	39	316	71	316	71	880	44	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Kopā	1241	40	2114	56	1803	46	3257	75	2152	42	4842	81	2902	43	5684	74	4270	59	4270	59	28265	59	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56				
b) pa apdrošināšanas nozarēm.																																						
Uguns	826	32	1653	49	1565	44	3098	74	2019	41	4602	80	2802	43	5541	75	4213	61	4213	61	26319	58	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56				
Transporta	415	77	460	117	238	70	159	158	128	114	235	217	67	40	104	67	7	5	7	5	1813	86	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Dzīvības	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	23	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Nelaimes gadījumu	—	—	0,8	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	15	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	35	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56		
Kopā	1241	40	2114	56	1803	46	3257	75	2152	42	4842	81	2902	43	5684	74	4270	59	4270	59	28265	59	1366	68	26790	56	4105	57	26790	56	4105	57	26790	56				

59% no prēmiju ieņēmumiem skaitot. Visaugstāki (62% no prēmijām) tie bijuši Valsts apdrošināšanas iestādē, kas izskaidrojās ar to, ka tā ir galvenā risku pārāpdrošinātāja, kuŗa ņem riskus pārāpdrošināšanā, kā no akciju sabiedrībām, tā savstarpējām biedrībām. Vismazākie šie zaudējumi ir savstarpējās biedrībās, kur tie caurmērā sastāda tikai 44% no prēmijām. Savstarpējām biedrībām Lietuvā ir tikai tieši apdrošināšanas darījumi. Apdrošināšanas akciju sabiedrību riskos notikušie zaudējumi, 9 gadu caurmērā ņemot, ir 57% no prēmijām. Kā zināms, akciju sabiedrības blakus tieši noslēgtajiem darījumiem nelielos apmēros pieņēmušas riskus arī pārāpdrošināšanā. Darījumi visās apdrošināšanas uzņēmumu grupās bijuši tā tad, caurmērā ņemot, izdevīgi.

Vislielākos materiālos panākumus uzrāda Valsts apdrošināšanas iestāde. Tās iegūtā gadskārtējā peļņa 1924.—1932. g. svārstās starp 139,600 un 433,800 litu. Sabiedrībā «Lietuvos Lloydas» tā 1930.—1932. g. caurmērā sastāda 33.900 litu, bet s-bā «Lietuva» 5.500 litu. Tai pašos pēdējos gados caurmērā gadskārtējā Pirmās Lietuvas lauksaimnieku savstarpējās biedrības tirā peļņa ir 2,2 tūkstoši litu, bet savienības «Kooperācija» iegūtā gadskārtējā tirā peļņa 26.200 litu.

Kā redzams, visu šo uzņēmumu kapitāli, pieskaitot prēmiju un zaudējumu rezerves, sastāda uz 1933. g. 1. janvāri 5 062 000 litu, pret 1 571 600 litu 1924. g. 1. janvārī. Lietuvas apdrošināšanas uzņēmumu līdzekļi 9 gadu laikā palielinājušies tā tad vairāk, nekā trīskārtīgi.

I. Ugunsapdrošināšana.

Ugunsapdrošināšanu Lietuvā izdara visi 5 apdrošināšanas uzņēmumi: valsts apdrošināšanas iestāde, akciju sabiedrības «Lietuva» un «Lietuvos Lloydas» un savstarpējās biedrības: Pirmoji Lietuvos Ūkio savitarpinio draudimo draugija un Centralinē apdraudimo sąjunga «Kooperācija».

XXV tabula.

Ugunsapdrošināšanas summas tiešā apdrošināšanā Lietuvā.

(Miljonos litu)

Apdrošināšanas uzņēmumi.	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.	1929.	1930.	1931.	1923.-1931.	% no kopsum.
I. Valsts apdrošināšanas iestāde	14	70	123	173	236	320	399	437	535	2307	51
II. Akciju sabiedrības:											
„Lietuva“	51	102	128	117	124	133	115	165	167	1105	25
„Lietuvos Lloydas“	61	68	75	83	95	105	132	139	149	907	20
III. Savstarp. b-bas:											
Pirmoji Lietuvos Ūkio sav. apdr. d-ja	7	7	10	9	11	11	12	12	11	90	2
Central. apdr. s-ga „Kooperācija“	—	—	—	3	7	13	19	25	29	96	2
Kopā	133	247	336	385	473	582	677	781	891	4505	100

Šajā nozarē sasniegti ievērojami lieli panākumi. Saskaņā ar Wirt-schaftl. Infor-mationen, tiešie ugunsapdrošinājumi (XXV tab.) 1923. g. noslēgti visos apdrošināšanas uzņēmumos kopā par 133 milj.

litu, 1926. g. par 385 miljoniem, 1929. g. 676 milj. un 1931. g. par 891 miljonu litu. No pēdēji minētās summas darījumi kopsummā par 535 milj. litu slēgti Valsts apdrošināšanas iestādē, par 167 milj. akciju sabiedrībā «Lietuva», par 149 milj. akc. s-bā «Lietuvos Lloydas», 11 milj. Pirmoju Lietuvos Ūkio sāv. draudimo draugija un 29 milj. litu Centr. apdr. s-bā «Kooperacija». Kā redzams, tiešo ugunsapdrošinājumu summa 9 gados palielinājusies gandrīz 7 reiz. Tai pašā laikā noslēgto līgumu skaits palielinājies gandrīz 15-kārtīgi, no 3931 polises 1923. g. pieaugdams līdz 18 387 polisēm 1926. g., 38 378 polisēm 1929. g. un 58.401 polisei 1931. g. Vislielāko polisu skaitu (41 050) pēdējā gadā izsniegusi Valsts apdrošināšanas iestāde. Otrā vietā ir akc. s-ba «Lietuva» ar 10156 polisēm, trešā — apdr. s-ba «Kooperacija» ar 3727 polisēm, ceturtā — s-ba Lietuvos Lloydas» ar 2947 polisēm un piektā — Pirmā Lietavas lauksaimn. savst. apdr. b-ba, kuŗa 1931. g. izsniedza 524 polises. Caurmērā vislielākie darījumi pret katru polisi ir s-bā «Lietuvos Lloydas», kur apdrošināšanas summa caurmērā katrā polisē sastāda 50.000 litu. Pirmā Lietavas lauks. savst. b-bā katras polises apdrošināšanas summas caurmērs ir 20 500 litu, s-bā «Lietuva» 16 500 litu, Valsts apdrošināšanas iestādē 13 000 litu un savienībā «Kooperacija» 7800 litu.

XXVI tabula.

Ugunsapdrošināšana Lietuvā.

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas			Pārapirošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1930.	1931.	1932.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 Lt	1000 Lt	1000 Lt	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.
Valstybės draudimo įstaiga	3538	4076	4013	2347	58	2254	56	3695	90	2761	69
Apdr. D-ja „Lietuva“	1629	1678	1313	883	53	655	50	1049	62	520	40
Akc. Apdr. B-vė „Lietuvos Lloydas“	1199	1259	1265	816	65	804	64	651	51	636	50
I. Lietuvos ūkiõ sav. draud. draugija	94	82	76	43	52	41	54	27	33	12	16
Centr. apdraudimo s-ga „Kooperac.“	255	292	283	208	71	203	72	119	41	304	108
Kopā	6715	7387	6950	4297	60	3958	57	5541	75	4213	61

Ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi visos šajos uzņēmumos, kā no tiešajiem apdrošinājumiem, tā pārapirošināšanā pieņemtiem riskiem 1924. g. sastādīja 2 568 tūkst. litu, no kuŗas summas akciju sabiedrībās ienāca 1818. tūkst. litu, valsts apdrošināšanas iestādē 686 tūkst. un Pirmā Lietavas lauks. savst. b-bā 64 tūkst. litu. Kopējais prēmiju ieņēmums 1927. g. sastādīja 4207 tūkst. litu. No šīs summas akciju sabiedrību prēmiju ieņēmums bija 2025 tūkst. litu. (1128 tūkst. «Lietuvā» un 897 tūkst. s-bā «Lietuvos Lloydas»), Valsts apdrošināšanas iestādes 2016 tūkst. un savst. biedrību — 166 tūkst. litu (no kuŗas summas 84 tūkst. litu sastādīja Pirmās Lietavas lauks. savst. apdr. biedrības un 82 tūkst. litu sav-bas «Kooperācija» prēmiju ieņēmumus). Prēmiju ieņēmumi turpināja spēcīgi augt arī katrā turpmākā gadā, maksimālos apmērus sasniegdami 1931. g., kad tie

kopsummā sastādīja 7387 tūkst. litu. No šīs summas 55,2% deva Valsts apdrošināšanas iestāde, 39,7% akciju sabiedrības un 5,1% savstarpējās biedrības. Ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi 1931. g. ir gandrīz 3 reiz lielāki nekā 1924. g. un 5,4 reiz lielāki nekā 1923. g., kad tie sastādīja tikai 1365 tūkst. litu. Prēmijas attiecībā pret apdrošināšanas summām aprēķinājis valsts apdrošināšanas inspektors M. Ragevičius. Pēc viņa aprēķiniem tās caurmērā uz katru 1000 litu apdrošināšanas summas sastādīja: 10,3 litus 1923. g., 10,8 litus 1924. g., 9,9 litus 1925. g., 9,2 litus 1926. g., 8,9 litus 1927. g., 8,4 litus 1928. g., 8,6 litus 1929. g., 8,4 litus 1930. g. un 8,1 litu 1931. g. Caurmērā prēmiju likmes tā tad pazeminājušās.

Kā XXIII tabulā redzams, ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi 1924.—1932. g. sastāda vairāk nekā 94% no visu apdrošināšanu nozaru prēmiju ieņēmumu kopsummas. Ugunsapdrošināšanas loma pēdējos gados pie tam ir ievērojami lielāka, nekā agrākos gados. Tā, piem., kamēr 1924. g. ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi no visu nozaru prēmiju ieņēmumiem sastādīja 82%, 1927. g. tie bija 96,7% un 1932. g. 96,9%. Sakarā ar saimniecisko depresiju, prēmiju ieņēmumi 1932. g. ir par 5,9% mazāki nekā 1931. g., bet 3,5% lielāki nekā 1930. g. Vislielākie prēmiju ieņēmumi ir valsts apdrošināšanas iestādei, kuŗa 1924.—1932. g. ieņēmusi kopsummā 22,5 milj. litu prēmiju vai 49,6% no visu uzņēmumu ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumu kopsummas (45,4 milj. litu). Tai pašā laikā akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumu kopsumma sastāda 20,9 milj. litu vai 46% no visu uzņēmumu ugunsapdrošināšanas prēmiju kopsummas, bet savstarpējo biedrību 2 miljonus litu vai 4,4% no visu ugunsapdr. prēmiju kopsummas.

Par ugunsrisku pārapirošināšanu 1924.—1932. g. izmaksāto pārapirošināšanas prēmiju summa visos uzņēmumos kopā sastāda 25.879 tūkst. litu, kas ir 57% no prēmiju ieņēmumu kopsummas. Valsts apdrošināšanas iestāde šai laika sprīdī par ugunsrisku pārapirošināšanu izmaksājusī 12,9 milj. litu vai 57% no saviem prēmiju ieņēmumiem, akciju sabiedrības 11,5 milj. litu vai 55% no prēmiju ieņēmumiem, bet savstarpējās biedrības 1 360 tūkst. litu vai 68% no saviem prēmiju ieņēmumiem. Pēdējos divi gados pārapirošināšanas prēmijas sastāda: Valsts apdrošināšanas iestādē 58% 1931. g. un 56% 1932. g., akciju sabiedrībā «Lietuva» 53% 1931. g. un 50% 1932. g., s-bā «Lietuvos Lloydas» 65% 1931. g. un 64% 1932. g. Tai pašā laikā Pirmās Lietavas lauks. savst. b-bā pārapirošināšanas prēmija sastāda 52% 1931. g. un 54% 1932. g., bet savienībā «Kooperācija» 71% 1931. g. un 72% 1932. g., no attiecīgajiem prēmiju ieņēmumiem skaitot.

Ugunsapdrošināšana devusi labus rezultātus. Caurmērā 1924.—1932. g. ugunsriskos notikušie zaudējumi sastāda 58% no prēmiju ieņēmumiem, pie kam Valsts apdrošināšanas iestādē tie sastāda 62%, akciju sabiedrībā 55% un savstarpējās biedrībās 44%. Augstāks zaudējumu procents valsts apdrošināšanas iestādē nekā akciju sabiedrībās un savstarpējās biedrībās izskaidrojās ar to, ka tā ir galvenā iestāde, kura blakus saviem tiešajiem drošinājumiem pieņem riskus arī pārapirošināšanā. Pārapirošinājumu portfelis akciju

sabiedrībās ir ievērojami mazāks nekā valsts apdroš. iestādē. Kas, turpretī, attiecas uz savstarpējām biedrībām, tad tās aprobežojas ar tiešā apdrošināšanā pieņemtiem riskiem.

Skaitot no apdrošināšanas summām, riskos notikušie zaudējumi sastādīja: 0,49% 1925. g., 0,65% 1927. g., 0,68% 1929. g. un 0,63% 1931. g.

Vispārīgi labie rezultāti, kādus devusi ugunsapdrošināšana, ņemot vērā šīs apdrošināšanas nozares izcilus lielo lomu, rada spēcīgus pamatus visai apdrošināšanas lietai Lietuvā.

2. Transportapdrošināšana.

Šai nozarē darbojas abas akciju sabiedrības. To prēmiju ieņēmumi maksimālos apmērus (535 tūkst. litu) sasniedza 1924. g., kad riskos notikušie zaudējumi sastādīja 414,7 tūkst. litu vai 77% no prēmiju ieņēmumiem. Turpmākos gados prēmiju ieņēmumi samazinājās, noslīdēdami 1927. g. līdz 101 tūkst. litu. Nākošos divi gados tie palielinājās par apm. 10%, bet 1930. g. pieauga līdz 169,5 tūkst. litu. Kā XXVII tabulā redzams, 1931. g. transportapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi sastādīja 157 tūkst. litu, bet 1932. g. 155 tūkst. Kaut gan prēmiju ieņēmumi šai nozarē pēdējos 3 gados ir apmēram 3 reiz mazāki nekā augstās konjunktūras 1924.—1926. g., rezultāti pēdējos gados ir daudz labāki. Ja 1925, 1927.—1929. gados šīs nozares riskos notikušie zaudējumi (XXIV tab.) ievērojami pārsniedza prēmiju ieņēmumus, tad pēdējos gados aina ir pavisam citāda. Tā 1930. g. šajos riskos notikušie zaudējumi sastādīja tikai 40%, 1931. g. 67% un 1932. g. 5% no attiecīgajiem prēmiju ieņēmumiem. Lietavas apdrošinātāji šo risku pieņemšanā un novērtēšanā pielikuši ievērojami lielāku uzmanību un rūpību nekā agrākos gados, kāds apstāklis gan atsaucies uz darījumu apmēriem samazināšanās virzienā, bet uzlaboja transportrisku portfeļa kvalitāti.

3. Dzīvības apdrošināšana.

Dzīvības apdrošināšanu kā pirmā Lietuvā uzsāka sabiedrība «Lietuva» 1924. gadā, kad tās prēmiju ieņēmumi šai nozarē sastādīja 30.000 litu, pārāpdrošināšanas prēmijas 9.600 litu (32% no prēm.), pie kam zaudējumu šajos riskos nekādu nebija. Turpmākos 4 gados darījumi palielinājās ļoti mazā mērā, bet bija izdevīgi, jo pieņemtajos riskos zaudējumu nebija, izņemot 1928. g., kad tie sastādīja 17% no prēmiju ieņēmumu summas. Darījumi stiprāk pieņēmas 1929. g., kad tie s-bā «Lietuva» deva 43.000 prēmiju, bet riskos nebija nekādu zaudējumu. Ar 1930. g. darbību šai nozarē uzsāka arī Valsts apdrošināšanas iestāde, pie kam abu šo uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsumma pieauga līdz 45.800 litu 1930. g., 92.200 litu 1931. g., bet 1932. g. samazinājās līdz 78.800 litu. Šie darījumi bija mazāk izdevīgi nekā pirmajos 6 gados, jo riskos notikušie zaudējumi caurmērā sastāda 44% no prēmijām 1930. g., 31% 1931. g. un 57% 1932. g. Šī nozare atrodas tikai pirmās attīstības stadijā. Priekšā tai stāv ļoti plašas perspektīvas.

4. Nelaiemes gadījumu apdrošināšana.

Lietavā, kā jau agrāk aizrādīts, nav obligātoriskas strādnieku apdrošināšanas pret nelaiemes gadījumiem. Šī apdrošināšanas nozare pastāv tādēļ tikai brīvprātīgiem apdrošinājumiem. Darbību šai no-

zarē kā pirmā uzsāka s-ba «Lietuva» 1925. g., kad tā kopsummā noslēdza darījumus nāves un invaliditātes gadījumiem par 1 miljonu litu, ieņemdama 3,9 tūkst. litu prēmiju. Darbojušies tā izdevīgi, pie kam pirmajos 6 gados tās prēmiju ieņēmumu kopsumma pārsniedza 103,7 tūkst. litu, bet riskos notikušie zaudējumi sastādīja 13,000 litu vai caurmērā tikai 12,5% no prēmiju kopsummas. Kā XXVII tabulā redzams, šajos riskos notikušie zaudējumi arī 1931. un 1932. gados bijuši mazi, sastādīdami 29% no prēmijām 1931. g. un 5% 1932. g. Astoņu gadu laikā prēmiju ieņēmumu kopsumma sastāda 167.000 litu, pārapirošināšanas prēmijas 44.000 litu, bet riskos notikušie zaudējumi 25.000 litu vai 15% no prēmiju ieņēmumiem. Maksimālos apmērus darījumi šai nozarē sasniedza 1929. g., kad prēmiju ieņēmumi sastādīja 43.400 litu, bet riskos notikušie zaudējumi 3.000 litu vai 7% no prēmijām. Šī nozare, kaut gan darījumi tajā bijuši mazi, devusi tomēr ļoti izdevīgus rezultātus.

XXVII tabula. **Transporta, dzīvības, nelaiemes gadījumu un mājlopu apdrošināšana Lietuvā.**

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1931. g.	1932. g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 Lt	1000 Lt	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.	1000 Lt	% no prēm.
a) Transportapdrošināšana										
Akciju sabiedrības:										
„Lietuva“	111,2	105,5	38,2	34	70,2	67	78,0	70	1,9	3
„Lietuvos Lloydas“	45,6	49,3	42,3	93	44,7	91	26,5	58	4,7	11
Kopā . .	156,8	154,8	80,5	51	114,9	74	104,5	67	6,6	5
b) Dzīvības apdrošināšana										
Valsts apdr. iestāde	47,5	47,7	17,3	37	19,4	41	0,4	1	45,0	94
Akc. s-ba „Lietuva“	44,7	31,1	16,4	36	7,4	23	28,6	63	—	—
Kopā . .	92,2	78,8	33,7	37	26,8	34	29,0	31	45,0	57
c) Nelaiemes gadījumu apdrošināšana										
Akc. s-ba „Lietuva“	29,4	31,1	5,0	17	4,4	14	8,6	29	1,8	5
d) Mājlopu apdrošināšana										
Valsts apdr. iestāde	7,8	5,4	4,1	52	0,9	17	1,0	13	3,8	71

5. Mājlopu apdrošināšana.

Mājlopu apdrošināšanu uzsāka 1928. g. Valsts apdrošināšanas iestāde. Pirmā gadā tika noslēgti 17 apdrošināšanas darījumi kopsummā par 79.000 litu, pie kam prēmiju summa sastādīja 3,9 tūkst. litu, bet riskos notikušie zaudējumi 100 litu vai 2,5% no prēmijām. Turpmākos gados darījumu skaits un apmēri palielinājās, pie kam 1931. g. izsniegto polisu skaits bija 61 kopsummā par 168.000 litu, prēmiju ieņēmumi sastādīja 7.800 litu, pārapirošināšanas prēmijas 4.000 litu, bet riskos notikušie zaudējumi 1.036 litus vai 13% no prēmijām. Nākošā gadā darījumi samazinājās, pie kam prēmiju ieņēmumi sastādīja 5,4 tūkst. litu, pārapirošināšanas prēmija 900 litu, bet riskos notikušie zaudējumi 3845 litus vai 71% no prēmijām. Piecu gadu laikā pārapirošināšanas prēmijas sastādīja 45%, bet riskos notikušie zaudējumi 35% no prēmijām.

IV. Slimo kasu darbība.

Sociālā apdrošināšana Lietuvā, kā teikts, aprobežojas ar strādnieku apdrošināšanu slimu kasēs. Obligātoriskas strādnieku apdrošināšanas pret nelaimes gadījumiem Lietuvā nav.

Pirmās slimu kases Lietuvā radušās uz 1925. g. 9. decembra likuma pamata. Sistematizētas ziņas par tām publicētas tikai par 1930.—1932. gadiem.

Lielās Lietuvās (t. i. neskaitot Klaipēdas apgabala) slimu kasu skaits 1932. g. bija 10, pret 7 kasēm 1931. g. Šajās kasēs apdrošināto dalībnieku skaits, kā XXVIII tabulā redzams, no 30357 (1930. g. 31. decembrī) pieaudzis līdz 42.096 dalībniekiem 1932. g., bet viņu ģimeņu locekļu skaits no 20158 līdz 32182.

XXVIII tabula.

A. Lietavas slimu kasu ieņēmumi, dalībnieku un ģimenes locekļu skaits.

G a d s	Apdrošināto dalībnieku skaits 31. decembrī	Ģimenes locekļu skaits 31. decembrī	Apdrošināto dalībnieku skaits caurmērā katrā mēnesī	I e ņ ģ ģ m u m i 1000 l i t u							K o p ā	
				Dalībnieku un darba devēju maksas	Valsts piemaksas	Slimo kartes	Drukas darbi	Soda naudas	Augļi no kapitāla	Citi ieņēmumi		Deficīts
1930.	30357	20158	29107	3168	175	22	4	41	8	7	59	3484
1931.	34804	24686	33103	3490	222	34	5	47	11	41	111	3961
1932.	42096	32182	41950	4185	260	58	12	59	12	40	225	4851

B. Lietavas slimu kasu izdevumi (1000 litu)

G a d s	Ārstēšanai			Atlīdzībai			Pārvaldes izdevumi	Mantu pirkšana un lietošana	Ieskaļtājumi rezerves kapitālā	Citi izdevumi	Atlikums	K o p ā
	Kases dalībniekiem	Ģimenes locekļiem	Sanitāro iestāžu ierīkošanai un uzturēšanai	Kases dalībniekiem	Ģimenes locekļiem	Sanitāro zīmāšanu populārizēšana un aizsardzības līdzekļi						
1930.	1333	806	11	596	70	17	349	25	171	6	—	3484
1931.	1562	902	55	721	76	24	371	11	180	32	27	3961
1932.	1828	1020	120	751	80	21	461	23	250	156	141	4851

Kasu ieņēmumi no 3484 tūkst. litu 1930. g. pieauguši līdz 4851 tūkst. litu 1932. g. Galvenais ieņēmumu avots tām ir pašu dalībnieku maksas un darba devēju piemaksas, kas kopsummā 1930. g. sastādīja 3168 tūkst. litu, bet 1932. g. 4185 tūkst. litu. No visu ieņēmumu kopsummas strādnieku iemaksas un darba devēju piemaksas kopā sastāda 86% 1932. g., pret 91% 1930. g. Valsts piemaksas 1932. g. sastāda 5,4%, pret 5% 1930. g.

Slimo kasu līdzekļu lielākā daļa izdota ārstēšanai: 58,7% 1932. gadā, pret 64,3% 1930. g. Nākošais lielākais izdevumu postenis ir

atlīdzība, kuŗa no visu izdevumu kopsummas 1930. g. sastādīja 14,5%, bet 1932. g. 17%.

No ārstēšanai izdotajām summām kasu biedri 1930. g. saņēma apmēram 60% un viņu ģimeņu locekļi 40%, bet 1932. g. kasu biedri 64% un ģimeņu locekļi 36%. Kas turpretī attiecas uz atlīdzību, tad no tās kopsummas kasu biedri saņem apm. 90%, bet viņu ģimeņu locekļi 10%.

Slimo kasu pārvaldes izdevumi pēdējos gados svārstās ap 9,5% no visu izdevumu kopsummas, sastādamī 10% 1930. g., 9,4% 1931. gadā un 9,5% 1932. g.

Piegriežoties jautājumam, par kādu ārstēšanās palīdzību iziet vislielākās summas, vispirms jākonstatē, ka pirmā vietā ir zāles un medicīniskie palīglīdzekļi. Otro vietu pēc apmēriem ieņem ambulātoriskā ārstēšana un trešo — ārstēšana slimnīcās. Ceturtā vietā ir speciāla ārstēšana un piektā vietā zobu ārstēšana. Tā 1932. g. par zālēm un medicīniskiem palīglīdzekļiem kopsummā izdoti 756 tūkst. litu, ambulātorisko ārstēšanu 748 tūkst. litu, stacionāro ārstēšanu 686 tūkst. litu, speciālo ārstēšanu 318 tūkst. litu un zobu ārstēšanu 235 tūkst. litu. Ieskaitot citus ārstēšanas izdevumus, ārstēšanas izdevumu kopsumma 1932. g. sastādīja 2848 tūkst. litu, pret 2464 tūkst. litu 1931. g. un 2239 tūkst. 1930. g.

No summām, kas izmaksātas kā atlīdzība, lielākā daļa izsniegta slimību gadījumos, dzemdību gadījumos apm. 30% un apbedīšanai apm. 7—8%. Tā 1932. g. slimību gadījumos izmaksātā atlīdzība sastāda 492 tūkst. litu, pret 500 tūkst. litu 1931. g. un 420 tūkst. 1930. g. Izmaksātā atlīdzība dzemdību gadījumos sastādīja 192 tūkst. litu 1930. g., 242 tūkst. 1931. g. un 285 tūkst. litu 1932. g. Atlīdzība apbedīšanas gadījumos no 54 tūkst. litu 1930. g. pieauga līdz 56 tūkst. 1931. g., bet 1932. g. samazinājās līdz 54 tūkst. litu. Kopsummā maksātā atlīdzība 1932. g. sastādīja 831 tūkst. litu, pret 797 tūkst. 1931. g. un 666 tūkst. litu 1930. g.

Slimo kasu ārstēšanas un atlīdzības izdevumi caurmērā uz ikkatru kases biedri-dalībnieku sastāda: 87,7 lita 1932. g., pret 99,8 lita 1930. g. un 93,7 lita 1931. g. Visi apdrošināšanas izdevumi slimu kases Lielajā Lietuvā caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju sastāda: 2,02 lita 1932. g., pret 1,73 lita 1931. g. un 1,52 lita 1930. g.

Apdrošināšana Igaunijā.

I. Vēsturisks pārskats.

Apdrošināšanas pirmie sākumi Igaunijā radās tādos pat apstākļos kā Latvijā. Apdrošināšanas uzņēmumi tur nodibināti tomēr ievērojami vēlāk.

Kā pirmā apdrošināšanas iestāde nodibināta 1852. g. Rēvelē Gesellschaft zur gegenseitigen Versicherung von Besitztümern auf dem flachen Lande Estlands gegen Feuersgefahr (Igaunijas guberņas lauku īpašumu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība), kuŗa 1910. g. pārdēvēta par «Estländischer Gegenseitiger Versicherungs-Verein». Šī iestāde veica tādus pašus uzdevumus kā 1861. g. dibinātā Kurzemes savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība. Tā attīstījās sekmiģi, strādādama bijušās Igaunijas guberņas teritorijas robežās.

Otra lielākā apdrošināšanas iestāde ir 1862. g. Tērbatā nodibinātā Vidzemes savstarpējā apdrošināšanas biedrība (Livländischer gegenseitiger Assekuranz-Verein). Tā darbojās bijušās Vidzemes guberņas robežās, izdarīdama lauku īpašumu apdrošināšanu. Tās darījumi sasniedza ievērojamus apmērus. Saskaņā ar 1915. g. publicētajām ziņām, kas aptver laiku no 1. maija līdz 31. decembrim 1914. g. (t. i. 8 mēnešus), šīs biedrības prēmiju ieņēmumi ugunsnozārē no tieši pieņemtajiem riskiem minētajā laikā bijuši 251.000 rubļu (1 rublis = Ls 2,66), prēmijas par pārapdrošināšanā pieņemtajiem riskiem 226.000 rubļu, pārapdrošināšanas prēmijas 105.000 rubļu, bet riskos notikušie zaudējumi 465.000 rubļu. Šīs darbības laiks tai ugunsnozārē noslēdzies ar 131.000 rubļu zaudējumu. Tā izdarījusi arī kolektīvu strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem, ieņemdama tajā pašā laikā no šiem riskiem 7343 rub. prēmiju, izmaksādama kā zaudējumu atlīdzību nelaimē cietušajiem 2617 rub. un noslēgdama šās nozares darbības pārskatu ar 3857 rub. peļņas. 1915. gada 1. janvāra bilancē šīs biedrības rezervu kapitāls sastāda 403.000 rubļu, pensiju kapitāls 90.000 rubļu, bet vērtspapīru rēķins 567.000 rubļu.

Kā turpmāki dibinājumi mināmas sekošas biedrības: Revaler Gegenseitige Feuerversicherungs-Gesellschaft un Revaler Vorstädtische Gegenseitige Feuerversicherungs — Gesellschaft (Tallinna Alevis Vastastikune Tulekinnituse Selts), kuŗa dibināta 1866. g. Šī pēdējā biedrība 1917. g. pārdēvēta par Tallinna Teine Vastastikune Tulekinnituse Selts (Otro Tallinas savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību). Otrās Tallinas biedrības attīstību raksturo sekoši skaitļi. Savā pirmā darbības gadā (1867. g.) tai bija 107 apdrošinājumi kopsummā par 364.700 rub. un 872 rub. kapitāla. 1900. g. tā biedru un

prēmiju maksu veidā ieņēma 12.427 rub., pie kam tās riskos notikušie zaudējumi sastādīja 2111 rub., bet uzkrātie kapitāli 150.000 rubļu. Zaudējumi šīs biedrības riskos bijuši mazi. Tā laikā no 1907. g. līdz 1916. g. riskos notikušie zaudējumi tai kopsummā sastādīja 28.800 rubļu, kas sastāda tikai 11% no biedru iemaksu un prēmiju summām, kas tai pašā 10 gadu laikā sprīdī kopsummā pārsniedza 257.000 rubļu. Biedrības kapitāls tādēļ ar katru gadu auga, sastādīdams 1916. g. beigās 346.500 rubļu. 1919. g. šī biedrība pārdēvēta par Esimene Eesti Kinnituse Selts «Eeks». Ievērojams priekšskara dibinājums ir Terbatā 1907. g. dibinātā Eesti Vastastikune Tulekinnituse Selts, kurā 1919. g. pārdēvēta par Eesti Kinnituse Selts, 1922. g. par Eesti Kindlustuse Selts un 1928. g. par Kindlustusselts «Eesti» (Apdrošināšanas sabiedrību «Eesti»). Šī biedrība 1919. g. pārņēma 1903. g. Valkā dibinātās Valkas pilsētas savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības aktīvu un pasīvu, bet 1921. g. Arensburgas savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības (dib. 1903. g.) aktīvu un pasīvu.

Starp pirmskara dibinājumiem vēl atzīmējamās: Narva vastastikune tulekinnituse selts (dib. 1904. g.) un Balti vastastikune elukinnitus selts (Baltijas savstarpējā dzīvības apdrošināšanas biedrība, dib. 1913. g.). Pirmskara laikā dibinātas arī vēl citas savstarpējas biedrības vairākās pilsētās. Tās nekādus lielus panākumus nesasniedza un savu darbību izbeigušas.

Prāvā skaitā Igaunijā pēdējos 50 gados pirms pasaules kara nodibinājās pagastu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības, kuru iekārta līdzinās tai pašā laikā Latvijā dibināto pagastu savst. ugunsapdrošināšanas biedrību iekārtai. Tas tā tad bija galvenā kārtā palīdzības biedrības ugunsgrēku gadījumos.

Kā redzējam, arī Igaunijā tāpat kā Latvijā pirmskara laikā dibinājās tikai savstarpējas apdrošināšanas biedrības. Galveno lomu apdrošināšanā tur tādēļ izpildīja bij. Krievijas apdrošināšanas akciju sabiedrības ar savu aģentūru palīdzību.

Pēc Krievijas sabrukšanas izbeidzās Igaunijā krievu apdrošināšanas akciju sabiedrību aģentūru darbība. Viņu vietā uz kādu laiku stājās Vācijas apdrošināšanas sabiedrību aģentūras. Cīņu laiks pret lieliniekiem tormozēja visu saimniecisko dzīvi un tamlīdz arī apdrošināšanu. Bet jau 1919. g. otrā ceturksnī stāvoklis sāka uzlaboties. Tad arī sākās lielāka rosība apdrošināšanā. 1919. g. 17. jūnijā apstiprināti statūti apdrošināšanas akciju sabiedrībai «Eesti Lloyd», pēc kam jau 1920. g. šī sabiedrība atklāja darbību, izdarīdama uguns- un transporta apdrošināšanu, bet 1921. g. arī dzīvības apdrošināšanu. Šī sabiedrība tika modibināta ar 2.000.000 marku (= 20.000 kronu) kapitālu. Nākošajā gadā sekoja jauni apdrošināšanas sabiedrību dibinājumi. 1920. g. 20. martā apstiprināti statūti Estimaa kinnitus-aktsiaselts «Eka» ar 5.000.000 marku pamatkapitālu, kurš 1921. g. palielināts līdz 10.000.000 marku un 1924. g. līdz 24.000.000. Šī sabiedrība pārņēma jau 1920. g. Igaunijas savstarpīgās apdrošināšanas biedrības portfeli, šai biedrībai tai pašā gadā likvidējoties. Sabiedrības «Eka» rokās pārgāja arī Balti Vastastikune elukinnituse selts un Revaler gegenseitige Feuerversicherungsgesellschaft portfeli, no kurām pirmā biedrība likvidējās 1921. g., bet otrā 1923. g.

1920. g. apstiprināti statūti vēl šādām akciju sabiedrībām: 20. jūlijā Põhja kinnitusselts (Ziemeļu apdrošināšanas sabiedrība) ar 5.000.000 marku pamatkapitāla; 9. septembrī «Polaris» eesti kinnitusaktsielselts, kuŗa uzsāka darbību 1921. g. uguns un transporta apdrošināšanas nozarēs ar 5.000.000 marku kapitālu, un Kinnitusaktsielselts «Hansa» ar 2.000.000 marku kapitāla. S-ba «Hansa» uzsāka darbību 1921. g. ugunsapdrošināšanā. Tā paša 1920. g. 1. jūlijā apstiprināti statūti Tērbatas apdrošināšanas sabiedrībai (Tartumaa kinnitusselts, ar 2.000.000 marku pamatkapitālu, kuŗš 1922. g. palielināts līdz 3.000.000 marku). Šī sabiedrība darbību uzsāka 1922. g. uguns, dzīvības un krusas apdrošināšanas nozarēs un 1923. g. pārdēvēta par Eesti omavalitsuste kinnitus - aktsielselts (Igaunju komunālvalžu apdrošināšanas akciju sabiedrību) «Oma».

1921. g. 9. augustā apstiprināti statūti apdrošināšanas akciju sabiedrībai «Turis» ar 3.000.000 marku akciju kapitāla. Darbību šī sabiedrība uzsāka ar 1922. g. uguns un transporta apdrošināšanas nozarēs. Kinnitus - aktsielselts «Eesti Union» statūti apstiprināti 1922. gadā. Darbību tā uzsāka nākošā gadā visās nozarēs, kuŗas pievēstas še ievototajā Igaunijas apdrošināšanas statistikā, izņemot tikai krusas apdrošināšanu. Visu šo sabiedrību valdes sēdekļi ir Tallinā, izņemot s-bu «Oma», kuŗas valdes sēdekļis atrodas Tērbatā.

Darbības atļauja dota arī divām ārzemju apdrošināšanas sabiedrībām: Nya försäkrings aktiebolaget «Hansa» 1920. g. 6. martā un Norddeutsche Versicherungs-Gesellschaft 1921. g. 1. martā, pirmajai transporta, otrajai ugunsapdrošināšanā. Šīm sabiedrībām katrai ir aģentūra Tallinā.

1923. g. likvidējās Vidzemes savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, kuŗas portfeli pārņēma «Polaris».

Starp pilsētās pēckara gados nodibinātajām savstarpējām apdrošināšanas biedrībām ievērojamākās ir sekošas: Eesti ūhistegeline kindlustus keskselts (Igaunju kooperatīvās apdrošināšanas centrālā savienība) un Kooperatīvā apdrošināšanas sabiedrība «Talu», kuŗas darbību uzsāka 1924. g. Kā trešā ievērojamākā pēckara laikā dibinātā savstarpējā biedrība ir Kinnisvaraomanikkude kinnitusselts «Maja» (Nekustamu īpašumu apdrošināšanas sabiedrība «Nams»). Visas šīs savstarpējās bodrības, kuŗas līdzīgi pieminētajām «Eeks» un «Eesti» savstarp. biedrībām dabūja tiesību darboties visās valsts teritorijā, spēcīgi attīstījušās. Eesti ūhistegeline galvenā kārtā ir pārapirošināšanas iestāde visām Igaunijas savstarpējām biedrībām. Tiešā apdrošināšanā tā pieņem riskus no kooperatīvām organizācijām, bet šis portfelis ir vairākkārt mazāks par to darījumu kopsummu, ko tai dod pārapirošināšanā pieņemtie riski. «Talu» darbības pamatos ir risku pieņemšana kā no kooperatīviem, tā atsevišķām personām. Sabiedrība «Maja» savus riskus galvenā kārtā ņēma no pilsētu namīpašnieku aprindām un 1932. g. apvienojās ar savstarpējo biedrību «Eeks» ar nosaukumu Esimese Eesti Kindlustuse Selts «Eeks-Maja». Pārējām savstarpējām biedrībām ir tiesība darboties tikai noteiktā pilsētā vai pagastā. Izņēmums ir Eesti apteekrite biedrība, kuŗa izdara aptieku apdrošināšanu visā Igaunijā.

Pagastu savstarpējo biedrību, pateicoties 1917. g. likumam par kooperāciju, nodibināts liels skaits. To 1931. g. bija 379, bet 1932. g. šis skaits samazinājies par 8 biedrībām.

Apdrošināšanas interešu veicināšanai apdrošināšanas akciju sabiedrības jau 1920. g. 22. septembrī nodibināja tarifa komisiju un 1922. gada 31. martā noslēdza konvenciju par saistošu prēmiju tarifa pielietošanu. Šī konvencija balstījās uz tiem pašiem principiem, kādi bija noteicošie bij. Krievijas apdrošināšanas akciju sabiedrību prēmiju tarifa konvencijā. Konvencijas noteikumus tomēr bija grūti izpildīt, jo tajā nepiedalījās savstarpējās biedrības un arī viena akciju sabiedrība. Tādēļ atkāpšanās no prēmiju tarifa noteikumiem bija bieža parādība. Lai stāvokli labotu, 1929. g. 13. jūnija apspriedē akciju sabiedrību pārstāvji nolēma panākt sadarbību arī ar savstarpējām biedrībām. Pēc vairākām pārrunām 1931. g. 4. aprīlī sanāca uz kopēju apspriedi 14 ievērojamāko sabiedrību pārstāvji, kuri noslēdza līgumu par aģentu darbības noteikumiem. Ar to nevēlamie elementi no apdrošināšanas aģentu skaita tika izņemti. Ciešākas sadarbības nolūkā apdrošināšanas sabiedrību direktoru sapulce 1931. g. novembrī nolēma nodibināt šo sabiedrību apvienību. Tika izstrādāti Igaunijas apdrošināšanas apvienības (Kindlustusseltside Ühing) statūti, kuri ar tieslietu un iekšlietu ministru piekrišanu reģistrēti 1932. gada 20. jūlijā biedrību reģistrī. Šī apvienība darbību uzsāka tā paša gada 15. septembrī. Tās uzdevums pārstāvēt, sargāt un veicināt apdrošināšanas intereses, uzlabot apdrošināšanas tehniku, nodrošināt pareizu prēmiju tarifu pielietošanu un novērst nevēlamus darbības paņēmienus savstarpējā sacensībā. Jau pirms šīs apvienības nodibināšanas, apdrošināšanas sabiedrības, pateicoties uzsāktajai sadarbībai, 1932. g. 1. februārī vienojās par sevišķas klauzulas ieviešanu visos ugunsapdrošināšanas līgumos, kurus noslēdz Pēčūras apriņķī. Šī polisēs ievēdamā klauzula noteica, ka sabiedrības ugunsgrēku zaudējumus izmaksās tikai tādā gadījumā, ja īpašnieks nodegušo ēku atjauno. Šī noteikuma sekas bijušas — radikāla ugunsgrēku samazināšanās minētajā apriņķī. Tas pamudinājis sabiedrības 1932. g. 16. novembrī attiecināt šo noteikumu uz lauksaimniecības ēkām visā valstī, sākot ar 1933. g. 1. janvāri.

Sociālā apdrošināšana Igaunijā ieviesta ar Krievijas 1912. g. 23. jūnija rūpniecības darba likumu, uz kuŗa pamata tur ar 1914. g. sākumu atklāja darbību Baltijas apgabala sabiedrība strādnieku apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem, kuŗas valdes sēdeklis, kā bija agrāk teikts, atradās Rīgā. Šai sabiedrībai izbeidzot darbību, Igaunijā 1920. g. nodibinājās Igaunijas strādnieku apdrošināšanas sabiedrība (Eesti Töölise Kinnitusühisus) ar valdes sēdekli Tallinā. Obligātorisku strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem līdz 1927. g. izdarīja arī akciju sabiedrība «Eka». Kooperātīvo un pašvaldību uzņēmumu strādnieku apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem 1925. g. nodibināja Ühistegeliste ja omavalitsusatususte ettevõtete töölise kinnitusühisus, kuŗas statūti apstiprināti 1924. g. (R. T. 148. n.). Slimo kases strādnieku nodrošināšanai slimības gadījumos dibinātas uz 1912. g. 23. jūnija rūpniecības darba likuma noteikumu pamata.

II. Apdrošināšanas likumdošana.

A. Privātā apdrošināšana.

Apdrošināšana Igaunijā veidota uz bij. Krievijas apdrošināšanas likumu pamatiem. No jauna tajā maz kas nācis klāt. Uz lik. kop. X sēj. 2200. p. pielikuma pamata privātās apdrošināšanas uzņēmumu pārraudzība uzdota finanču ministrijai. Apdrošināšanas akciju sabiedrības pirmajos pēc kara gados apstiprināja iekšlietu, bet vēlāk finanču ministrs. Uz 1917. g. likuma par kooperatīvu dibināšanu Igaunijā īsā laikā tika nodibināts liels skaits savstarpējo biedrību: kādas 40 pilsētās un līdz 400 pagastos. Daudzām no tām bija grūti pastāvēt. Atzina tādēļ par vajadzīgu grozīt noteikumus par kooperatīvu dibināšanas kārtību. Ar 1931. g. 8. maija likumu vienkāršā reģistrēšanas kārtība, kāda paredzēta 1917. g. likumā kooperatīviem, atcelta. Jaunais likums atļauj savstarpēju biedrību nodibināšanu un to statūtu grozīšanu tikai ar finanču ministra piekrišanu.

Apdrošināšanas uzņēmumu darbībā spēkā palikuši liberālie principi, kas sabiedrībām atļauj plašas iespējamības nozaru izveidošanā. Tas pats sakāms arī attiecībā uz kapitālu un rezervju glabāšanu un novietošanu.

Igaunijā nav apdrošināšanas nodokļa, bet ir noteikumi par zīmognodokļa ņemšanu apdrošināšanas darījumos. Saskaņā ar 1928. gada 22. maija noteikumiem, zīmognodokli ņem sekošos apmēros:

- 1) ugunsapdrošinājumos — 0,5% no apdrošināšanas summas, bet ne vairāk kā 10% no maksājamās prēmijas;
- 2) dzīvības apdrošinājumos — 0,2% no apdrošināšanas summas;
- 3) nelaimes gadījumu, stiklu, ielaušanās zādzību, tirāžas apdrošinājumos — 2% no prēmijas;
- 4) transporta apdrošinājumos: preču — 1% no prēmijas, kasko — 1/2% no prēmijas.

Pārapirošināšanas, mājlopu, krusas, kredīta un valoru apdrošināšanas darījumi no šī nodokļa brīvi. Izņēmums tomēr ir pilsētu mājlopi, pie kuņu apdrošināšanas ņem zīmognodokli tādos apmēros, kādi paredzēti ugunsapdrošināšanas darījumos.

No 1932. g. 1. novembra pastāv 15% no zīmognodokļa ugunsapdrošinājumos ņemamais nodoklis ugunsdzēsības kapitālam, kurš atrodas ugunsdzēsības komitejā.

Kā pagaidu nodoklis no 1933. g. 1. janvāra ievests krīzes nodoklis, kuņu ņem 2% apmērā no netto prēmijas visos tiešā apdrošināšanā pieņemto risku gadījumos, kuņus apdrošināšanas iestādes patura savā riskā. Šo nodokli pret polisēm neielkasē, kādēļ tas gulstas nevis uz apdrošināto, bet uz apdrošināšanas iestādēm.

Pēdējā laikā izstrādāts projekts par apdrošināšanas likuma izdošanu. Ar šo pašu jautājumu nodarbojas arī apdrošināšanas sabiedrību apvienība. Vairākos svarīgos šā likuma projekta noteikumos pastāv tomēr prāvas domstarpības, kādēļ likumprojekta izstrādāšana galīgā veidā var prasīt diezgan daudz laika. Līdz šim attiecības starp apdrošināšanas sabiedrībām un apdrošinātiem nosaka polisu noteikumi, kuņus apstiprina finanču ministrs.

B. Sociālā apdrošināšana.

Igaunijas sociālā apdrošināšanā par pamatu ir Krievijas 1912. g. 23. jūnija rūpniecības darba likuma noteikumi un ar 1917. g. 25. jūlija likumu ieviestie pārgrozījumi un papildinājumi šajos noteikumos par strādnieku apdrošināšanu nelaimes gadījumos un nodrošināšanu slimību gadījumos. Igaunijas valdība izdarījusi tajos tikai nelielus grozījumus.

Ar 1920. g. 3. februāra un 1923. g. 4. augusta likumiem noteikts, ka noteikumiem par strādnieku apdrošināšanu nelaimes gadījumos padoti arī tie būvju, zemes darbu un transporta uzņēmumi, kuŗu pastāvīgi nodarbināto strādnieku skaits nav mazāks par 5, un visi rūpniecības uzņēmumi, kuŗu pastāvīgi nodarbināto strādnieku skaits nav mazāks par 5. Iznēmumu sastāda tālbraucēju kuģniecības uzņēmumu strādnieki, kuŗi šiem apdrošināšanas noteikumiem nav pakļauti. No šīs apdrošināšanas izslēgti arī valsts uzņēmumu strādnieki, izņemot degakmeņa un torfa rūpniecību un valsts spiestuves strādniekus, kuŗi ir apdrošināmi pret nelaimes gadījumiem. Apdrošināšana aprobežojas ar nelaimes gadījumiem, kuŗi notiek tieši uzņēmuma darbā vai sakarā ar šo darbu.

Apdrošināšanas sabiedrības nelaimes gadījumiem pārvalda un uztura darba devēji.

Nelaimes gadījumā cietušais saņem sekoša veida palīdzību: 1) ārsta palīdzību; 2) naudas pabalstu un 3) pensiju. Šo palīdzību saņemt nav tiesības tikai tiem cietušiem, kas paši ar nolūku nelaimes gadījumu sarīkojuši.

Pieminētā ārsta palīdzība cietušajam jāsaņem par brīvu no slimības kases. Bet gadījumā, ja tādu brīvu palīdzību tas nesaņemtu, izdevumus tam atlīdzina nelaimes gadījumu apdrošināšanas iestāde. Darba nespējas gadījumā pirmās 13 slimības nedēļās naudas palīdzību cietušajam sniedz slimības kase, saskaņā ar tās noteikumiem, bet sākot ar 14. nedēļu — līdz izveseļošanās vai pensijas piešķiršanas dienai — nelaimes gadījumu apdrošināšanas iestāde $\frac{2}{3}$ algas apmērā. Pensiju cietušajam nosaka atkarībā no darba nespējas pakāpes, pie kam pilnīgas darba nespējas gadījumā tā izmaksājama $\frac{2}{3}$ algas apmērā. Ja nelaimes gadījumam sekojusi nāve, apdrošināšanas iestāde sedz apbedīšanas izdevumus slimības kasei noteiktā apmērā un maksā cietušā atraitnei pensiju $\frac{1}{3}$ mirušā algas apmērā līdz otrreizējām tās laulībām, kad tai izmaksājama vienreizējā atlīdzība trīskārtējas gada pensijas apmērā. Katram cietušā bērnam līdz pilnam 15 gadu vecumam maksājama pensija $\frac{1}{6}$ mirušā algas apmērā, bet, ja tas zaudējis abus vecākus, $\frac{1}{4}$ algas apmērā. Tādu pašu pensiju dabū mirušā bāreņi brāļi un māsa līdz pilna 15 gadu vecuma sasniegšanai. Katrā ziņā visas šīs personas nevar saņemt kopsummā lielāku gadskārtēju pensiju kā bija nomirušā gada alga. Pensijas saņēmējs, uz sevišķas vienošanās pamata ar apdrošināšanas iestādi, pensijas vietā var saņemt vienreizēju atlīdzību, ja tā gadskārtējā pensija nepārsniedz 15% no gada algas. Tāda vienreizēja atlīdzība tad izmaksājama 10 kārtīgā gada pensijas apmērā, atvelkot jau izsniegtās pensijas maksas.

Nodrošināšana slimību gadījumos veidota uz 1912. g. 23. jūnija

rūpniecības darba likuma noteikumiem un 1917. g. 25. jūlija pārgrozījumiem un papildinājumiem noteikumos par strādnieku apdrošināšanu slimību gadījumos.

Uz šo noteikumu, pārgrozījumu un papildinājumu pamata apdrošināšanai slimību gadījumos pakļauti strādnieki visos rūpniecības uzņēmumos, kalnrūpniecībā, iekšzemes kuģniecībā, ielu dzelzceļos un darbnīcās, kas pastāvīgi nodarbina ne mazāk kā 5 strādniekus. Tomēr apdrošināšanas komisijām piešķirta tiesība attiecināt apdrošināšanas noteikumus arī uz sīkrūpniecībām, kas nodarbina mazāk kā 5 strādniekus. Šiem noteikumiem padoti arī slimo kasu darbinieki. Ārpus šīs apdrošināšanas atstātas sekošas darbinieku kategorijas: 1) valsts uzņēmumu un dzelzceļu darbinieki, 2) laukstrādnieki, 3) tirdzniecības kalpotāji, 4) mājkalpotāji, 5) māj rūpniecības strādnieki. No valsts uzņēmumiem slimo kasēs nodrošināmi degakmeņa un kūdras rūpniecības uzņēmumu un valsts spiestuves darbinieki.

Slimo kasu pārvaldi 1917. g. likums nodeva pašu apdrošināto darbinieku rokās. Darba devēji sūta savu pārstāvi tikai slimo kasu revīzijas komisijā. Slimo kasu darbību (uz 1920. g. 11. maija likuma pamata) pārrauga strādnieku apdrošināšanas padome, izglītības un sociālās ministrijas strādnieku aizsardzības un sociālās apdrošināšanas nodaļa, apdrošināšanas uzraugi un darba inspektori.

Apdrošināšanas padome nosaka slimo kasu grāmatvedību un norēķinu kārtību, izdodot noteikumus par slimo kasu uzraudzību, pārbauda, groza un atceļ slimo kasu lēmumus, izšķir domstarpības kasu un apdrošināto starpā un kā pirmā instance izlemj visus pārējos strīdus gadījumos.

Apdrošināšanas uzraugi pārrauga kasu naudas lietas, grāmatvedību, pārbauda kasu valžu sastādītos darbības pārskatus un darba inspektoru revīziju ziņojumus, seko slimo kasu vispārējo sapulču un valžu darbībai, lemj par to locekļu atcelšanu un saukšanu pie atbildības, izpilda apdrošināšanas padomes aizrādījumus un rīkojumus un izšķir sūdzības pret darba inspektoriem.

Darba inspektori pārbauda kasu mantas stāvokli, kā arī grāmatvedību un darbvedību. Tiem tiesība uz laiku atcelt no amata kases valdes locekļus, ja tam ir pamats.

Slimo kases līdzekļi sastādas no apdrošināto iemaksām un darba devēju piemaksām. Apdrošināto iemaksas nosaka kases vispārējā sapulce. Šīs iemaksas var sastādīt 1 līdz 2% no strādnieka algas, bet var sniegties arī līdz 3%, ja kases dalībnieku skaits ir mazāks par 400. Darba devēji piemaksā tikpat, cik sastāda strādnieku iemaksas, un bez tam vēl 2% no strādnieku algas ārstēšanas izdevumu segšanai. Iemaksas par tiem darbiniekiem, kuŗu alga nesasniedz $\frac{2}{3}$ no parastās vietējās vienkārša strādnieka algas, izdara darba devējs.

Slimo kases sniedz sekoša veida palīdzību: zāles un citus medicīniskās palīdzības līdzekļus, ārstēšanos un kopšanu slimnīcā un palīdzību dzemdību gadījumos. Šo palīdzību slimie saņem: 1) gadījumos, kad slimība nav savienota ar darba nespēju, visu laiku, kamēr saslimušais sastāv slimo kases dalībnieku skaitā, un 2) gadījumos, kad slimība izsauc darba nespēju, visā slimības laikā, bet ne ilgāk kā 26

nedēļas un atkārtotošos slimības gadījumos ne ilgāk kā 30 nedēļas gadā. Slimo kases var uzņemties arī apdrošināto kasu dalībnieku ģimenes locekļu ārstēšanu, bet ģimenes locekļiem visu veidu sniegtā palīdzība nevar sastādīt vairāk kā $\frac{1}{3}$ ienākumu, ko dod dalībnieku iemaksas un darba devēju piemaksas.

Darba nespējas gadījumā, saslimušais saņem, sākot ar slimības ceturto dienu, naudas palīdzību, kas atkarībā no ģimenes stāvokļa svārstās starp pusi un divi trešdaļām no slimnieka algas. Šo naudas palīdzību slimnieks saņem līdz kāmēr tas izveseļojās, bet ne ilgāk par 26 nedēļām un atkārtotošos slimības gadījumos ne ilgāk par 30 nedēļām.

Palīdzību dzemdību gadījumos bauda apdrošinātās sievietes, ja tās vismaz trīs nedēļas sastāvējušas slimo kases dalībnieku skaitā. Šo palīdzību tās saņem 50—100% apmērā no algas divas nedēļas iepriekš un četras nedēļas pēc dzemdībām. Ar vispārējas sapulces lēmumu šā veida palīdzību var sniegt arī apdrošināto dalībnieku sievām.

Dalībnieka nāves gadījumā slimo kase izmaksā apbedīšanas naudu 20—30 kārtīgā apmērā no nomirušā dienas algas. Šo naudu saņem tas, kas apbedīšanu izdarījis.

III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība.

Pēc apmēriem Igaunijā plašākā ir privātā apdrošināšana. Tās prēmiju ieņēmumi 1930. g., kas pēc darījumu apmēriem bija rekorda gads, sastādīja 5312 tūkst. kronu. Tai pašā laikā visi sociālās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi un citu veidu ienākumi kopsummā sastādīja 2743 tūkst. kronu, no kuŗas summas 846 tūkst. kronu nelaiemes gadījumu apdrošināšanā un 1897 tūkst. kronu apdrošināšanā slimību gadījumos. Ja privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumiem pieskaita ienākumus no kapitāliem, var teikt, ka tās ienākumi vismaz 2-kārtīgi pārsniedz visus sociālās apdrošināšanas ienākumus.

A. Privātā apdrošināšana.

Apdrošināšanas uzņēmumu darbība Igaunijā sniedz spēcīgas atbilstības ainu. Statistiskās ziņas, kuŗas šo raksturojumu sniedz, kop-savilkumā par 1920.—1931. g. (XXIX—XXXII. t.) ņemtas io Igaunijas statistikas centrālā biroja mēnešu biļeteniem, bet atsevišķi par 1931. un 1932. g. XXXIII—XXXVIII t.) iegūtas galvenā kārtā tieši no akciju un savstarpējām apdrošināšanas sabiedrībām. Iznēmums ir abas ārzemju akciju sabiedrības un 3 savstarpējas biedrības (Narvas, Eesti apteekrite un Tugi), par kuŗām ziņas iegūtas no štāistikas centrālā biroja, un pagastu savstarpējās biedrības, par kuŗām tās sniedza Eesti ūhistegeline savienība.

Kā no XXIX tab. redzams, prēmiju ieņēmumi 10 apdrošināšanas akciju sabiedrībās un lielākajās savstarpējās biedrībās 12 gadu laikā kopsummā sastāda 38991 tūkst. kronu, pie kam prēmiju ieņēmumi no 179 tūkst. kronu 1920. g. pieauguši līdz 2453 tūkst. 1923. g., 3563 tūkst. 1926. g. un 5312 tūkst. 1930. g., kuŗš darījumu apmēru ziņā bija rekorda gads. Prēmiju summām te nav pieskaitītas polisu nodevas. No šīm prēmiju summām 1920. g. 74% deva akciju sabiedrības, bet 26% savstarpējas biedrības. Caurmērā visā uzrādītajā laika sprīdī

(Summas 1000 kromu.)

Dibināšanas gads	Kase un tek. rēķ.	Aizdev. pret dzīv. apdr. poliisēm	Vertspapīri	Nekustami īpašumi	Akciju (pašu) kapitāls	Rezerves kapitāls	Premiju rezerves	Zaudējumu rezerves	Peļņa (+) Zaudējumi (-) 1932. g.
I. Iekšzemes akciju sabiedrības:									
1920	96	142	69	1353	240	86	1108	202	11,6
1920	371	—	267	247	150	50	677	6	31,2
1920	91	177	248	160	20	20	580	7	3,2
1920	44	70	38	214	60	21	295	22	2,0
1921	83	50	—	—	30	14	42	1	2,5
1921	104	19	32	—	50	3	116	2	0,7
1921	33	—	5	—	60	—	2	7	9,7
1920	54	—	—	—	30	15	24	—	9,0
II. Ārzemju akciju sabiedrības:									
	5	—	—	—	11	—	—	—	1,9
Aktiebolaget „Hansa“	—	—	—	—	—	—	—	—	0,2
Norddeutsche Versicherungs-Gesellschaft	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopā	917	455	660	1974	651	209	2744	248	68,2
III. Iekšzemes savstarpējās biedrības:									
1907	125	40	8	159	—	24	327	44	—
1866	74	8	20	289	—	14	191	31	—
1924	115	—	16	—	33*)	7	77	24	2,8
1923	93	—	22	—	—	3	89	13	—
1904	16	—	1	—	12*)	—	4	—	3,2
1925	—	—	—	—	2*)	3	1	—	0,6
1926	6	—	2	—	—	6	2	—	1,2
	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopā	430	48	69	488	47	57	691	112	7,8
Pavisam kopā									
	1347	506	729	2422	698	266	3435	360	76,0

*) Paju kapitāls.

XXX tabula.

Premiju ieņēmumi*) Igaunijā 1920. — 1931. g.

(akciju sabiedrībās un pilsētu savstarp. biedrībās, pa nozārēm sadalot)

Apdroš- nāšanas nozāres	1920		1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		1928		1929		1930		1931		1920—1931		
	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.	% no kopsums	1000 kr.
Uguns	125	68,9	754	79,4	1266	68,2	1882	76,7	2225	75,2	2410	78,1	2712	76,1	2881	70,5	3105	68,2	3497	69,6	3501	65,9	3344	66,4	27702	71,0	
Dzīvības	—	—	8	0,9	21	1,1	94	3,8	115	3,9	177	5,7	360	10,1	547	13,4	723	16,3	1014	20,2	1305	24,6	1263	25,1	5627	14,4	
Transporta	53	29,6	172	18,1	546	29,5	393	11,5	539	18,2	415	13,5	386	10,8	542	13,4	538	12,0	387	7,7	341	6,4	238	4,7	4550	11,7	
Nelaim. gad.	1	0,5	16	1,6	23	1,2	75	3,6	58	1,9	49	1,6	58	1,6	50	1,2	70	1,4	71	1,4	90	1,7	95	1,9	656	1,7	
Ielaus. zād.	—	—	—	—	—	—	3	0,1	8	0,3	9	0,3	16	0,5	16	0,4	19	0,4	25	0,5	33	0,6	37	0,7	166	0,4	
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	—	—	9	0,3	17	0,6	25	0,7	26	0,6	22	0,5	26	0,5	31	0,6	46	0,9	202	0,5	
Stiklu	—	—	—	—	—	—	—	—	6	0,2	6	0,2	6	0,2	7	0,1	6	0,1	6	0,1	6	0,1	9	0,2	62	0,2	
Krusas	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	0,4	1,0	0,3	0,5	—	16	0,4	4,4	0,1	2,0	0,4	2,0	0,4	1,0	0,2	26	0,1	
Kopā	179	100	950	100	1856	100	2453	100	2980	100	3084	100	3563	100	4085	100	4487	100	5028	100	5312	100	5034	100	38991	100	

*) No premijām atskatītas polisu piemaksas.

XXXI tabula.

Risikos notikušie zaudējumi Igaunijā 1920. — 1931. g.

(akciju sabiedrībās un pilsētu savstarp. biedrībās, pa nozārēm sadalot)

Apdroš- nāšanas nozāres	1920		1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		1928		1929		1930		1931		1920—1931	
	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs	1000 kr.	% no premijs
Uguns	27	22	134	18	314	25	721	38	1142	52	1332	55	1676	62	1742	60	1420	46	2282	65	3136	90	1695	51	15621	56,4
Dzīvības	—	—	0,5	6	1	5	8	9	14	12	10,8	6	31	8	65	12	70	10	105	10	184	13	265	21	755	13,4
Transporta	14	26	117	68	91	17	140	36	347	64	317	76	340	89	366	68	519	96	216	56	272	80	316	133	3055	66,9
Nelaim. gad.	0,1	10	5	31	13	5,6	45	60	44	76	44	90	57	98	58	116	86	123	51	72	51	57	60	63	514	78,4
Ielaus. zād.	—	—	—	—	—	—	0,2	6	4,3	52	5,4	58	7,6	46	8,4	52	10,7	58	13,6	54	16,2	49	24	64	88	53,0
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	—	—	9	100	16	94	23	92	27	104	2,8	118	25	96	27	88	37,6	82	190	94,0
Stiklu	—	—	—	—	—	—	—	—	3,2	52	2,1	37	2	33	2,1	31	3	46	3,4	55	3,4	38	3,8	40	24	39,0
Krusas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,4	127	—	—	10,2	65	2	47	3,3	150	0,3	11	0,7	54	17	65,4
Kopā	41	23	257	28	410	23	917	37	1563	53	1728	56	2137	60	2278	56	2136	48	2698	54	3689	69	2401	48	20264	52,0

no prēmiju ieņēmumu kopsummas akciju sabiedrības deva 76%, bet savstarpējās biedrības 24%. Ar dažu ievērojamu savstarpēju biedrību likvidēšanos un viņu portfeļa pāriešanu akciju sabiedrību rōkās, savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi no visu uzņēmumu prēmiju kopsummas viszemākā līmenī atradās 1921.—1925. g., kad sastādīja tikai 12%—16% no visu uzņēmumu prēmiju kopsummām. Pēc tam to prēmiju ieņēmumi spēcīgi pieauguši, sasniegdami 1931. g. 36% no akciju un savst. biedrību prēmiju kopsummas (5034 tūkst. kronu). Šajā summā neietilpst pagastu savst. apdrošināšanas biedrību prēmijas. Akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumi no 132 tūkst. kronu 1920. g. pieauga līdz 2163 tūkst. 1923. g., 2916 tūkst. 1926. g. un 3554 tūkst. 1930. g., kurpretī nākošajā gadā tie tām samazinājās līdz 3205 tūkst. kronu. Notika tas sakarā ar saimnieciskās krīzes iespaidu, galvenā kārtā uz fabriku, preču noliktavu un transporta risku apdrošināšanas rēķina. Šiem riskiem savstarpējās biedrībās ir mazāka loma nekā akciju sabiedrībās. Tajās tadēļ krīze tādā mērā neatbalsojās. To prēmiju ieņēmumi, kā tai pašā tabulā redzams, palielinājušies arī 1931. g., sastādīdami 1829 tūkst. kronu, pret 1758 tūkst. kronu 1930. g., 647 tūkst. 1926. g. un 47 tūkst. 1920. g.

Ņemot visas apdrošināšanas nozares kopā, 1932. g. akciju sabiedrību un pilsētu savst. apdr. b-bu prēmiju ieņēmumi kopā ar polisu nodevām sastāda 4925 tūkst. kronu, kas par 431 tūkst. kronu vai 8% mazāk nekā iepriekšējā gadā. Riskos notikušie zaudējumi 1932. g. kopsummā sastādīja 2225 tūkst. kronu vai 45% no prēmijām. Ja no 1932. g. uzrādītās prēmiju summas atskaita polisu nodevas (510 tūkst. kr.), dabūjam prēmiju summu (4415 tūkst. kronu), kas sastādīta pēc tāda paša principa kā XXX unXXXII t. uzrādītās prēmiju summas. No tās skaitot, 1932. g. riskos notikušie zaudējumi sastāda 50%. Šis risks notikušo zaudējumu samērs ar prēmijām liecina par labiem rezultātiem, kādus apdrošināšanas uzņēmumiem deva 1932. g.

Apdrošināšanas akciju sabiedrību un pilsētu lielāko savstarpējo biedrību iegūtā peļņa 1932. g. sastāda 76 tūkst. kronu (no kuŗas summas 68,2 tūkst. akciju sabiedrībās un 7,8 tūkst. savstarpējās biedrībās), pret 83,5 tūkst. kronu 1931. g., kad akciju sabiedrību peļņa sastādīja 77,5 tūkst. kronu un savstarpējo biedrību 6 tūkst. Caurmērā gadskārtējā peļņa 1920.—1932. g. sastāda akciju sabiedrībās 108,5 tūkst., bet savstarpējās biedrībās 5,6 tūkst. kronu. Ievērojami lielāks ieguvums bijis pārapirošināšanas sabiedrībām. Tās 1920.—1931. g. laika 10 gados saņēmušas par risku ņemšanu pārapirošināšanā par 3760 tūkst. kronu vairāk nekā uz pārapirošināšanas līgumu pamata tām nācies izmaksāt apdrošināšanas biedrībām. Tikai 2 gados apdrošināšanas sabiedrības saņēmušas kopsummā par 419 tūkst. kronu vairāk nekā uz līgumu pamata tām bija jāizmaksā pārapirošināšanas sabiedrībām. Rezultātā pārapirošināšanas sabiedrības, saskaņā ar Igaunijas centrālā statistikas biroja datiem, 12 gadu laikā ieguvušas 3341 tūkst. kronu brutto peļņas, kas caurmērā vienā gadā sastāda 261,7 tūkst. kronu. 1932. g. ārzemju sabiedrības no Igaunijas sabiedrībām saņēmušas par 130 tūkst. kr. (pret 527 tūkst. kr. 1931. g.) vairāk nekā tās maksājušas Igaunijas sabiedrībām.

Apdrošināšanas uzņēmumu kapitāli ievērojami vairojušies. Tā

XXXII tabula.

Prēmiju ieņēmumi Igaunijā 1920.—1931. g.
(no prēmijām atskaitītas polisu piemaksas)

	1920		1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		1928		1929		1930		1931		1920—1931			
	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas	1000	% no nozāres kopsummas		
Apdrošināšanas																												
nozāres																												
Uguns	78	62	635	1052	83	1617	1863	1926	80	2107	2162	2093	67	2070	2002	1826	55	19431	70									
Dzīvības	—	—	8	21	100	92	112	172	97	352	524	667	92	879	1111	1034	82	4972	88									
Transporta	53	100	172	546	100	375	535	409	98	378	535	530	99	379	335	232	97	4479	98									
Nelaimes gadījumu ielašanās zādžību	1	100	16	23	100	75	53	48	98	56	49	68	97	68	84	85	89	626	95									
Mājlopu	—	—	—	—	—	2	7	4	44	8	8	10	52	11	16	20	54	86	54									
Stiklu	—	—	—	—	—	—	8	11	65	11	6	—	—	—	—	0,8	18	37	18									
Krusas	—	—	—	—	—	2	3	3	50	4	5	4	67	3	6	7	70	37	60									
Kopā akc. sa-bās	132	74	831	1642	88	2163	2551	2574	84	2916	3297	3372	75	3410	3554	3205	64	29677	76									
a) Akciju sabiedrībās																												
Uguns	47	38	119	214	17	265	362	484	20	605	719	1012	33	1427	1499	1518	45	8271	30									
Dzīvības	—	—	—	—	—	2	3	5	3	8	23	56	8	135	194	229	18	655	12									
Transporta	—	—	—	—	—	18	4	6	2	8	7	8	1	8	6	6	3	71	2									
Nelaimes gadījumu ielašanās zādžību	—	—	—	—	—	—	5	1	2	2	1	2	3	3	6	10	11	30	5									
Mājlopu	—	—	—	—	—	1	1	5	56	8	8	9	48	14	17	17	46	80	46									
Stiklu	—	—	—	—	—	—	1	6	35	14	20	22	100	26	31	45	82	165	82									
Krusas	—	—	—	—	—	4	3	3	50	2	2	2	33	3	3	3	30	25	40									
Kopā savst. b-bās	47	26	119	214	12	290	379	510	16	647	788	1115	25	1618	1758	1829	36	9314	24									
Pavisam kopā	179	100	950	1856	100	2453	2980	3084	100	3563	4085	4487	100	5028	5312	5034	100	38991	100									

Riskos notikušie zaudējumi 1920.—1931. g. Igaunijā.

XXXIII tabula.

Apdrošināšanas nozares	1920.		1921.		1922.		1923.		1924.		1925.		1926.		1927.		1928.		1929.		1930.		1931.		1920-31.	
	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.	1000 kr.	1000 % kr.
Uguns	15	19	97	15	224	21	678	42	987	53	1065	55	1222	58	1217	56	1035	50	1359	66	2101	101	775	42	10775	55
Dzīvība	—	—	0,5	6	1	5	8	9	13	11	10	6	30	9	62	12	65	10	85	10	166	15	230	22	671	13
Transporta	14	26	117	68	91	17	140	38	347	65	317	77	339	89	362	69	517	98	216	57	271	81	315	136	3046	68
Nelaimes gadījumu ielašanās zādžību	0,1	10	5	31	13	56	45	60	44	83	44	92	55	98	57	86	126	51	76	49	58	57	67	506	81	
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	0,1	5	4	57	2	52	3	34	1	14	3	34	0,4	3	5	34	5	26	23	27
Stiklu	—	—	—	—	—	—	—	—	8	100	12	109	7	64	8	133	3	—	—	—	—	—	—	0,4	50	38
Krusas	—	—	—	—	—	—	—	—	1	29	1	44	2	44	1	15	2	52	1	34	2	40	2	35	13	35
Kopā	29	22	220	26	329	20	872	40	1404	54	1452	56	1658	57	1710	52	1711	51	1712	50	2594	73	1384	43	15075	51
Uguns	12	25	37	31	90	42	43	16	155	43	267	55	454	75	525	73	385	38	923	65	1035	70	920	61	4846	59
Dzīvības	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40	1	14	1	8	3	11	5	9	20	15	18	9	35	15	84	13
Transporta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	4	57	2	22	0,2	2	1	17	1	12	9	12
Nelaimes gadījumu ielašanās zādžību	—	—	—	—	—	—	—	—	0,1	2	0,5	50	2,6	110	0,7	58	—	0,3	10	2	31	2	3	30	8	26
Mājlopu	—	—	—	—	—	—	0,1	8	0,5	31	3,2	63	5	57	7	89	7	84	13	94	11	63	19	111	65	81
Stiklu	—	—	—	—	—	—	—	—	1	67	4	67	16	112	19	95	23	105	25	96	27	88	37	82	152	92
Krusas	—	—	—	—	—	—	—	—	2,2	82	1	28	0,2	10	1	70	1	35	2	81	1	35	1	50	11	44
Kopā	12	28	37	31	90	42	45	15	159	42	276	54	479	74	568	72	425	38	986	61	1095	62	1017	56	5191	56
Pavisam kopā	41	23	257	28	419	23	917	37	1563	53	1728	56	2137	60	2278	56	2136	48	2698	54	3689	69	2401	48	20264	52

a) Akciju sabiedrībās.

b) Savstarpējās biedrībās.

akciju kapitāli, kuŗi 1920. g. beigās sastādīja tikai 232 tūkst. kronu, pēc vairākiem palielinājumiem, pieauguši līdz 640 tūkst. kronu, ārzemju akciju sabiedrību kapitālus neskaitot. Kādi kapitāli 1932. g. beigās bija katrai akciju sabiedrībai un savstarpējai biedrībai, redzams XXIX tab. Akciju sabiedrību rezervju kapitāli no 3 tūkst. kronu 1920. g. beigās pieauguši līdz 209 tūkst. kronu 1932. g. beigās, bet savstarpējo biedrību no 19 tūkst. kronu līdz 57 tūkst. Prēmiju rezerves, kuŗas 1920. g. beigās sastādīja tikai 32 tūkst. kronu (no kuŗas summas 24 tūkst. akciju s-bās un 8 tūkst. savst. biedrībās), 1931. g. beigās bija pieaugušas līdz 2806 tūkst. kronu (2280 tūkst. akciju sabiedrībās un 526 tūkst. savst. b-bās) un 1932. g. beigās līdz 3435 tūkst. kronu, no kuŗas summas akciju s-bās 2744 tūkst. un savstarpējās biedrībās 691 tūkst. kronu. Zaudējumu rezerves 1932. g. beigās sastādīja 360 tūkst. (pret 283 tūkst. 1931. g.).

Kopsummā šie dažādie kapitāli 1932. g. beigās akciju sabiedrībās un pilsētu lielākajās savstarpējās biedrībās sastādīja 4759 tūkst. kronu, kas vairāk nekā divkārtīgi pārsniedz visus tā paša gada riskos notikušos zaudējumus. Tie ir arī stipri lielāki kā jebkuŗa agrākos gados riskos notikušo zaudējumu summa. Neskatoties uz darījumu apmēru sašaurināšanos, šie līdzekļi turpinājuši augt, pārsniedzami 1931. g. slēgumu bilancēs uzrādītos kapitālus par 712 tūkst. kronu. Salīdzinot ar 1920. g. beigās bijušajiem šo uzņēmumu kapitāliem, 1932. g. beigās tie sastāda 16 reiz lielāku summu.

Apdrošināšanas uzņēmumu naudas līdzekļi kasē un bankās, ieskaitot vērtspapīru portfeli, pārsniedz 2 miljonus kronu, kas liecina, ka to rīcībā ir vairāk nekā pietiekoši brīvu līdzekļu savu saistību lkārtīgai veikšanai.

I. Ugunsapdrošināšana.

Šai nozarei Igaunijas apdrošināšanā ir dominējošā loma. Kā XXX tab. redzams, ugunsapdrošināšana 1920.—1931. g. no visu nozaru prēmiju ieņēmumu kopsummas deva 27.702 tūkst. kronu vai 71%. Darījumu kopsummā tās loma vislielākā bija 1921. un 1923. līdz 1926. g., kad ugunsapdrošināšanas prēmija sastādīja 76,1%—79,4% no nozaru prēmiju ieņēmumiem.

Sadalot prēmiju ieņēmumus starp akciju sabiedrībām un pilsētu savst. biedrībām, redzams (XXXII tab.), ka 1920.—1931. g. akciju sabiedrības caurmērā devušas 70%, bet savstarpējās biedrības 30%. Darījumi akciju sabiedrībās šai nozarē visstiprāk paplašinājās uzrādītā laika pirmos gados. Akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumi no 78 tūkst. kronu 1920. g. pieauga līdz 1617 tūkst. kronu 1923. g. Tai pašā laikā pilsētu savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi no 47 tūkst. kr. bija pieauguši tikai līdz 265 tūkst. Šī parādība izskaidrojās ar to, ka abu vislielāko priekškuŗa savstarpējo apdrošināšanas (Igaunijas un Vidzemes) biedrību portfeli šai laikā pārgāja akciju sabiedrību rokās. Sakarā ar to savstarpējo biedrību loma stipri samazinājās. Kamēr 1920. g. savstarpējās biedrības no kopējiem ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumiem deva 38%, 1923. g. to prēmiju ieņēmumi no visu ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumu kopsummas sastādīja tikai nepilnus 11%. Pēc tam savstarpējo biedrību loma ugunsapdrošināšanā sāka stipri augt, sevišķi sākot ar 1929. g., pie kam 1931. g.

savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi ugunsapdrošināšanā sastādīja jau 45%, bet akciju sabiedrību 55%.

Kas attiecas uz riskos notikušajiem zaudējumiem, tad tie akciju sabiedrībās un pilsētu savstarpējās biedrībās (XXXIII t.) vismazākie bija 1920.—1923. g., kad tie no prēmiju ieņēmumiem sastādīja tikai 18% līdz 38%, bet vislielākie 1930. g., kad tie līdzinājās 90%. Pārējos gados tie svārstās starp 46% un 65%, no prēmijām skaitot. Caurmērā 1920.—1931. g. ugunsriskos notikušie zaudējumi sastāda 56,4% no prēmijām, kurām nav pieskaitītas polisu nodevas. Ugunsriskos notikušie zaudējumi akciju sabiedrībās šajos 12 gados kopsummā sastādīja 10775 tūkst. kronu vai 55% no prēmijām, bet pilsētu savstarpējās biedrībās 4846 tūkst. kronu vai 58,6%. Atsevišķos gados riskos notikušie zaudējumi akciju sabiedrībās svārstījušies starp 15% un 66%, bet savstarpējās biedrībās starp 16% un 75%, no prēmiju ieņēmumiem skaitot. Šie riskos notikušo zaudējumu un ieņemto prēmiju samēri liecina, ka apstākļi ugunsapdrošināšanas nozarē vispārīgi bijuši izdevīgi.

Ugunsapdrošināšanas summas no 27 miljoniem kronu (no kuriem tiešā apdrošināšanā pieņemto risku par 26,7 milj.) 1920. g. pieauga līdz 949,3 milj. kronu (no kuriem tiešā apdrošināšanā par 681,2 milj.) 1929. g. un 1045,1 milj. kr. (no kuriem tiešā apdrošināšanā pieņemto risku par 728 milj.) 1930. g. Akciju sabiedrību portfelis galvenā kārtā sastādās no tiešā apdrošināšanā pieņemtiem riskiem. Tā 1931. gadā no ugunsapdrošināšanas 79.982 līgumiem kopsummā par 436,7 milj. kronu tieši pieņemto darījumu skaits bija 78938 (gandrīz 99% no kopskaita) kopsummā par 409,8 milj. kronu. Pārāpdrošināšanā pieņemto ugunsrisku kopsumma akciju sabiedrībās tā tad sastāda tikai nedaudz vairāk par 6% no visu akciju sabiedrību ugunsapdrošināšanas darījumu kopsummas. Turpretī savstarpējās biedrībās no vispārīgā apdrošināšanas līgumu skaita (695446) kopsummā par 575,1 milj. kronu tieši noslēgto apdrošinājumu bija 61407 (t. i. nepilnas 9%) kopsummā par 293,5 milj. kronu vai 51% no apdrošinājumu kopsummas. Tas izskaidrojams ar to, ka pilsētu lielākās savstarpējās biedrības («Eesti», «Eeks», Eesti ūhistegeline, Talu un Maja) plašos apmēros pieņem ugunsriskus pārāpdrošināšanā no sīkajām pilsētu un pagastu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām. Galvenā kārtā tas tā ir Eesti ūhistegeline savienībā, kur no 126881 līguma kopsummā par 216,1 milj. kronu 1931. g. tiešā apdrošināšanā bija tikai 809 līgumi kopsummā par 7,7 milj. kronu. Šai savienībā, kā redzams, tiešo darījumu summa sastāda tikai nepilnas 3,6% no visu ugunsapdrošinājumu kopsummas. No pieņemto risku kopskaita pārāpdrošināšanā pieņemto risku skaits tālu pārsniedz tiešo apdrošināšanas darījumu skaitu arī pārējās pieminētajās 4 lielākajās savstarpējās biedrībās, kaut gan tiešo darījumu apdrošināšanas summa tajās ir 3—5 reiz lielāka nekā šo biedrību pārāpdrošināšanā pieņemto risku summa.

Kā XXXIV tabulā redzams, ugunsapdrošināšanu izdara 8 iekšzemes un 1 ārzemju akciju sabiedrība, kuru prēmiju ieņēmumi (ieskaitot polisu nodevas) 1932. g. sastādīja 1865 tūkst. kronu, kas par 310 tūkst. kronu vai apm. 14% mazāk nekā 1931. g. Ārzemju sabiedrības loma šē ir maza: tās prēmiju ieņēmumi no uzrādītajām prēmiju sum-

XXXIV tabula

Ugunsapdrošināšana Igaunijā.

(prēmijās ieskaitot polisu piemaksas)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Zaudējumi			
	1931. g.	1932. g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	% no prēm.	1000 Kr.	% no prēm.	1000 Kr.	% no prēm.	1000 Kr.	% no prēm.
Akciju sabiedrības :										
Eka	457	380	258	57	205	54	222	49	358	94
Polaris	739	605	400	54	409	68	156	21	224	37
Eesti Lloyd	280	252	143	51	134	53	129	46	78	31
Oma	228	211	117	51	115	54	140	61	151	71
Põhja kinnituselts	164	148	123	75	110	75	69	43	76	51
Eesti Union	110	102	76	69	73	71	45	41	13	13
Turis	42	37	32	76	28	78	6	14	7	19
A-s Hansa	152	128	123	81	103	80	18	12	67	52
Norddeutsche	25	2	1,3	52	1	50	5,5	220	—	—
Kopā	2175	1865	1265	59	1178	63	790	36	974	52
Savstarp. biedrības :										
Eesti	503	468	217	43	190	41	307	61	261	57
Eeks-Maja	386	372	157	41	147	39	150	39	137	37
Eesti ūhist. k-kesk.	612	544	462	75	387	71	384	63	320	59
Talu	146	157	40	27	43	27	63	43	81	52
Narva	12,5	10	7	56	6	60	0,6	5	0,5	50
Põja Kotkas	17	19	15	88	15	79	2,6	15	6	31
Eesti apteekrite	4,2	4	3,5	83	3	75	—	—	—	—
Tugi	0,2	0,2	0,1	50	0,02	10	—	—	—	—
Kopā	1680	1574	902	54	791	50	907	54	805	51
Pavisam kopā	3855	3439	2167	56	1969	57	1697	44	1779	52

mām sastāda tikai nedaudz vairāk par 0,1%. Vislielākie prēmiju ieņēmumi ir sabiedrībām «Polaris», «Eka», «Oma» un «Eesti Lloyd», kurās tie sastāda 228—739 tūkst. kronu 1931. g. un 205—605 tūkst. 1932. g. Pārējās 4 iekšzemes sabiedrībās tie svārstās starp 42 un 164 tūkst. kronu 1931. g. un 36 un 148 tūkst. kr. 1932. g., kurpreti Norddeutsche sabiedrībā tie 1931. g. bija 2,5 tūkst. un 1932. g. 2 tūkst. kronu. Tai pašā tabulā pievestas ziņas par lielākajām savstarpējām biedrībām. To prēmiju ieņēmumi no 1680 tūkst. kronu 1931. g. noslīdējuši līdz 1574 tūkst. 1932. g. Notikusē samazināšanās te sastāda 6,3%. Vislielākie prēmiju ieņēmumi ir Eesti ūhistegaline savienībai, Eesti, Eeks-Maja un Talu savst. biedrībām. Pirmajās trīs biedrībās šie prēmiju ieņēmumi 1931. g. svārstījās starp 386 un 612 tūkst. kronu, pret 372 un 544 tūkst. 1932. g. Apdrošināšanas biedrībā «Talu» prēmiju ieņēmumi 1932. g. sastādīja 157 tūkst. kronu pret 146 tūkst. 1931. gadā. Pārējās tabulā pievestās biedrībās tie bija tikai apm. 33 tūkst. kronu kopā.

No saviem riskiem akciju sabiedrības pārapirošinājušas mazāk kā $\frac{2}{3}$, izmaksādamas 1932. g. par pārapirošināšanu 1178 tūkst. kronu vai apm. 63% no prēmiju ieņēmumiem, pret 59% 1931. g., kad

pārprošināšanas prēmiju summa sastādīja 1265 tūkst. kronu. Mazāku daļu no saviem riskiem nodevušas pārprošināšanā pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrības, izmaksādamas pārprošināšanas prēmijās 902 tūkst. kronu vai 54% no prēmijām 1931. g. un 791 tūkst. kronu vai 50% no prēmijām 1932. g.

Riskos notikušie zaudējumi arī abos pēdējos gados nav bijuši lieli. Tie 1931. g. kopā sastādīja 1697 tūkst. kronu vai 44% no prēmiju ieņēmumu summas. Akciju sabiedrībās šie zaudējumi 1931. g. sastādīja 790 tūkst. kronu vai 36% no prēmijām, bet savstarpējās biedrībās 907 tūkst. kronu vai 54% no prēmijām. 1932. g. šo divu apdrošināšanas uzņēmumu grupu riskos notikušie zaudējumi sastādīja 1779 tūkst. kronu vai 52% no prēmijām. Akciju sabiedrību riskos šie zaudējumi sasniedza 52%, bet savstarpējo biedrību — 51% no prēmijām. Tie tā tad bijuši nelieli un, par spīti saimnieciskajai krīzei, devuši apdrošināšanas uzņēmumiem labus rezultātus.

Par citu pilsētu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām ziņu nav. Pilnīgas statistikas nav arī par pagastu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību darbību. Pēc ziņām, kuŗas sakopojusi Eesti ūhistegeline keskselts, 1932. g. Igaunijā bija 371 pagastu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība vai par 8 biedrībām mazāk nekā 1931. g. Noteiktas ziņas tai ienākušas no 192 biedrībām, kuŗām 1932. g. bijuši 34802 biedri, pret 35344 biedriem iepriekšējā gadā. Ugunsapdrošinājumu summa 174 biedrībās no 65510 tūkst. kronu 1931. g. samazinājusies līdz 63920 tūkst. 1932. g. Samazinājusies arī prēmiju ieņēmumi, kuŗi 166 biedrībās no 176,6 tūkst. kronu 1931. g. noslīdējuši līdz 156,9 tūkst. 1932. g. Prēmiju maksas no apdrošināšanas summām skaitot sastādīja: 2,84% 1931. g. un 2,7% 1932. g. Par riskos notikušajiem zaudējumiem 182 biedrības izmaksājušas 83,1 tūkst. kronu 1931. g. un 75,4 tūkst. 1932. g., kas, no apdrošināšanas summām skaitot, sastāda pirmā gadījumā 1,21%, bet otrā — 1,13%. Skaitot no prēmijām, riskos notikušie zaudējumi sastādīja 47% 1931. g. un 48% 1932. g. Tekošie izdevumi 162 biedrībās 1931. g. sastādīja 37,7 tūkst. kronu (0,63% no apdrošināšanas summas), pret 33,7 tūkst. kronu (vai 0,57% no apdrošināšanas summas) 1932. g. Skaitot no prēmijām, tekošie izdevumi pagastu biedrībās sastādīja apm. 21% 1932. g., pret 22% 1931. g. Rezervju kapitāli 188 biedrībās kopsummā uz 1932. g. 1. janvāri sasniedza 531,6 tūkst. kronu, kas no apdrošināšanas summas sastāda 0,81% un caurmērā katrā biedrībā 2827 kronas, kuŗpreti 1933. g. 1. janvārī tie bija pieauguši līdz 577,9 tūkst. kronu, kas no apdrošināšanas summas sastādīja 0,904% un caurmērā katrā biedrībā — 3074 kronas. No šiem skaitļiem redzams, ka arī pagastu savstarpējās biedrības strādājušas izdevīgi, kaut gan arī viņu prēmiju ieņēmumos notikusi samazināšanās, kā saimnieciskās krīzes sekas.

2. Dzīvības apdrošināšana.

Dzīvības apdrošināšanu izdara 5 akciju sabiedrības un 4 pilsētu savstarpējās biedrības. Saskaņā ar XXX tabulu, dzīvības apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi no 8 tūkst. kronu 1921. g. pieauga līdz 360 tūkst. 1926. g. un 1305 tūkst. 1930. g., kuŗš šīs nozares attīstības gaitā bija rekorda gads. Nākošā gadā, sakarā ar saimnieciskās krī-

zes iespaidu, notika neliels prēmiju samazinājums. Dzīvības apdrošināšanas svars, kā uzrādītajā tabulā redzams, palielinājies ar katru gadu. Kamēr pirmajos divi gados dzīvības apdrošināšanas prēmijas no visu apdrošināšanas nozaļu prēmiju ieņēmumu kopsummas sastādīja tikai apm. 1%, jau 1926. g. dzīvības apdrošināšanas prēmijas sastādīja vairāk nekā 10%, un 1931. g. vairāk nekā 25% no visu nozaļu prēmiju kopsummas. Šīs nozares prēmiju ieņēmumi 1921.—1931. g. sastāda 5627 tūkst. kronu vai 14,4% no visu nozaļu prēmiju kopsummas 1920.—1931. g. Tās riskos notikušie zaudējumi bijuši mazi, sastādidami uzrādītajos 11 gados caurmērā 13,4% no prēmiju ieņēmumiem, kā tas redzams XXXI tabulā. Vislielākā loma šajā nozarē ir akciju sabiedrībām. To prēmiju ieņēmumi tajā sastāda 11 gadu laikā 4972 tūkst. kronu vai 88% no visu apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumiem šajā nozarē. Pārējos 12% sastāda savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi. Pēdējos gados savstarpējo biedrību loma dzīvības apdrošināšanā manāmi pieņēmusies.

Kā XXXV tabulā redzams, 5 akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumi šai nozarē 1931. g. sastādīja 1070 tūkst. kronu, pret 959 tūkst. 1932. g. Vislielākie prēmiju ieņēmumi šai nozarē ir s-bai «Eka».

XXXV tabula.

Dzīvības apdrošināšana Igaunijā.

(Prēmijās ieskaitot polisu piemaksas).

Apdrošināšanas uzņēmumi.	Prēmijas		Pārādrošināš. prēmijas				Z a u d ē j u m i			
	1931. g.	1932. g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.
Akciju sabiedrības :										
Eka	476	398	45	10	40	10	83	18	106	27
Eesti Lloyd	256	265	64	25	55	21	79	31	107	41
Oma	165	156	46	29	43	28	32	20	34	22
Põhja kinnitusselts	107	105	99	91	95	90	9	8	23	22
Esti Union	66	43	10	16	11	25	19	29	2	5
Kopā	1070	967	264	25	244	25	222	21	282	29
Savstarp. biedrības :										
Eesti	187	166	66	35	53	32	22	12	49	20
Eeks-Maja	24	37	12	50	15	40	9	38	15	41
Talu	26	16	4	15	3,2	20	1	4	1,2	8
Põhja Kotkas	1	0,6	—	—	—	—	3	300	—	—
Kopā	238	220	82	34	71	32	35	15	65	30
Pavisam kopā	1308	1187	346	27	315	27	257	20	347	29

kurā tie 1932. g. bija 397 tūkst. kronu, pret 476 tūkst. 1931. g. Otrā vietā ir s-ba «Eesti Lloyd», kurā šie prēmiju ieņēmumi sastādīja 258 tūkst. kronu 1932. g., pret 256 tūkst. 1931. g. Taj pašā laikā dzīvības apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi savstarpējās biedrībās sastādīja 220 tūkst. kronu, pret 238 tūkst. 1931. g. Starp tām lielākā loma ir biedrībai «Eesti», kuras prēmiju ieņēmumi sastāda 166

tūkst. kronu 1932. g., pret 187 tūkst. iepriekšējā gadā. Kopsummā savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi 1932. g. sastādīja 220 tūkst. kronu vai 20% no akciju sabiedrību un savstarpējo biedrību prēmiju kopsummas, pret 238 tūkst. kronu vai 18% no abu grupu prēmiju ieņēmumu kopsummas 1931. g.

Par dzīvības risku pārapirošināšanu abas uzņēmumu grupas caurmērā no prēmiju ieņēmumiem pēdējos 2 gados izmaksājušas 27%. Akciju sabiedrībās šis pārapirošināšanas prēmijas sastādīja 25%, bet savstarpējās biedrībās 34% 1931. g. un 32% 1932. g., no prēmiju ieņēmumiem skaitot. Riskos notikušie zaudējumi pēdējos divi gados ir augstāki, nekā iepriekšējos 10 gados. Tie 1932. g. abās uzņēmumu grupās caurmērā sastādīja 29% no prēmijām, pret 20% 1931. g., pie kam akciju sabiedrībās tie 1931. g. bija 21% un 1932. g. 29%, bet savstarpējās biedrībās attiecīgi 15% un 30%. Šī riskos notikušo zaudējumu palielināšanās izskaidrojas pa daļai ar to, ka pēdējos gados stiprā mērā samazinājusies jaunu apdrošināšanas līgumu slēgšana un atsevišķos gadījumos iestājusies apdrošināto nespēja izdarīt prēmiju maksājumus, bet tai pašā laikā palielinās to gadījumu skaits, kuŗos jāmaksā noligtās summas. Šie maksājumi apdrošināšanas uzņēmumu plānos tomēr pareizi paredzēti un nodrošināti ar matematisķajām rezervēm, kādēļ tie ne mazākā mērā netraucē šo uzņēmumu darbību. Paši par sevi pēdējo gadu dzīvības riskos notikušie zaudējumi nav lieli. Tādēļ šī nozare strādā arī pēdējā laikā ar peļņu.

3. Transporta apdrošināšana.

Šai nozarē, kā XXXVI tabulā redzams, strādā 6 iekšzemes akciju sabiedrības un zviedru akciju sabiedrība Hansa, kā arī savstarpējā biedrība Eesti ūhistegeline keskselts.

Transportapdrošināšanas loma pārējo apdrošināšanas nozaŗu starpā 1920.—1922. g. bija ievērojami lielāka nekā turpmākajos gados. Tā pieminētajos 3 gados transportapdrošināšanas prēmijas sastādīja 18% līdz 29,6% no visu apdrošināšanas nozaŗu prēmiju ieņēmumiem, bet 1929. g. 7,7% un 1931. g. tikai 4,7%. Transportapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi 1920.—1931. g. kopsummā sastāda 4550 tūkst. kronu vai 11,7% no visu nozaŗu prēmijām tai pašā 12 gadu laika sprīdī. Vislielākos prēmiju ieņēmumus šī nozare deva 1922. g., kad tie sastādīja 546 tūkst. kronu. Ar lielākām vai mazākām svārstībām lejup tie nedaudz pazeminātā līmenī turējās līdz 1928. g., kad tie sasniedza 538 tūkst. kronu apmērus. Pēc tam sakarā ar pasliktinājošos saimniecisko konjunktūru tie ar katru gadu samazinājās, noslīdēdami 1931. g. līdz 238 (sk. XXX tab.) tūkst. un 1932. g. līdz 161 tūkst. kronu (XXXVI tab.). Kas attiecas uz šajos riskos notikušajiem zaudējumiem, tad 1920.—1931. g. tie kopsummā sastādīja 3055 tūkst. kronu vai 66,9% no prēmijām.

Kā XXXVI tabulā redzams, transporta apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi akciju sabiedrībās 1932. g. sastādīja 159 tūkst. kronu, pret 234 tūkst. 1931. g., savst. biedrībā Eesti ūhist. kesks. 2,4 tūkst., pret 7 tūkst. 1932. g. Pēdējā gada transportapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi ir mazāki kā jebkad pēdējo 12 gadu laikā. Tās ir tiešas sekas no katastrofiskās ārējās tirdzniecības sašaurināšanās, kāda norisi-

XXXVI tabula.

Transporta apdrošināšana Igaunijā.

(Prēmijās ieskaitot polisu piemaksas).

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Zaudējumi.			
	1931.g.	1932.g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.
Akciju sabiedrības :										
Eka *)	32	14,5	7,5	23	2,4	17	11,5	36	5,4	37
Polaris	146	108	84	58	59,5	54	185	127	12	11
Eesti Lloyd **)	6	3,5	1,4	23	1,1	31	2,4	40	1	29
Põhja kinntusselts	2,2	3,5	1,0	45	1,9	54	5,6	254	0,6	17
Eesti Union *)	5,2	4,1	2,7	54	2,3	56	0,6	12	0,5	12
Turis	4,0	2,7	3,6	90	2,3	85	1,5	37	0,6	22
Hansa A/B	39	23	33	84	18,2	79	61	156	2,8	12
Kopā	234	159	133	57	87	55	267	115	23	14
Savstarp. biedrības :										
Eesti ühisteg. k.-kesk.	7	2,4	1,9	27	0,7	29	0,8	11	0,8	33
Pavisam kopā	241	161	135	57	88	54	268	113	24	15

*) Ieskaitot auto-kasko apdrošinājumus.

**) sīkās apdrošināšanas nozares.

nājās pēdējos gados. Par šo risku pārapirošināšanu akciju sabiedrības izmaksājušas 1931. g. 57%, bet 1932. g. 55% no prēmiju ieņēmumiem. Savstarpējā biedrībā tai pašā laikā šīs izmaksas attiecīgi sastādīja 27% un 29%.

Riskos notikušo zaudējumu ziņā neizdevīgs bija 1931. g., kad šie zaudējumi akciju sabiedrībās caurmērā sastādīja 115% no prēmiju ieņēmumiem. Tai pašā laikā gan notikušie zaudējumi Eesti ühist. keskselts riskos sastādīja tikai 11% no prēmijām, bet caurmērā abās grupās tie līdzinājās 113% no prēmiju kopsummām. Turpretī ļoti mazi zaudējumi šajos riskos bija 1932. g., kad tie akciju sabiedrībās līdzinājās 14% un Eesti ühist. savienībā 33%, bet abās uzņēmumu grupās caurmērā 15% no prēmijas. Šajā ziņā transporta apdrošinājumiem 1932. g. bijis izdevīgāks kā jebkad 1920.—1932. g. laika sprīdī.

4. Nelaiemes gadījumu apdrošināšana.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšanu izdara 4 akciju sabiedrības un 3 savstarpējās biedrības.

Kā XXX tabulā redzams, tās prēmiju ieņēmumi 12 gadu laikā kopsummā sastāda 656 tūkst. kronu, no kuŗas summas (sk. XXXII tab.) akciju sabiedrības devušas 95% un savstarpējās biedrības 5%. Tās riskos notikušie zaudējumi (XXXI tab.) tai pašā laikā sastādīja 514 tūkst. kronu vai 78,4% no prēmijām, pie kam akciju sabiedrībās šie zaudējumi sastādīja 81%, bet savstarpējās biedrībās 26% no prēmijām.

Savus lielākos apmērus šī nozare sasniedza 1931. g., kad, ieskaitot polisu nodevas, tās prēmiju kopsumma sasniedza 120 tūkst. kronu (sk. XXXVII tab.), no kuŗas summas akciju sabiedrībās ienāca 108 tūkst. kronu, bet savst. biedrībās apm. 12 tūkst. Sakarā ar saim-

XXXVII tabula **Nelaiemes gadījumu apdrošināšana Igaunijā.**

(Prēmijās ieskaitot polisu piemaksas)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Zaudējumi			
	1931. g.	1932. g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.
Akciju sabiedrības:										
Eka	55	33	35	64	21	60	44	80	10,7	32
Eesti Lloyd	11	6	4,3	39	2,4	40	8	73	4,5	75
Põhja kinnituss	41	28	30	73	22	79	5	12	11	39
Eesti Union	0,6	0,3	0,4	67	0,2	67	—	—	0,1	33
Kopā	108	67	69	64	45	65	57	53	26	39
Savstarp. biedrības:										
Eesti*)	4,2	2,5	2,9	69	1,8	72	0,6	14	1,8	72
Eesti ūhist. k-kesk.	6,5	3,4	4	61	2,5	74	1,9	29	1,6	47
Talu**)	1,0	1,1	0,7	70	0,8	73	—	—	0,2	18
Kopā	11,7	7,0	7,6	65	5,1	73	2,5	21	3,6	51
Pavisam kopā	120	74	77	64	50	68	60	50	30	40

*) Ieskaitot transportapdrošinājumus. **) Ieskaitot krusas apdrošinājumus.

niecisko krīzi, darijumi šai nozarē sašaurinājās 1932. g., kad tajā ieņemtās prēmijas sastāda tikai 74 tūkst. kronu, no kuŗas summas akciju sabiedrību prēmiju ieņēmums ir 67 tūkst.

Par šo risku pārapirošināšanu 1931. g. izmaksāti 77 tūkst. kronu vai 64% no prēmijām, pret 50 tūkst. kronu vai 68% no prēmijām 1932. g.

Šajos riskos notikušie zaudējumi abos pēdējos gados bijuši mazi, sastādīdami, no prēmijām skaitot, 50% 1931. g. un 40% 1932. g. Pēdējo gadu rezultāti šajā nozarē tā tad bijuši daudz izdevīgāki nekā iepriekšējo 11 gadu laika sprīdī.

5. Ielaušanās zādzību apdrošināšana.

Ielaušanās zādzību apdrošinājumus izdara 6 akciju sabiedrības un 5 savstarpējās biedrības. Ši nozare pēcķaŗa laikā uzsākta 1923. g.

Kā XXX tabulā redzams, ielaušanās zādzību apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi 1923.—1931. g. sastāda 166 tūkst. kronu, no kuŗas summas (XXXII tab.) akciju sabiedrībās ienākuši 86 tūkst. un savstarpējās biedrībās 80 tūkst. kronu. Tai pašā laikā šajos riskos notikušie zaudējumi sastādīja 88 tūkst. kronu vai 53% no prēmijām, pie kam akciju sabiedrībās tie līdzinājās 27% un savstarpējās biedrībās 81%, no prēmiju ieņēmumiem skaitot.

Šis nozaŗes prēmiju ieņēmumi par pēdējiem 2 gadiem, pieskaitot polisu nodevas, uzrādīti XXXVIII tabulā. Tie no 43,3 tūkst. kronu 1931. g. samazinājušies līdz 38,3 tūkst. 1932. g. Akciju sabiedrībās tie 1932. g. sastādīja 22,2 tūkst. kronu, pret 25,1 tūkst. 1931. g., bet savstarpējās biedrībās 16,1 tūkst. 1932. g., pret 18,2 tūkst. 1931. g. Augstākos apmērus prēmiju ieņēmumi šajā nozarē sasmiedza 1931. g.

XXXVIII tabula Ielaušanās zādzību apdrošināšana Igaunijā.
(Prēmijās ieskaitot polisu piemaksas)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapirošināš. prēmijas				Zaudējumi			
	1931. g.	1932. g.	1931. g.		1932. g.		1931. g.		1932. g.	
	1000 kr.	1000 kr.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.	1000 kr.	% no prēm.
Akciju sabiedrības :										
Eka*)	1,4	2,1	1,1	79	1,6	76	—	—	0,4	19
Polaris**)	12,9	10,7	5,4	42	2,7	25	2,4	18	3,5	33
Oma***)	1,5	1,1	0,2	13	0,2	18	0,5	33	0,8	73
Põhja kinnitus	4,6	3,9	3,2	70	2,7	69	2,1	46	2,7	69
Eesti Union	3,2	2,4	2,1	66	1,6	67	0,7	22	1,5	62
Hansa A-s	1,5	2,0	1,2	80	1,5	75	—	—	—	—
Kopā	25,1	22,2	13,2	53	10,3	46	5,7	23	8,9	40
Savstarp. biedrības :										
Eesti	5,3	5,4	2,2	42	2,0	37	4,1	77	2,3	43
Eeks-Maja	4,7	3,5	1,6	34	1,4	40	2,6	55	2,7	77
Eesti ūhist. k-kesk.	6,5	6,0	4,2	65	3,9	67	7,1	109	9,4	157
Talu	1,3	0,9	0,6	46	0,3	33	3,9	300	1,4	155
Põhja Kotkas	0,4	0,3	0,4	100	0,3	100	0,2	50	—	—
Kopā	18,2	16,1	9,0	50	7,9	49	17,9	98	15,8	98
Pavisam kopā	43,3	38,3	22,2	51	18,2	48	23,6	55	24,7	65

*) Ieskaitot lietus apdrošinājumus. **) Ieskaitot krusas apdrošinājumus.
***) Ieskaitot krusas, lietus, stiklu un māļlopu apdrošinājumus.

Par šo risku pārapirošināšanu 1932. g. izmaksāti 18,2 tūkst. kronu vai 48% no prēmijām, pret 22,2 tūkst. kronu vai 51% no prēmijām 1931. g.

Šajos riskos notikušie zaudējumi caurmērā abās uzņēmumu grupās sastāda 65% no prēmijām 1932. g., pret 54% 1931. g.

6. Māļlopu apdrošināšana.

Šī nozare pēckara laikā atjaunota 1924. g., kad tajā piedalījās akciju sabiedrības «Polaris» un «Põhja kinnitusselts», bet 1924. g. arī s-ba «Turis». Pēc nedaudziem gadiem šīs sabiedrības darbību šajā nozarē, kā neizdevīgu, izbeidza. Tagad tajā no akciju sabiedrībām piedalās tikai «Oma». Galvenā kārtā māļlopu apdrošināšanu izdara savstarpējās biedrības.

Māļlopu apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi, kā XXX tabulā redzams, 1924.—1931. g. sastāda kopsummā 202 tūkst. kronu vai 0,5% no visu apdrošināšanas nozaļu prēmiju ieņēmumu kopsummas. No šīs summas akciju sabiedrības devušas 18%, bet savstarpējās biedrības 82%. Šī nozare bijusi neizdevīga: minētajā 12 gadu laikā sprīdī tās riskos notikušie zaudējumi sastādīja 190 tūkst. kronu vai 94% no prēmijām. Akciju sabiedrībās šie zaudējumi pārsnieguši prēmiju ieņēmumus par 3%. Bet arī savstarpējās biedrībās zaudējumi māļlopu apdrošinājumos bijuši lieli, sastādīdami 92% no prēmijām.

Šī nozare, sakarā ar tādiem rezultātiem, pēdējā laikā stipri slīdējusi uz leju. 1932. g. prēmiju ieņēmumi māļlopu apdrošināšanā devuši tikai 17 tūkst. kronu, pret 49 tūkst. 1931. g. Māļlopu apdro-

XXXIX tabula.

Mājlopu, stiklu un krusas apdrošināšana Igaunijā.

(Prēmijas ieskaitot polisu piemaksas)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pārapiroš. prēmijas				Zaudējumi			
	1931	1932	1931		1932		1931		1932	
	1000 Kr	1000 Kr	1000 Kr	% no prēm.	1000 Kr	% no prēm.	1000 Kr	% no prēm.	1000 Kr	% no prēm.
a) Mājlopu apdrošināšana										
Savstarp. biedrības:										
Eesti	18,1	5,2	10,2	56	2,9	59	10,4	57	4,3	83
Eeks-Maja	6,0	2,1	0,7	12	0,2	9	4,5	75	1,9	90
Eesti ūhist. k-kesk	16,5	5,8	11,0	67	4,0	69	13,2	80	6,7	116
Talu	8,4	3,8	2,6	31	1,3	34	8,0	24	3,1	82
Põhja Kotkas	0,1	0,1	0,1	100	0,1	100	—	—	—	—
Kopā	49,1	17,0	24,6	50	8,5	50	36,1	74	16,0	94
b) Stiklu apdrošināšana										
Akciju sabiedrības:										
Eka	3,1	3,4	—	—	—	—	1,3	42	0,9	26
Turis	1,5	1,2	0,6	40	0,1	8	0,4	27	0,2	17
Eesti Union	1,5	1,4	0,2	13	0,1	7	0,5	33	0,6	43
Kopā	6,1	6,0	0,8	13	0,2	3	2,2	36	1,7	28
Savstarp. biedrības:										
Eesti	2,0	1,6	—	—	—	—	0,6	30	0,6	37
Eeks-Maja	0,7	0,7	—	—	—	—	0,8	114	0,3	43
Põhja Kotkas	0,2	0,1	0,1	100	0,1	100	—	—	—	—
Kopā	2,9	2,4	0,1	3	0,1	4	1,4	48	0,9	37
Pavisam kopā	9,0	8,4	0,9	10	0,3	4	3,6	40	2,6	31
c) Krusas apdrošināšana										
Savstarp. biedrības										
Eesti	0,8	0,6	0,02	3	0,4	67	0,5	62	2,1	350
Eesti ūhist. k-kesk	0,5	0,5	0,4	80	0,3	60	—	—	1,7	340
Talu	0,05	—	0,003	6	—	—	—	—	—	—
Kopā	1,3	1,1	0,4	31	0,7	64	0,5	38	3,8	345

- Piezīmes: 1) „Eesti Lloid” sīkās nozares ietilpst transporta apdrošināšanā.
 2) „Polaris” stiklu apdrošinājumi ietilpst ielašanās zādzību apdrošināšanā.
 3) „Oma” krusas, stiklu, lietus un mājlopu apdrošinājumi ietilpst ielašanās zādzību apdrošināšanā.
 4) Savst. b-bas „Eesti” lietus apdrošinājumi ietilpst krusas apdrošināšanā.
 5) „Talu” 1932. g. krusas apdrošinājumi ietilpst nelaimes gadījumu apdrošināšanā.

šīnāšanas prēmiju ieņēmumi 1932. g. ir mazāki kā jebkad iepriekšējo 7 gadu laikā. Tie bijuši arī neizdevīgi, jo tajos notikušie zaudējumi sastāda 94% no prēmiju ieņēmumiem.

7. Stiklu apdrošināšana.

Stiklu apdrošināšanu izdara 5 akciju sabiedrības un 4 savstarpējās biedrības. Prēmiju ieņēmumi tajā bijuši mazi, sastādīdami 1923.—1931. g. 62 tūkst. kronu, no kuŗas summas akciju sabiedrībās ienākuši 37 tūkst. un savstarpējās biedrībās 25 tūkst. Tajos pašos gados riskos notikušie zaudējumi sastādījuši 24 tūkst. kronu vai 39% no prēmiju ieņēmumiem.

Lielākos apmērus stiklu apdrošināšana sasniedza 1931. g., kad tās prēmiju ieņēmumi sasniedza 10 tūkst. kronu. Šos riskus sabiedrības pārapirošinājušas tālāk nelielos apmēros. Nozare sī devusi labus rezultātus arī 1932. g., kad stiklu apdrošinājumos notikušie zaudējumi caurmērā abās apdrošināšanas uzņēmumu grupās sastādīja 31% no prēmiju ieņēmumiem.

8. Krusas apdrošināšana.

Krusas apdrošināšana pēc kara atjaunota 1924. g., kad to uzsāka s-ba «Oma». 1927. g. šos apdrošinājumus pieņēma arī sabiedrības «Polaris» un «Eesti Union» un savstarpējā biedrība Eesti koguduste. Kopsummā tā gada prēmiju ieņēmumi šai nozarē sastādīja 15,7 tūkst. kronu. Nākošajos gados darījumi tajā samazinājās, kaut gan krusas apdrošinājumus pieņēma vairākas savstarpējas biedrības. No akciju sabiedrībām šos darījumus turpināja tikai s-ba «Oma». To apmēri bijuši mazi. 1924.—1931. g. prēmiju ieņēmumu kopsumma tajā sastāda 26 tūkst. kronu vai 0,1% no visu nozaru prēmiju kopsummas. Tās riskos notikušie zaudējumi bijuši padoti lielām svārstībām un caurmērā minētos 8 gados sastādījuši 65% no prēmijām. 1932. g. krusas apdrošinājumos notikušie zaudējumi sastādīja 345% no prēmijām. Šī nozare nav devusi apmierinošus rezultātus.

B. Sociālā apdrošināšana.

Sociālā apdrošināšana Igaunijā aptver strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem un nodrošināšanu slimību gadījumos.

I. Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem.

Strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem izdara divas sabiedrības: Eesti Tööliste Kinnitusühisus un Ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete tööliste kinnitusühisus. Pirmā no šīm sabiedrībām izdara visu to strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem, kuŗu apdrošināšana obligatoriska uz 1912. g. 23. jūnija un 1923. g. 4. augusta likumu noteikumu pamata, izņemot pašvaldību un kooperatīvu uzņēmumu strādniekus, kuŗu apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem 1925. g. nodibināja uzrādīto Ühistegeliste ja omavalitsus-asutuste kinnitusühisus. Strādnieku obligatorisko apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem līdz 1927. g. izdara arī akciju sabiedrība «Elka». Sabiedrības nelaimes gadījumu apdrošināšanai uztura un pārvalda darba devēji.

Darījumu apmēri šai nozarē vislielākie bija 1930. g., kad apdrošināto skaits bija 50.928 un ieņemto prēmiju summa sastādīja 613 tūkst. kronu, bet visi ieņēmumi kopsummā 846 tūkst. kronu. Apdrošināto skaits kopš 1926. g. ikgadus, caurmērā ņemot, vairāk nekā divkārtīgi pārsniedz 1922. g. apdrošināto strādnieku skaitu. Tai pašā laikā uzņēmumu skaits, kuŗu strādnieki apdrošināti pret nelaimes gadījumiem, pavairojies četrkārtīgi.

Prēmiju maksas, par pamatu ņemot apdrošināto strādnieku skaitu, samazinājušās. Tās caurmērā uz ikkatru apdrošināto strādnieku sastādīja: 1924. g. 15 kronas, 1929. g. 13 kronas, 1930. g. 12 kronas, 1931. g. 11 kronas un 1932. g. 9 kronas. Izskaidrojas tas galvenā kārtā ar strādnieku algu samazināšanos. Bet arī caurmērā viss sabiedrību ieņēmums un izdevums, ņemot aprēķinu pamatā

XL tabula.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšana Igaunijā.

Gads	Uzņēmumu skaits	Apdrošināto skaits	Nelaiemes gadījumu skaits	Nāves gadījumu skaits	Ieņēmumi 1000 kr.		Izdevumi 1000 kr.									
					Prēmijas	Visi ieņēmumi	Atlīdzība un ārstēšana	Pensijas	Vienreizēja atlīdzība pensiju vietā	Pieskaitīts pensiju fondam	Pārvaldes izdevumi	Pieskaitīts rezervēm	Atlikums	Kopā		
1922	382	23224	2804	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1923	773	30688	4212	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1924	676	34054	3769	7	453	—	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1925	869	40495	4681	18	503	—	171	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1926	1133	45285	5512	15	556	—	219	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	1259	47413	5797	22	493	—	202	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	1213	45018	6545	11	587	773	217	113	8	280	54	22	79	773	—	—
1929	1316	49266	7386	10	612	833	246	140	30	252	58	30	77	833	—	—
1930	1380	50928	7449	10	613	846	284	164	42	205	61	24	66	846	—	—
1931	1536	49803	6619	15	560	801	262	185	39	173	61	69	12	801	—	—
1932	1494	49201	5302	6	442	706	212	190	110	61	59	68	6	706	—	—

XLI tabula.

Strādnieku apdrošināšana pret nelaiemes gadījumiem Igaunijā.
(Summas 1000 kronu).

Sabiedrību nosaukums	Prēmijas		Augļi no kapitāliem		Atlīdzība un ārstēšana		Pensijas		Rezervēts atlīdzībai		Pieskaitīts pens.fond.		Pārvaldes izdevumi		Pieskaitīts rezervēm		Atlikums		Izdevumu kop-summa	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
	Eesti Tööliste Kinnitushühisus	513	385	168	190	247	183	173	174	39	110	161	40	52	51	66	68	7	6	745
Ühist. ja omaval. töö. kinnitushühisus	47	57	9	10	15	29	12	16	—	—	12	21	9	8	3	—	5	—	56	74
	560	442	177	200	262	212	185	190	39	110	173	61	61	59	69	68	12	6	801	706

XLII tabula

Igaunijas nelaiemes gadījumu apdrošināšanas sabiedrību stāvoklis 1932. g. 31. decembrī. (Summas 1000 kronu)

Sabiedrību nosaukums	Dibināšanas gads	Bilance	Kase	Tekoši rēķini	Noguldījumi bankās	Vērtspapīri	Izstāvošais prēmijas	Pensiju fonds	Vispār. rezervju kapitāls	Rezerves nenobeigtiem nelaiemes gadījumiem
Eesti Tööliste Kinnitushühisus	1920	2305	1,6	91	30	1986	98	2001	181	38
Ühistegeliste ja omavalitsus-asutuste ettevõtete tööliste kinnitushühisus	1925	179	0,1	60	—	88	29	93	66	—
Kopā		2484	1,7	151	30	2074	127	2094	247	38

strādnieku skaitu, pēdējos 5 gados uzrāda noteiktu samazināšanos. Tā 1928.—1932. g. sabiedrību ieņēmumu vai izdevumu summas caurmērā uz ikkatru apdrošināto strādnieku attiecīgi sastādīja: 17, 1 kr., 16,9 kr., 16,6 kr., 16 kr. un 14,3 kronas.

Notikušo nelaimes gadījumu skaits uzrāda diezgan prāvas svārstības. Jo kamēr 1928. g. uz ikkatru 1000 strādnieku bija 145 nelaimes gadījumi, 1929. g. 149 un 1930. g. 146, 1931. g. to bija 133 un 1932. g. tikai 108. Notikušo nelaimes gadījumu skaits rekorda augstumu sasniedza 1929. g. Nelaimes gadījumu frekvence 1922.—1923. g. tuvinājās 1931. g. frekvencei, bet 1924.—1927. g. tā (III—122 uz 1000 apdroš. strādnieku) caurmērā bija tikai par apm. 10% lielā nekā 1932. g.

Nelaimes gadījumu, kuriem sekojusi nāve, Igaunijā visvairāk bija 1925. un 1927. g., bet vismazāk 1932. g. Caurmērā uz ikkatru 1000 nelaimes gadījumu nāves sekas bijušas 3,8 gadījumos 1927. g. un 1,1 gadījumā 1932. g. Pēdējos 5 gados nelaimes gadījumu ar nāves sekām vispārīgi bijis maz, kurpretī nelaimes gadījumu vispārīgais skaits trijos no šiem gadiem, kā jau minēts, bija vislielākais.

Skaitot no iedzīvotāju skaita, Igaunijā pret nelaimes gadījumiem apdrošināto skaits sastādīja 2,11% 1922. g. un 4,56% 1930. g. Nelaimes gadījumu apdrošināšana caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju 1930. g. sastādīja 75,8 senta, pret 62,8 senta 1932. g.

Kādi bijuši galvenie ieņēmumu avoti un kā sadalījušies izdevumu posteņi abās nelaimes gadījumu apdrošināšanas sabiedrībās, redzams XL tabulā. Izdevumu (vai ieņēmumu) kopsomma 1932. g. par 95 tūkst. kronu mazāka, nekā 1931. g. Prēmiju ieņēmumi samazinājušies par 118 tūkst. kronu, bet ieņēmumi no kapitāliem palielinājušies par 23 tūkst. kr. Šajā tabulā uzrādītās atlikuma summas apzīmē sabiedrību tīru pelņu. Tabulā (XL) atlikumu summās iepriekš 1931. g. ietilpst arī summas, kuŗas jāpieskaita rezervēm. Kā ieņēmumi un izdevumi sadalās 1931. un 1932. g., redzams XLI tab.

Kaut gan ieņēmumi 1932. g. bijuši mazāki nekā 1931. g., sabiedrību kapitāli (XLII tab.) tomēr turpinājuši augt. Pensiju fonds, kuŗš 1931. g. abās sabiedrībās kopsummā sastādīja 2034 tūkst. kronu, 1932. g. bija pieaudzis līdz 2094 tūkst. kr. Tai pašā laikā sabiedrību vērtspapīru portfelis no 1722 tūkst. kronu pieaudzis līdz 2074 tūkst. kr. Samazinājušies, turpretī, termiņnoguldījumi bankā no 280 tūkst. kr. līdz 30 tūkst.

2. Apdrošināšana slimību gadījumos.

Saskaņā ar Igaunijā spēkā esošajiem noteikumiem, slimo kasu ienākumi sastādās no strādnieku iemaksām 2% apmērā no algas. Darba devēji piemaksā tādu pašu summu, cik sastāda strādnieka iemaksa un bez tam sedz izdevumus strādnieku ārstēšanai. Šie izdevumi ir par apm. 20% mazāki nekā darba devēju piemaksas. Slimo kasu ieņēmumos 1926.—1931. g. nāca diezgan prāvas summas (apm. 180.000 kr. gadā) no nelaimes gadījumu apdrošināšanas sabiedrībām — izdevumu segšanai par šajās sabiedrībās apdrošināto nelaimes gadījumos cietušo strādnieku ārstēšanu, ko uz sevišķu noteikumu pamata izdara slimo kases. Ar 1932. g. šīs maksas tās vairs nesāņem.

XLIII tabula.

Igaunijas slimo kases.

Gads	Dalībnieku skaits	Viņu ģimeņu locekļu skaits	Dalībnieku slimību skaits	Slimību skaits uz 100 dalīb.	Slimības caurmēra līgums dienās	Ieņēmumi 1000 kr.					Kopā
						Apdrošināto maksas	Darba devēju piemaksas	Darba dev. maksas ārstēšanai	Neļaušanas gadījumu apd. b-bu maksas	Citi ieņēmumi	
1923	33359	37259	16731	50	15	361	431	.	.	.	906
1924	33665	39581	15577	46	16	352	410	.	.	.	884
1925	34349	37123	18315	53	15	405	420	.	.	.	1156
1926	37064	31634	17181	46	16	445	468	294	173	113	1493
1927	36452	29473	16734	50	17	454	459	310	153	113	1489
1928	36732	26635	18186	50	—	528	525	363	159	126	1701
1929	41362	26591	25731	62	16	562	560	414	179	206	1921
1930	41078	26558	17735	43	18	581	569	430	193	124	1897
1931	38125	27014	16434	43	18	515	516	402	183	88	1704
1932	37373	28260	13829	37	20	453	452	362	—	105	1372

Gads	Izdevumi 1000 kr.						Bilance 1000 kronu (31. decembrī)					
	Naturālā palīdz.		Palīdzība naudā		Kopā	Pārvaldes izdevumi	Kop-summa	Kase un tek. rēķ.	Vērtspapīri	Kustami un nekustami īpašumi	Dažādi debitori	Rezerves
	Apdrošinātiem	Viņu ģimeņu locekļ.	Apdrošinātiem	Viņu ģimeņu locekļ.								
1923	66	211	458	22	691	73	202	132	1	6	63	186
1924	91	231	405	21	748	70	241	162	1	25	53	226
1925	236	273	478	20	1007	114	292	166	5	94	27	233
1926	412	231	596	21	1160	117	514	249	5	116	144	385
1927	542	233	517	21	1313	121	567	294	4	113	156	433
1928	632	278	581	19	1510	130	637	315	4	116	202	504
1929	706	331	688	23	1748	127	602	264	9	125	204	455
1930	714	329	615	19	1677	132	729	348	10	158	213	557
1931	725	284	587	17	1613	127	746	353	10	213	170	562
1932	681	276	442	17	1416	116	762	326	10	248	178	472

Par slimo kasu darbību iepriekš pasaules kara un šā kara laikā ziņas iztrūkst. Pēckara laikā tās nodibinātas visos ievērojamākos rūpnieciskās darbības centros. 1927. g. to skaits bija pieaudzis līdz 32, bet 1932. g. samazinājies līdz 28. Audzis ievērojamā mērā tajās apdrošināto strādnieku skaits. Kamēr 1919. g. slimo kasēs bija apdrošināti tikai 12.047 un 1922. g. 24.634 strādnieki, 1925. g. to skaits (XLIII tab.) jau bija 34.349 un 1929. g. 41.362. Apdrošināto dalībnieku skaits pēc tam samazinājies un 1932. g. caurmērā sastāda tikai 37.373. Apdrošināto dalībnieku ģimeņu locekļu skaits vislielākos apmērus sastāda 1923.—1926. g. Rekorda gads ir 1924. g., kad ģimeņu locekļu skaits bija 39.581, kurpretī 1928.—1931. gados tas sastāda caurmērā tikai ap 26.700 un 1932. g. pieauga līdz 28.260. Ģimeņu locekļu skaita samazināšanās izskaidrojās ar stingrāku kontroli, nekā agrāk pie personu ieskaitīšanas ģimeņu locekļu skaitā. No visa iedzīvotāju skaita Igaunijas slimo kasēs bija apdrošināti 3,3% 1923. g., bet 1929. g. 3,7%.

Kasu dalībnieku slimību skaits vislielākais (25.731) bija 1929. g. un vismazākais (13.829) 1932. g., bet 1922.—1932. g. laika sprīža

pārējos gados svārstījies starp 15.577 un 18.315. Slimību skaits uz katru simtu dalībnieku pēdējos divi gados ir mazāks, bet slimības caurmēra ilgums lielāks kā jebkad iepriekšējos 7 gados.

Slimo kasu ieņēmumi auguši stiprāk nekā palielinājiem kasu dalībnieku skaits. Tā 1923. g. uz ikkatru dalībnieku ienākumi sastādīja 27,2 kr., bet 1929. g. 45,5 kronas, pēc kam tie gan samazinājušies, sastādīdami 36,7 kr. 1932. g. Slimo kasu gada caurmēra ieņēmumi pēdējos 3 gados ir gandrīz divreiz lielāki nekā 1923.—1924. g. Slimo kasu ieņēmumi rekorda apmērus (1921 tūkst. kronu) sasniedza 1929. g., pēc kam tie samazinājušies, sevišķi stiprā mērā 1932. g.

Izdevumi tieši slimību gadījumos pēdējos gados ir 2,3 reiz lielāki nekā 1923.—1924. g. Šo palielināšanos galvenā kārtā izsaukusi naturālā palīdzība, ko sniedz kasu dalībniekiem. Šī palīdzība pēdējos 5 gados prasa 10—11 reiz lielākas summas nekā 1923. g. Izdevumi, kādus prasa naturālās palīdzības sniegšana slimo kasu dalībniekiem, augusi ar katru gadu. Tā 1923. g. uz katru apdrošināto sastādīja nepilnas 2 kronas, bet 1932. g. 18 kronas. Mazākā mērā auguši izdevumi naturālai palīdzībai, kurū sniedz ģimenes locekļiem. Šie izdevumi uz ikkatru ģimenes locekli 1923. g. sastādīja 5,7 kronas, bet 1932. g. 9,7 kronas. Ievērojami mazākā mērā palielinājušies izdevumi, kuri iet pabalstiem naudā. Tie 1923. g. caurmērā uz vienu apdrošināto dalībnieku sastādīja 13,7 kr., bet 1929. g. 16,6 kronas, pēc kam samazinājās, sastādīdami 1932. g. tikai 11,8 kronu. Palīdzībai izsniegtās summas ģimenes locekļiem prasa nelielus līdzekļus. To izmaksas caurmērā uz vienu ģimenes locekli 1932. g. sastādīja 60 sentus, pret 53 sentiem 1924. g.

Slimo kasu pārvaldes izdevumi no visu izdevumu kopsummas sastāda: 7,8% 1932. g., pret 8,1% 1923. g. un tikai 6,6% 1929. g.

Apdrošināšana slimību gadījumos caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju Igaunijā izmaksā Kr. 1.25 1932. g., pret 82 sentiem 1923. g.

Slimo kasu līdzekļi ievērojami vairojušies. To rezerves no 186 tūkst. kronu 1923. g. pieauga līdz 385 tūkst. 1926. g., 504 tūkst. 1928. g., samazinājās 1929. g. līdz 455 tūkst., pēc kam turpināja augt un 1931. g. beigās sastādīja 562 tūkst. kronu, samazinādamies līdz 472 tūkst. 1932. g. Slimo kasu likvido līdzekļu lielākā daļa atrodas banku tekošos reķinos, kuri kopā ar naudām, kas glabājas slimo kasēs skaidrā naudā, 1932. g. beigās sastāda 326 tūkst. kronu, pret 132 tūkst. 1923. g. To vērtspapīru portfelis 1932. g. sastāda 10 tūkst. kronu, pret apm. 1 tūkst. 1923. g. Tai pašā laikā slimo kasu kustamā un nekustamā manta sastādīja 213 tūkst. kronu, pret 6 tūkst. 1923. g. Prāvas summas (178 tūkst. kronu 1932. g., pret 204 tūkst. 1929. g. un 63 tūkst. 1923. g.) slimo kasēm nākas no dažādiem dēbitoriem. Visu slimo kasu bilanču kopsumma 1932. g. beigās sastāda 762 tūkst. kronu, pret 202 tūkst. 1923. g.

Apdrošināšana Somijā.

I. Vēsturisks pārskats.

Apdrošināšanai Somijā pirmos pamatus deva Zviedrijas 1734. g. likums, kuŗa 24. nodaļas 4.—5. pp. deva noteikumus par zemnieku saimniecību nodrošināšanu pret ugunsgrēku zaudējumiem katrā pagastā. Uz šo noteikumu pamata pagastam bija jāsniedz zaudējumu atlīdzība par zemniekiem ugunsgrēkos nodegušām nepieciešamām saimniecības ēkām. Šie noteikumi attiecās arī uz saimniecībā nepieciešamiem labību, sienu un lopiem. Ugunsgrēku zaudējumu atlīdzība nebija maksājama par citu kustamu mantu un saimniecības piederumiem. Ugunsgrēku zaudējumu atlīdzība bija ņemama no visām pagasta saimniecībām proporcionāli ēku skaitam. Šai apdrošināšanas sistēmā varēja piedalīties arī privātās un mācītāju muižas, ja gribēja nodrošināt sev zaudējumu atlīdzību ugunsgrēku gadījumos. Katrā pagastā tiesa karaliskā pilnvarotā klātbūtnē pagasta zemnieku savienības robežās noteica, cik par katru jaunu ēku, lielākā vai mazākā saimniecībā jāmaksā kā zaudējumu atlīdzība ugunsgrēka gadījumā. Pēc notikušā ugunsgrēka pagasta priekšnieka iecelti lietpratēji izdarīja zaudējumu novērtēšanu. Viņu atzinumu pārbaudīja pagasta tiesa, kuŗa nolēma, cik liela zaudējumu atlīdzība no katras saimniecības ņemama par labu cietušajam. Karaliskais pilnvarotais pēc tam, saskāņā ar tiesas lēmumu, deva rīkojumu ugunsgrēka zaudējuma atlīdzībai nepieciešamās maksas neka vējoši iekasēt no savienības ietilpstošajām saimniecībām.

Šie noteikumi paplašināti ar 1743. g. 26. oktobra karalisku rīkojumu, ar kuŗu tuvāki tika veidota obligātoriskā ugunsapdrošināšana uz laukiem.

Šie likuma noteikumi, ar dažiem vēlāk izdotiem papildinājumiem un pārgrozījumiem, pastāvēja kā Zviedrijā, tā Somijā vēl ilgi pēc tam, kad tur jau bija saradies liels skaits privātu apdrošināšanas biedrību kā pilsētās, tā uz laukiem. Zviedrijā šis likums atcelts 1853. g., bet Somijā tikai 1908. g.

Obligātoriskā ar 1734. g. likumu organizētā ugunsapdrošināšana ilgu laiku Zviedrijā un Somijā pastāvēja kā vienīgais apdrošināšanas veids. Ar Somijas pievienošanu Krievijai 1809. g. tur nodibinājusies saimnieciskā struktūra negrozījās. Palika spēkā arī agrākie likumi, to starpā arī likums par lauksaimniecību obligātorisko apdrošināšanu.

Ugunsgrēkos cietušajiem pilsētu iedzīvotājiem tāda palīdzība ar likumu nebija paredzēta. Viņi to varēja saņemt tikai kā brīvprātīgu ziedojumu vai kā saimniecisku organizāciju un korporāciju sub-

sidiju. Nekustamo īpašumu apdrošināšanai pret uguni 1746. g. Stokholmā nodibināja apdrošināšanas kantori. Tādus kantorus nodibināja arī citās Zviedrijas pilsētās. Bet šīm iestādēm bija tikai vietēja nozīme. Ar valdības ierosmi 1782. g. Stokholmā nodibināja vispārīgo apdrošināšanas fondu. Tā bija savstarpēja apdrošināšanās iestāde, kur pēc zināma prēmiju maksāšanas perioda sekoja prēmiju maksāšanas pārtraukums. Šī iestāde izdarīja pilsētās atrodošos nekustamo īpašumu apdrošināšanu pret uguni. Tajā varēja apdrošināt arī lauku muižu un citus nekustamus īpašumus, kuri nebija padoti obligātoriskai apdrošināšanai uz 1734. g. likuma pamata. Šī iestāde, kas pastāvēja kā «Allmänna Brandförsäkringsfonden» izdarīja apdrošināšanu arī Somijā.

Pirmā laikā pēc pievienošanas Krievijai, Somija palika bez jebkādas apdrošināšanas iestādes pilsētās atrodošos īpašumu apdrošināšanai. Tikai 1816. g., pēc Zviedrijas parauga, nodibinājās uz savstarpības principiem, Abo pilsētā, Brandförsäkrings - Contoirtet (ugunsapdrošināšanas kantoriš). Šo pasākumu nācās likvidēt pēc 1827. g. Abo pilsētā notikušā lielā ugunsgrēka, kuŗa nodarīto zaudējumu likvidēšanai ugunsapdrošināšanas kantora līdzekļi izrādījās par nepietiekošiem. Pagāja pēc tam ilgāks laiks, iekams radās drosme nodibināt atkal iestādes īpašumu apdrošināšanai pilsētās. Kā pirmā tāda iestāde ir Allmänna Brandstods-Bolaget i Finland, kuras statūti apstiprināti 1832. g. 11. decembrī. Šī sabiedrība 1860. g. pārdēvēta par «Städersnas Allmänna Brandstodsbolag i Finland», 1909. g. apzīmēta par Brandstodsföreningen un 1925. g. pārdēvēta par «Städersnas Allmänna Brandstodsförening».

Lauku muižu īpašumu apdrošināšanai pret uguni 1857. g. 20. oktobrī apstiprināta «Allmänna Brandstodsbolaget i Finland på landet», bet pilsētu kustamās mantas apdrošināšanai pret uguni 1871. g. 24. oktobrī apstiprināta «Städersnas i Finland brandstodsbolag för lösegendom». Pirmā no šīm sabiedrībām, sākot ar 1860. g. saucas par «Finska Brandstodsbolaget för landet», kādam tās nosaukumam 1925. g. pievienots apzīmējums «Brandstodsförening», otrā vēlāk pārdēvēta par Städersnas Brandstodsförening för lösegendom.

Sakarā ar apdrošināšanas uzņēmumu dibināšanu pilsētās, radās domas dibināt savstarpējas ugunsapdrošināšanas biedrības arī uz laukiem. Nav tomēr noteikti nosakāms, kad tur radusies pirmā savstarpējā apdrošināšanas biedrība. No tagad uz laukiem pastāvošām savstarpējām ugunsapdrošināšanas biedrībām vecākā ir Lohtajan Paloapuyhdistys, kuŗa dibināta 1857. g.

No Krievijas sabiedrībām jau 1827. g. ugunsapdrošinājumus Somijā pieņēma Pirmā Krievijas apdrošināšanas sabiedrība (dib. 1827. g.). Savas aģentūras tur ierīkoja: 1850. g. Krievijas s-ba «Salamandra», 1852. g. angļu The Northern Ass. Company, 1856. g. zviedru Skandia, 1857. g. Pirmā Krievijas apdrošināšanas sabiedrība (dib. 1827. g.), un 1859. g. Pēterburgas apdrošināšanas sabiedrība. Ugunsapdrošināšanas nozarē 1880. g. Somijā darbojās 11 ārzemju akciju sabiedrības: 5 krievu, 3 zviedru, 1 norveģu un 2 angļu.

Kā pirmā akciju sabiedrība ugunsapdrošinājumiem Somijā nodibināta Försäkrings - Aktiebolaget Fennia, kuras statūti apstiprināti

1881. g. 17. maijā. Tai sekoja Vakuutus Osakeyhtiö Pohjola, kuŗas statūti apstiprināti 1891. g. 8. maijā. Abas šīs sabiedrības darbojās arī citās apdrošināšanas nozarēs.

Tāpat kā ugunsapdrošināšanā, arī transportapdrošināšanā Somijai pirmos darbības paraugus deva Zviedrija. Zviedru jūŗas apdrošināšanas kantoris, kuŗš dib. 1739. g. un darbojās ar monopoltiesībām visā valstī, līdz 1766. g., kad sāka dibināties citas sabiedrības jūŗas transporta risku apdrošināšanai, izdarīja kuŗu apdrošināšanu arī Somijā.

Pirmie soli vietēju transportapdrošināšanas pasākumu dibināšanā attiecas uz 1850. g., kad Abo pilsētā nodibināta kuŗu korpusu un to daļu apdrošināšanai Finska sjöassurans föreningen i Finland. Desmit gadus vēlāk nodibināta Andra sjöassurans föreningen i Finland, kuŗa varēja pieņemt apdrošināšanā arī kuŗu krāvu. Kuŗu korpusu un takelāŗas apdrošināšanai dibinātas arī vietējas sīkas biedrības. Visas šīs biedrības bija savstarpējas. Pirmā akciju sabiedrība dibināta Abo pilsētā 1889. g. ar nosaukumu «Triton», visu jūŗas risku apdrošināšanai. Līdz tam Somijas tirgotāji savus jūŗas riskus apdrošināja ārzemju sabiedrībās.

Dzīvības apdrošināšana Somijā uzsākta 1834. g., kad Lībekas 1828. g. dibinātā Deutsche Lebensversicherungs-Gesellschaft tur pirmā darbības gadā noslēdza darījumus par 2500 Lībekas markām. Pēterburgā 1835. g. nodibinātā pirmā dzīvības apdrošināšanas sabiedrība, kuŗai bija piešķirtas monopoltiesības Krievijā uz 20 gadiem, dabūja tiesību izdarīt dzīvības apdrošināšanu arī Somijā. Šīs nozaŗes darbība attīstījās ļoti gausi. Pirmajā Krievijas dzīvības apdrošināšanas sabiedrībā uz 1839. g. 1. janvāri bija apdrošināta dzīvība 144 personām, kopsummā par 2.656.100 rubļiem. Cik no šīs summas sastādīja darījumi Somijā, ziņas iztrūkst. Visu dzīvības apdrošinājumu summa Somijā 1850. g. nesasniedza 2 miljonus marku, kaut gan pārsniedza 1 miljonu.

Pēc 1850. g., kad darbību Somijā atklāja prāvs skaits ārzemju apdrošināšanas sabiedrību, kuŗas galvenā kārtā gan piekopa ugunsapdrošināšanu, tomēr izdarīja arī dzīvības apdrošināšanu, rosība dzīvības apdrošināšanā palielinājās. Sasniegumi tomēr bijuši mazi: visu Somijā darbojuŗos sabiedrību dzīvības apdrošinājumu summa 1870. g. beigās sastādījusi tikai 4 miljonus marku.

Stāvoklis stipri mainās pēc 1870. g. Dzīvības apdrošināšana ieinteresē plaŗākas tautas masas, kuŗu materiālais stāvoklis ievērojami audzis. Dzīvības apdrošināšanu Somijā atļauj izdarīt prāvam skaitam ārzemju sabiedrību. Bet pa tam arī nobriedis nodoms dibināt spēcīgu iekŗzemes uzņēmumu dzīvības apdrošināšanai plaŗos apmēros. Kā tāds nāca ar 2 miljonu marku akc. kapitālu Försäkringsaktiebolaget Kaleva, kuŗas statūti apstiprināti 1874. g. 2. jūnijā. Tā paŗa gada 1. decembrī tā uzsāka darbību, noslēgdama līdz gada beigām 17 apdrošinājumus, kopsummā par 162.900 marku, bet 1875. g. 323 līgumus, kopsummā par 2.322.000 marku. Darījumu apmēri tai palielinājās, pie kam jau 1889. g. ta noslēdza 1117 jaunus līgumus kopsummā par 5.486.000 marku. Uz 1890. g. 1. janvāri tās

Ķapitālu apdrošinājumu summa sastādīja 30.621.000 marku, 1895. g. 41,6 milj., 1900. g. 53,9 milj. un 1913. g. 156,1 miliona marku.

Kā otrā iekšzemes dzīvības apdrošināšanas sabiedrība 1890. g. 2. maijā darbību uzsāka Henkivakuutusosakeyhtö Suomi, kuŗas statūti apstiprināti 1889. g. 19. decembrī. Tās darbība ātri attīstījās. Jau 1891. g. beigās tajā bija 3753 apdrošinājumi par 17.877.783 mrk., 1895. g. 12279 apdrošinājumi par 45 miljoniem marku, 1900. g. 27759 apdrošinājumi par 85.650.600 marku un 1913. g. beigās 183490 apdrošinājumi kopsummā par 426,4 miliona marku.

Nelaiemes gadījumu apdrošināšanu Somijā kā pirmā uzsāka Schweizerische Unfall - Versicherungs - Aktiengesellschaft in Winterthur, kuŗa savu aģentūru tur nodibināja 1879. g. Kā pirmā Somijas sabiedrība šajā nozarē darbību uzsāka 1888. g. dibinātā Olycksfallsförsäkringsbolaget «Patria». 1892. g. nelaiemes gadījumu apdrošināšanu Somijā izdarīja 5 akciju sabiedrības: I Somijas, I Šveices, 2 Vācijas un 1 Zviedrijas, noslēgdamas 3588 atsevišķu personu apdrošinājumus, par kuŗiem kā prēmijas ieņēma 106,9 tūkst. marku un kā zaudējumu atlīdzību samaksāja 50,4 tūkst. marku, bet uz kolektīvas apdrošināšanas līgumu pamata — 9160 personas, par ko kā prēmiju saņēma 71,5 tūkst. marku un kā zaudējumu atlīdzību samaksāja 48,8 tūkst. marku. No toreizējā strādnieku skaita (40.000) darba devēji brīvprātīgi bija apdrošinājuši pret nelaiemes gadījumiem 23%.

Pirmā iestādē, kas Somijā uzsāka stiklu apdrošināšanu, ir Frankfurter Transport-, Unfall- und Glas - Versicherungs - Aktiengesellschaft, kuŗa savu aģentūru Helsingforsā ierīkoja 1880. g.

Kad uzsāka darbību pārējās apdrošināšanas nozares, uzrādīts pārskatos par katru atsevišķu nozari.

Darbība visās apdrošināšanas nozarēs ļoti spēcīgu pieaugumu uzrāda pēc 1890. g. līdz pasaules kara sākumam. Tas bija laikmets, kad darbība visās saimnieciskās nozarēs strauji paplašinājās.

Tā dzīvības apdrošinājumu summa, kuŗa 1892. g. beigās Somijas apdrošināšanas sabiedrībās sastādīja 60,9 miliona marku, 1913. g. beigās bija 735,2 miliona marku. Ārzemju apdrošināšanas sabiedrību Somijā noslēgto dzīvības apdrošinājumu summa 1892. g. beigās sastādīja 45 miljonus marku, bet 1912. g. beigās 64,7 miliona marku. Prēmiju rezerves, kuŗas iekšzemes sabiedrībās 1892. g. beigās sastādīja tikai 7,9 miliona marku, 1913. g. beigās bija pieaugušas līdz 149,5 miliona marku. Varenu attīstības ainu sniedz arī ugunsapdrošināšana. Kamēr 1892. g. beigās iekš- un ārzemju apdrošināšanas uzņēmumi, pagastu savstarpējās biedrības neskaitot, spēkā atrodies darījumi kopsummā sastādīja 840 miljonus marku, 1897. g. beigās tie jau sastādīja 1151 miljonu marku. Bet visu apdrošināšanas uzņēmumu Somijā noslēgto ugunsapdrošinājumu summa, kuŗa 1898. g. beigās sastādīja 1672 miljonus marku, 1912. g. beigās bija jau 3973 miljoni marku. Transportapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi, kuŗi 1892. g. sastādīja 573 tūkst. marku, 1913. g. bija pieauguši līdz 1071 tūkst. marku iekšzemes akciju sabiedrībās un 690 tūkst. savstarpējās biedrībās.

Tai pašā laikā ārzemju sabiedrību prēmiju ieņēmumi sastādīja 289 tūkst. marku. Visu apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņē-

mumi transportapdrošināšanā tā tad sastādīja 2050 tūkst. marku, bet risksos notikušie zaudējumi 1370 tūkst. marku.

Nelaiemes gadījumu atsevišķu personu apdrošināšanā prēmiju ieņēmumi no 106,9 tūkst. marku 1892. g. pieauga līdz 735 tūkst. marku 1913. g., bet kolektīvā apdrošināšanā no 71,5 tūkst. marku 1892. g. pieauga līdz 170,5 tūkst. 1897. g., pēc tam noslidēja līdz 10,6 tūkst. 1903. g. un pēc lielākām vai mazākām svārstībām pieauga 1913. g. līdz 49,9 tūkst. marku. Šai laikā kolektīvā apdrošināšanā vislielākais apdrošināto personu skaits (23464) bija 1897. g., bet vismazākais (1322) 1903. g. Atsevišķu personu 1913. g. bija apdrošināts 21.715, pret 3588 personām 1892. g.

Pasaules karš, kurā Somija nebija ierauta, uz apdrošināšanu tur nekādu nelabvēlīgu iespaidu neatstāja. Taisni otrādi. Saimnieciskai rosībai pieaugot, paplašinājās arī apdrošināšanas darījumu apmēri. Tas sevišķi attiecināms arī uz dzīvības apdrošinājumiem. Kara gados noslēgto dzīvības apdrošinājumu skaits ir ievērojami lielāks nekā pirmskara gados. Iznēmums ir tikai 1918. g., kad sakarā ar drausmīgiem politiskiem apstākļiem un markas kursa krišanu, notika ļoti spēcīga darījumu sašaurināšanās dzīvības apdrošināšanā. Pēc tam, neskatoties uz markas kursa ļoti spēcīgo pazemināšanos, ar ko uzkrātie kapitāli samazinājās vairākkārtīgi, darījumos arī dzīvības apdrošināšanā nekāda sašaurināšanās neiestājās: apdrošināto skaits turpināja strauji augt. Saimnieciskajai labklājībai ātri pieņemoties, lieliski paplašinājās visas apdrošināšanas nozares.

Apdrošināšanas lietu veicināšanai Somijā pastāv vairākas organizācijas. Lielākā un iespaidīgākā no tām ir Suomen Vakuutusyhdistys (Försäkringsföreningen i Finland), kurā par biedriem ir kā akciju sabiedrības un savstarpējās apdrošināšanas biedrības, tā arī fiziskas personas. Tā dibināta 1911. g. 7. aprīlī, ar valdes sēdēkli Helsinkos. Šī organizācija izdod somu un zviedru valodā apdrošināšanas gada grāmatu ar nosaukumu Suomen Vakuutusvuosikirja (Försäkringsårsbok för Finland).

Dzīvības apdrošināšanas matēmatisko problēmu kārtošanai 1922. g. nodibināta Somijas aktuāru biedrība ar nosaukumu Suomen Aktuariyhdistys (Finlands Aktuarieförening). Apdrošināšanas juridiskiem jautājumiem pastāv Suomen Vakuutuslakimiesten Yhdistys (Försäkringsjuristernas i Finland Förening), kurā dibināta 1931. gadā, bet ugunsgrēku apkaņošanas interesēs 1922. g. dibināta Suomen Palosuojeluyhdistys (Brandskydds-föreningen i Finland).

Ugunsapdrošināšanas tarifus izstrādā Suomen Palotariffiyhdistys (Finska Brandtariff-föreningen), kurā nodibināta 1877. g. Tajā piedalās kā iekš-, tā ārzemju apdrošināšanas sabiedrības.

Pastāv vairākas apvienības atsevišķām apdrošināšanas uzņēmumu grupām, kā, piemēram: 1) nelaiemes gadījumu apdrošināšanas iestādēm ar nosaukumu Suomen Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto (Olycksfallsförsäkringsanstalternas i Finland Förbund); 2) automobiļu apdrošināšanas uzņēmumiem ar nosaukumu Suomen Autovakuutusliitto (Finlands Automobilförsäkringsförbund); 3) lauku ugunsapdrošināšanas biedrībām ar nosaukumu Maaseudon Paloapuyhdistysten Liitto (Landsbygdens Brandstodsföreningars Förbund); 4) sav-

starpējām ugunsapdrošināšanas biedrībām ar nosaukumu Keskinäinen Palovakuutusliitto (Ömsesidiga Brandförsäkringsförbundet).

Iznāk sekoši apdrošināšanas žurnāli: 1) vispārīgajiem apdrošināšanas jautājumiem, somu valodā, mēnešraksts ar nosaukumu Vakuutussanomia; 2) somu un zviedru valodā nelaimes gadījumu un sociālās apdrošināšanas jautājumiem, 6 reiz gadā, ar nosaukumu Työväenvakuutus (Arbetareförsäkring) un 3) ugunsgrēku apkarošanai — zviedru valodā 6 reiz gadā ar nosaukumu Brandvakten.

Plašus daudzpusīgi apstrādātus pārskatus par privāto un sociālo apdrošināšanu sniedz Somijas oficiālā statistika.

II Apdrošināšanas likumdošana.

I. Privātā apdrošināšana.

Līdz pagājušā gadsimtena pēdējam gadu desmitam Somijas apdrošināšanas iestādes darbojās bez jebkādas uzraudzības no valdības iestāžu puses. To darbības uzsākšana varēja notikt tikai uz apstiprinātu statūtu pamata. Ja apdrošināšanas sabiedrības darbības lauks aptvēra tikai kādu vienu gubernu vai mazāku teritoriju, tādās sabiedrības statūtus apstiprināja gubernātors. Ja turpretī tās darbības lauks bija paredzēts vairāk kā vienā gubernā lidz visas Somijas teritorijai, tādā gadījumā tās statūtus agrāk varēja apstiprināt tikai Krievijas ķeizars. Vēlāk šo tiesību dabūja Somijas senāts, kuŗa funkcijas ar jauno (1919. g.) satversmi pārgāja Somijas valdības rokās.

Uzraudzība pār Somijā darbošajiem apdrošināšanas uzņēmumiem nodibināta ar ķeizarisko 1891. g. 11. jūnijā izsludināto pavēli par noteikumiem, uz kādiem ārzemju apdrošināšanas sabiedrības var darboties Somijā. Šai pavēlē bija teikts, ka tikai tādām sabiedrībām varēja dot attiecīgo atļauju, ja tās likumīgi nodibinātas pašu zemē un tur jau ne mazāk kā 5 gadus izdarījušas tās pašas operācijas, kādas vēlas izdarīt Somijā. Tām bija jādod solījums padoties Somijas likumiem un Somijas tiesām. Atļaujas došana tomēr arvien bija atkarīga no Somijas senāta atzinuma. Šī pavēle arī deva noteikumus par sabiedrību stāvokļa publicēšanu un iestādes dibināšanu sabiedrību darbības pārraudzībai. Šie noteikumi stājās spēkā 1892. g. 1. janvārī. Uz Krievijas sabiedrībām, saskaņā ar pavēles 12. p., noteikumi neattiecās. Saskaņā ar pavēles 8. p., Senāts iecēla pilnvaroto, kuŗam sabiedrībām jāpiestāda visi norēķini un vajadzīgie dokumenti, kuŗi tam nepieciešami pārraudzības darbā. Saskaņā ar pavēles 5. p., jāpiesūta bija gada pārskats: par apdrošināšanas veidiem, skaitu un summām, kādi sabiedrībām gada laikā bijuši Somijā; iekasētajām prēmiju maksām; maksātajiem zaudējumiem; izdevumiem par Somijā noslēgtajiem darījumiem; summām, par kādām katra sabiedrība Somijā ir atbildīga; gada peļņu un zaudējumiem un dzīvības apdrošināšanā ziņas par apdrošināšanas kapitālu un matēmatiskajām rezervēm. Uz šo noteikumu pamata Senāts iecēla pirmo apdrošināšanas inspektoru, kuŗa darbības rezultātā radās pirmā statistika par apdrošināšanu Somijā. Tā aptvēra 1892. darbības gadu un, sniedzama arī vēsturiskās ziņas par apdrošināšanu, laista klajā 1893. g. ar nosaukumu Försäkringsväsendet. 1892. g. nodibinātais pārraudzības

amats tagad pastāv kā apdrošināšanas virsinspektors pie Sociālmīnistrījas. Šī statistika tika pamatīgi izveidota nākošajos gados un ikgadus parādās klajā plašu brošūru veidā: 1) par akciju sabiedrībām un pilsētu savstarpējām biedrībām un 2) par pagastu un draudžu savstarpējām uguns- un mājlopu apdrošināšanas biedrībām.

Savu darbību apdrošināšanas uzņēmumi varēja veidot brīvi. To polisu noteikumiem un prēmiju tarifiem nekādas valdības piekrišanas nebija vajadzīgas.

Apdrošināšana Somijā nekad nebija apkrauta smagiem nodokļiem. Saskaņā ar 1921. g. 19. decembra likumu par zīmognodokli, zīmognodokli ņēma sekošos apmēros: 1) dzīvības apdrošinājumos vienreizēji 0,2% no apdrošināšanas summas; 2) transporta apdrošinājumos 0,2% no prēmijas, un 3) pārējo nozaru apdrošinājumos 1% no prēmijas. Ar 1929. g. 28. decembra likumu, sākot ar 1930. g. 1. janvāri, visu nozaru apdrošinājumi no zīmognodevas atbrīvoti.

Palikusi tikai nodeva, kuŗu no apdrošināšanas uzņēmumiem ņem par labu apdrošināšanas uzraudzības iestādei. Šī nodeva, saskaņā ar ministru kabineta 1932. g. 21. decembra rīkojumu, noteikta 0,1% apmērā no prēmiju ieņēmumu summas, bet ne mazāk kā 1000 marku apmērā no katras akciju sabiedrības vai savstarpējas biedrības, izņemot pagastu un draudžu savstarpējās apdrošināšanas biedrības, kuŗas šo nodevu maksā tikai 0,05% apmērā no prēmijas, pie kam gadījumos, kur tā sastādītu ne vairāk par 20 markām, tā no šīm biedrībām nemaz nav ņemama.

Kā akciju sabiedrības, tā savstarpējas biedrības maksā tīras peļņas nodokli: pirmās no visas tīrās peļņas summas, otrās tikai no šīs peļņas summas vienas puses.

Jaunākā laikā Somijā klāt nākuši privātapdrošināšanā trīs ievērojami likumi. Šie likumi ir: 1) likums par automobiļu atbildības apdrošināšanu, 2) likums par apdrošināšanas līgumu un 3) likums par apdrošināšanās biedrībām.

Likums par ar automobiļu satiksmi nodarīto zaudējumu atbildības apdrošināšanu izdots 1925. g. 28. aprīlī un stājās spēkā tā paša gada 1. septembrī. Šā likuma noteikumi attiecas uz pasažieru un preču automobiļiem, kuŗi dzenami ar spēkmašīnām un neiet pa dzelzceļu sliedēm. Ar šā likuma 2. p. noteikts, ka automobiļa īpašnieks ir atbildīgs par zaudējumiem, kuŗus tā automobīlis kustoties nodara personām un mantai, kuŗas šis automobīlis neved, kaut tas šos zaudējumus arī nav izsaucis. Īpašnieks tomēr no atbildības ir brīvs, ja no apstākļiem redzams, ka zaudējums nav noticis ne automobiļa sliktā stāvokļa, ne automobiļa vadītāja vainas dēļ. Tā paša likuma 4. p. nosaka, ka gadījumos, ja vispārējā pret atlīdzību lietošanā esošs automobīlis nodara zaudējumus personām, kuŗas ar šo automobīli tiek vestas, un vaina par to gulstas uz automobiļa vadītāju vai zaudējumi nodarīti automobiļa sliktā stāvokļa dēļ, īpašnieka pienākums ir atlīdzināt zaudējumus. Ar likuma 9. p. nosacīti zaudējumu atlīdzības veidi, kuŗi ir: 1) miesas bojājumu gadījumos: ārstēšana, atlīdzība pārejošas darba nespējas laikā un pensija par darba spēju zaudēšanu; 2) cietušā nāves gadījumā: apbedīšanas izdevumu segšana un pensija cietušā atraitnei un bērniem līdz 21 gadu vecumam vai arī

ilgāk, ja tie, darba nespējas dēļ, nevar iztikt bez palīdzības, kā arī citām personām, kuŗas cietušais uzturējis, pie kam šis pensiju maksas var ar tiesas lēmumu nokārtot vienreizējas atlīdzības kārtībā; 3) samaksa par iznīcināto vai bojāto mantu. Augstākā pensija, (10. p.) kādu var maksāt vienai personai, ir 4000 marku, bet kopā visām no viena gadījuma cietušām personām ne vairāk par 12.000 marku, un par zaudējumiem, kas kādā vienā nelaiemes gadījumā nodarīti mantā, lielākā atlīdzība ir 25.000 marku.

Uz šā likuma pamata visu reģistrēto automobiļu īpašnieki spiesti savus automobiļus apdrošināt pret zaudējumiem, par kādiem tiem var iznākt nest atbildību pret citām personām un to mantu. Šai apdrošināšanai nav padoti motocikli, ja tiem nav piekabināts blakus braucamais krēsls un to svars nepārsniedz 50 kg. Izslēgti no šī apdrošināšanas pienākuma ir: valsts prezidents, valsts un pašvaldības, ārzemju valsts galvas, ārzemju valdošo māmu piederīgie, ārzemju diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību locekļi, ja viņi nav Somijas pilsoņi.

Likums par apdrošināšanas līgumu izdots 1933. g. 12. maijā un stājās spēkā 1934. g. 1. janvārī. Tas aptver visas apdrošināšanas nozares, izņemot strādnieku apdrošināšanu nelaiemes gadījumos un automobiļu atbildības apdrošināšanu, ciktāl to noteikumi nesaskan ar šai likumā teikto. Šai likumā ietverts viss tas nepieciešamais, kas bija pierādījies par vajadzīgu apdrošināšanas polisēs, kuŗas apdrošināšanas iestādes izsniedza apdrošināšanas ņēmējiem.

Likuma 1. daļa (1.—34. p. p.) sniedz vispārējos apdrošināšanas līguma noteikumus: 1) par apdrošināšanas līguma apzīmējumu un personām, kuŗas apdrošināšanas līgumu slēdz; 2) par sekām, kādas rodas, sniedzot pie līguma noslēgšanas nepareizas ziņas vai noklusējot kādus svarīgus apstākļus; 3) par laiku, no kuŗa sākās līgumiskā atbildība un kad tā beidzas; 4) par prēmijām; 5) par zaudējumu gadījumiem, kuŗi cēlušies ar ļaunprātīgu vai nolaidīgu rīcību; 6) par soliem, kādi sperami, lai dabūtu atlīdzību par apdrošinātajā riskā notikušajiem zaudējumiem; 7) par laiku, kādā apdrošināšanas biedrībai jāizpilda zaudējumu atlīdzības nokārtošana; 8) par apdrošināšanas biedrības regresa tiesībām, u. c. Likuma otrā daļa (35.—96. p. p.) attiecas uz zaudējumu apdrošināšanu un sniedz: 1) vispārējos uz šo apdrošināšanu attiecošos noteikumus (sevišķi zīmējoties uz apdrošinājumu vērtību, risku apdrošināšanu virs to patiesās vērtības, dubultu apdrošināšanu, drošības un zaudējumu novēršanas līdzekļiem, trešo personu interesēm), un 2) sevišķus noteikumus: (a) transportapdrošināšanai, (b) ugunsapdrošināšanai, (c) mājlopu apdrošināšanai un (d) atbildības apdrošināšanai. Trešā nodaļa (97.—118. p. p.) satur noteikumus dzīvības apdrošināšanai, kuŗā pēc vispārīgiem noteikumiem seko noteikumi par kapitālu un renšu apdrošināšanu. Likuma 4. daļā (119.—124. p. p.) ir noteikumi par apdrošināšanu nelaiemes un slimības gadījumos, bet tā 5. daļa sniedz noteikumus pārejas laikmetam.

Likums par apdrošināšanas sabiedrībām izdots 1933. g. 27. maijā. Tā 1. nodaļā starp citu teikts, ka par apdrošināšanas biedrībām (kuŗas var būt savstarpējas vai akciju) skaitās tādas iekšzemes bied-

rības, kuŗa nodarbojas ar apdrošināšanu. Par apdrošināšanu šā vārda nozīmē neskaita slimo, pensiju, bezdarba vai bērnu kasu darbību, kuŗa attiecas tikai uz šo kasu biedriem.

Apdrošināšanas biedrību dibina uz rakstiska līguma pamata. Tādam līgumam jābūt parakstītam no vismaz trim dalībniekiem. Līgumam jāietver arī biedrības statūtus. Par biedrību dibinātājiem var būt tikai Somijas pilsoņi, iekšzemes biedrības, paļu sabiedrības, apvienības un citas savienības un iestādes. Biedrību statūtiem vai to vēlākajiem grozījumiem vajadzīgs sociālministrijas apstiprinājums.

Likuma II nodaļa (6.—72. p. p.) sniedz noteikumus par apdrošināšanas biedrībām. Tajā starp citu teikts, ka akciju sabiedrības kapitāls nekādā gadījumā nevar būt mazāks par 1 miljonu marku. Ja akciju sabiedrība izdara automobiļu, atbildības vai kredita apdrošināšanu vai arī strādnieku nelaiemes gadījumu apdrošināšanu, tās akciju kapitāls nevar būt mazāks par 3 miljoniem marku, bet, ja tā izdara uguns, transporta vai dzīvības apdrošināšanu, tās kapitālam jābūt vismaz 4 miljoni marku. Ja sabiedrība darbojas vairākās apdrošināšanas nozarēs, akciju kapitālam jābūt piemērotam tās darbībai. Tomēr nekādā gadījumā akciju kapitāls nevar pārsniegt 10 miljonus marku. Akciju sabiedrības atļauts pārvērst par savstarpējām biedrībām, paredzot to statūtos akciju kapitālu dzēšanu ar gadskārtēju rezerves summu palīdzību.

Savstarpējas biedrības var uzsākt darbību, ja to garantu uzņemtā atbildība ir mazākais tikpat liela, kāda apmēra akciju kapitālam attiecīgās apdrošināšanas nozarēs jābūt akciju sabiedrībām. Pretējā gadījumā to statūtos jābūt noteikumam, kādiem jābūt to apdrošinājumu kopsummai vai apdrošinājumu skaitam, lai tās varētu uzsākt darbību.

Sevišķi noteikumi likumā par apdrošināšanas biedrībām doti attiecībā uz dzīvības apdrošināšanu. Dzīvības apdrošināšanas biedrības blakus dzīvības apdrošināšanai var slēgt tikai tādus darījumus, kas paredz personu apdrošināšanu.

Likums tālāk nosaka, ka apdrošināšanas biedrības padotas sociālministrijas un tās pārstāvja uzraudzībai. Sociālministrijai un tās pārstāvim tiesība saņemt no tām vajadzīgās ziņas un pārraudzīt to darbību.

2. Sociālā apdrošināšana.

Likumdošana sociālā apdrošināšanā skārusi tikai strādnieku apdrošināšanu nelaiemes gadījumos.

Tā Somijā uzsākta ar 1895. g. 5. decembra likumu. Šis likums attiecas tikai uz rūpniecības fiziskā darba strādniekiem. Ar 1902. g. 23. janvāra likumu šie noteikumi attiecināti arī uz tirdzniecības kuģu jūrnikiem. Apdrošināšana varēja segt tikai invaliditātes un nāves gadījumus vai invaliditātes, nāves un pārejošas darba nespējas gadījumus. Pārejošas darba nespējas gadījumus varēja arī neapdrošināt, jo zaudējumus, kādus šie gadījumi sagādāja darba devējiem, bija tiesība nokārtot ar cietušajiem tieši. Ar likumā noteiktas drošības naudas iemaksu rūpniecības uzņēmumi varēja at-

brīvoties no savu strādnieku apdrošināšanas, kas tomēr noticis tikai retos gadījumos.

Ar 1917. g. 18. augusta likumu noteikumus par strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem attiecināja arī uz citu saimniecisko nozaru fiziska darba strādniekiem, ar ko ievērojami pieauga apdrošināmo strādnieku skaita apjoms.

Vēl vairāk pret nelaimes gadījumiem apdrošināmo fiziska darba strādnieku skaita apjomu palielināja 1925. g. 17. jūlija likums. Šis likums noteica, ka ikkatrs, kurš uzņēmis pie citas personas, šīs citas personas vadībā vai uzraudzībā, izpildīt fizisku darbu pret atlīdzību vai iemācīties kādu amatu, apdrošināms uz darba devēja rēķina pret miesas bojājumiem nelaimes gadījumos darbā.

Šie noteikumi neattiecas tikai: 1) uz darba devēja bērniem vai bērnu bērniem, viņa vecākiem vai mātes un tēva vecākiem, ja šīs personas dzīvo pie darba devēja, un 2) uz strādniekiem, kuri ne vairāk kā sešas dienas no vietas, svētdienas un svināmas dienas neskaitot, izdara darbu tādai personai, kurai citādi nav pienākuma apdrošināt viņa kaut kādā darbā nodarbinātos strādniekus.

Valsts no savu strādnieku apdrošināšanas atbrīvota, bet saviem fiziska darba strādniekiem par valsts darbos ar nelaimes gadījumiem nodarītiem miesas bojājumiem tā sniedz zaudējumu atlīdzību, saskaņā ar šo likumu.

Zaudējumu atlīdzību nemaksā par nelaimes gadījumā darbā dabūtiem miesas bojājumiem, ja nelaimes gadījumu launprātīgi sarīkojis pats cietušais vai tie radušies sakarā ar viņa noziedzīgu rīcību. Zaudējumu atlīdzību var pavisam nemaksāt vai to samazināt, ja cietušais rīkojies pretēji likumīgi noteiktai darbu kārtībai vai viņa priekšniecības nelaimes gadījumu novēršanas labā dotajiem noteikumiem, kuri izlikti visiem par viņu darba vietās.

Par nelaimes gadījumos darbā nodarītiem miesas bojājumiem sniedzamā zaudējumu atlīdzība ir: 1) ārstēšana, 2) dienu nauda un 3) pensija.

Ārstēšanu cietušajam tiesība saņemt no nelaimes gadījuma līdz pilnīgai slimības izārstēšanai, bet ne ilgāk kā vienu gadu, no nelaimes gadījuma dienas skaitot. Saņemamā ārstēšana aptver: 1) ārsta palīdzību, ārstēšanos slimnīcā, bet, tādai trūkstot, citādu ārstēšanu; 2) zāles, dezinfekcijas un pārsienamos līdzekļus; 3) cietušā nogādāšanu pie ārsta vai uz slimnīcu, ieskaitot pirmreizējo bandāžu un citu tamlīdzīgu palīgīdzekļu iegādāšanu.

Dienu naudu cietušajam izsniedz, ja tas zaudējis darba spējas, sākot no darba nespējas dienas, nelaimes gadījuma dienu līdzneskaitot, līdz nelaimes gadījumā radušās slimības pilnīgai izārstēšanai, bet ne ilgāk kā vienu gadu. Šo palīdzību nesniedz, ja darba nespēja nav ilgāka par trim dienām, nelaimes gadījuma dienu neskaitot. Darba nespējas gadījumā maksājamā dienu nauda, līdzskaitot arī svētdienas un svināmas dienas, ir $\frac{2}{3}$ no cietušā vidējās dienas algas. Ja cietušais ir vientulis, kuram nav jāapgādā kādi piederīgie, dienas naudu tam var samazināt līdz $\frac{1}{2}$ no viņa vidējās dienas algas. Ja cietušais ir tik nevarīgs, ka tas nevar iztikt bez citas personas palīdzības, tā dienas naudu var palielināt līdz $\frac{4}{5}$ no viņa dienas algas.

šanai padotus strādniekus, ja tie paši savus strādniekus neapdrošina. Izdarīt šo grupu apdrošināšanu tiesība pašvaldībai, kuŗas robežās darba devējiem ir saimniecība vai dzīves vieta, bet, ja tādiem darba devējiem citā pašvaldībā pieder vai ir lietošanā zeme vai kāds cits nekustams ipašums, kāds veikals, uzņēmums vai darbnīca, tādu darba devēju strādnieku grupu apdrošināšana jāizdara pēdēji minētai pašvaldībai. Ja pašvaldības šo apdrošināšanu neizdara, tās tomēr nes atbildību par nelaiimes gadījumos cietušo strādnieku zaudējumiem. Apdrošināšanas padome tādā gadījumā zaudējumu atlīdzību nokārto ar kādas apdrošināšanas iestādes palīdzību un vajadzīgo maksu piedzen no attiecīgās pašvaldības.

Darba devējiem tiesība pēc pašu ieskata vai tad, ja viņu strādniekus var apdrošināt grupu apdrošināšanas kārtībā pašvaldības, ar pašvaldības vidutājību apdrošināt kā sevi pašus, tā arī tos no saviem strādniekiem vai ģimenes locekļiem, kuŗi nav padoti obligātoriskās apdrošināšanas noteikumiem, tai pašā apdrošināšanas iestādē, kuŗā apdrošināti obligātoriski apdrošināmie strādnieki, lai tādējādi nodrošinātu sev pašiem un citām augstāk minētajām personām labumus, kuŗus nelaiimes gadījumos fiziska darba strādniekiem dod likums.

Uzraudzība par šī likuma izpildīšanu (ar 1925. g. 17. jūlijā izdoto likumu) nodota apdrošināšanas pārvaldei (Vakuutusneuvosto), sastāvošai no direktora, viena tieslietu pratēja, diviem ārstiem un 4 darba devēju un 4 strādnieku pārstāvjiem. Pirmo iecel republikas prezidents, pārējos ministru kabinets. Apdrošināšanas pārvalde izšķir visas lietas, kādas tai likums uzliek par apdrošināšanu nelaiimes gadījumos.

Somijā nav likumu par strādnieku un cita algota darba spēka obligātorisku apdrošināšanu slimību gadījumos. Apdrošināšana slimību gadījumos pēckara laikā gan vairākkārt cilāta Somijas parlamentā, bet likumprojekti par to arvien noraidīti uz tā apsvēruma pamata, ka tas ir tāds apdrošināšanas veids, kuŗu nav vajadzības iedzīvotājiem uzspiest ar likumu. Somijas likumdevēji, atbalstīdamies uz novērojumiem citās zemēs, nākuši pie slēdziena, ka obligātoriska apdrošināšana slimību gadījumos, ja to izdara ar lielu valsts un darba devēju piemaksu palīdzību, mākslīgi palielina saslimstību un slimojošo skaitu, ar ko tikai apkrauj ar smagu nastu pašus strādniekus, darba devējus un nodokļu maksātājus, bet ne mazākā mērā neuzlabo iedzīvotāju veselības stāvokli. Somijas likumdevēji atzinuši, ka pret ļaunumiem, kādi novērojami to valstu slimo kasēs, kas dibinās uz obligātoriskas apdrošināšanas principiem un valsts un darba devēju piemaksām, vislabāk var cīnīties paši strādnieki, ja savai nodrošināšanai slimību gadījumos līdzekļi tiem jāsadā pašiem. Tādā gadījumā tie izdara rigurozu savstarpēju kontrolēšanos un, protams, vadīdamies no kopējām interesēm, spēj pilnīgi izskaust ļaunprātības savu biedru starpā. Slimību simulēšanas vai viegla veida slimību gadījumos to slimo kases saviem dalībniekiem, protams, palīdzību nemaz nesniedz. Tādas kārtības rezultātā Somijas strādniekiem slimo kases izmaksā nelielas summas un dod iespēju no savām algām uzkrāt prāvus ietaupījumus.

III. Apdrošināšanas uzņēmumu un iestāžu darbība.

Apdrošināšana Somijā sniedz pēckara laikā spēcīgas attīstības ainu. Vislielākos apmērus ta sasniedza 1929. g., kad privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi (XLV tab.) sastādīja 601,5 miljonus marku, bet prēmiju ieņēmumi strādnieku obligātoriskā nelaimes gadījumu apdrošināšanā 84,8 miljona marku un strādnieku palīdzības kasu un grupu slimību un nāves gadījumos ieņēmumi (LVI tab.) 13,7 miljona marku vai pavisam kopā 700 miljonu marku, no kuŗas summas privātās apdrošināšanas prēmijas sastāda 85,9%, bet sociālās apdrošināšanas prēmijas un citas maksas 14,1%.

A. Privātā apdrošināšana.

Privāto apdrošināšanu Somijā izdara 25 akciju sabiedrības, 50 pilsētu savstarpējas apdrošināšanas biedrības, 300 pagastu un draudžu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības un 90 pagastu un draudžu savstarpējās mājlopu apdrošināšanas biedrības, kā arī dažas ārzemju akciju sabiedrības.

No tām vislielākie darījumi ir pilsētu savstarpējām biedrībām, kuŗu prēmiju ieņēmumu kopsumma, kā XLV tabulā redzams, 11 gadu laikā caurmērā sastāda 56,7% no visu uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsummas. Otrā vietā ir akciju sabiedrības: to prēmiju ieņēmumu kopsumma tai pašā laika sprīdī no visu uzņēmumu prēmiju kopsummas sastāda 37,1%. Tai pašā laikā pagastu un draudžu savts, uguns- un mājlopu apdrošināšanas biedrību prēmiju summa no visu uzņēmumu prēmiju kopsummas sastādīja 4,3% un ārzemju akciju sabiedrību 1,9%.

Starp apdrošināšanas nozarēm vislielākos panākumus uzrāda dzīvības apdrošināšana. Tās prēmiju ieņēmumi ir lielāki kā jebkuŗā citā apdrošināšanas nozarē un 1931. g. sastādīja 48% no visu nozaru prēmiju summas. Ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi līdz 1924. bija lielāki nekā dzīvības apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi, bet sākot ar 1925. g. tie ir mazāki nekā dzīvības apdrošināšanā. Trešā vietā pēc darījumu apmēriem ir transporta apdrošināšana. Nākošās plašākās nozares ir pārapdrošināšana un automobiļu atbildības apdrošināšana. Tām seko mežu un mājlopu un citas sīkākas nozares.

Visu privātās apdrošināšanas nozaru prēmiju ieņēmumu summa (līdz neskaitot strādnieku obligātoriskās nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmijas) 1931. g. sastādīja 562,9 milj. marku, pret 601,5 milj. 1929. g. un 261 milj. 1921. g.

No pieņemtajiem riskiem apdrošināšanas uzņēmumi caurmērā pārapdrošinājuši 33%. Vismazāk (5% no prēmijām) izmaksāts par mājlopu pārapdrošināšanu, bet maksātās pārapdrošināšanas prēmijas par dzīvības, nelaimes gadījumu un mežu degšanas riskiem caurmērā sastāda 7% no to prēmijām. Maksātās pārapdrošināšanas prēmijas vislielākās ir darba pārtraukšanas (83% no prēmijām) un transporta (78% no prēmijām) riskos, bet par ugunsrisku pārapdrošināšanu tās sastāda 56% no prēmiju ieņēmumiem.

Caurmērā ņemot, uzņēmumi darbojušies sekmīgi. Sevišķi tas sakāms par dzīvības apdrošināšanu, kuŗas riskos notikušie zaudējumi, kā XLVI tabulā redzams, caurmērā sastāda 29% no prēmiju ieņēmumiem. Labus rezultātus devusi arī ugunsapdrošināšana, ku-

XLIV tabula.

**Somijas apdrošināšanas uzņēmumu
Summas mil**

Apdrošināšanas uzņēmumi	Dibinā- šanas gads	Valdes atrašānās vieta	Kasē un bankās uz
I. Dzīvības apdrošināšanas b-bas			
A. Savstarpējās biedrības:			
Ömsesidiga Försäkringsbolaget Kaleva	1874	Helsinki	3,4
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi	1890	"	1,3
" " Sälama	1910	"	3,0
" " Pohja	1922	"	0,4
Kopā			8,1
B. Akciju sabiedrības:			
Försäkringsaktiebolaget Verdandi	1905	Turku	0,5
Vakuutusosakeyhtiö Varma	1919	Helsinki	0,3
" " Kansa	1923	"	0,7
Livförsäkringsaktiebolaget Svenskbygden	1930	"	2,2
Kopā			3,7
Kopā dzīvības apdroš. sabiedrībās			11,8
II. Nelāmes gadījumu apdr. s-bas.			
A. Savstarpējās biedrības:			
Ömsesidiga Försäkringsbolaget Sampo	1897	Turku	0,5
Industriidkarenes i. F. Ömsesidiga Olycksfalls- försäkringsförening	1917	Helsinki	7,0
Maanviljelijäin Vakuutusyhtiö Aura	1917	"	0,8
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Aarni	1919	"	0,1
Keskinäinen Vakuutuslaitos Oma	1920	"	0,4
Meijeriväen Keskinäinen Eläkelaitos	1920	"	0,2
Ålands Försäkringsanstalt	1866	Finström	1,1
Ö. Försäkringsför. Svensk-Finland	1923	Helsinki	0,7
K. Tapaturmavakuutusyhdistys Otava	1925	Tampere	0,1
Kauppiäitten K. Tapaturmavakuutusyhdistys	1926	Vaasa	0,1
Suomen Liikkeenharjoittajain Keskinäinen Va- kuutusyhdistys	1928	Helsinki	0,7
Olycksfallsförsäkringsanstalten för sjömän i Finland	1903	Turku	0,2
Kopā			11,9
B. Akciju sabiedrības:			
Olycksfallsförsäkrings A. B. Patria	1888	Helsinki	0,4
Tapaturmavakuutus O. Y. Kullervo	1895	"	3,6
Tapaturmavakuutus O. Y. Louhi	1917	"	0,5
Tapaturmavakuutus O. Y. Ilmarinen	1925	Viipuri	0,2
Kopā			4,7
Kopā nelāmes gadījumu apdr. s-bās			16,6
III. Ugunsapdrošināšanas sabiedrības.			
A. Savstarpējās biedrības: kopā			92,6
B. Akciju sabiedrības: kopā			18,8
Kopā (sk. 49. tab) ugunsapdroš. s-bās			111,4

**stāvoklis un darbības rezultāti.
jonos marku)**

Aizdevumi	Vērtspapīri	Nekustami īpašumi	Pamata(a. biedr.) vai akciju (a. sab.) kapitāls	Rezerves kapitāls	Prēmiju rezerves		Zaudējumu rezerves		Peļņa + Zaudē- jumi —			
					uz 1. janvāri						1931	1932
					1933.	gada	1.	janvāri	1932	1933		
193,5	56,4	13,8	2,5	20,0	254,7	264,8	2,9	2,9	+ 4,2	+ 5,3		
704,0	81,9	7,6	15,0	40,0	646,3	689,6	9,5	4,8	+10,0	+11,3		
204,8	76,1	—	—	20,0	228,7	253,7	2,0	3,0	+ 6,8	+ 7,1		
60,5	17,3	—	2,5	5,0	50,8	61,6	1,1	1,2	+ 1,3	+ 1,0		
1162,8	231,7	21,4	20,0	85,5	1180,5	1269,7	15,5	11,9	+22,3	+24,7		
32,5	17,2	—	2,5	1,4	35,6	41,7	2,0	2,1	+ 0,8	+ 1,0		
1,7	13,9	2,8	6,0	0,9	14,0	17,5	0,6	0,5	+ 0,5	+ 0,6		
72,4	11,8	—	2,0	9,3	58,9	68,8	2,7	2,7	+ 2,2	+ 2,5		
0,3	—	—	3,0	—	0,3	0,5	—	—	—	—		
106,9	42,9	2,8	13,5	11,6	108,8	128,5	5,3	5,3	+ 3,5	+ 4,1		
1269,6	274,6	24,2	33,5	97,1	1289,3	1398,3	20,8	17,2	+25,8	+28,8		
51,9	6,2	1,6	0,3	0,6	46,4	49,7	9,2	9,1	+ 1,2	+ 1,1		
57,1	4,6	—	4,7	2,0	44,8	46,9	11,2	11,0	—	—		
31,4	2,7	—	—	2,4	20,9	24,8	7,6	5,3	+ 0,6	+ 0,6		
1,9	1,4	—	—	0,1	2,0	2,0	0,6	0,5	+0,02	+0,05		
3,7	0,8	—	—	2,3	0,9	1,1	0,9	1,0	—	—		
0,1	—	—	—	—	0,2	0,2	—	—	—	—		
1,1	—	—	—	—	1,6	2,0	—	—	—	—		
0,2	—	—	—	—	0,5	0,7	0,3	0,2	—	—		
0,5	—	—	0,1	—	0,1	0,1	0,1	—	+ 0,1	+ 0,1		
—	—	—	—	—	0,04	0,05	0,03	0,05	—	—		
0,4	—	—	0,2	—	0,8	0,6	0,2	0,2	+ 0,1	+ 0,1		
2,2	1,7	0,2	—	0,1	2,7	3,2	1,2	0,6	—	—		
150,5	17,4	1,8	7,1	7,5	120,9	131,3	32,0	28,1	+ 2,0	+ 1,9		
6,1	1,7	—	1,0	0,6	8,0	8,6	2,9	2,7	+ 0,1	+ 0,1		
29,3	0,7	—	1,0	0,6	32,1	33,9	5,9	5,2	+ 0,1	+ 0,1		
5,6	0,2	—	0,2	0,4	4,5	4,3	1,1	1,1	+ 0,1	+ 0,1		
2,4	—	—	1,0	0,1	1,3	1,5	0,6	2,3	—	—		
43,4	2,6	—	3,2	1,7	45,7	48,5	10,4	11,3	+ 0,3	+ 0,3		
193,9	20,0	1,8	10,3	9,2	166,6	179,8	42,4	39,4	+ 2,3	+ 2,2		
196,7	298,4	1,2	223,0	175,1	148,7	163,7	—	—	+12,4	+18,6		
91,0	102,2	12,9	35,6	17,5	98,8	106,9	—	—	+ 5,9	+ 6,6		
287,7	400,6	14,1	258,6	192,6	247,5	270,6	—	—	+18,3	+25,2		

stāvoklis un darbības rezultāti.

miljonos marku)

Aizdevumi	Vērtspapīri	Nekustami īpašumi	Pamats (sav. biedr.) vai akciju (akc. s.) kapitāls	Rezerves kapitāls	Prēmiju rezerves		Zaudējumu rezerves		Peļņa + Zaudē- jumi —	
					uz 1. janvāri				1931	1942
					1932	1933	1932	1933		
1933. g. 1. janvāri										
—	0,1	—	0,3	1,4	—	—	0,1	0,1	+ 0,2	+ 0,03
—	—	—	0,8	2,6	—	—	0,4	0,3	—	—
—	0,1	—	1,1	4,0	—	—	0,5	0,4	+ 0,2	+ 0,03
3,8	3,8	2,5	3,0	1,5	0,4	0,4	5,0	5,4	+ 0,8	+ 1,2
—	1,3	—	1,5	0,5	—	—	0,5	0,4	+ 0,2	+ 0,2
0,1	0,1	—	0,2	0,1	—	—	0,1	0,1	+ 0,03	+ 0,03
3,9	5,2	2,5	4,7	2,1	0,4	0,4	5,6	5,9	+ 1,0	+ 1,4
3,9	5,3	2,5	5,8	6,1	0,4	0,4	6,1	6,3	+ 1,2	+ 1,4
—	0,8	—	—	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	+ 0,1	+ 0,1
1,4	0,3	—	1,5	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	+ 0,1	+ 0,1
1,4	1,1	—	1,5	0,5	0,2	0,2	0,4	0,4	+ 0,2	+ 0,2
10,2	3,2	—	0,1	5,3	7,1	8,8	—	—	+ 0,9	+ 1,2
—	0,9	—	—	0,4	0,1	0,1	—	—	+ 0,05	+ 0,02
—	0,1	—	0,25	0,2	—	—	—	—	—	—
—	0,1	—	0,1	0,1	0,02	0,02	—	—	+ 0,02	+ 0,01
—	0,03	—	—	0,2	0,1	—	—	—	—	—
0,9	0,1	—	—	4,1	—	—	0,5	0,5	—	—
—	0,1	—	0,1	0,1	—	—	—	0,1	—	—
0,9	9,2	—	0,1	4,4	0,1	—	0,5	0,6	—	—
6,7	0,4	—	0,5	0,5	11,8	11,9	1,5	1,6	- 0,2	- 0,3
1,3	0,4	—	0,2	0,2	0,2	0,2	1,0	1,1	+ 0,1	+ 0,1
1,6	0,3	—	0,5	0,1	0,2	0,4	0,8	0,8	+ 0,2	+ 0,1
9,6	1,1	—	1,2	0,8	12,2	12,5	3,3	3,5	+ 0,1	+ 0,2
10,5	1,8	—	1,3	5,2	12,3	12,5	3,8	4,1	+ 0,1	+ 0,2

XLV tabula.

Apdrošināšanas

	1921		1922		1923		1924		1925	
	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.
a) pa apdrošināšanas										
Akciju sabiedrības	118,7	45,5	90,1	34,3	102,3	34,5	114,3	35,1	131,4	35,8
Pilsētu savstarp. b-bas	129,7	49,7	156,3	59,6	175,5	59,1	190,8	58,7	212,6	57,8
Pag. un draudžu savst. b-bas	8,9	3,4	11,1	4,2	13,0	4,4	14,6	4,5	15,2	4,1
Ārzemju akciju sabiedrības	3,7	1,4	4,8	1,9	6,1	2,0	5,7	1,7	8,4	2,3
Kopā privātā apdrošināšanā	261,0	100	262,3	100	296,9	100	325,4	100	367,6	100
Akciju sabiedrības	6,9	25,7	8,6	31,2	8,9	38,0	9,4	37,0	10,2	37,9
Pilsētu savstarp. b-bas	20,0	74,3	19,0	68,8	14,6	62,0	16,2	63,0	16,7	62,1
Nelaiemes gadījumu obligatoriskā apdrošināšana	26,9	100	27,6	100	23,5	100	25,7	100	26,9	100
b) pa apdrošināšanas										
Dzīvības	69,9	26,8	81,8	31,2	97,2	32,7	120,7	37,1	140,6	38,2
Uguns	98,5	37,7	114,8	43,8	128,3	43,2	129,9	39,8	135,2	36,8
Transporta	66,3	25,4	35,5	13,5	36,5	12,3	35,7	10,0	35,2	9,6
Automobiļu atbildības	—	—	—	—	—	—	—	—	13,0	3,5
Nelaiemes gadījumu	2,3	0,9	2,9	1,1	3,3	1,1	3,6	1,1	4,0	1,1
Mežu degšanas	1,4	0,5	1,4	0,5	1,6	0,5	1,7	0,5	1,9	0,5
Mājlopu	2,0	0,8	2,3	0,9	2,5	0,9	2,5	0,8	2,4	0,7
Ielaušanās zādzību	0,3	0,1	0,7	0,3	0,8	0,3	0,9	0,3	0,8	0,2
Streiku	1,8	0,7	1,6	0,6	1,6	0,5	1,4	0,4	1,4	0,4
Kredīta	—	—	—	—	—	—	—	—	0,3	0,1
Stiklu	0,13	0,1	0,14	0,1	0,17	0,1	0,17	0,1	0,19	0,1
Darba pārtraukšanas	0,06	—	0,03	—	0,04	—	0,05	—	0,05	—
Pārapirošināšanas	18,3	7,0	21,2	8,0	24,9	8,4	28,7	8,9	32,5	8,8
Kopā privātā apdrošināš.	261,0	100	262,3	100	296,9	100	325,4	100	367,6	100
Nelaiemes gadījumu obligatoriskā apdrošināšana	26,9	—	27,6	—	23,5	—	25,7	—	26,9	—
Pavisam kopā	287,9	—	289,9	—	320,4	—	351,1	—	394,5	—

Šai tab. prēmijas attiecas uz tiešiem darījumiem, izņemot dzīvības, automobiļu, brīvprāt. nelaiemes gad. un pārapirošināšanas nozares, kurās prēmijas uzrādītas kā par tiešiem, tā pārapirošināšanā pieņemtiem riskiem.

ras riskos notikušie zaudējumi caurmērā 12 gadu laikā sastāda 55% no prēmijām. Tas pats sakāms par transportapdrošināšanu, kuras riskos notikušie zaudējumi tai pašā laikā ir 63% no prēmijām. Neizdevīgus rezultātus devušas streiku, kredīta un darba pārtraukšanas nozares, kuru riskos notikušie zaudējumi svārstās starp 74—97% no prēmijām. Pārapirošināšanas nozare devusi labus rezultātus, kaut gan iegūtā peļņa tajā nebijusi liela. Bet sakarā ar labiem rezultātiem, kādus devušas galvenās nozares, arī koprezultāts ir ļoti izdevīgs. Caurmērā 11 gados visu nozaru riskos notikušie zaudējumi sastāda tikai 48% no prēmijām.

Apdrošināšanas uzņēmumi (XLIV tab.) uzkrājuši lielus kapitālus. To prēmiju rezerves uz 1933. g. 1. janvāri sastādīja 1871 milj. marku, bet kopā ar pamata, akciju un rezerves kapitāliem un zaudējumu rezervēm 2667 miljonus marku. No šīs summas vairāk nekā puse (1398 miljoni marku) sastāda dzīvības apdrošināšanas prēmiju

prēmijas Somijā.

1926		1927		1928		1929		1930		1931		1932		1921 — 1932	
Milj. mk.	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.	Milj. mk	% no kopsumn.
u z ņ ģ ģ m u m u g r u p ā m															
151,2	36,7	177,1	36,5	223,4	39,0	240,2	39,9	226,4	37,7	195,0	34,6	192,5	35,7	1962,6	37,1
234,8	56,0	279,3	57,5	317,1	55,3	325,4	54,1	337,1	56,1	330,3	58,7	309,9	57,5	2998,8	56,7
17,0	4,1	19,1	4,0	21,4	3,7	24,1	4,0	26,6	4,3	28,0	5,0	29,6	5,5	228,6	4,3
9,3	2,2	9,7	2,0	11,5	2,0	11,8	2,0	11,2	1,9	9,6	1,7	7,1	1,3	98,9	1,9
412,3	100	485,2	100	573,4	100	601,5	100	601,3	100	562,9	100	539,1	100	5288,9	100
18,1	34,7	23,1	37,1	32,2	39,3	30,6	36,1	27,8	36,0	19,0	33,0	17,8	34,0	212,6	35,5
34,0	65,3	39,2	62,9	49,7	60,7	54,2	63,9	49,4	64,0	38,5	67,0	34,5	66,0	386,1	64,5
52,1	100	62,3	100	81,9	100	84,8	100	77,2	100	57,5	100	52,3	100	598,6	100
n o z a r ģ m.															
170,4	41,4	204,5	42,2	240,9	42,0	258,5	43,6	271,1	45,1	270,1	48,0	255,6	47,4	2181,3	41,2
140,5	34,1	157,8	32,5	171,4	29,9	175,3	29,1	171,8	28,6	160,4	28,5	154,3	28,6	1738,2	32,9
36,7	8,9	39,7	8,2	47,7	8,3	47,8	7,9	47,2	7,8	44,5	7,9	42,4	7,9	515,2	9,8
15,7	3,8	27,7	5,7	42,2	7,4	35,6	5,9	30,0	5,0	19,6	3,5	16,2	3,0	200,0	3,8
5,4	1,3	5,9	1,2	8,4	1,5	8,8	1,7	9,5	1,6	8,2	1,4	10,9	2,0	73,1	1,4
2,3	0,5	3,2	0,6	4,6	0,8	5,1	0,8	5,6	0,9	5,6	1,0	5,4	1,0	37,8	0,7
2,5	0,6	2,6	0,5	2,9	0,5	3,1	0,5	3,2	0,5	3,0	0,5	2,5	0,5	39,5	0,6
0,5	0,2	1,1	0,2	1,4	0,2	1,7	0,3	1,8	0,3	1,9	0,3	1,8	0,3	14,0	0,2
1,4	0,3	1,6	0,3	1,7	0,3	1,6	0,2	1,6	0,3	0,7	0,1	—	—	16,4	0,3
0,6	0,1	0,9	0,2	1,0	0,2	0,8	0,1	0,5	0,1	0,3	0,05	0,33	0,06	4,73	0,1
0,24	0,1	0,29	0,1	0,35	0,1	0,42	0,1	0,47	0,1	0,49	0,1	0,49	0,1	3,6	0,07
0,97	—	0,07	—	0,07	—	0,06	—	0,08	—	0,06	—	0,06	—	0,7	—
35,7	8,7	40,0	8,3	50,7	8,8	62,7	10,4	58,4	9,7	48,1	8,6	49,1	9,1	470,3	9,0
412,3	100	485,2	100	573,4	100	601,5	100	601,3	100	562,9	100	539,1	100	5288,9	100
52,1	—	62,3	—	81,9	—	84,8	—	77,1	—	57,5	—	52,3	—	598,6	—
464,4	—	547,5	—	655,3	—	786,3	—	678,4	—	620,4	—	591,4	—	5887,5	—

rezerves. Visu apdrošināšanas uzņēmumu 1932. g. iegūtā peļņa pārsniedz 66 miljonus marku, pret 49 miljoniem marku 1931. g.

I. Dzīvības apdrošināšana.

Šī apdrošināšanas nozare ieņem Somijā izcilus ievērojamu stāvokli. Tā izplatīta iedzīvotāju visplašākos slāņos. Caurmērā vismaz vienam no ikkatriem trim Somijas iedzīvotājiem ir apdrošināta dzīvība. Sasniegts tas ilgā, neatlaidīgā darbā, kuŗa sākumi, kā jau agrāk teikts, attiecas uz 1834. g., kad Somijā uzsāka darbību Lībekas Deutsche Lebensversicherungsgesellschaft. Ilgu laiku sasniegumi dzīvības apdrošināšanā bija mazi, kaut gan Somijā pēc tam bija atvērušas aģentūras vairākas ārzemju dzīvības apdrošināšanas sabiedrības. Tas tādēļ, ka zeme bija nabadīga kapitāliem. Lielāka interese uz dzīvības apdrošināšanu Somijas iedzīvotājos radās tikai pēc 1874. g., kad nodibinājās pirmā Somijas dzīvības apdrošināšanas akciju sabiedrība «Kaleva». Tomēr arī tad vēl nekāda liela rosība tajā neiestājās, par ko liecina tas apstāklis, ka pat vēl 1890. g. visās

XLVI tabula.

Riskos notikušie

	1921.		1922.		1923.		1924.		1925.	
	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām
a) P a a p d r o š i n ā š a n a s										
Akciju sabiedrības	60,8	49	50,2	51	54,6	50	59,4	48	59,9	42
Pilsētu savstarpējās biedrības	41,3	28	50,2	29	55,7	29	66,1	32	77,7	34
Pagastu un draudžu savst. b-bas	5,1	57	4,0	36	4,6	35	6,0	41	6,5	43
Ārzemju akciju sabiedrības	2,1	57	2,7	56	2,0	33	3,9	68	3,4	40
Kopā	109,3	38	107,1	37	116,9	33	135,4	39	147,5	37
b) P a a p d r o š i n ā š a n a s										
Dzīvības	17,6	25	19,1	23	22,0	22	27,8	23	36,5	26
Nelaimes gadījumu*)	8,4	29	9,7	32	12,3	46	14,3	49	16,5	53
Uguns	32,6	33	42,8	37	43,7	34	54,3	42	54,2	40
Transporta	37,1	56	21,8	61	22,5	62	20,3	57	15,1	43
Automobiļu atb.	—	—	—	—	—	—	—	—	1,0	7
Mežu	0,4	28	0,02	2	0,01	1	0,3	15	0,7	38
Mājlopu	1,0	50	1,3	57	1,3	50	1,3	53	1,4	57
Ielašanās zādzību	0,09	29	0,26	35	0,13	16	0,24	29	0,33	29
Streiku	0,3	17	0,5	28	0,5	29	0,01	0,4	—	—
Kredīta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,4
Stiklu	0,02	15	0,04	27	0,02	12	0,04	22	0,05	26
Darba pārtraukšanas	0,01	20	—	11	—	10	0,1	229	0,06	116
Pārapirošināšanas	11,8	64	11,6	55	14,5	58	16,8	55	21,8	67
Kopā	109,3	38	107,1	37	116,9	33	135,4	39	147,5	37

*) Kopā brīvās un obligatoriskās apdrošināšanas zaudējumi.

Somijā darbojošās dzīvības apdrošināšanas sabiedrībās dzīvības apdrošinājumu kopsumma sastādīja tikai 77 miljonus marķu.

Radikālu pārmaiņu dzīvības apdrošināšanā ienesa lieliskā kokun papīrrūpniecības paplašināšanās, kā arī spēcīgā tekstilrūpniecības un piensaimniecības attīstība pag. gadusimteņa pēdējā desmitā, kad iedzīvotāju labklājības līmenis ātri auga. Tā 1900. g. beigās dzīvības apdrošinājumu summa sastādīja 216,6 miliona marķu (no kuŗas summas 134,7 milj. iekšzemes sabiedrībās), pret 118,4 milj. (no kuŗas summas 60,9 milj. iekšzemes s-bās) 1892. g. Caurmērā katrs apdrošinājums iekšzemes sabiedrībās 1900. g. sastādīja 3629 markas (vai uz 1 Somijas iedzīvotāju Mk. 79,87), pret 5934 markām 1892. g., kad visu apdrošinājumu kopsumma caurmērā uz 1 Somijas iedzīvotāju sastādīja Mk. 48.65.

Vēl straujāki darījumi dzīvības apdrošināšanā pieauga nākošajos gados, iepriekš pasaules kara. 1913. g. beigās Somijas dzīvības apdrošinājumu summa sastādīja 792,1 milj. marķu (no kuŗas summas 735,2 milj. marķu iekšzemes sabiedrībās). Katrs apdrošinājums caurmērā gan ir mazāks (2625 markas) nekā agrāk, bet visu apdrošinājumu kopsumma caurmērā uz 1 Somijas iedzīvotāju sastāda Mk. 245,09. Kapitāli 5 iekšzemes apdrošināšanas sabiedrībās nāves

zaudējumi Somijā

1926.		1927.		1928.		1929.		1930.		1931.		1932.		1921.—1932.	
Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no prēmijām	Milj. mk.	% no m

u z ņ ģ ģ m u m u g r u p ā m.

97,5	58	91,3	47	132,4	52	163,4	60	145,5	57	136,3	64	117,5	56	1169,0	54
107,7	40	126,0	40	162,4	44	162,4	43	191,4	50	191,0	52	191,9	56	1423,8	42
10,3	61	9,9	52	10,5	49	16,9	70	18,5	70	23,7	85	21,7	73	137,7	60
5,5	50	5,2	54	12,3	107	12,7	108	7,3	65	6,0	62	3,4	48	66,5	67
221,0	47	232,4	42	317,6	48	355,4	52	362,7	54	357,0	57	334,5	57	2797,0	48

n o z a r ģ m.

40,6	23	49,3	24	60,8	25	74,3	29	90,2	33	96,4	36	102,3	40	636,9	29
28,1	50	42,3	62	52,5	58	57,9	62	57,6	66	49,3	75	48,5	77	397,4	59
89,4	64	73,7	47	110,8	65	112,8	64	114,9	67	117,2	73	104,4	68	950,8	55
27,7	76	18,0	45	27,4	57	32,2	67	34,5	73	40,5	91	30,0	71	327,1	63
4,0	26	12,2	44	22,8	54	26,3	74	18,4	61	10,8	55	7,3	45	102,8	52
0,3	16	0,3	9	0,6	14	0,2	5	0,8	15	0,4	7	0,3	6	4,3	11
1,4	57	1,5	58	1,8	60	1,8	57	2,0	65	2,2	74	1,8	72	18,8	60
0,31	38	0,35	31	0,28	20	0,27	16	0,36	20	0,4	25	0,5	28	3,4	24
0,9	65	9,8	627	0,4	23	0,01	0,4	—	—	—	—	—	—	12,4	76
0,03	5	0,26	29	1,7	175	0,7	88	0,9	167	0,8	247	0,28	85	4,58	97
0,09	38	0,08	29	0,09	26	0,15	36	0,27	58	0,27	56	0,19	34	1,29	36
0,1	148	0,03	37	0,06	78	—	14	—	12	0,09	165	0,04	66	0,52	74
28,1	79	24,7	62	38,3	76	48,7	78	42,7	73	38,9	81	38,9	79	336,8	17
221,0	47	232,4	42	317,6	48	355,4	52	362,7	54	357,0	57	334,5	57	2797,0	48

un nodzīvošanas gadījumos 1913. g. beigās bija apdrošināti 332.152 personām. Kā nodrošinājums šiem apdrošinājumiem minētajās 5 sabiedrībās 1913. g. beigās bija 140,5 miljona marku prēmiju rezervju. Tajās pašās sabiedrībās 1913. g. beigās bija 1912 renšu apdrošinājumi kopsummā par 844.000 marku. 1913. g. noslēgti šajās 5 sabiedrībās 79.377 jauni kapitālu apdrošinājumi, kopsummā par 107 milj. marku, bet izbeidzās 25.202 līgumi par 43 milj. marku. Pasaules kara laikā darījumi dzīvības apdrošināšanā vēl vairāk pieauga. Tā 1916. g. noslēgti 108.745 jauni līgumi. Revolūcija un markas devalvācija dzīvības apdrošinājumu un prēmiju rezervju un citu kapitālu vērtību vairāk kārtīgi pamazināja. Bet tas nemazināja iedzīvotāju uzticību dzīvības apdrošināšanai. Taisni otrādi. Jauni līgumi nāca klāt vēl lielākā skaitā nekā iepriekš kara, kaut gan caurmērā katra līguma apdrošināšanas summa (ņemot vērā kursa starpību) pēc kara gados ir mazāka nekā iepriekš pasaules kara. Bet tas arī citādi nevar būt, jo iepriekš kara dzīvību apdrošināja galvenā kārtā tikai turīgi cilvēki, kurpretī tagad to dara iedzīvotāji no visas tautas slāņiem. 1919. g. noslēgti 120.776 jauni līgumi (vispārīgā kapitālu un tautas apdrošināšanā). Pieminētā 1919. g. beigās spēkā bija 581.554 kapitālu apdrošināšanas līgumi, 2.828 renšu līgumi un 96.646 tautas apdrošināšanas līgumi. Jāatzīst tomēr, ka naudas kursa pazeminā-

šana arvien lielākā vai mazākā mērā mazinājusi jaunslēgtu līgumu skaitu. Jaunslēgtu līgumu skaits 1920.—1925. gados ievērojami mazāks nekā 1919. g. Bet pēc tam tas atkal ar katru gadu aug, pie kam 1929. g. noslēgti 122.362 jauni līgumi kapitālu un tautas apdrošināšanā, kopsummā par 1800 miljonu marku un 63 renšu apdrošinājumi par 1.390.000 marku. 1929. g. beigās spēkā bija Somijā tiešā apdrošināšanā iekšzemes sabiedrību slēgtie 1.294.009 kapitālu un tautas apdrošināšanas līgumi, kopsummā par 8.663 miljoniem marku un 2.693 renšu apdrošinājumi par 15,7 miljoniem marku. Nākošajos gados, sakarā ar saimniecisko krīzi, jaunslēgtu līgumu skaits pakā-

XLVII tabula.

Dzīvības apdrošināšana Somijā.

(Summa miljonos marku)

Apdrošināšanas sabiedrības	Apdrošināš. summas uz 1. janv.		Prēmijas		Pārapiroš. prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi	
	1932.	1933.	1931.	1932.	1931.	1932.	1931.	1932.	1931.	1932.
Kaleva	1232	1175	38,4	35,5	3,9	3,5	17,8	21,2	15,0	14,0
Suomi	4115	4008	112,2	106,9	1,1	1,1	47,7	48,7	34,0	28,8
Fennia*)	25	23	0,5	0,4	0,2	0,1	1,4	1,7	0,2	0,2
Salama	2094	2065	54,3	53,1	1,6	1,6	13,8	16,1	17,8	15,1
Tarmo*)	152	128	4,8	3,8	1,2	0,9	2,3	0,8	0,5	0,5
Verdandi	271	269	14,4	12,8	5,5	4,1	2,7	3,6	4,7	3,8
Pohja	764	749	20,5	19,9	1,2	1,2	4,9	4,3	6,9	6,5
Kansa	766	708	21,2	19,3	0,1	0,1	5,5	5,5	5,2	4,4
Varma	265	257	2,9	3,2	0,6	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3
Svenskbygden	23	27	0,9	0,7	0,4	0,3	—	—	1,5	0,7
Kopā	9707	9409	270,1	255,7	15,8	13,2	96,4	102,3	83,2	74,3
% no prēmijas					5,8%	5,1%	35,7%	40,0%	30,8%	29,0%

*) Sabiedrību Fennia un Tarmo darījumus izbeidz: Pirmās likvidāciju izdara s-ba Suomi, otrās — s-ba Salama.

peniski mazinās, pie kam 1932. g. noslēgti tikai 60,467 līgumi kapitālu un tautas apdrošināšanā par 840 milj. marku un 37 renšu līgumi par 2,7 milj. marku. Tai pašā laikā izbeigušies 105.139 līgumi kapitālu un tautas apdrošināšanā kopsummā par 1242 milj. marku un 71 renšu apdrošinājums par 352.000 marku. 1932. g. beigās spēkā bija 1.252.531 līgums kapitālu un tautas apdrošināšanā kopsummā par 9.049 miljoniem marku un 2.492 renšu līgumi par 24 miljoniem marku. Stāvoklis pēc tam ievērojami labojies nākošajos divi gados, sevišķi 1934. g., kad 6 sabiedrībās noslēgti 94.647 jauni līgumi par 1232 milj. marku (pret 66.729 līgumiem par 907 milj. mk. 1933. g.). Šis ziņas par līgumu skaitu un apdrošināšanas summām attiecas tikai uz iekšzemes sabiedrību tiešajiem, Somijā slēgtajiem, darījumiem. Spēkā esošo, Somijā tieši slēgtu, līgumu ārzemju sabiedrībām uz 1933. g. 1. janvāri bija tikai 132 kopsummā par 2,8 milj. marku, kas no iekšzemes sabiedrību apdrošināšanas summās sastāda 0,3%.

Par Somijas dzīvības apdrošināšanas prēmiju ieņēmumiem un riskos notikušajiem zaudējumiem kopsummā par visām sabiedrībām 1921.—1932. g. sniedz tabulas XLV un XLVI. Šie prēmiju ieņēmumi ar katru gadu auguši līdz 1930. g., kad tie ir gandrīz 4 reiz lielāki,

nekā 1921. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi 12 gadu laikā caurmērā ir 29% no prēmijām, svārstīdamies starp 22—26% no prēmijām 1921.—1928. g. un 28—40% 1929.—1932. g.

No saviem riskiem iekšzemes sabiedrības, kā XLVII tabulā redzams, 1932. g. pārapsdrošinājušas tikai 5,1%, pret 5,8% iepriekšējā gadā. Agrāk tās cedējušas pārapsdrošināšanā vairāk, pie kam 1921.—1932. g. caurmērā pārapsdrošināšanā dotā daļa sastādīja apm. 7% no prēmiju ieņēmumiem. Pārvaldes izdevumi tām no prēmiju ieņēmumiem sastāda 1932. g. 29%, pret 30,8% 1931. g.

Dzīvības apdrošināšanas sabiedrību stāvoklis un darbības rezultāti redzami XLIV tabulā. To 1932. g. iegūtā peļņa kopsummā sastāda 28,8 milj. marku, kas par 3 miljoniem marku vairāk nekā iepriekšējā gadā. Prēmiju rezerves uz 1933. g. 1. janvāri tām sastāda 1398 milj. marku, kas par 109 miljoniem vairāk nekā 1931. g. beigās. To rezerves un pamata kapitāli pārsniedz 130 miljonus marku, bet zaudējumu rezerves 17 milj. marku. Savas rezerves tās galvenā kārtā ieguldījušas aizdevumos: pret obligācijām, akcijām, pašvaldībām, nekustamu īpašumu hipotēkām, vērtspapīru un polisu iekļilāšanu. Plašie naudas līdzekļi, kuŗi uzkrāti ar dzīvības apdrošināšanu, tā tiek izlietoti rūpniecības, spēkstaciju, sabiedrisku ēku, ielu dzelzceļu un citu pasākumu finansēšanai.

Dzīvības apdrošināšana Somijā ir visas tautas lieta. Tā koncentrēta nedaudzās lielās sabiedrībās, no kuŗām 4 ir savstarpējas un 4 akciju sabiedrības. To struktūra ir vienāda. Tās savā darbā pievilkušas lielu skaitu darbinieku ar augstskolas izglītību. Lielākās no tām nodarbina vairāku tūkstošu lielu aģentu skaitu, kas rekrutējas no visdažādākajām aprindām, to starpā arī lauksaimniekiem, fabriku strādniekiem u. t. t.

2. Ugunsapdrošināšana.

Ugunsapdrošināšana Somijā pirmajos pēckaŗa gados (kad pēc prēmiju ieņēmumiem sprieŗot) līdz 1924. gadam bija plašākā apdrošināšanas nozare, bet 1925. g. to šai ziņā pārspēja dzīvības apdrošināšana. Kas turpretī attiecas uz apdrošināšanas summām, tad tās visu laiku ugunsapdrošināšanā vairākkārtēji pārsniegušas dzīvības apdrošinājumu summas. Gandrīz viss, kas apdrošināms pret uguni, Somijā arī ir apdrošināts.

Ugunsapdrošināšanu, saskaņā ar oficiālo statistiku, par 1932. g., izdara 23 pilsētu savstarpējas apdrošināšanas biedrības, 9 akciju sabiedrības un 301 pagastu un draudŗu savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība, pret 8 akciju sabiedrībām, 18 pilsētu un 286 pagastu un draudŗu savstarpējām biedrībām 1920. g. Darbojas bez tam arī 10 ārzemju apdrošināšanas sabiedrības, pret 9 sabiedrībām 1920. g.

Šo apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumu kopsumma Somijas tiešajos ugunsapdrošinājumos (XLV tab.) no 98,5 milj. marku 1921. g., ar katru gadu palielinoties, vislielākos apmērus (175,3 milj. marku) sasniedza 1929. g., bet turpmākos gados samazinājās, noslīdēdama 1932. g. līdz 154,3 milj. marku.

Tieši pieņemtajos Somijas ugunsriskos notikušie zaudējumi (XLVI tab.) 12 gadu laikā caurmērā sastāda 55% no prēmijām, kas liecina, ka šī nozare devusi labus rezultātus. Visizdevīgāki, protams,

bijuši 1921.—1925. g., kad šajos riskos notikušie zaudējumi sastādīja tikai 33—42% no prēmijām. Nākošajos 7 gados šie zaudējumi svārstījušies starp 47 un 73% no prēmijām, pie kam vismazākie (47% no prēmijām) tie bija 1927. g. un vislielākie (73% no prēmijām) 1931. g., bet pārējos 5 gados sastādīja 64%—68% no prēmijām.

Vispārīgā aina, ko sniedz par ugunsapdrošināšanu XLV un XLVI tabulas, ir tā, ka zaudējumu summas augušas ātrāki, nekā vairojušies prēmiju ieņēmumi. Izskaidrojas šī parādība ar to, ka prēmiju likmes pakāpeniski samazinātas, ko no vienas puses izsauca stiprā konkurence, kāda pastāv apdrošināšanas uzņēmumu starpā, bet no otras lielā skaitā pēckara gados celtās ugunsdrošās būves, kuŗu apdrošināšanā, protams, bija jāpielieto pazemināti prēmiju tarifi.

Kādā mērā notikusi prēmiju tarifu pazemināšana, redzams XLVIII tabulā, kuŗā sakopotas ziņas par 4 apdrošināšanas grupu apdrošinājumu summām, prēmijām un riskos notikušajiem zaudējumiem.

Apdrošinājumu summas 12 gadu laikā pavairojušās vairāk nekā trīskārtīgi, sastādīdamas 1921. g. 22.315 miljonus marku, bet 1932. g. 71.871 miljonu marku. Tai pašā laikā prēmiju ieņēmumi palielinājušies tikai par 56,7%. Caurmērā 1921. g. ņemtās prēmijas pa visām apdrošināšanas uzņēmumu grupām kopā sastādīja 0,441% no apdrošināšanas summas, bet 1928. g. 0,27% un 1932. g. 0,214%, kas liecina, ka ugunsapdrošināšanas caurmēra prēmijas 1932. g. bijušas vismaz divreiz zemākas nekā 1921. g. Prēmiju pamazināšanās notikusi pakāpeniski visās apdrošināšanas uzņēmumu grupās. Vistiprāk šī samazināšanās vērojama iekšzemes akciju sabiedrībās un pilsētu savstarpējās biedrībās. Ievērojami mazākā mērā likmes samazinātas darījumos, kuŗus slēgušas ārzemju sabiedrības. Vismazāk likmes samazinājušās pagastu un draudžu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrībās.

Riskos notikušie zaudējumi, procentos no apdrošinājumu summām skaitot, vismazākie bijuši 1925. un 1927. g., kad tie sastādīja 0,127% no apdrošinājumu summām, bet vislielākie 1926. g., kad tie sastādīja 0,187% no apdrošinājumu summām. Kā 1930.—1932. g., sakarā ar saimniecisko krīzi, nodegums Somijas riskos pavairojies, tāds uzskats ir maldīgs. Patiesībā vislielākais nodegums Somijas tiešajos apdrošinājumos, procentos no apdrošinājumu summām skaitot, bija 1926. un 1928. g.

Vislielākie darījumi ugunsapdrošināšanā ir pilsētu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām. To prēmiju ieņēmumi, kā par tiešajiem, tā pārapirošināšanā pieņemtajiem riskiem 1932. g., kā XLIX tabulā redzams, kopsummā sastādīja 91,1 miljonu marku, pret 93,5 milj. 1931. g. No saviem riskiem tās 1932. g. pārapirošinājušas 42%, pret 41% iepriekšējā gadā. To riskos notikušie zaudējumi sastādīja 73% no prēmijām 1932. g. un 66% 1931. g., bet pārvaldes izdevumi 22% 1931. g. un 24% 1932. g.

Apdrošināšanas akciju sabiedrību prēmiju ieņēmumi 1932. g. bija 80 miljoni marku, pret 90,6 milj. 1931. g. No saviem ugunsriskiem tās minētajos divi gados pārapirošinājušas 55—56%. To riskos no-

XLVIII tabula

Ugunsapdrošināšana Somijā.
(Tikai tiešos un līdzapdrošināšanas darījumos).

Apdrošināšanas uzņēmumu grupas	1921.		1922.		1923.		1924.		1925.		1926.		1927.		1928.		1929.		1930.		1931.		1932.	
	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas	milj. mk.	% no kop. summas
Apdrošināšanas summas.																								
Akciju sabiedrības	7846	35,2	8884	32,5	10607	32,0	11493	30,9	12927	30,4	13470	28,1	18802	32,5	18943	25,9	21817	30,3	21748	28,8	18687	25,4	16960	23,6
Pilsētu savstarpējās biedrības	10491	47,0	13311	48,7	16152	49,2	18812	50,5	21964	51,6	25232	52,8	28690	49,5	32724	51,6	38130	50,3	38782	51,2	39054	53,1	38837	54,0
Pagastu un draudžu savst. b-bas	3223	14,4	4057	14,8	4810	14,7	5693	15,3	6247	14,6	7344	15,3	8398	14,5	9826	15,5	11365	15,8	12605	16,6	13433	18,2	13748	19,1
Ārzemju akciju sabiedrības	755	3,4	1080	4,0	1335	4,1	1223	3,3	1448	3,4	1816	3,5	2038	3,8	2568	4,0	2592	3,5	2586	3,4	2393	3,3	2326	3,3
Kopā	22345	100	27332	100	32813	100	37221	100	42586	100	47942	100	57928	100	63461	100	71904	100	75721	100	73567	100	71871	100
Apdrošināšanas prēmijas.																								
Akciju sabiedrības	387	4,94	36,0	4,05	41,4	3,91	41,3	3,59	41,0	3,17	42,2	3,13	45,2	2,40	50,3	2,73	50,5	2,32	47,6	2,19	40,6	2,17	39,0	2,30
Pilsētu savstarpējās biedrības	47,9	4,57	63,9	4,80	68,5	4,24	69,9	3,71	73,2	3,33	74,8	2,96	86,3	3,01	91,0	2,78	91,4	2,53	89,2	2,30	84,8	2,17	79,6	2,05
Pagastu un draudžu savst. b-bas	8,3	2,58	10,4	2,56	12,3	2,55	13,9	2,44	14,6	2,34	16,4	2,13	18,4	2,19	20,7	2,11	23,3	2,05	25,8	2,05	27,1	2,01	28,7	2,09
Ārzemju akciju sabiedrības	3,6	4,79	4,5	4,02	6,1	4,57	4,8	3,93	6,4	4,42	7,1	3,91	7,9	3,88	9,4	3,68	10,0	3,86	9,2	3,56	7,9	3,30	7,0	3,01
Kopā	98,5	4,41	114,8	4,20	128,3	3,91	129,9	3,47	135,2	3,17	140,5	2,93	157,5	2,72	171,4	2,70	175,3	2,44	171,8	2,27	160,4	2,18	154,3	2,14
Risikos notikušie zaudējumi.																								
Akciju sabiedrības	15,4	1,96	19,9	2,24	14,8	1,41	21,3	1,85	19,7	1,52	29,2	2,17	24,6	1,31	31,0	1,69	41,5	1,90	33,0	1,52	31,8	1,70	21,9	1,23
Pilsētu savstarpējās biedrības	10,7	1,02	16,7	1,25	22,8	1,41	24,4	1,30	25,8	1,17	46,2	1,82	35,2	1,23	59,6	1,81	49,7	1,21	57,9	1,49	58,3	1,49	58,1	1,50
Pagastu un draudžu savst. b-bas	4,7	1,46	3,5	0,86	4,1	0,85	5,5	0,96	6,0	0,96	9,9	1,34	9,4	1,12	9,9	1,00	16,3	1,43	17,8	1,41	22,9	1,71	21,0	1,53
Ārzemju akciju sabiedrības	1,8	2,39	2,7	2,60	2,0	1,50	3,0	2,52	2,7	1,87	4,1	2,26	4,5	2,21	10,3	4,01	11,3	4,36	6,2	2,40	4,2	1,76	3,4	1,46
% no prēmijas	33%	1,46	42,8	4,57	48,7	1,33	54,3	1,46	54,2	1,27	89,4	1,87	73,7	1,27	110,8	1,74	112,8	1,57	114,9	1,48	117,2	1,59	104,4	1,45
			38%		34%		42%		40%		64%		47%		65%		64%		67%		73%		68%	

Piezīme: *) Apdrošināšanas prēmijas un riskos notikušie zaudējumi markās pret 1000 marku caurmērā no apdrošināšanas summām.

Ugunsapdrošināšana
(Summas miljonos)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Dibināšanas gads	Valdes atrašanās vieta	Apdrošināšanas summas*)		
			1932	1931	1932
I. Savstarpējās biedrības :					
Kaupunkien Yleinen Paloapuyhdistys (Stādernas Allmänna Brandstodsförening)	1833	Helsinki	9794	5,0	4,1
Suom. Maaalaisten Paloapuyhdistys (Finska Brandstodsbolaget för Landet, Br-förening)	1857	"	3083	8,1	8,7
Alands Försäkringsanstalt	1866	Finström	243	0,4	0,4
Maaseudon Keskinäinen Paloapuyhdistys — Landsbygdens Öms. Brandstodsbolag, Br-för.	1871	Siuntio	1056	2,2	2,3
Kaup. Paloapuyhd. Irtaim. varten (Stādernas Brandstodsförening för Lösegendom)	1872	Turku	1408	2,1	2,0
Suomen Sahanomistajain Paloapuyhdistys — Sägarenes i Finland Brandstodsför-ing	1889	Helsinki	1097	8,8	8,1
Turun läänin Paloapuyhdistys (Åbo läns Brandstodsförening)	1893	Turku	47	0,2	0,2
Hämeen läänin Paloapuyhdistys	1896	Hämeenlinna	2577	7,3	5,8
Kauppiaitten Paloapuyhdistys	1896	Turku	43	0,4	0,4
Pohjois-Karjalan Paloapuyhdistys	1900	Joensuu	3	0,1	0,1
Suomen Toollisuudenharjoittajain Kesk. Paloap. (Industriidkarnas i Finland Brandstodsförening)	1902	Helsinki	9018	21,9	21,1
Suomen Evank.-luth. seurakuntain Paloap. (Evang.-Luth. församl. i Finl. Brandstodsf.)	1902	"	844	1,5	1,6
Oulun läänin Keskinäinen Paloapuyhdistys	1905	Oulu	440	1,3	1,8
Suomen Kauppiaiden Paloapuyhdistys	1908	Viipuri	—	0,4	—
Keskinäinen Vakuutuslaitos Sampo (Ömsesidiga Försäkringsanstalten Sampo)	1909	Turku	2640	15,4	16,8
Paloapuyhdistys Tulenvara	1910	Helsinki	1595	4,5	4,5
Suomen Työväen Kesk. Vakuutusyh. Turva	1911	Tampere	1463	5,2	4,7
Paloapuyhdistys Kansa	1919	Helsinki	1690	4,9	4,8
Keskinäinen Paloapuyhdistys Varma	1920	Tampere	823	1,9	1,6
Ömsesidiga Försäkringsf. Svensk-Finland	1926	Helsinki	426	0,8	0,9
Suomen Liikkeenharjoittajain Kesk. Vakuutusyh. (Affärsidkarnas i Finland Ömsesidiga Försäkringsförening)	1928	"	417	0,8	0,9
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Aarni	1930	"	64	0,1	0,1
Vähittäiskauppiaitten Kesk Paloapuyhtiö	1930	"	66	0,15	0,2
Kopā savst. biedrībās .			38837	93,5	91,1
% no prēmijas .					
II. Akciju sabiedrības :					
Fennia	1882	Helsinki	2897	13,6	14,3
Pohjola	1891	"	7824	38,9	36,0
Imatra	1911	"	2952	14,3	10,8
Vellamo	1912	Vaasa	871	2,5	2,3
Maakaupp. Palovak. Osakeyht. Turva (Lanthandlandenas Brandförsäkringsaktiebol. Turva)	1915	"	319	1,4	1,2
National	1919	Helsinki	769	19,3	6,3
Karjala	1922	Viipuri	644	2,6	1,6
Suomen Vakuutus OY (Finlands. Assur A/B)	1925	Helsinki	420	5,4	6,7
Saimaa	1931	"	264	0,6	0,8
Kopā akc. sabiedrībās .			16960	90,6	80,0
% no prēmijas .					

*) Tikai par tiešā un līdzapdrošināšanā Somijā pieņemtajiem riskiem.

Somijā.
marku)

Pārapsdrošināšanas prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi		Kase un bankas	Vērtspapīri	Nekust. īpašumi	Akciju, svēt. b. rez. u. c. kapitāli	Prēmijas un zaudējumu rezerves		Peļņa + Zaudējumi —			
1931	1932	1931	1932	1931	1932	uz 1. janvāri						1931	1932		
						1933						1932	1933	1931	1932
1,1	1,2	3,7	3,6	2,5	2,6	8,6	173,3	—	81,0	121,9	124,4	—	—		
1,0	1,8	9,9	5,1	1,8	1,9	3,8	2,2	—	6,6	—	—	+ 0,1	+ 0,1		
0,1	0,1	0,1	0,1	0,07	0,06	0,8	0,9	—	1,6	—	—	+ 0,2	+ 0,2		
1,0	1,7	1,6	2,1	0,5	0,6	0,4	—	—	0,6	0,02	0,1	+ 0,1	— 0,3		
0,3	0,3	1,1	0,8	1,06	1,1	1,6	8,0	0,6	2,0	—	7,5	+ 0,5	+ 0,6		
6,4	5,9	1,0	18,9	1,4	1,3	25,4	4,5	—	22,6	2,1	1,9	+ 3,9	+ 2,5		
0,1	0,1	0,2	0,06	0,09	0,07	0,3	0,01	—	0,3	—	—	— 0,04	— 0,02		
1,8	1,8	6,6	3,4	0,9	1,0	0,4	—	0,4	5,3	—	0,2	—	+ 0,4		
0,2	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	—	—	—	0,1	—	—	— 0,5	— 0,1		
0,02	—	0,15	0,03	0,02	0,01	—	—	—	—	—	—	— 0,05	+ 0,002		
9,3	8,6	9,7	6,6	3,0	3,0	46,1	61,8	—	76,6	0,1	0,1	+ 8,2	+ 14,1		
0,6	0,6	0,5	1,3	0,2	0,2	1,3	2,9	—	3,6	—	1,2	— 0,4	+ 0,2		
0,5	0,5	0,9	1,0	0,4	0,4	0,1	0,1	0,17	0,5	—	0,2	— 0,3	+ 0,05		
0,38	—	0,05	—	0,1	—	—	—	—	—	0,03	—	+ 0,06	—		
7,4	7,5	12,5	9,6	3,9	4,8	0,2	3,4	—	0,2	7,0	0,1	+ 0,25	+ 0,1		
1,6	1,5	2,9	6,0	1,1	1,0	0,5	13,0	—	10,9	2,9	2,5	+ 0,5	+ 0,4		
1,9	1,8	4,4	3,1	1,4	1,4	0,6	1,5	—	2,3	0,6	0,7	— 0,8	+ 0,2		
2,3	1,9	3,4	2,2	1,2	1,3	—	7,8	—	5,9	2,5	2,9	+ 0,3	+ 0,5		
1,1	1,0	1,4	0,6	0,5	0,6	0,2	4,0	—	0,9	11,5	12,4	+ 0,1	+ 0,2		
0,5	0,6	0,4	0,8	0,3	0,2	0,7	0,2	—	—	0,03	0,4	+ 0,04	+ 0,08		
0,7	0,7	1,0	0,4	0,2	0,2	1,5	—	—	1,5	0,04	0,1	— 0,7	— 0,07		
0,07	0,06	0,03	0,01	0,03	0,04	0,05	3,0	—	—	0,01	0,01	+ 0,02	+ 0,02		
0,13	0,18	0,05	0,5	0,04	0,06	—	0,2	—	0,2	0,06	0,02	+ 0,01	+ 0,04		
38,4	37,9	61,9	66,3	20,9	21,9	92,6	298,4	1,17	223,0	148,7	163,7	+ 12,4	+ 18,6		
41%	42%	66%	73%	22%	24%										
7,4	7,1	10,8	8,0	7,2	4,5	4,2	26,7	3,8	8,0	18,3	24,4	+ 1,7	+ 1,5		
26,8	23,4	25,8	24,8	14,0	11,7	7,3	44,1	2,0	10,0	51,1	52,7	+ 2,1	+ 2,2		
7,7	6,0	8,7	5,9	4,1	3,4	3,3	14,6	4,5	4,0	17,6	16,2	+ 1,3	+ 1,5		
1,9	1,9	2,9	2,0	0,8	0,8	0,9	3,4	—	0,6	2,6	2,8	+ 0,06	+ 0,04		
0,3	0,2	0,7	0,5	0,6	0,6	0,9	3,2	2,5	2,0	1,7	1,7	+ 0,4	+ 0,5		
2,9	1,9	7,2	4,1	3,7	2,5	0,7	1,7	—	1,0	2,9	2,8	+ 0,1	+ 0,16		
1,9	1,4	3,1	1,6	0,8	0,6	0,7	3,3	—	2,0	0,9	1,0	+ 0,1	+ 0,08		
1,6	1,5	4,2	3,6	1,6	2,5	0,8	4,2	0,1	8,0	4,0	5,3	+ 0,08	+ 0,3		
0,5	0,6	0,1	0,3	0,15	0,3	0,03	1,0	—	4,0	0,01	0,04	+ 0,003	—		
50,5	44,0	64,0	50,8	33,0	26,9	18,8	102,2	12,9	35,6	98,8	106,9	+ 5,9	+ 6,6		
56%	55%	70%	63%	32%	34%										

***) Kā par tiešiem, tā pārapsdrošināšanā pieņemtiem apdrošinājumiem.

tikušie zaudējumi 1932. g. sastādīja 63% no prēmijām, pret 70% 1931. g., bet pārvaldes izdevumi 34% 1932. g. un 32% 1931. g.

Pilsētu savstarpējo biedrību kapitāli uz 1933. g. 1. janvāri sastādīja 223 miljonus marku, bet prēmiju rezerves (kopā ar zaudējumu rezervēm) 164 milj. marku. To brīvie līdzekļi galvenā kārtā bija ieguldīti vērtspapīros (298 milj. marku). Skaidra nauda kasē un noguldījumos bankās tām bija 93 milj. marku. To 1932. g. iegūtā peļņa kopsummā sastāda 18,6 milj. marku, pret 12,4 milj. 1931. g.

Akciju sabiedrību 1932. g. peļņa sastādīja 6,6 milj. marku (pret 5,9 milj. 1931. g.), bet prēmiju rezerves uz 1933. g. 1. janvāri 107 milj. marku, pret 99 milj. gadu agrāk. To akciju kapitāli 1933. g. 1. janvāri bija 35,6 milj. marku, ieguldījumi vērtspapīros 102 milj. un brīvie līdzekļi skaidrā naudā kasē un bankās 19 milj. marku.

Pagastu un draudžu savstarpējo biedrību darījumi ugunsapdrošināšanā palielinājušies 1921.—1932. g. laika sprīdī ar katru gadu. To ugunsapdrošinājumu summas (XLVIII tab.) no 3223 miljoniem marku 1921. g. pieauga līdz 8398 milj. 1927. g. un 13.748 milj. 1932. g. Tāpat bez pārtraukuma audzis to prēmiju ieņēmums, sastādīdams 1921. g. 8,3 miljona marku, 1925. g. 14,6 milj., 1929. g. 23,3 milj. un 1932. g. 28,7 milj. marku. Šo biedrību riskos notikušie zaudējumi vismazākie bija 1921.—1928. g., kad tie sastādīja 34—60% no prēmijām. Nākošajos divi gados šie zaudējumi sastāda apm. 68% no prēmijām, bet 1931. g. 84% un 1932. g. 73%. No apdrošināšanas summām skaitot, pagastu un draudžu savstarpējo biedrību riskos notikušie zaudējumi 1932. g. sastādīja 0,153%, pret 0,171% 1931. g., 0,134% 1926. g. un 0,146% 1921. g.

Caurmērā ņemot, pagastu un draudžu savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības 1932. g. noslēgušas ar 5,2 milj. marku peļņas, jo vienai daļai biedrību kopā bija 8,4 milj. marku peļņas, bet otrai daļai — 3,2 milj. marku zaudējumu. Uz 1933. g. 1. janvāri šīm biedrībām bija 53 miljoni marku rezervju un 44 miljoni marku citu kapitālu. Vairums šo kapitālu tām glabājās vērtspapīros un noguldījumos bankās.

Ārzemju sabiedrību darījumi pēckara gados vislielākos apmērus sasniedza 1929. g., kad tās tiešā apdrošināšanā Somijā bija pieņēmušas ugunsriskus kopsummā par 2592 miljoniem marku, pret 755 milj. 1921. g. un 2326 milj. 1932. g. To prēmiju ieņēmumi no šiem darījumiem, palielinādamies gandrīz ar katru gadu, no 3,6 milj. marku 1921. g. pieauga līdz 10 miljoniem 1929. g., pēc kam samazinājās un 1932. g. sastādīja 7 miljonus marku, pret 7,9 milj. marku 1931. g. To riskos notikušie zaudējumi 1932. g. sastādīja 49% no prēmijām, pret 53% 1931. g., 113% 1929. g., 110% 1928. g. un 50% 1921. g. Izņemot 1928. un 1929. gadus, visos citos 1921.—1932. g. laika sprīža gados darījumi Somijas tiešajos ugunsapdrošinājumos ārzemju sabiedrībām devuši labus rezultātus.

3. Transportapdrošināšana.

Transportapdrošināšanas darījumi Somijā, pasaules kara laikā, salīdzinot ar pirmskara darījumiem, nesamazinājās, bet gan palielinājās. Somijas loma tranzītā starp Krieviju un citām valstīm pasaules karā pieauga. Cēlās arī preču cenas. Sakarā ar to darījumu

L tabula.

Transportapdrošināšana Somijā.

(Summas 1000 marku)

Apd ošināšanas uzņēmumi	Dibinās, gads	Prēmijas		Pārapirošin. prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi	
		1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
I Savstarp. b-bas :									
Suomen Merivakuutusyhdistys (Sjöassuransföreningen i Finland) . . .	1850	5098	4185	4851	4008	1734	873	414	416
Yksityspankkién Arvoposivakuutusyhdistys (Privatbankernas Värdepöstförsäkringsförening) . .	1920	200	280	44	115	—	288	56	55
Kopā . . .		5298	4465	4895	4123	1734	1161	470	471
II Akciju sabiedrības :									
Suomen Merivakuutus Osakeyhtiö- Finska Sjöförsäkringsaktiebol	1898	22039	23940	17538	19207	28045	22926	3523	3887
Pohjola	1919	15275	13339	6250	6399	11104	7389	3822	2667
Fennia*)	1919	—	7170	—	5956	—	3351	—	1152
National	1919	351	268	228	142	92	79	—	104
Karjala*)	1922	—	11	—	4	—	—	—	4
Europaalainen tavara- ja matkatavaravakuutus Osakeyhtiö	1922	556	554	32	25	223	207	327	305
Wellamo*)	1923	—	27	—	7	—	3	—	2
Suomen Vakuutus O/Y— Finl. Assur	1925	155	294	115	281	31	10	35	91
Argo	1926	1560	1445	910	755	829	722	529	543
Saimaa	1930	—	114	—	71	—	26	—	12
Kopā		39936	47162	25075	32847	40324	34713	8236	8767
Pavisam kopā		45234	51627	29968	36970	42058	35874	8706	9238

*) Ziņas par 1931. g. ietelp pārskatā par ugunsapdrošināšanu.

apmēri transporta apdrošinājumos ļoti spēcīgi pieauga. Jau 1915. g. Somijas apdrošināšanas uzņēmumu transportapdrošināšanas prēmiju ieņēmumi sastādīja 4,4 milj. marku, bet kopā ar Somijā darbojušos ārzemju sabiedrību prēmiju ieņēmumiem 12,5 miljona marku vai 6 reizes lielāku summu nekā 1913. g. Nākošajā 1916. g. šie prēmiju ieņēmumi jau sastādīja 24,5 milj. marku, no kuŗas summas Somijas uzņēmumu daļa bija 10,1 milj. marku. 1917. g. iekšzemes apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumi pieauga līdz 24 miljoniem marku, bet 1918. g. samazinājās līdz 21,5 milj. marku. Nākošajā 1919. g., sakarā ar markas kursa radikālu samazināšanu un tirdzniecisku sakaru atjaunošanu ar Rietumeiropu, darījumi transporta apdrošināšanā strauji palielinājās. Iekšzemes apdrošināšanas uzņēmumu prēmiju ieņēmumi jau 1919. g. pieauga līdz 63,1 milj. marku, bet ārzemju sabiedrību līdz 97 milj. marku. Vēl lielākus apmērus šie prēmiju ieņēmumi sasniegta 1920. g., kad iekšzemes sabiedrību prēmiju ieņēmumi sastādīja 102,4 milj. marku, bet ārzemju 155,1 milj. marku. 1921. g. iekšzemes sabiedrību prēmiju ieņēmumi samazinājās līdz 93,8 milj. marku, bet ārzemju līdz 19,6 milj. Visās šajās prēmiju ieņēmumu

summās ieskaitīti kā tiešie un netiešie Somijā, tā arī ārzemēs pieņemtie transportapdrošinājumi. Ja skaita tikai Somijā pieņemtos riskus, prēmiju ieņēmumu summa 1921. g. no tiem sastāda tikai 66,3 milj. marku (sk. XLV tabulu). Saskaņā ar šo tabulu, prēmiju ieņēmumi tikai no Somijas transporta riskiem mākošajos 5 gados ir stipri mazāki nekā 1921. g. Ar 1927. g. tie sāk atkal pieaugt un maksimālos apmēros (47,8 milj. marku) sasniedz 1929. g., pēc kam atkal samazinās un 1932. g. noslīd līdz 42,4 milj. marku. Par transportrisku pārāpdrošināšanu 1921.—1932. g. Somijas uzņēmumi caurmērā ik gadus izmaksājuši 78% no prēmijām. Šajos riskos notikušie zaudējumi tai pašā 12 gadu laika sprīdī (XLVI tab.) sastāda 63% no prēmijām, kas liecina, ka šie darījumi, visumā ņemot, bijuši izdevīgi, izņemot tikai 1931. g., kad Somijas transportriskos notikušie zaudējumi caurmērā sastādīja 91% no prēmijām.

Piegiežoties Somijas apdrošināšanas uzņēmumu darbībai, kuŗa aptveŗ ne tikai Somijā, bet arī ārzemēs pieņemtos riskus (L tab.), varam pārliecināties, ka caurmērā to transportriskos notikušie zaudējumi 1931. g. sastādīja 93%, bet 1932. g. 70% no prēmijām.

Vislielākie darījumi, kā redzams, šai nozarē ir akciju sabiedrībām, kuŗu prēmiju ieņēmumi no visu transportapdrošināšanas prēmiju kopsummas 1932. g. ir 91,4%, pret 88,3% 1931. g. Akciju sabiedrību pārvaldes izdevumi sastāda 18% no prēmijām 1932. g., pret 21% 1931. g., bet savstarpējo biedrību — 9% 1931. g. un 15% 1932. g. No saviem riskiem savstarpējās biedrības abos gados pārāpdrošinājušas vairāk nekā 92%, bet akciju sabiedrības 1931. g. 75% un 1932. g. 70%.

Kā XLIV tabulā redzams, transportapdrošināšanas uzņēmumi, kuŗi nepieņem citu nozaru riskus, 1932. darbības gadu noslēguši ar 1,4 milj. marku tīras peļņas, pret 1,2 milj. 1931. g. To prēmiju un zaudējumu rezerves uz 1933. g. 1. janvāri sastādīja 6,7 milj. marku, pret 6,5 milj. marku gadu agrāk, bet rezerves, akciju un pamata kapitāli 11,9 milj. marku.

4. Automobiļu atbildības apdrošināšana.

Ši nozare uzsākta 1925. g., kad 5 akciju sabiedrības un 4 savstarpējas biedrības tiešā apdrošināšanā pieņēma 10.079 automobiļus, par ko kā prēmiju saņēma 10.945 tūkst. marku un kā zaudējumu atlīdzību izmaksāja 770 tūkst. marku vai apm. 7% no prēmijām. Visi prēmiju ieņēmumi, kā par tiešiem, tā pārāpdrošināšanā pieņemtajiem riskiem, kā XLV tabulā redzams, sastādīja 13 milj. marku, bet tajos notikušie zaudējumi (XLVI tab.) 1 milj. marku vai 7% no prēmijām. Darījumu apmēri šajā nozarē auga līdz 1928. g., kad prēmiju ieņēmumi tajā sastādīja 42,2 milj. marku, bet pēc tam samazinājās, noslīdēdami 1932. g. līdz 16,2 milj. marku. Caurmērā ņemot šajos riskos notikušie zaudējumi 1925.—1932. g. sastāda 52% no prēmijām, pie kam vislielākie (74% no prēmijām) tie bijuši 1929. g. un vismazākie (7% no prēmijām) 1925. g., bet pārējos šā laika sprīža gados svārstījušies starp 26—55% no prēmijām.

Kā LI tabulā redzams, maksātās par šo risku pārāpdrošināšanu summas sastāda 44% no prēmijām 1932. g., pret 46% 1931. g. Zaudējumu atlīdzība saskaņā ar likumu slēgtajos darījumos sastādījusi

LI tabula.

Automobiļu atbildības apdrošināšana

(Summas 1000 marku)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas				Pārāpdro- šināšanas prēmijas		Zaudējumu atlīdzība			
	Saskaņā ar likumu		Brīvā apdroši- nāšanā		1931	1932	Saskaņā ar likumu		Brīvā apdroši- nāšanā	
	1931	1932	1931	1932			1931	1932	1931	1932
I. Savstarpējās biedrības :										
Varma	26	23	—	—	38	31	59	11	—	—
Sampo	3048	2327	3253	2204	4381	2825	1287	909	2115	1158
Suomen Teollisuudh. K. Autova- kuutusyhd. — Industriidk. i Finl. Ö. Automobilförsäkr. . . .	142	144	375	375	100	89	76	68	87	140
Tulenvara	—	165	—	10	—	—	—	43	—	—
Aura	1636	994	—	283	72	43	523	236	—	141
Alands Försäkringsanstalt	80	76	—	—	40	19	13	14	—	—
Svensk-Finland	—	249	75	75	—	238	—	46	16	61
Kauppiaitten Paloapuyhd.	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopā	4934	3980	3704	2947	4631	3245	1958	1327	2219	1500
% no prēmijas					54%	47%	40%	33%	60%	51%
II. Akciju sabiedrības :										
Fennia*)	—	750	1478	1081	—	1386	—	—	576	929
Pohjola	3172	2500	2862	1863	411	221	2234	1469	1994	1029
Imatra*)	—	667	1571	394	—	1090	—	400	922	182
Karjala*)	—	318	242	158	—	267	—	94	190	69
Vakuutososakeyhtiö Auto-Försä- kringsaktiebo. Auto	670	594	964	868	1154	958	335	333	389	359
Maakaupp. Palovak. Osakeyh- tiö Turva — Lanthandland. Brandförsäkringsbol. Turva*) . . .	—	52	—	—	—	—	—	9	—	—
Kopā	3842	4881	7117	4362	1565	3921	2569	2305	4071	2569
% no prēmijas					32%	42%	67%	47%	57%	59%
Pavisam kopā	8776	8861	10821	7309	6196	7166	4527	3630	6290	4068
% no prēmijas					46%	44%	52%	41%	58%	56%

Piez.: *) Ziņas par 1931. g. ietelp pāskatā par ugunsapdrošināšanu.

41% no prēmijām 1932. g., pret 52% 1931. g., bet brīvajā apdrošināšanā 56% 1932. g. un 58% 1931. g.

Brīvajā apdrošināšanā tiešajos darījumos Somijā 1932. g. bija apdrošināti 15.582 automobiļu riski, kopsummā par 278,4 milj. marku, kas caurmērā uz ikkatru automobili sastādīja 1787 markas, pret 1702 markām 1931. g., kad bija apdrošināti 16.961 automobiļa riski, kopsummā par 285 milj. marku. Caurmērā par ikkatru automobiļa risku maksātā prēmija šajos tiešajos darījumos sastādīja 425 markas 1932. g., pret 546 markām 1931. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi caurmērā uz ikkatru apdrošināto automobili sastādīja 211 markas 1932. g., pret 317 markām 1931. g.

Automobiļu atbildības apdrošinājumos, kuri slēgti saskaņā ar likumu, 1932. g. notikušie zaudējumi (3711 tūkst. marku) caurmērā uz vienu no 32.545 automobiļiem sastāda 114 markas, pret 126 markām 1931. g., kad bija apdrošināti 30.514 automobiļu atbildības riski un cietušajiem maksātā atlīdzība sastādīja 3.855 tūkst. marku. No šīm summām galvenā daļa gājusi zaudējumu atlīdzības nokārtošanai ar vienreizējiem maksājumiem. Šie vienreizējie maksājumi no visas

zaudējumu atlīdzības summas sastādīja 95% 1932. g., pret 93% 1931. g., pensiju maksājumiem 2% 1932. g., pret 3% 1931. g., un ārstniecības palīdzībai 3% 1932. g., pret 4% 1931. g.

Pārvaldes izdevumi visos automobiļu atbildības apdrošināšanas darījumos no prēmiju ieņēmumu summas sastādīja 37% 1932. g., pret 36% 1931. g.

5. Pār apdrošināšana.

Pār apdrošināšanu, kā patstāvīgu darbības nozari, Somija ievada 1899. g., kad nodibinājās un uzsāka darbību pirmā pār apdrošināšanas akciju sabiedrība ar nosaukumu Jälleenvakuutusosakeyhtiö Osmo. 1913. g. šajā nozarē darbojušās 2 akciju sabiedrības un 3 savstarpējas biedrības, pie kam to prēmiju ieņēmumi sastādījuši 4503 tūkst. marku (no kuŗas summas 4.423 tūkst. marku akciju sabiedrībās), par pār apdrošināšanu izmaksātās prēmijas 771 tūkst. marku un riskos notikušie zaudējumi (uz pār apdrošinātājiem krītošo daļu atskaitot) 2184 tūkst. marku.

LII tabula.

Pār apdrošināšana Somijā.

(Summas 1000 marku.)

Apdrošināšanas uzņēmumi	Prēmijas		Pār apdrošināšanas prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
I. Savstarpējās biedrības :								
Sampo	4306	4861	1483	1193	5248	4035	372	348
Viipurin läänin jälleenvakuutusyhdistys Palonvara	658	727	314	341	642	836	40	39
Vakava	4713	4784	2226	1102	4636	5368	423	394
Kekri	131	81	4	4	171	81	15	13
Kopā	9808	10453	4027	2640	10697	10320	850	794
II. Akciju sabiedrības :								
Osmo	17519	15122	10865	9270	15746	11009	1939	2492
Varma	4227	4653	2310	2511	2140	4686	345	337
Verdandi	10978	12289	2100	2276	7392	8340	2949	3473
Suomen Jälleenvakuutus O/Y	1838	1851	1261	1308	1352	1428	193	199
Fennia*)	—	3406	—	—	—	2362	—	1051
Wellamo*)	—	1	—	—	—	14	—	3
Norma	1306	1258	648	617	804	906	411	414
Helsingin Vakuutus O/Y	2391	—	29	—	759	—	736	—
Kopā	38259	38580	17213	15982	28193	28745	6573	7969
Pavisam kopā	48067	49033	21240	18622	38890	39065	7423	8763

*) Ziņas par 1931. g. ietelp pārskatā par ugunsapdrošināšanu.

Pasaules kara laikā šīs nozares darbība ievērojami sašaurinājās un 1921. g. (kad pār apdrošināšanu izdarīja 6 akciju sabiedrības un 3 savstarpējās biedrības) prēmiju ieņēmumi tajā bija 18,3 milj. marku, kas, ņemot vērā markas kursa 10-kārtēju samazināšanos, salīdzinot ar 1913. g. kursu, sastāda gandrīz 3 reiz mazāku ekvivalentu nekā 1913. g. prēmiju ieņēmums. Vēlāk markas kurss uzlabojās un ar 1925. g. 21. decembra likumu tika noteikts ar 7,66 reiz zemāku vērtību nekā tās vērtība bija 1913. g.

Pār apdrošināšanas darījumi, kā XLV tabulā redzams, 1921.—

1929. g. pastāvīgi palielinājušies, maksimālos apmērus sasniedzami 1929. g., kad tie devuši 62,7 milj. marku prēmiju. Nākošajos divi gados tie slīdējuši uz leju, bet 1932. g. atkal nedaudz auguši.

Pārprodrošināšanā pieņemtos riskus pārprodrošināšanas uzņēmumi diezgan plašos apmēros cedējuši tālāk pārprodrošināšanā, pie kam caurmērā 1921.—1932. g. tās par pārprodrošināšanu izmaksājušas 43% no prēmijām (pārprodrošināšanas komisiju neatskaitot).

Šajos riskos notikušie zaudējumi (XLI tab.) 12 gados caurmērā sastāda 71% no prēmijām, svārstīdamies starp 55—81%, no prēmiju ieņēmumiem skaitot.

Par risku pārprodrošināšanu pārprodrošināšanas uzņēmumi, kā LII tabulā redzams, izmaksājuši 38% no prēmijām 1932. g., pret 44% 1931. g. To pārvaldes izdevumi 1932. g. sastādīja 15%, pret 18% 1931. g., no prēmiju ieņēmumiem skaitot.

No LII tabulā minētām savstarpējām biedrībām tikai ugunsriskus ņem pārprodrošināšanā biedrības Palonvara un Vakava, pirmā pagastu un draudžu savstarpējo biedrību Vipuru gubernā, otrā no pagastu un draudžu savst. biedrībām visā Somijā. Sampo tāpat kā Vakava pieņem pārprodrošināšanā pagastu un draudžu savstarpējo ugunsapdrošināšanas biedrību riskus, bet Kekri tikai mājlopu apdrošinājumus no pagastu un draudžu savst. mājlopu apdrošināšanas biedrībām. Sabiedrībā «Vakava» 1932. g. piedalījās 150 pagastu un draudžu savst. ugunsapdrošināšanas biedrības, no kurām pārprodrošināšanā pieņemto risku summa 1932. g. beigās sastādīja 3.112 miljonus marku, pret 3.040 milj. gadu agrāk. Sabiedrībā «Sampo» tai pašā laikā piedalījās 126 pagastu un draudžu savst. ugunsapdrošināšanas biedrības, no kurām pieņemto risku summa 1932. g. beigās sastādīja 2962 milj. marku, pret 2.489 milj. 1931. g. beigās. Savienībā «Kekri» 1932. g. beigās bija pārprodrošinājušas mājlopus 24 mājlopu apdrošināšanas biedrības, kopsummā par 5,2 milj. marku, pret 9 milj. 1931. g., kad šos apdrošinājumus tai bija cedējušas 26 biedrības.

Pārprodrošināšanā, kā LII tabulā redzams, lielākie darījumi ir akciju sabiedrībām. No tām s-ba «Varma», kas ir dzīvības apdrošināšanas sabiedrību dibinājums, pieņem pārprodrošināšanā tikai dzīvības apdrošinājumus, bet s-ba «Fennia» galvenā kārtā nelaiemes gadījumu apdrošinājumus. S-bas «Osmo» un «Norma» ir akciju sabiedrību dibinājumi, galvenā kārtā uguns un arī citu nozaru risku pārprodrošināšanai. S-ba «Verdandi», kuŗa izdara arī tiešu dzīvības risku apdrošināšanu, pārprodrošināšanā pieņem arī citu nozaru riskus. Dažādu nozaru risku pārprodrošināšanu no citiem apdrošināšanas uzņēmumiem pieņem Suomen Jälleenvakuutus O/Y, s-ba Wellamo un Suomen Vakuutus O/Y.

Pārprodrošināšanas nozare, vispārīgi runājot, devusi labus rezultātus. Tomēr iegūtā peļņa nav bijusi liela. Spēciāli pārprodrošināšanas nolūkiem dibinātās sabiedrības caurmērā 1921.—1932. g. kā prēmijas ieņēmušas summas, kas no visu nozaru prēmiju kopsummas sastāda 8%, kas ir mazāk kā $\frac{1}{4}$ no summām, kādas par pārprodrošināšanu vispārīgi tai pašā laikā apdrošināšanas uzņēmumi izmaksājuši.

6. Nelaiemes gadījumu apdrošināšana.

Šis nozares lielāko daļu sastāda obligātoriskā strādnieku apdrošināšana, kuŗa atrodas sociālās apdrošināšanas sfērā. Privātās nelaiemes gadījumu apdrošināšanas daļa ir daudz mazāka: tā aptver brīvprātīgo atsevišķu personu un uzņēmumu kolektīvu apdrošināšanu un citu veidu (piem. slimībām) apdrošinājumus pret nelaiemes gadījumiem.

Kā obligātorisko, tā brīvprātīgo nelaiemes gadījumu apdrošināšanu izdara, pa lielākai daļai, vieni un tie paši uzņēmumi. Publicētajos gadu pārskatos ne katrreiz grāmatvedības posteņos attiecīgās summas uzrādītas atsevišķi par obligātorisko un brīvprātīgo apdrošināšanu. Šā iemesla dēļ par privāto un sociālo nelaiemes gadījumu apdrošināšanu sniegts kopīgs pārskats, kuŗš ievietots nākošajā nodaļā, uzrādot, tomēr, prēmiju summas un arī citas ziņas, cik tas šē bijis iespējams, par katru no šiem apdrošināšanas nozarojumiem atsevišķi.

7. Mājlopu apdrošināšana.

Mājlopu apdrošināšanu kā pirmās Somijā uzsāka 1850. g. dažas pagastu sabiedrības. Kādi bijuši toreizējie panākumi šajā nozarē, par to ziņu nav. Mājlopu apdrošināšana veidota galvenā kārtā pēdējos 15 gados iepriekš pasaules kara. Šo apdrošināšanu izdara tikai savstarpējās biedrības.

Dažas šā veida biedrības dibinātas pilsētās. Ievērojamākā no tām ir 1896. g. Helsinkos dibinātā Suomen Eläinvakuutus Yhdistys, bet vecākā Abo Hästförsäkringsbolag, kuŗa dibināta 1890. g. un vēlāk pārdēvēta par Turun Eläinvakuutusyhdistys. 1913. g. šādu pilsētās atrodošos mājlopu apdrošināšanas biedrību bija 4. Trīs no tām izdarīja apdrošināšanu visā Somijā, bet viena tikai Ulu gubernā. Ievērojami lielākā skaitā mājlopu apdrošināšanas biedrības dibinātas uz laukiem. Vecākā no tagad pastāvošām pagastu savstarpējām mājlopu apdrošināšanas biedrībām ir 1898. g. dibinātā Kronoby kreatursförsäkringsförening Vazas gubernā. Šo biedrību skaits ātri audzis. Jau 1914. g. beigās to bija 125, no kuŗām vairums atradās Vazas un Vipuru gubernā.

Saskaņā ar 1914. g. statistiku, 4 pilsētu savstarpējās mājlopu apdrošināšanas biedrībās bija apdrošināti 27.923 zirgi par 11,1 miljona marku un 17.776 liellopi par 2,7 milj. marku vai pavisam kopā par 13,8 milj. marku. Prēmiju maksas par šiem apdrošinājumiem sastādīja 359 tūkst. marku, bet riskos notikušie zaudējumi 254 tūkst. marku, pārvaldes izdevumiem sastādot 128 tūkst. marku. Riskos notikušie zaudējumi, kā redzams, sastādīja 68% no prēmijām, bet pārvaldes izdevumi 34,7%. Tai pašā 1914. g. pagastu savstarpējās mājlopu apdrošināšanas biedrībās bija apdrošināti 34.181 zirgs par 12,1 milj. marku un 42.685 liellopi par 5 milj. marku vai pavisam kopā par 17,1 milj. marku. Siklopu bija apdrošināts tikai par apm. 21 tūkst. marku. Prēmiju ieņēmumi par šiem apdrošinājumiem bija 242 tūkst. marku, bet riskos notikušie zaudējumi 195 tūkst. marku vai 80% no prēmijām, pārvaldes izdevumiem sastādot 45 tūkst. marku vai 18,6% no prēmijām.

LIII tabula. Stiklu, mājlopu, ielaušanās zādzību un mežu degšanas apdrošināšana Somijā. (Summas 1000 marku)

Apdrošināšanas uzņēmumu nosaukums	Prēmijas		Pārāpdr. prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
a) Stiklu apdrošināšana								
I. Savstarpējas biedrības:								
Sampo	66	72	43	41	25	25	.	35
Suomen Liikkeenharjoittajain	5	16	—	—	—	1	.	2
Aarni	2	5	—	—	1	—	24	2
Kopā	73	93	43	41	26	26	24	39
% no prēmijām			59%	44%	36%	28%	.	42%
II. Akciju sabiedrības:								
Suomen Lasivakuutus Osakeyhtiö	38	50	—	—	20	6	15	19
Imatra	91	84	—	—	50	35	.	29
National	22	22	6	6	6	5	.	10
Fennia	50	53	—	—	20	28	.	12
Pohjola	159	150	—	—	133	68	.	12
Karjala	12	12	—	—	12	1	.	4
Wellamo	—	7	—	—	—	2	.	1
Suomen Vakuutus O/Y	28	10	—	—	2	8	.	3
Saimaa	12	10	6	—	1	6	6	1
Kopā	412	398	12	6	244	159	21	91
% no prēmijām					59%	40%	.	23%
b) Mājlopu apdrošināšana.								
Savstarpējas biedrības:								
Turun Eläinvakuutusyhdistys	56	33	—	—	15	10	46	52
Suomen Eläinvakuutusyhdistys	1747	1375	36	18	1067	887	649	554
Oulun l. k. Eläinvakuutusyhtiö	38	29	7	6	13	35	16	11
Suomen Työväen K. Vakuutusyhdistys Turvan Eläinvakuutusosasto	122	40	—	—	113	48	37	27
Alands Kreatursförsäkringsfören	47	56	—	—	61	44	6	7
Kekri	122	107	22	12	111	76	10	20
Kopā	2132	1643	65	36	1380	1100	764	671
% no prēmijām			3%	2%	65%	67%	36%	41%
c) Ielaušanās zādzību apdrošināšana.								
I. Savstarpējās biedrības:								
Sampo	262	285	167	181	48	67	96	113
Kaupunkien Paloapuyhd, irt varten	26	49	5	10	4	11	.	4
Suomen Liikkeen	77	101	61	69	26	26	.	9
Aarni	26	17	16	13	13	1	.	7
Kopā	391	452	248	273	91	105	.	133
% no prēmijām			63%	60%	23%	23%	.	29%
II. Akciju sabiedrības:								
Fennia	324	303	231	200	46	55	.	81
Pohjola	549	500	286	247	94	183	.	30
Imatra	158	140	138	121	27	33	.	48
National	172	164	153	137	50	57	.	64
Wellamo	13	12	1	—	3	3	.	1
Karjala	10	9	7	6	4	—	.	3
Suomen Palo-Vakuutus O/Y	1	—	—	—	12	—	.	—
Suomen Vakuutus O/Y — Finl. Assur.	154	121	123	93	63	52	36	40
Säästöpankkien K. Kassavakuutusyht.	60	64	—	29	—	—	3	2
Saimaa	44	46	38	42	12	3	—	4
Kopā	1485	1359	977	875	301	386	.	273
% no prēmijām			66%	64%	20%	28%	.	20%

LIII tabula. **Mežu degšanas apdrošināšana Somijā.**

(Summas 1000 marku)

Turpinājums.

Apdrošināšanas uzņēmumu nosaukums	Prēmijas		Pārāpd. prēmijas		Zaudējumi		Pārvaldes izdevumi	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
I. Savstarpējas biedrības :								
Sampo	2758	2682	309	552	273	142	1132	1285
Suomen Metsänomist. Kesk. Metsäpaloapuyhdistys	2843	2714	91	87	144	164	827	686
Svensk-Finland	20	18	16	11	—	—	—	2
Alands Försäkringsanstalt	7	4	7	4	—	—	1	—
Kopā	5628	5418	423	654	417	306	1960	1973
% nn prēmijām			8%	12%	7%	6%	35%	36%
II. Akciju sabiedrības:								
Fennia	12	12	7	4	—	1	—	33

No visas Somijas zirgiem pilsētu un pagastu biedrībās bija apdrošinātas 20,9%, bet no liellopiem tikai 5,1%.

Pasaules kara laikā mājlopu apdrošināšana sašaurinājās, kāds process turpinājās arī pēckara laikā. Tā 1932. g. pilsētu savst. biedrībās bija apdrošināti tikai 5.340 zirgi par 18,4 milj. marku (pret 9476 zirgiem par 27 milj. marku 1926. g. un 26.473 zirgiem par 19 milj. marku 1918. g.) un 5943 liellopi par 11 milj. marku (pret 8508 liellopiem par 10,9 milj. marku 1926. g. un 20.693 liellopiem par 6,2 milj. marku 1918. g.). Mazākā mērā samazināšanās process vērojams pagastu savstarpējās biedrībās. Šo biedrību skaits 1932. g. ir 91. Tajās nupat minētā gadā bija apdrošināti 16.707 zirgi par 42,4 milj. marku, pret 17.798 zirgiem par 39,5 milj. marku 1926. g. un 29.154 zirgiem par 16,4 milj. marku 1918. g. Šajās biedrībās apdrošināto liellopu 1932. g. bija 10.370 par 9,4 milj. marku, pret 11.329 liellopiem par 7,8 milj. marku 1926. g. un 29.528 liellopiem par 5,7 milj. marku 1918. g.

Prēmiju ieņēmumi no 2 milj. marku 1921. g. (XLV tab.) pieauga līdz 3,2 milj. 1930. g., pēc kam samazinājās un 1932. g. sastādīja tikai 2,5 milj. No šiem riskiem biedrības pārāpdrošinājušas 12 gadu laikā sprīdi apm. 5%. Mājlopu riskos notikušie zaudējumi tai pašā laikā sastāda 60% no prēmiju ieņēmumiem, svārstādamies starp 50—60% 1921.—1929. g. un starp 65—74% nākošajos trīs gados.

Kā LIII tabulā redzams, pilsētu savstarpējo biedrību prēmiju ieņēmumi no 2132 tūkst. marku 1931. g. noslīdējuši līdz 1643 tūkst. marku 1932. g. No šiem riskiem tās 1932. g. pārāpdrošinājušas 2%, pret 3% iepriekšējā gadā. To riskos notikušie zaudējumi sastādīja 67% no prēmijām 1932. g., pret 65% 1931. g., bet pārvaldes izdevumi 1931. g. 36% un 1932. g. 41% no prēmijām.

Pagastu savst. biedrību prēmiju ieņēmumi 1932. g. sastāda 904 tūkst. marku, pret 832 tūkst. 1931. g., bet riskos notikušie zaudējumi 728 tūkst. marku (80% no prēm.), pret 809 tūkst. marku (97% no prēm.) 1931. g., svārstādamies starp 68—94% 1921.—1930. g. laika

sprīdi. Šo biedrību pārvaldes izdevumi 1932. g. sastādīja 200 tūkst. marku vai 22% no prēmijām, pret 28% 1930. g.

Mājlopu apdrošināšanas sašaurināšanās vedama sakarā ar automobiļu satiksmes paplašināšanos. Pilsētās, kur automobiļu kustība izplatījies visvairāk, vislielākā mērā sašaurinājusies zirgu apdrošināšana. Tas tomēr nav galvenais šīs nozares sašaurināšanās iemesls. Īstais iemesls ir tas, ka briesmu varbūtība, kādai padoti mājlopu riski, ir lieli un šo risku pareiza uzraudzība izmaksā dārgi. Vairums mājlopu īpašnieku no mājlopu apdrošināšanas tādēļ aturas.

8. Ielaušanās zādzību apdrošināšana.

Šo nozari kā pirmā uzsāka 1902. g. akciju sabiedrība «Providentia». 1913. g. apdrošināšanu pret ielaušanās zādzībām izdarīja 3 iekšzemes akciju sabiedrības un viena savstarpēja biedrība. Tās šos riskus minētajā gadā bija apdrošinājušas kopsummā par 23,6 milj. marku, saņemdamas kā prēmiju 48.381 marku. Pasaules kara laikā darījumi šajā nozarē sašaurinājās. Pēckara gados tā atkal ievērojami paplašinājusies, pie kam tās prēmiju ieņēmumi no 0,3 milj. marku 1921. g. pieauguši līdz 1,9 milj. marku 1931. g. un 1932. g. sastāda 1,8 milj. marku. Šajos riskos notikušie zaudējumi bijuši mazi, sastādīdami 12 gadu laikā caurmērā 24% no prēmijām.

Kā LIII tabulā redzams, ielaušanās zādzību apdrošināšanu izdara 4 savstarpējas biedrības un 9 akciju sabiedrības. Par šo risku pār-apdrošināšanu akciju sabiedrības 1932. g. izmaksājušas 64% no prēmijām 1932. g. (pret 66% 1931. g.), bet savstarpējās biedrības 60% 1932. g. (pret 63% 1931. g.). To riskos notikušie zaudējumi abos šajos gados bijuši mazi, sastādīdami savstarpējās 23% no prēmijām, bet akciju sabiedrībās 20% 1931. g. un 28% 1932. g. Pārvaldes izdevumi šajā nozarē 1932. g. sastāda: akciju sabiedrībām 20%, bet savstarpējām biedrībām 29% no prēmijām.

9. Mežu degšanas apdrošināšana.

Mežu apdrošināšanu pret uguni kā pirmā uzsāka 1914. g. savstarpējā biedrība Sampo, kad tā par riskiem saņēma 58300 marku prēmiju un par 19 ugunsgrēku gadījumiem samaksāja 14.400 marku zaudējumu atlīdzības. Tās pārvaldes izdevumi sastādīja 10670 markas. 1914. g. beigās tai šo risku bija par 37,7 milj. marku.

Pēckara gados šī nozare ievērojami paplašinājusies. Tās prēmiju ieņēmumi no 1,4 milj. marku 1921. g. pieauga līdz 5,6 milj. 1930. gadā, kādā apmērā palika arī 1931. g., pēc kam noslīdēja līdz 5,4 milj. 1932. g. No šiem riskiem apdrošināšanas uzņēmumi 1921.—1932. g. pār-apdrošinājuši apm. 7%. Tajos notikušie zaudējumi 12 gadu laikā caurmērā sastāda 11% no prēmijām.

Kā LIII tabulā redzams, darbojas šai nozarē 4 savstarpējas biedrības un viena akciju sabiedrība. Vislielākie darījumi tajā ir savstarpējām biedrībām. No šiem riskiem tās 1932. g. pār-apdrošinājušas 12%, pret 8% 1931. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi tām sastādījuši 6% no prēmijām 1932. g. un 7% 1931. g. To pārvaldes izdevumi bijuši: 36% no prēmijām 1932. g. un 35% 1931. g.

10. Stiklu apdrošināšana.

Kad šī nozare vispirms uzsāka Somijā, par to noteiktu ziņu nav. Ir tomēr zināms, kā jau 1892. g. ārzemju akciju sabiedrības šos riskus kopsummā bija pieņēmušas par 105.000 marku, par ko kā prēmiju ieņēmušas 1742 markas un kā zaudējumu atlīdzību izmaksājušas 484 markas. Pirmā iekšzemes iestāde, kas uzsāka darījumus šai nozarē, ir 1898. g. dibinātā Finska Glasförsäkringsaktiebolaget. 1914. gadā šajā nozarē strādāja 2 iekšzemes akciju sabiedrības un 1 savstarpēja biedrība. To prēmiju ieņēmumi sastādīja 28,9 tūkst. marku, bet riskos notikušie zaudējumi 16,7 tūkst. marku, pie kam šo apdrošinājumu summa 1914. g. beigās sastādīja 1,2 milj. marku. Pasaules kara laikā darījumi šai nozarē sašaurinājās. Pēckara gados tā atkal paplašinājās, pie kam tās prēmiju ieņēmumi no 0,13 milj. marku 1921. g., pakāpeniski palielinādamies, pieauga līdz 0,49 milj. marku 1931. g., kādos apmēros tie palika arī 1932. g. Šajos riskos notikušie zaudējumi 12 gadu laika sprīdī sastāda 36% no prēmijām.

Saskaņā ar LIII tabulu, stiklu apdrošināšanu izdarā 9 iekšzemes akciju sabiedrības un 3 savstarpējas biedrības. Pirmo prēmiju ieņēmumu summa 1932. g. ir 398 tūkst. marku (pret 412 tūkst. 1931. g.), otro 93 tūkst. (pret 73 tūkst. marku 1931. g.). No šiem apdrošinājumiem daļu laidušas pārapirošināšanā viena akciju sabiedrība un viena savstarpēja biedrība. Pārējie uzņēmumi šos apdrošinājumus paturējuši pašu riskā. Šajos riskos notikušie zaudējumi akciju sabiedrībās caurmērā sastāda 40% no prēmijām 1932. g. un 59% 1931. gadā, bet savstarpējās biedrībās 28% 1932. g. un 36% 1931. g. Pārvaldes izdevumi šai nozarē akciju sabiedrībām 1932. g. sastādīja 23% no prēmijām, bet savstarpējām biedrībām 42%.

11. Streiku apdrošināšana.

Šo risku apdrošināšanu Somijā uzsāka 1914. g. taj pašā gadā nodibinātā Arbetsgivarens i Finland ömsesidiga strejfförsäkringsbolag, kuras pirmā gada prēmiju ieņēmumi no 105 biedriem sastādīja 214.100 marku, riskos notikušie zaudējumi 3075 markas un pārvaldes izdevumi 12.136 markas. Pieņemto risku kopsumma 1914. g. beigās bija 8,8 milj. marku. Pasaules kara laikā tās darījumu apmēri palielinājās, pie kam 1918. g. prēmiju ieņēmumi sasniedza 538.000 marku lielu summu. Darījumi tajā paplašinājās arī turpmākos gados un maksimālos apmērus sasniedza 1921. g., kad prēmiju ieņēmumi tajā sastādīja 1,8 milj. marku. Turpmākos gados, kā XLV tabulā redzams, prēmiju ieņēmumi bijuši padoti lielākām vai mazākām svārstībām, noslīdēdami līdz 0,7 milj. marku 1931. g. 11 gadu laikā šajos riskos notikušie zaudējumi caurmērā sastādīja 76% no prēmijām, pie kam 1925., 1930. un 1931. g. tajos nebija nekādu zaudējumu, bet 1927. g. tie sastādīja 627% no prēmijām. 1931. g. beigās šai b-bā bija 113 dalībnieki, kuri bija apdrošināti streiku gadījumā par 46,7 milj. marku. Biedrības līdzekļi noguldījumos bankā uz 1932. g. 1. janvārī sastādīja apm. 10 milj. marku.

12. Garantiju apdrošināšana.

Šo nozari uzsāka 1907. g. akciju sabiedrība «Providentia», kuras prēmiju ieņēmumi par šiem apdrošinājumiem 1914. g. sastādīja 3897 markas. Min. 1914. g. beigās tajā šie riski kopsummā bija apdroši-

nāti par 244 tūkst. marku. Darījumi šajos apdrošinājumos bijuši mazi. Tiem lielākā vai mazākā mērā bijis gadījuma raksturs. 1921. gadā garantiju apdrošināšanu izdarījuši Allmänna Finska Försäkringsaktiebolaget, ieņemdama 5400 marku prēmiju par 385.000 marku apdrošinājumu summu. Tās riskos nekādu zaudējumu nav bijis. Sākot ar 1922. g. šajā nozarē nav bijis darījumu nevienai citai apdrošināšanas iestādei.

13. Darbu pārtraukšanas apdrošināšana.

Šo risku apdrošināšanu 1915. g. uzsāka akciju sabiedrība «Fennia», ieņemdama 1035 markas prēmiju. Tai pašā laikā angļu akciju s-ba «Commercial Union» par Somijā pieņemtajiem šīs nozares riskiem ieņēma 5077 markas prēmiju. Pasaules kara laikā darījumu apmēri šajos apdrošinājumos nedaudz pieauga. Ar 1917. g. darījumi šai nozarē ir tikai s-bai «Fennia». Pēckara gados prēmiju ieņēmumi no šiem riskiem svārstījušies starp 0,03 milj. marku un 0,08 milj. marku. Vismazākie tie bijuši 1922. g., vislielākie 1930. g. (sk. XLV. tab.). Šajos riskos notikušie zaudējumi caurmērā 1921.—1932. g. sastāda 74% no prēmijām, atsevišķos gados (XLVI tab.) svārstidamies starp 10—229% no prēmijām.

14. Kara zaudējumu apdrošināšana.

Šo risku apdrošināšanu, sākot ar 1915. g. aprīli, izdarīja ar 100.000 marku kapitāla Osakeyhtiö Mars, apdrošinādama pret kara briesmām kā nekustamu, tā kustamu mantu. 1915. g. beigās šajā sabiedrībā bija apdrošinātas ēkas, kustama manta, mašīnas un preču noliktavas kopsummā par 450 milj. marku. Par pieņemtajiem riskiem maksātās prēmijas sastādīja 2.251.000 marku, bet pārvaldes izdevumi 131.000 marku. Zaudējumu šajos riskos pirmajā darbības gadā nebija. Turpmākos gados jaunu apdrošinājumu nāca ievērojamā mazāk. Prēmiju ieņēmumi 1916. g. sastādīja tikai 287.000 marku, pie kam arī šai gadā kara zaudējumu nebija. Sabiedrības līdzekļi noguldījumos bankās un skaidrā naudā kasē sastādīja vairāk nekā 3 milj. marku. Kā zaudējumu atlīdzību tā 1919. g. samaksāja 722.000 marku un 1920. g. 18.000 marku, pie kam 1920. g. beigās taj vēl glabājās bankās 2.286.000 marku. Sakarā ar dažām prasībām, kādas bija vērstas pret šo sabiedrību, tā savas darīšanas galīgi likvidēja tikai 1925. g. pirmajā pusē.

15. Zvejniecības rīku apdrošināšana.

Pamatus tai lika sāvstarpējā apdrošināšanas biedrība «Sampo», nodibinādama 1914. g. nodaļu zvejniecības rīku ņemšanai pārapirošināšanā no vietējām zvejnieku biedrībām, kādam nolūkam tā no valsts saņēma 50.000 marku pabalsta. Tādu biedrību nodibināšana tomēr neveicās un, ja tādas arī nodibinājās, tās tomēr neattīstīja nekādu darbību. Zvejniekiem nebija intereses šādu biedrību dibināšanai.

Kā pirmā šāda veida biedrība 1931. g. modibinājās Laatokan Kalastusvakuutusyhdistys (Ladogas zvejas rīku apdrošināšanas biedrība) ar 200.000 marku garantijas kapitālu. Savā pirmajā darbības gadā šī biedrība kā prēmijas ieņēma 6684 markas un kā atlīdzību par riskos notikušajiem zaudējumiem samaksāja 23.914 markas (343% no prēmijām), pārvaldes izdevumiem sastādot 6659 markas vai gan-

drīz 100% no prēmijām. Nākošajā 1932. g. darbību uzsāka otra zvejas rīku apdrošināšanas biedrība ar nosaukumu Satakunnan Kalastusvakuutusyhdistys arī ar 200.000 marku garantijas kapitāla. Pirmajā no šīm biedrībām ir 75, otrā 82 biedri. Šo biedrību prēmiju ieņēmumi 1932. g. sastādīja 18674 markas, bet riskos notikušie zaudējumi 23733 markas un pārvaldes izdevumi 8616 markas. 1932. g. Ladogas b-ba noslēdza ar 10118 marku zaudējuma, pret 12854 markām zaudējumu iepriekšējā gadā. Satakunnas biedrībai turpretī bija 1883 markas peļņas. Abu biedrību noguldījumu kopsūma bankās 1932. g. beigās sastādīja 392.000 marku, bet apdrošināto risku summa 800.000 marku. Savus riskus šīs biedrības atstāja nepārprošinātus.

16. Kredīta apdrošināšana.

Kredīta apdrošināšanu kā pirmā Somijā uzsāka 1925. g. dibinātā Suomen Luottovakuutus Osakeyhtiö, kuŗa 1931. g. apvienojās ar 2 citām akciju sabiedrībām jaunā akciju sabiedrībā ar nosaukumu Suomen Vakuutus Osakeyhtiö. 1926. g. kredīta apdrošināšanu izdarīja arī akciju sabiedrība Pohjola, bet ar 1927. g. arī akciju s-ba «Fennia» un Suomen Palovakuutus O/Y.

Šīs nozares prēmiju ieņēmumi 1925. g. sastādīja 278.200 marku, bet pārvaldes izdevumi 50.000 marku, pie kam tās riskos nekādu zaudējumu nebija. Vislielākos apmērus šī nozare sasniedza 1928. g., kad tās prēmiju ieņēmumi sastādīja 1 miljonu marku. Pēc tam tās darījumi sašaurinājās un 1932. g. tās prēmiju ieņēmumi ir tikai 330.000 marku (XLV tab.). No šiem riskiem 1926.—1930. g. caurmērā pārprošinātas 30%. Notikušie šajos riskos zaudējumi sastādīja 1925.—1932. g. caurmērā 97% no prēmijām. Vismazākie tie bijuši 1925. g. un vislielākie 1931. g. Pirmā gadījumā tie sastādījuši tikai 0,4%, otrā — 247% no prēmiju ieņēmumiem. Arī pārvaldes izdevumi šajā nozarē bijuši stipri svārstīgi, sastādamī 1932. g. 10% no prēmijām, pret 40% 1931. g., 39% 1929. g., 19% 1927. g. un 1925. g.

B. Sociālā apdrošināšana.

Vecākā nozare Somijas sociālajā apdrošināšanā ir strādnieku nodrošināšanās slimību un nāves gadījumos strādnieku slimo un bērnu kasēs vai strādnieku palīdzības grupās slimību un bērnu gadījumos. Plašāka, kaut gan vēlāk radusies, ir strādnieku apdrošināšana nelaimes gadījumos.

1. Apdrošināšana nelaimes gadījumos.

Nosaukuma tagadējā nozīmē tā radusies pēc 1895. g. likuma par rūpniecības fiziska darba strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem. Uz šā likuma pamata radās vairākas vietējās sabiedrības šo risku apdrošināšanai. Pēc 1902. g. likuma par tirdzniecības kuŗu jūrnieku apdrošināšanu nelaimes gadījumos sevišķa biedrība nodibināta arī jūrnieku apdrošināšanai.

1913. g. visu šo risku apdrošināšanai pastāvēja 7 iekšzemes savstarpējas biedrības un 3 akciju sabiedrības un 2 ārzemju akciju sabiedrības. Tajās tad bija apdrošināti 64.731 gada strādnieks (1042 uzņēmumos) pret pastāvīgu darba nespēju un nāvi un 68.805 strādnieki (3406 uzņēmumos) kā invaliditātes un nāves, tā arī pārejošas

Nelaimes gadījumu apdrošināšana Somijā.
(Summas 1000 marku)

LIV tabula.

Dibināšanas gads	P r ē m i j a s				Pārāpdrošināšanas prēmijas, kopā abu veidu		Riskos notikušie zaudējumi				Pārvaldes izdevumi kopā abu veidu apdrošināšanā			
	apdrošināšanā		apdrošināšanā		1931	1932	Obligātoriskā	Brīvā	Obligātoriskā	Brīvā	1931	1932	1931	1932
	Obligātoriskā	Brīvā	Obligātoriskā	Brīvā										
I. Savstarpejas biedrības:														
1897	10665	1734	9877	1526	851	753	8534	717	7899	1027	4138	3763		
1917	11709	161	10144	165	119	123	11493	23	10250	17	2381	2443		
1917	10213	282	9260	286	17	25	7466	154	6865	191	3299	3319		
1919	1000	69	820	61	32	25	499	21	461	26	680	591		
1920	604	476	467	437	—	—	199	89	209	87	137	188		
1921	204	—	199	—	—	—	67	—	81	—	32	27		
1925	150	—	152	—	87	86	79	—	86	—	25	26		
1923	1304	57	1148	56	265	87	566	10	538	28	514	523		
1925	213	—	174	—	28	26	80	—	91	—	82	73		
1926	55	2	44	2	—	—	10	—	15	—	21	19		
1928	1618	—	1511	46	—	38	660	—	623	2	735	682		
1902	729	—	701	—	—	—	661	—	743	—	163	154		
	38464	2781	34497	2559	1399	1165	30314	1014	27861	1378	12207	11808		
					3%	3%	79%	36%	63%	54%	29%	32%		
					% no prēmijas									
II. Akciju sabiedrības:														
1897	2912	2597	2630	2907	3453	3568	2205	1254	2213	1766	1813	1932		
1897	11364	2083	10935	2097	353	349	10443	902	9529	1087	3382	3485		
1918	1418	509	1463	520	241	213	1172	359	1068	373	728	745		
1919	—	139	—	108	129	96	98	—	—	258	—	42		
1925	—	—	—	2615	—	27	—	—	—	1236	—	1277		
1925	2587	75	2157	62	28	18	1081	7	999	6	677	658		
1924	707	58	650	51	44	39	467	16	438	106	197	193		
1930	—	—	—	34	—	30	—	—	—	9	—	—		
	18988	5461	17835	8394	4258	4340	15466	2538	14247	4841	6797	8332		
					17%	17%	82%	46%	80%	59%	26%	32%		
					% no prēmijas									

darba nespējas gadījumos. Pirmā gadījumā maksātās prēmijas sastādīja 611 tūkst. marku, (vai caurmērā Mk. 9.44 par katru strādnieku), otrā 817 tūkst. marku (vai Mk. 11.87 par katru strādnieku). Kopsummā prēmiju ieņēmumi sastādīja 1428 tūkst. marku (vai caurmērā Mk. 10.69 par katru strādnieku). Minētā gadā šie apdrošināšanas uzņēmumi pārejošas darba nespējas 4110 gadījumos kā atlīdzību izmaksāja 312,5 tūkst. marku, bet pensijās 4491 personai 452 tūkst. marku vai kopā apm. 765 tūkst. marku. Šo uzņēmumu pārvaldes izdevumi sastādīja 312,5 tūkst. marku vai 21,8% no prēmijām. Spēkā esošo pensiju maksām tām 1913. g. beigās bija 6278 tūkst. marku rezervju, tekošo risku kārtošanai 514 tūkst. marku un vēl nenokārtoto zaudējumu atlīdzībai 788 tūkst. marku vai kopā 7570 tūkst. marku rezervju.

Tai pašā 1913. g. brīvā apdrošināšanā 4 iekšzemes apdrošināšanas biedrībās un 3 ārzemju sabiedrībās bija apdrošinātas 21.715 atsevišķas personas (no tām 20.466 iekšzemes sabiedrībās), par ko kā prēmiju tās saņēma 735,1 tūkst. marku (no kuŗas summas 671,2 tūkst. marku iekšz. sabiedrībās). Iekšzemes apdr. uzņēmumu maksātā zaudējumu atlīdzība 2444 personām sastādīja 475,3 tūkst. marku.

LV tabula. **Obligātoriskā strādnieku apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem Somijā.**

Gadi	Apdrošināto strādnieku skaits	Prēmijas		Zaudējumu atlīdzība 1000 marku						Nelaimes gadījumu uz 1000 gada strādnieku				Kopā
		Strādņ. gada ienākums	Milj. marka	Palīdzība	Slimnīcas	Ārstēšanās mājās	Pensija	Apbedīšana	Vienreizējā atlīdzība	kuru sekas bija				
										pārejoša darba nespēja	invaliditāte	Nāve		
1900	67649	52	0,7	42	—	—	58	—	40	10,7
1905	73436	63	0,8	92	—	—	176	—	35	16,4
1910	100296	94	1,2	143	—	—	345	—	52	24,7
1914	116100	111	1,4	200	—	—	482	—	99	27,7
1918	179637	545	5,7	229	—	31	604	5	27	22,8	3,7	0,4	26,9	
1919	168733	645	10,2	614	—	320	825	28	24	48,3	1,3	0,7	50,3	
1920	223916	1329	25,3	1889	215	963	1140	62	6	50,5	1,2	0,7	52,4	
1925	300005	2994	25,3	4872	646	4300	4834	140	30	82,4	3,3	0,7	86,4	
1926	517032	4682	51,2	11165	1210	6723	6953	282	34	74,4	1,9	0,5	76,8	
1927	566536	5161	62,3	19154	1602	10426	9113	370	60	86,2	2,0	0,5	88,7	
1928	615446	5832	80,1	22352	1741	13560	11254	464	87	97,9	1,8	0,6	100,3	
1929	606976	5938	84,8	22536	1729	14363	13525	455	85	107,3	1,9	0,5	109,7	
1930	572160	5508	77,2	20874	1645	13975	15902	335	120	101,6	1,4	0,4	103,4	
1931	502456	4390	57,2	15784	1327	11461	16495	311	241	
1932	502941	4212	52,3	13091	1691	9874	16951	276	208	

Caurmērā maksātā prēmija par katru apdrošināto personu sastādīja Mk. 32,79, pie kam cietušo skaits sastādīja 12% no apdrošināto skaita, bet zaudējumu atlīdzība 71% no prēmiju summas. Strādnieku kolektīvā apdrošināšanā par 4167 personām (no kuŗām 4149 iekšzemes sabiedrībās) saņemtā prēmija sastādīja 49,9 tūkst. marku (no kuŗas summas 48,8 tūkst. iekšz. sab. bās), bet 186 strādniekiem izmaksātā zaudējumu atlīdzība 12,7 tūkst. marku. Kolektīvā apdrošināšanā maksātā prēmija par katru iekšz. uzņēmumos apdrošināto strādnieku sastādīja Mk. 11,77, bet maksātā zaudējumu atlīdzība caurmērā 25% no gada prēmiju summas. Kopsummā brīvprātīgās

nelaimes gadījumu prēmiju ieņēmumi 1913. g. sastādīja 785 tūkst. marku, bet maksātā zaudējumu atlīdzība 532 tūkst. marku vai 68% no prēmijām. Pārvaldes izdevumi iekšzemes apdrošināšanas uzņēmumos tai pašā laikā sastādīja 162 tūkst. marku vai 26% no prēmijām. Prēmiju un zaudējumu rezerves brīvās apdrošināšanas riskiem 1913. g. beigās sastādīja 631 tūkst. marku.

Nelaimes gadījumu apdrošināšanas apjoms ievērojami palielinās pēc 1917. un vēl lielākā mērā pēc 1925. g. likuma. Kamēr 1914. g. obligātoriskā apdrošināšanā bija apdrošināti tikai 116.100 strādnieku, 1920. g. to skaits jau bija 221.416, bet 1926. g. 517.032.

Kā palielinājušies darījumu apmēri nelaimes gadījumu apdrošināšanā, par to pārskatu sniedz attiecībā uz prēmiju ieņēmumiem un riskos notikušiem zaudējumiem XLV un XLVI tabulas, sākot ar 1921. g. Prēmiju ieņēmumi obligātoriskā un brīvā apdrošināšanā kopā no 29,2 milj. marku 1921. g. pieauga līdz 30,9 milj. marku 1925. g., bet 1926. g. tie palielinājās līdz 57,5 milj. marku. Turpinādami palielināties, šie prēmiju ieņēmumi rekorda augstumu (93,6 milj. marku) sasniedza 1929. g., pēc kam, sakarā ar saimniecisko krīzi, samazinājās līdz 65,7 milj. marku 1931. g. un 63,2 milj. 1932. g.

Nelaimes gadījumu obligātoriskajos apdrošinājumos maksātās prēmijas pēckaļa laikā ir ievērojami augstākas nekā iepriekš kaļa. Tā 1930. g. obligātoriskā apdrošināšanā maksātā gada prēmija par katru strādnieka apdrošināšanu caurmērā sastādīja Mk. 134,84, kas pēc 1913. g. kursa līdzinās Mk. 17,63. Brīvā apdrošināšanā tā turpretī ir zemāka, jo par atsevišķu personu apdrošināšanu maksātā prēmija tai pašā 1930. g. bija Mk. 209,35, kas pēc 1913. g. kursa sastāda Mk. 27,42. Pēc tam maksātā prēmija samazinājusies, sastādīdama 1932. g. Mk. 104,05 (= Mk. 8,27 pēc 1913. g. kursa) par katru strādnieku oblig. apdrošināšanā un Mk. 186,78 (=Mk. 14,84 pēc 1913. g. kursa) par katru personu brīvā apdrošināšanā. Skaitot no algas, prēmiju caurmērā likmes bijušas padotas ievērojamām svārstībām: 1913. g. tās sastādīja 1,18%, 1900. g. 1,43%, 1904. g. 1,24%, 1920. g. 1,90%, 1925. g. 0,85%, 1930. g. 1,40%, bet 1932. g. 1,24%.

Par abu veidu nelaimes gadījumu pārapirošināšanu caurmērā 1921.—1932. gados izmaksātas 7% no prēmiju ieņēmumiem, bet riskos notikušie zaudējumi sastādījuši 59% no prēmiju ieņēmumiem.

Nelaimes gadījumu apdrošināšanu 1932. g. (LIV tab.) izdarīja 12 savstarpējas biedrības un 8 akciju sabiedrības. Pirmo prēmiju ieņēmumi obligātoriskā apdrošināšanā 1931. g. sastāda 38,5 milj. marku, otro — 19 milj. marku vai kopā 57,5 milj. marku, bet brīvās apdrošināšanas prēmijas abās grupās kopsummā sastāda 8,1 milj. marku. 1932. g. abu grupu prēmiju ieņēmumi obligātoriskā apdrošināšanā sastāda 52,3 milj. marku, bet brīvā apdrošināšanā 10,9 milj. marku vai kopā 63,2 milj. marku. Par šo risku pārapirošināšanu savstarpējas biedrības izmaksājušas apm. 3% no prēmijām, bet akciju sabiedrības apm. 17%. Riskos notikušie zaudējumi sastāda: 1931. g. obligātoriskā apdrošināšanā savstarpējas biedrībās 79%, akciju sabiedrībās 82%, bet brīvā apdrošināšanā savstarpējas biedrībās 36%, akciju sabiedrībās 46% no prēmijām; 1932. g. oblig. apdrošināšanā

savst. biedrībās 63%, akc. sabiedrībās 80%, bet brīvā apdrošināšanā savst. biedrībās 54%, akc. sabiedrībās 59% no prēmijām. Pārvaldes izdevumi abu grupu apdrošināšanas uzņēmumiem kopā 1932. g. sastāda 32% no prēmijām, bet 1931. g. savstarpējās biedrībās 29%, akciju sabiedrībās 26% no prēmiju ieņēmumiem.

Vislielākais skaits strādnieku uz obligātorisko noteikumu pamata Somijā bija apdrošināts 1928. g., kā tas redzams LV tabulā. Pēc tam tas samazinājās, noslīdēdams 1931. g. līdz 502.456, bet 1932. g. nedaudz palielinājās. Vislielākie prēmiju ieņēmumi obligātoriskā apdrošināšanā bija 1929. g. Tie, salīdzinot ar 1914. g. prēmiju ieņēmumiem, sastāda 6 reiz lielāku ekvivalentu. No zaudējumu atlīdzības, ko sniedz apdrošināšanas sabiedrības, vislielākās summas izdod mūža rentēm, (pensijām), palīdzības sniegšanai naudā, dienu naudām par ārstēšanos mājās. Tā 1932. g. izmaksātā palīdzība naudā sastāda 25% no prēmiju ieņēmumiem, dienu maksas par ārstēšanos mājā 18,9%, bet pensijas 32,4%. Par ārstēšanu slimnīcās izdoti tikai 3,2% no prēmijām.

Sabiedrību rezerves, kuŗas pievestas XLIV tabulā, aptver kā prēmiju un zaudējumu rezerves obligātoriskai, tā arī brīvai apdrošināšanai. To ekvivalents zeltā ir apmēram 2,5 reiz lielāks nekā 1914. g.

Arī brīvā apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem vislielākos apmērus uzrāda 1928. g., kad tajā bija apdrošinātas 40.574 personas (pret 29.556 pers. 1925. g. un tikai 26.707 pers. 1932. g.), neskaitot personas, kas apdrošinātas kolektīvā apdrošināšanā. Par šiem tiešā apdrošināšanā pieņemtajiem riskiem prēmijas sastādīja 1932. g. 5406 tūkst. marku (pret 7138 tūkst. marku 1928. g.). Par šajos riskos notikušajiem zaudējumiem kā atlīdzība 1932. g. izmaksāti 3332 tūkst. marku (61,6% no prēm.), pret 2456 tūkst. m. (33% no prēm.) 1928. g.

Nelaimes gadījumu skaits, kas izsauca pārējošu darba nespēju, pēc 1925. g. likuma uz 1000 gada strādnieku pēdējos gados ir par 80—120% lielāks nekā 1919.—1924. gados. Savukārt nelaimes gadījumu frekvence jau pēc 1917. g. likuma palielinājās par apm. 150—180%, salīdzinot ar to nelaimes gadījumu skaitu, kuŗš izsauca pārējošu darba nespēju iepriekš 1918. g. Nelaimes gadījumu frekvence Somijā (caurmērā 107,3 gadījumi) uz ikkatriem 1000 gada strādnieku 1929. g. bija gandrīz 5 reiz lielāka nekā 1918. g., kad šādu gadījumu bija tikai 22,8. Izskaidrojas šī parādība, protams, pa daļai ar to, ka tagad apdrošināšanai padoti arī sīkie uzņēmumi, kuŗos nav tik pilnīgu aizsarglīdzekļu, kā lielrūpniecības uzņēmumos, bet lielākā mērā arī ar to, ka mazajos rūpniecības uzņēmumos un atsevišķās darba vietās ar mazu strādnieku skaitu nav iespējams izsekot ļaunprātībām, ar kuŗām mākslīgi palielinās nelaimes gadījumu skaits.

Darba dienu zudums caurmērā uz vienu gada strādnieku, kā sekas no nelaimes gadījumos dabūtiem miesas bojājumiem, vislielāks (8,8—10,7 dienas) bijis 1922.—1925. g., vismazāks (6,3 dienas) 1930. gadā un (7,6 dienas) 1921. un 1926. g., bet 1920. un 1927.—1929. g. 8,0—8,2 dienas.

2. Strādnieku apdrošināšanās slimību gadījumos. Strādnieku apdrošināšanās slimību gadījumiem Somijā ir pašu

LVI tabula **Strādnieku savstarpējās palīdzības kases un grupas slimību un nāvēs gadījumos Somijā.**

Gads	Kasu skaits	Dabnieku skaits				Slimības, darba invaliditātes dienu sk. un palīdzība				Izdevumi 1000 mk				Kopa					
		Slimības, darba invaliditātes dienu sk.		Slimības, darba invaliditātes dienu sk.		Darba ne- spējas die- nu skaits		Darba ne- spējas die- nu skaits		Darba devej- na maksas		Citi ienākumi			Kopa				
		Slimību skaits	Palīdzība 1000 mk	Slimību skaits	Palīdzība 1000 mk	Slimību skaits	Palīdzība 1000 mk	Slimību skaits	Palīdzība 1000 mk	Darba devej- na maksas	Citi ienākumi	Palīdzība bērnu bas gadījuma	Palīdzība bērnu bas gadījuma						
1914	229	48996	238617	383	1276	28691	51	601	599	104	215	918	434	34	7	176	35	122	808
1921	232	55882	10024	207593	1557	683	17134	113	661	3795	644	718	5157	85	73	1359	193	526	3905
1922	239	67379	247395	1970	830	18696	138	838	4791	859	995	6645	2128	136	41	1717	234	707	4963
1923	250	68563	236960	2119	788	19539	182	894	5503	969	1038	7510	2302	167	73	1875	261	981	5659
1924	254	61745	238423	2382	746	14556	142	782	7417	1698	1160	10275	2524	212	75	2298	412	2686	8217
1925	252	63367	219913	2455	644	13706	152	846	7883	1626	1320	10829	2607	268	74	2239	513	2934	8635
1926	254	66873	240195	2787	760	16416	170	888	9016	1495	1336	11847	2956	314	*	2260	524	3231	9885
1927	258	69951	19463	255391	3357	1103	17022	228	1046	7606	1642	1633	10881	407	*	3239	428	1537	9196
1928	241	72352	270498	3806	875	16194	245	1014	8212	2305	1878	12395	4051	440	70	3149	471	1620	9801
1929	244	70823	296693	4434	942	19153	282	1143	8216	2139	2357	12712	4716	554	154	3341	564	1836	11165
1930	243	65951	262210	4026	1052	15179	236	949	7619	2123	2715	12457	4261	461	191	3323	543	1637	10416
1931	248	64045	249557	3759	718	12386	177	961	6791	1646	2236	10673	3936	484	134	3130	560	1379	9623
1932	248	67653	217435	3116	630	10388	161	995	8121	6170	2114	11905	3732	945	440	3038	665	1647	10477
1914	207	31917	16236	22	94	2412	4	809	186	—	41	227	25	141	—	—	16	9	191
1921	113	23998	7877	20	19	544	2	560	220	—	44	264	22	144	—	—	31	12	213
1922	106	23497	9282	32	21	649	2	482	277	—	52	329	34	171	—	—	33	15	259
1923	103	25224	7916	35	31	1329	6	512	275	10	57	342	41	177	2	—	42	21	289
1924	100	26416	10354	49	25	646	5	550	442	10	54	506	54	256	—	—	46	21	384
1925	86	24710	7599	41	26	719	5	464	561	—	125	686	46	292	—	—	47	77	469
1926	88	25104	9812	65	33	765	5	493	675	31	109	315	70	315	—	—	63	79	537
1927	87	25610	11197	75	32	946	7	486	667	28	100	795	82	388	—	—	62	74	618
1928	87	26258	10587	74	29	648	5	543	668	202	123	993	79	465	—	—	64	22	686
1929	88	26944	9057	69	27	640	4	546	709	6	324	1039	73	481	—	—	71	17	702
1930	87	27373	10245	79	37	957	9	530	736	13	175	924	88	515	—	—	80	15	780
1931	86	27090	9744	87	38	1063	7	561	766	13	164	944	94	524	—	—	81	17	825
1932	85	27381	9563	73	—	—	—	557	801	11	253	1065	73	617	—	—	84	14	885

*) Attiecīgie izdevumi ieskaitīti eitos izdevumos.

strādnieku lieta. Tam nolūkam tie sev noorganizējuši prāvu skaitu palīdzības kasu. Vairums šo kasu sniedz palīdzību kā slimību, tā apbedīšanas gadījumos. Apmēram 5% no tām sniedz palīdzību tikai slimību gadījumos un tāds pats daudzums tikai apbedīšanas gadījumos. Pastāv bez tam kases, kuŗas sniedz palīdzību no gadījuma uz gadījumu. Šo 4 veidu kases apzīmē par īstajām kasēm (Varsinaiset kassat). Šīs kases pie tam sadalās selkošās trīs katēgorijās: 1) fabriku kasēs, kuŗu biedri ir fabriku strādnieki ;2) profesiju un amatnieku kasēs, kuŗu biedri ir zināmu profesiju un amatu izpildītāji, un 3) vispārējās kasēs, kuŗu darbība norit noteiktas vietas robežās.

Kā otrais strādnieku palīdzības kasu tips ir strādnieku palīdzības biedrības vai palīdzības grupas (Apurenkaat) slimību un apbedīšanas gadījumos, pie kam lielākā daļa no tām palīdzību sniedz tikai bērū gadījumos. Tās tāpat kā pirmais slimo kasu tips sadalās trīs kategorijās: fabriku strādnieku, profesiju un amatnieku un vispārējās kasēs. Atšķiras tās no pirmā tipa kasēm ar to, ka to darbība ir daudz šaurāka un līdzekļus tās savāc nō saviem biedriem galvenā kārtā tikai tad, kad rodas vajadzība sniegt palīdzību slimības vai nāves gadījumā. Kārtējās biedru maksas tajās ir ievērojami mazākas nekā īstajās kasēs.

Galvenos līdzekļus kā palīdzības kasēm, tā palīdzības grupām sagādā paši strādnieki. Darba devēji šo strādnieku savstarpējo apdrošināšanos veicina tikai ziedojumu veidā.

Biedru skaits kā palīdzības kasēs, tā palīdzības grupās ir ļoti dažāds. Sevišķi tas sakāms par palīdzības kasēm. Starp tām ir vairākas, kuŗām ir tikai daži biedri, bet ir arī tādas (nedaudzas), kuŗām ir tūkstots un vairāki tūkstoši biedru. Caurmērā ikkatrā kasē biedru skaits 1914.—1931. g. svārstījies starp 213 un 302. 1931. g. caurmērā ikkatrā palīdzības kasē ir 258 biedri, pret 302 biedriem 1928. g., kad caurmērā ikkatrā kasē slimību gadījumiem bija 278 biedri, slimību un nāves gadījumiem 301 biedrs un nāves gadījumiem 237 biedri.

Biedru skaits palīdzības grupās svārstās starp dažiem desmitiem un apmēram divi tūkstošiem. Caurmērā ikkatrā palīdzības grupā 1931. g. bija 315 biedri, pret 299 biedriem 1928. g., kad biedru skaits caurmērā ikkatrā grupā slimību un nāves gadījumiem bija 124, bet nāves gadījumiem 366. Caurmērā biedru skaits ikkatrā palīdzības grupā nāves gadījumiem ir apmēram trīs reiz lielāks, nekā grupās slimību un nāves gadījumos.

Palīdzības kasu slimības un nāves gadījumos 1901. g. bija 132 ar 28.908 dalībniekiem. Tādu slimību, kuŗām par iemeslu nav nelaime darbā, toreiz bija 5234 vai caurmērā 18 slimības uz katra 100 dalībnieku. Caurmērā katra slimība ilgusi 24 dienas un katras slimības gadījumā maksātā palīdzība sastādījusi 34 markas. Šis samērs grozījies nākošajos gados. Tā 1927. g. bijušas 28 slimības uz katra 100 dalībnieku un slimība ilgusi 13 dienas. Kā LVI tab. redzams, 1932. g. slimību skaits, kuŗām par iemeslu nav nelaimes gadījums darbā, bija 10206, kas caurmērā uz ikkatra 100 dalībnieku sastāda nepilnus 15, pie kam katra slimība caurmērā ilgusi 21 dienu un maksātā palīdzība par katru slimību caurmērā sastādījusi 308 markas.

Šie pēdējie rezultāti manāmi atšķiras no rezultātiem, ar kādiem šīs kases strādāja iepriekš pasaules kara, pie kam tagad maksātā palīdzība ir stipri mazāka par toreizējo.

Tādu slimību skaits, kurām par iemeslu bijis nelaimes gadījums darbā, 1914. g. uz ikkatra 100 dalībnieku caurmērā bija nepilni 3, pie kam katra slimība ilgusi 22 dienas un maksātā palīdzība par katru slimību bijusi 40 markas pret tikai 2,2 slimībām uz katra 100 dalībnieku 1901. g., kad slimība tāpat ilgusi 22 dienas, bet maksātā palīdzība sastādījusi 31 marku par katru slimību. Pēc nelaimes gadījumu apdrošināšanas apjoma paplašināšanas kasu darbībai šai palīdzības darbā vajadzēja ierobežoties. Un tā tas arī ir. Kā LVI tabulā redzams, jau 1921. g. tādu slimību skaits, kurū cēlonis ir nelaimes gadījums darbā, bija tikai 1,2 no 100 dalībnieku, pie kam par caurmērā 25 darba nespējas dienām maksātā palīdzība (166 markas) ir daudz mazāka nekā iepriekš kara, ievērojot markas kursa pazemināšanos. Nāves gadījumu skaits audzis. Kamēr 1914. g. tas uz ikkatra 1000 dalībnieku bija tikai 12, 1926. g. tas sastādīja 13 un 1931. g. un 1932. gadā 15.

Palīdzības kasu ieņēmumi vislielākos apmērus sasniedza 1929. g., kad dalībnieku iestāšanās naudas un gada maksas sastādīja 8.216 tūkst. marku un darba devēju ziedojumi 2.139 tūkst. marku, bet kopā ar citiem ienākumiem (kapitālu augļiem u. t. t.) 12.712 tūkst. marku. Palīdzības kasu ieņēmumi galvenā kārtā iet naudas pabalstu sniegšanai un ārstēšanās izdevumu segšanai slimību gadījumos. Tā 1929. g. no visu izdevumu kopsummas (11.165 tūkst. marku) kā pabalstus slimību gadījumos izsniedza vairāk nekā 42%, ārstēšanās izdevumiem apm. 29% un pagaidu palīdzībai apm. 1,4%. Bēru gadījumos maksātā palīdzība sastāda apm. 5% no izdevumu kopsummas un tāpat apm. 5% no izdevumu kopsummas — palīdzības kasu pārvaldes izdevumi.

Palīdzības grupu līdzekļi ir 10—12 reiz mazāki nekā palīdzības kasēm. To ieņēmumi vislielākos apmērus (1039 tūkst. marku) sasniedza 1929. g. Viņu līdzekļi galvenā kārtā sastādās no dalībnieku maksām. No visiem to izdevumiem palīdzībai bēru gadījumos izdod apm. $\frac{2}{3}$ (1929. g. 68,5% un 1932. g. 70% no visu izdevumu summas), bet pabalstiem un ārstēšanas izdevumu segšanai apm. $\frac{1}{5}$ daļa (1929. g. apm. 19%), 1931. un 1932. g. tās ārstēšanās izdevumiem neko nav maksājušas. To pārvaldes izdevumi no visu izdevumu kopsummas sastāda apm. 10%.

Katram palīdzības kases dalībniekam par apdrošināšanos caurmērā iznāca maksāt: 1931. g. 106 markas, pret 116 markām (=Ls 15.14) 1929. g. vai 1930. g. Vēl lētāk apdrošināšanās izmaksāja strādnieku palīdzības grupās: to dalībnieki caurmērā maksāja: 1931. g. apm. 28 markas, pret 26 markām 1929. g. un 27 markām (Ls 3.52) 1930. g.

Palīdzības kasu un palīdzības grupu ienākumi vislielākie bija 1929. g., kad tie kopsummā sastādīja 13 miljonus 751 tūkst. marku, no kuŗas summas 8 miljoni 925 tūkst. marku bija pašu dalībnieku maksājumi un 2 miljoni 145 tūkst. marku darba devēju brīvprātīgi ziedojumi.

V. daļa.

Baltijas valstu un Somijas apdrošināšana salīdzinājumā.

Sadarbības iespējamības. Nākotnes uzdevumi un vajadzības.

Lai varētu salīdzināt sasniegumus, kādus apdrošināšanā guvušas Baltijas valstis un Somija, nepieciešami summas, kas šos sasniegumus raksturo, pārvērst kādā vienā valūtā, par kādu šinī gadījumā nemsim latu.

Galvenie summārie par šiem sasniegumiem skaitļi sniegti LVII. tabulā, par 1930. g., kad apdrošināšana vislielākos apmērus sasniedza Latvijā un Igaunijā, bet Lietavas apdrošināšanas darījumi nebija tālu no 1931. g. sasniegumiem un Somijas apdrošināšanas darījumi tikai nelielā mērā atšķirās no 1929. g. rekorda apmēriem.

Salīdzinot nupat minētajā tabulā pievestos datus, varam pārliecināties, ka privātās apdrošināšanas apmēri Somijā ir daudz plašāki nekā Baltijas valstīs. Citādu turpretī ainu sniedz sociālā apdrošināšana. Tā Somijā gan ir plašāka nekā Igaunijā un Lietuvā, bet stipri šaurāka nekā Latvijā.

Un tiešām. Kāmēr visi privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi Somijā 1930. g. sastāda 78,5 milj. latu vai caurmērā Ls 21,22 uz 1 iedzīvotāju, Latvijā tai pašā laikā šie prēmiju ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju caurmērā sastādīja Ls 7,62, Igaunijā Ls 6,75 un Lietuvā Ls 1,51. Somijas privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi caurmērā uz 1 iedzīvotāju ir tā tad aptuveni 3 reiz lielāki nekā Latvijā un Igaunijā un 15 reiz lielāki nekā Lietuvā. Pat ugunsapdrošināšanā, kas Baltijās valstīs ir dominējošā nozare, Somijas prēmiju ieņēmumi caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju ir lielāki kā jebkurā Baltijas valstī. Starpība šai ziņā vismazākā ir starp Latvijas un Somijas ugunsapdrošināšanas prēmiju ieņēmumiem, kuri Somijā caurmērā uz 1 iedzīvotāju sastāda Ls 6,05, bet Latvijā Ls 5,38. Tomēr prēmijas par apdrošināšanas apmēriem nebūt vēl nav īstā mēraukla. Tāda patiesībā ir apdrošināšanas summa, kuŗa ugunsapdrošinājumiem caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju Somijā 1930. g. beigās sastādīja 2672 latus, bet 1931. g. beigās Latvijā 1015 latus, Igaunijā 882 latus un Lietuvā 194 latus.

Vēl lielāks sasniegumu pārsvars Somijai ir dzīvības apdrošināšanā, kuŗa Baltijas valstīs vēl ir maz izplatīta. Tās prēmiju ieņēmumi 1930. g. caurmērā uz 1 iedzīvotāju Somijā sastādīja Ls 9,54, Latvijā 85 santimus, Igaunijā Ls 1,64 un Lietuvā tikai 1 sant. Par kādām summām iedzīvotāji apdrošinājuši sev dzīvību, par to ziņu nav attiecībā uz Latviju un Lietuvu. Somijā 1930. g. beigās caurmērā uz 1 iedzīvotāju dzīvības apdrošinājumi sastādīja Ls 336, bet Igaunijā 1931. g. beigās Ls 36.87. Kas attiecas uz dzīvības apdroši-

nāšanas prēmiju rezervēm, tad tās 1931. g. beigās Latvijā caurmērā uz 1 iedzīvotāju sastādīja Ls 1,59, bet Somijā 1930. g. beigās Ls 41,70. Par Igauniju un Lietuvu šo ziņu nav.

Mazāks pārsvars Somijai pret Baltijas valstīm ir transportapdrošināšanā. Tajā Somijas prēmiju ieņēmumi caurmērā uz 1 iedzīvotāju sastāda Ls 1,66, kas ir apmēram 2 reiz vairāk nekā Latvijā, 4 reiz vairāk nekā Igaunijā un 40 reiz vairāk nekā Lietuvā. Plaša nozare Somijā ir arī automobiļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, kuŗas prēmiju ieņēmumi caurmērā uz 1 iedzīvotāju sastāda Ls 1,06. Latvijā civiltiesiskās atbildības un automobiļu (nelaimes gadījumu un civilties. atbildības) apdrošināšanas prēmijas sastāda tikai 27 sant. caurmērā uz 1 iedzīvotāju. Tas, protams, ir tā tādēļ, ka Latvijā automobiļu skaits ir mazs un nav arī likuma par automobiļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu.

Brīvprātīgai nelaimes gadījumu apdrošināšanai Latvijā, sakarā ar plašu orbligātorisku nelaimes gadījumu apdrošināšanu, darbības lauks ir šaurāks nekā Somijā un Igaunijā, kādēļ arī darījumi tajā ir vairākkārtīgi mazāki nekā pieminētajās divi valstīs. Mājlopu apdrošināšana Somijā 1930. g. dod vismaz 11,5 reiz vairāk prēmiju ieņēmumu nekā Latvijā, pie kam tur apdrošināto zirgu un govju skaits ir 58 reiz lielāks nekā Latvijā. Stiprāk nekā Latvijā mājlopu apdrošināšana attīstīta arī Igaunijā. Mazākos apmēros nekā Latvijā mājlopu apdrošināšanu izdara Lietuva. Stiklu un ielaušanās zādzību apdrošināšana, tās no privātās apdrošināšanas nozarēm ir vienīgās, kur caurmērā uz 1 iedzīvotāju prēmiju ieņēmumi Somijā ir mazāki nekā Latvijā. Igaunijas prēmiju ieņēmumi šajās nozarēs caurmērā uz 1 iedzīvotāju ir apmēram 2 reiz mazāki nekā Latvijā.

Plaša nozare Somijā ir pārapdrošināšana, kuŗas prēmiju ieņēmumi caurmērā uz 1 iedzīvotāju 1930. g. sastāda Ls 2,06. Pilnīgu materiālus salīdzinājumam ar to Baltijas valstu statistika nesniedz. Nav tajās arī apdrošināšanas iestāžu, kuŗas nodarbojas tikai ar pārapdrošināšanu.

Somijā un Igaunijā pastāvošajām citām apdroš. nozarēm, kādas Somijā ir streiku, darba pārtraukšanas, garantiju, kredīta un zvejniecības rīku, bet Igaunijā krusas un lietus risku apdrošinājumi, trūkst salīdzinājuma, jo šo nozaru nav vai par tām nav vesta statistika pārējās šai rakstā aplūkotās valstīs.

Piegriežoties jautājumam, cik no saviem riskiem katras valsts apdrošināšanas uzņēmumi pārapdrošina tālāk, jākonstatē, ka pa visām nozarēm kopā ņemot vismazāk (1921.—1931. g. 30% no prēmiju ieņēmumiem skaitot) pārapdrošināšanā laiž Somija. Tas tā iznāk tādēļ, ka tā no saviem dzīvības apdrošinājumiem cedējusi tālāk tikai 7%, pie kam pēdējos gados no tiem pārapdrošināti apm. 5—6%. Šajā ziņā Somija stipri atšķiras no Baltijas valstīm, kur dzīvības apdrošināšana maz izplatīta un apdrošināšanas uzņēmumi no šīs nozares riskiem pārapdrošināšanā laiž daudz lielāku daļu. Mazāka atšķirība ir uguns un transporta risku pārapdrošināšanā. No šiem riskiem Somijas apdrošināšanas uzņēmumi 1921.—1931. g. pārapdrošināja: no ugunsapdrošinājumiem 56%, no transporta apdrošinājumiem 78%. Latvijas apdrošināšanas uzņēmumi 1921.—1932. g. caurmērā no

ugunsapdrošinājumiem pārapsedrošināja 50% un transportriskiem 73%. Lietavas apdrošināšanas uzņēmumi 1924.—1932. g. no ugunsriskiem pārapsedrošināja 57%, bet no transportriskiem 33%. Igaunijas apdrošināšanas akciju sabiedrības un pilsētu savstarpējās biedrības 1932. g. no ugunsriskiem pārapsedrošināja 57% pret 56% 1931. g., bet no transportapdrošinājumiem 1932. g. 54% pret 57% 1931. g. Šis arī ir tās nozares, kurās starp apskatāmo valstu apdrošināšanas uzņēmumiem iespējama vislielākā sadarbība. Protams, ir grūti pat aptuveni minēt procentus, cik no šiem riskiem Baltijas valstis un Somija apmaiņas kārtībā varētu ar pārapsedrošināšanas līgumiem novietot savos apdrošināšanas uzņēmumos. Ka arī nākotnē šis valstis savu risku pārapsedrošināšanu galvenā kārtā izdarīs Rietumeiropas pārapsedrošināšanas sabiedrībās, tas ir neapšaubāms. Katrā ziņā sākumā savstarpējā risku apmaiņa starp Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas uzņēmumiem varētu sastādīt tikai nedaudzus procentus no to darījumiem. Tam tomēr būtu svarīga praktiska nozīme, jo ar to tās ne tikai veicinātu vispārīgo saimniecisko sadarbību starp šīm valstīm, bet nostiprinātu arī savas pozīcijas pārapsedrošināšanas līgumu slēgšanā ar Rietumeiropas valstu apdrošināšanas sabiedrībām.

Sadarbību starp Baltijas valstīm un Somiju atvieglo tas, ka šo valstu apdrošināšanas riskos notikušie zaudējumi, procentos no prēmijām skaitot, neuzrāda lielu starpību. Somijas un Latvijas apdrošināšanas uzņēmumos šie zaudējumi 1921.—1932. g. caurmērā pa visām nozarēm sastāda 48%, Lietuvā (1924.—1932. g.) 59%, bet Igaunijā 1920.—1931. g. 52%. Atšķirība gan ir lielāka katrā atsevišķā nozarē. Neliela tā turpreti ir tajās nozarēs (t. i. uguns un transporta apdrošināšanā), kurās iespējama vislielākā sadarbība. Un tiešām. Caurmērā ugunsriskos notikušie zaudējumi sastādīja: Somijā (1921. līdz 1932. g.) 55%, Latvijā tai pašā laikā 48%, Lietuvā (1924.—1932. gadā) 58% un Igaunijā (1920.—1931. g.) 56%, bet transportapdrošinājumos tajos pašos gados: Somijā 63%, Latvijā 68%, Lietuvā 86% un Igaunijā 67% no prēmijām.

Iegūtā no apdrošināšanas darījumiem peļņa vislielākos apmērus uzrāda Somijā, bet pēc tās Latvijā un Igaunijā. Daudzkārtīgi Somija pārsniedz Baltijas valstis ar apdrošināšanā uzkrātajiem līdzekļiem, ar kuriem nodrošināta uzņemto saistību pildīšana. Šo pārsvaru tai dod dzīvības apdrošināšana ar tajā uzkrātajām lielajām prēmiju rezervēm. Tomēr samērā ar uzņemtajām saistībām Baltijas valstu drošības līdzekļi nav mazāki kā Somijā.

Starp apdrošināšanas uzņēmumiem visspēcīgāko grupu Latvijā un Igaunijā sastāda akciju sabiedrības, Somijā pilsētu savstarpējās biedrības, bet Lietuvā valsts apdrošināšanas iestāde. Tam ir vēsturiski iemesli. Somijā savstarpējās apdrošināšanas biedrības radās agrāk nekā akciju sabiedrības, iekarodamas jau priekškaņa laikā dominējošu stāvokli. Latvijā un Igaunijā turpreti risku galvenās apdrošinātājas bija Krievijas akciju sabiedrības, kurās Baltijas valstis darbojās ar aģentūru un ģenerālaģentūru palīdzību. To vietā pēckara laikā gluži dabīgi radās atkal akciju sabiedrības. Lietuvā, kur apdrošināšana iepriekš pasaules kara bija maz izplatīta, tādu priekšnoteikumu nebija. Valsts vara tur bija apdrošināšanu ierosinošs un

veidojošs faktors. Dodot valsts apdrošināšanas iestādei privātās akciju sabiedrības organizāciju, prāvus rīcības līdzekļus, valsts garantiju par kārtīgu uzņemto saistību izpildīšanu un atbrīvojot tās darījumus lauku īpašumu apdrošināšanā no nodokļiem, kādiem padotas privātās apdrošināšanas biedrības un sabiedrības, kuŗas pie tam nodibinātas nelielā skaitā, valsts apdrošināšanas iestādei gluži dabīgi bija jāieņem Lietuvā dominējošs stāvoklis, kaut gan tā pārappdrošināšanas līgumus ar vietējām apdrošināšanas akciju sabiedrībām un savstarpējām biedrībām slēdz uz brīvas vienošanās pamata. Šajā ziņā tā radikāli atšķiras no Latvijas valsts saimniecības departamenta apdrošināšanas nodaļas. Valsts apdrošināšanas iestāžu privātai apdrošināšanai nav ne Somijā, ne Igaunijā. Pagastu savstarpēju biedrību nav Lietuvā, bet tādas ir pārējās šē apskatītajās valstīs. Obligātoriskās ugunsapdrošināšanas iestāžu nav ne Somijā, ne Igaunijā, ne Lietuvā.

Visliberālākie noteikumi apdrošināšanai ir Somijā. Tos ilggadīgā praksē veidoja paši apdrošināšanas uzņēmumi. Tie tagad salkopoti un ietilpst likumos par apdrošināšanas līgumu un apdrošināšanas sabiedrībām. Brīva sacensība, kāda pastāv starp apdrošināšanas uzņēmumu grupām, un daudzpusīga statistika, nodrošinājusi iedzīvotājiem visās galvenās nozarēs riskiem piemērigas tarifa likmes. Tas, protams, apdrošināšanas izplatīšanos varēja tikai sekmēt. Privāto apdrošināšanu Somijā sekmēja arī tas, ka tā nekad nebija aprausta smagiem nodokļiem.

Igaunija pa daļai sekojusi Somijas paraugam, pieturēdamās tomēr pie likumu noteikumiem, kādi par apdrošināšanu pastāvēja priekškaŗa Krievijā.

Citādi tas ir Latvijā un Lietuvā, kur valsts vara apdrošināšanas kārtošānā ņemusi ievērojami lielāku dalību nekā Somijā un Igaunijā. Galvenā kārtā tas noticis ar valsts apdrošināšanas iestāžu palīdzību un šo iestāžu darbības interesēs. Sevišķi tas tā ir Latvijā. Latvijas valsts saimniecības departamenta apdrošināšanas nodaļas darījumu apjoms galvenā kārtā dibinājas uz monopoltiesībām, kuŗas tai piešķir likums. Apdrošināšanas nodaļa darbojas ne tikai kā visu privāto apdrošināšanu kontrolējoša iestāde, bet arī kā uzņēmums, kuŗam no apdrošināšanas operācijām jādod valstij peļņa. Šā pēdēji minētā uzdevuma dēļ pastāv noteikums par obligātorisku akciju sabiedrībās un pilsētu savstarpējās biedrībās pieņemto ugunsrisku pārappdrošināšanu apdrošināšanas nodaļai, ar noteikumu, ka nodaļa tām kā komisiju par cedētajiem riskiem maksā 20% no prēmijām, kaut gan tām risku pieņemšana un pārvaldīšana izmaksā daudz vairāk. Šie noteikumi nodrošināja nodaļai drošu peļņu, bet akciju sabiedrībām un pilsētu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām atņēma brīvas sacensības iespējas, piespiežot tās turēties pie bijušo Krievijas akciju sabiedrību izstrādātajām prēmiju tarifa likmēm.

Ar to izskaidrojas tas, kādēļ pilsētu savstarpējās biedrības un akciju sabiedrības prēmiju likmes varējušas pazemināt nelielā mērā vai šīs likmes nemaz nav grozijušas. Ja nebūtu bijis tāda noteikuma par risku obligātorisko pārappdrošināšanu, sacensība starp akciju sabiedrībām un pilsētu savstarpējām biedrībām būtu bijusi lielāka un

panākusi piemērotu prēmiju tarifa likmju pazemināšanu ugunsapdrošināšanā, ar ko ugunsrisku apdrošināšana būtu palētinājusies un šis nozares darbība paplašinājusies. Protams, nevēlams ir, ka arī tagad vēl pastāv pasaules kara laikā ievesto 15% dārdzības piemaksu ņemšana pie prēmijām.

Pret pastāvošo kārtību stāvokli ņem 1934. g. 9. oktobra likums. Radās šis likums tādēļ, ka tagadējām prēmijām nav vajadzīgo statistisko pamatu. Šis likums stāvokli tomēr nelaboja, jo izmantoja to tikai fiska interesēs, lai sabalansētu budžetu. Šis likums smagi skar arī apdrošināšanas aģentu intereses, aprēķinot to komisiju visos mantas apdrošinājumos ar 15% no prēmijas, ar ko aģentu ienākumi stipri samazināti, kaut gan nodevas valstij par labu tiem jāiekasē pat lielākā apmērā nekā agrāk. Kādu aģentiem maksāt atlīdzību par risku pieņemšanu, to ne katrreiz var pareizi noteikt ar normatīvu rīkojumu palīdzību. Atsevišķos gadījumos maksājamā komisija var būt lielāka vai mazāka. Ja šajā gadījumā ar likumu tas noteikts citādi, iemesls tam ir tas, ka likuma uzdevums bija apdrošināšanas uzņēmumiem dot iespēju atliecināt no prēmijām tādu daļu, lai tie varētu nomaksāt jaunajā likumā paredzētās nodevas no prēmijām un prēmiju piemaksām. Aprūtinotajiem noteikumiem, kurus likums uzliek ar pastiprinātajām nodevām privātai apdrošināšanai, jādomā, ir tikai pagaidu raksturs. Tie, jādomā, atkritīs, kolīdz šis nodevas nebūs vajadzīgas budžeta sabalansēšanai. Šis likums apdrošināšanas uzņēmumiem diktē nepieciešamību nodibināt prēmiju tarifu komiteju un izstrādāt uz statistikas pētījumiem dibinājošos prēmiju tarifu, pilnīgi atņemot prēmiju piemaksu ņemšanu.

Ka apdrošināšana no nodokļiem būtu pilnīgi atbrīvojama, tā ir tāda atziņa, pret kuru no zinātnes viedokļa iebildumus nevar celt. Ir katram labi saprotams, ka ar nodokļu ņemšanu apdrošināšanu sadārdzina un sarežģī. Katram riska devējam iznāk maksāt lielāku summu un apdrošināšanas darbiniekiem vairāk strādāt. Tas, protams, ierobežo pašu apdrošināšanu, no kuŗas daudzi risku īpašnieki atsakās, lai izvairītos no nodokļiem, kādus apdrošināšanas darījumos ņem. Šie nodokļi taisni vissmagāk gulstas uz tiem, kuŗu riski ir mazāk droši pret briesmu varbūtībām un par kuŗiem tādēļ iznāk maksāt arī augstāku prēmiju nekā par tādiem riskiem, kuŗi ir padoti mazākām briesmu varbūtībām. Tā ugunsapdrošinājumos par vienādas vērtības mūra un koka dzīvojamo ēku vislielākie nodokļi jāmaksā koka mājas īpašniekam tādēļ, ka tam jāmaksā arī augstāka prēmija. Tāpat no diviem vienādas vērtības kuģiem lielāku nodokli no prēmijām maksā tas kuģa īpašnieks, kuŗa kuģis ir vecāks. No apdrošin. un zīmognodokļa brīvs tas namu īpašnieks, kuŗš savus namus nemaz neapdrošina. Šos nodokļus turpretī tagadējos apstākļos katrā ziņā iznāk maksāt tādām nama īpašniekam, kuŗa nams aprūtināts ar hipotekārisku parādu bankā un dažos gadījumos nedod nekādus ienākumus. Visumā ņemot šie nodokļi vissmagāk gulstas uz tiem, kuŗu materiālais stāvoklis ir grūtāks, vai kuŗu riski ir padoti lielākām briesmu varbūtībām. Tādēļ zinātne, vadoties no sociālās taisnības viedokļa, arvien ir bijusi pret apdrošināšanas darījumu aprūtināšanu ar nodevām un nodokļiem. Tas sevišķi tā tādēļ, ka pati apdro-

šināšana apdrošinātam nedrīkst būt nekāds peļņu nesošs darījums, bet tikai līdzeklis pret noteiktiem prēmiju maksājumiem nodrošināt mantas stāvokli vai savu un citu personu nākotni. Tāda rīcība taisni ir valsts interesēs. Tā apdrošinātam nedod nekādu peļņu, kādēļ arī nav nekāda pamata likt tam par tādu darījumu maksāt nodokļus. Apdrošināšanu kā līdzekli nodokļu iegūšanai izmanto valstis tikai sevišķu budžeta grūtību pārvarēšanas gadījumos vai tur, kur nav nekustamas mantas un ienākumu nodokļu.

Tā kā Latvijā šie nodokļi pastāv, būtu tikai dabīgi, ja par to daļu, koņu valsts budžetam dod apdrošināšanas nodoklis un nodevas, palielinātu nekustamas mantas un ienākumu nodokļus.

Bet ir arī vēl cits līdzeklis, kas dod iespēju atbrīvot privātās apdrošināšanas darījumus no nodokļiem un citiem apgrūtinošiem noteikumiem. Šis līdzeklis ir sociālās apdrošināšanas pārveidošana un ievadišana citā virzienā.

Sociālā apdrošināšana, kā jau bija agrāk teikts, Latvijā ir daudz plašāka, nekā pārējās divi Baltijas valstis un Somijā. Tās prēmijas nelaimes gadījumu apdrošināšanā un ieņēmumi slimo kasēs (ieskaitot izdevumus lauku iedzīvotāju ārstēšanai) 1930. g. ir 18,5 reiz lielāki nekā Lietuvā un vairāk nekā 4 kārtīgi pārsniedz šos pašus ieņēmumus Igaunijā un Somijā, caurmērā uz 1 iedzīvotāju skaitot.

Absolūtās summās, sociālā apdrošināšana (26.554 tūkst. latu 1930. g.) Latvijai izmaksā 15 reiz vairāk nekā Lietuvai, 7,7 reiz vairāk nekā Igaunijai un 2,2 reiz vairāk nekā Somijai.

Obligātoriskās nelaimes gadījumu apdrošināšanā visplašākie apmēri ir Latvijai un Somijai. Daudz šaurākos apmēros to izdara Igaunija. Lietuvā šis apdrošināšanas nemaz nav.

Obligātoriskās nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmijas caurmērā uz 1 apdrošināto Latvijā ir augstākas nekā Somijā un Igaunijā, bet caurmērā uz 1 iedzīvotāju Somijā ir augstākas nekā Latvijā. Izskaidrojas tas ar to, ka Somijā ne tikai absolūti, bet arī relatīvi pret nelaimes gadījumiem apdrošināto skaits ir lielāks nekā Latvijā.

Relatīvi nelaimes gadījumu skaits Somijā ir mazāks nekā Latvijā un Igaunijā. Uz ikkatru 1000 apdrošināto gada strādnieku nelaimes gadījumu skaits Somijā 1918.—1924. g. bija 26,9 līdz 71,5 un 1925.—1929. g. 76,8 līdz 109,7. Latvijā 1921.—1924. g. uz ikkatru 1000 apdrošināto strādnieku nelaimes gadījumu skaits sastādīja 28—113, bet 1925.—1930. g. 92 līdz 153. Nelaimes gadījumu skaits Igaunijā no katra 1000 apdrošināto strādnieku 1922.—1926. g. svārstījās starp 101 un 132, bet 1927.—1930. g. starp 122 un 142.

Kā Somijā un Latvijā, tā arī Igaunijā pēckara laikā nelaimes gadījumu skaits palielinājies stiprāk nekā audzis apdrošināto skaits. Katrai apdrošināto apjoma paplašināšanai gandrīz arvien sekojusi daudz straujāka nelaimes gadījumu skaita palielināšanās. Somijā, kur apdrošināto strādnieku skaits 1928. g. bija 4,9 reiz lielāks nekā 1918. g., nelaimes gadījumu skaits 1928. g. bija 18 reiz lielāks nekā 1918. g. Krasāku ainu smiedz nelaimes gadījumu apdrošināšana Latvijā, kur pret nelaimes gadījumiem apdrošināto strādnieku skaits 1930. g. bija 7,2 reiz un 1933. g. 5 reiz lielāks nekā 1920. g. Nelaimes gadījumu skaits Latvijā 1930. g. bija 102 reiz un 1933. g. 58 reiz lie-

lāks nekā 1920. gadā. Igaunijā, kur apdrošināto apjoms nav tik stiprā mērā audzis kā Latvijā un Somijā, nelaimes gadījumu skaita pieaugums ir daudz mazāks. Apdrošināto strādnieku skaits Igaunijā 1930. g. bija 2,2 reiz lielāks nekā 1922. g., bet notikušo strādnieku nelaimes gadījumu skaits tai pašā laikā palielinājies 2,7 reiz. Tomēr arī Igaunijā apdrošināto strādnieku apjoma paplašināšanai sekojis relatīvi stiprāks nelaimes gadījumu skaita pieaugums.

Šī negatīvā parādība sastāda grūtu socioloģisku problēmu. Šai parādībai par cēloni, bez šaubām, ir pieaugoša apdrošināto neuzmanība darbā, jo apdrošinātie pret nelaimes gadījumiem ir neuzmanīgāki nekā neapdrošinātie. Sava loma šai parādībā ir arī ļaunprātīgiem nelaimes gadījumiem, sevišķi sīkos uzņēmumos, kur nodarbināto skaits ir mazs un mainīgs un tādēļ ir grūti pārbaudīt, vai notikušais nelaimes gadījums ir nejaušības vai pašu apdrošināto ļaunprātīgas rīcības sekas. Kontroli vieglāk izdarīt lielos uzņēmumos, kādēļ tajos ļaunprātību ir mazāk. Pilnīgi tās novērst nav iespējams arī lielos uzņēmumos. Šajā ziņā obligātoriskā strādnieku apdrošināšana nelaimes gadījumos, kā tā veidota vairumā valstu, devusi ļoti nevēlamus rezultātus. Valsts intereses prasa, lai iedzīvotāji nekādas ļaunprātības nedarītu un darbā būtu uzmanīgi, jo ar to tie pasargātu kā savas darba spējas, tā arī veselību.

Apdrošināšana nedrīkst veicināt ne ļaunprātības, ne neuzmanīgu rīcību. Tādēļ obligātoriskās nelaimes gadījumu apdrošināšanas noteikumi attiecīgi pārveidojami.

No obligātoriskās apdrošināšanas būtu izslēdzami tādi nelaimes gadījumi, kuri notiek pašu cietušo neuzmanības dēļ. Obligātoriski apdrošināmi uz darba devēju rēķina būtu tikai fiziska darba strādnieki pret nelaimes gadījumiem, kuri rodas darba devēju tehnisko ierīču bojājumu un trūkumu vai nepietiekošu aizsardzības līdzekļu vai citu kādu blakus cēlonu, bet ne pašu cietušo vainas un neuzmanības dēļ. Ja par nelaimes gadījumu sekām, kuŗas izsauc apdrošināto neuzmanīga rīcība, apdrošinātiem atbildība būtu jānes pašiem, tie darbā būtu daudz uzmanīgāki. Nelaimes gadījumu skaits tad radikāli samazinātos. Līdz ar to samazinātos darba nespējas dienu skaits, kuŗām par cēloni ir nelaimes gadījumi darbā, un palielinātos ražošanas un strādnieku izpeļņa.

Ja savukārt arī valsts aprobežotos tikai ar savu fiziskā darba strādnieku apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem, rastos iespēja attiecīgi samazināt izdevumu budžetu.

Daudz lielākus labumus valstij un iedzīvotājiem dotu slimu kasu pārveidošana. Apdrošināšana pret slimībām Latvijā izmaksā ārkārtīgi daudz.

Slimo kasu ieņēmumi Latvijā caurmērā uz ikkatru dalībnieku 1930. g. ir Ls 101,48, kas ir apm. 5,8 reiz vairāk nekā Somijā. Igaunijā šie ieņēmumi sastāda Ls 63,73, bet Lietuvā Ls 57,38. Caurmērā uz 1 iedzīvotāju slimu apdrošināšana Latvijā iznāk 24 reiz dārgāka nekā Somijā, 5 reiz dārgāka nekā Igaunijā un 15 reiz dārgāka nekā Lietuvā.

Caurmērā ņemot, privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi Somijā pārsniedz tās sociālās apdrošināšanas prēmijas un slimu un bērnu

kasu un palīdzības grupu ieņēmumus 6,7 reiz. Tai pašā laikā privātās apdrošināšanas prēmijas Igaunijā pārsniedz sociālās apdrošināšanas ieņēmumus 2,14 reiz, bet Lietuvā 2 reiz. Citādi tas ir Latvijā, kur sociālās apdrošināšanas ieņēmumi pārsniedz privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumus 1,8 reiz.

Tādas attiecības starp privāto un sociālo apdrošināšanu galvenā kārtā ir likumdošanas sekas. Visur tur, kur ar likumu apdrošināšanai slimību un nelaimes gadījumiem pakļautas plašas iedzīvotāju masas, izdevumi sociālai apdrošināšanai ir lieli. Jo plašāks ir sociāli apdrošināmo personu apjoms, jo lielāki tam ir vajadzīgi līdzekļi. Līdz ar to sašaurinās līdzekļi privātai apdrošināšanai, sevišķi dzīvības apdrošināšanai. Protams, kādā mērā tas izpaužas katras valsts apdrošināšanā, tas lielā mērā atkarājas no tā, kāds ir tās iedzīvotāju agrāk uzkrāto līdzekļu daudzums un vispārējais materiālais stāvoklis.

Ja Lietuvā un Igaunijā privātās apdrošināšanas prēmiju ieņēmumi ir lielāki nekā ieņēmumi sociālajā apdrošināšanā, bet citādi tas ir Latvijā, tas ir tiešas sekas no tā, ka šajās abās kaimiņu valstīs sociālai apdrošināšanai pakļauts ievērojami mazāks iedzīvotāju apjoms nekā Latvijā. Tādēļ Igaunijai dzīvības apdrošināšanai palicis vairāk līdzekļu un tā arī ir plašāka nekā Latvijā, kaut gan Latvija ir par to bagātāka. Ja, turpretī, Lietuvā (kaut gan sociālā apdrošināšana tur nav plaša) dzīvības apdrošināšana ir daudz šaurāka nekā Latvijā, iemesli tam ir tie: 1) ka apdrošināšana tur uzsākta daudz vēlāk un 2) ka vairāki neizdevīgi faktori traucēja Lietuvu uzkrāt tikpat daudz kapitālu, kādi ir Latvijai un Igaunijai.

Dzīvības apdrošināšana ir tiešā atkarībā no brīvo līdzekļu daudzuma, kāds atrodas katras nācijas rīcībā, Jo vairāk šo līdzekļu, jo lielākas attīstības iespējas ir dzīvības apdrošināšanai. Tas ļoti labi redzams salīdzinājumā starp Somiju un Baltijas valstīm.

Somijas uzkrātie rīcības līdzekļi ir vairākreiz lielāki nekā Baltijas valstīs. Noguldījumi bankās Somijā caurmērā uz 1 iedzīvotāju, kā LVII. tabulā redzams, ir apm. 4 reiz lielāki nekā Latvijā un Igaunijā un 9 reiz lielāki nekā Lietuvā. Dzīvības apdrošināšanu Somijā veicina arī tas apstāklis, ka par apdrošināšanu slimību gadījumos tā izdod daudz mazāk nekā Baltijas valstīs. Ar to Somijas iedzīvotāji izsargājušies no kapitālu nevajadzīgas patērēšanas un varējuši tos daudz lielākā mērā nekā Baltijas valstu iedzīvotāji uzkrāt ar ieguldīšanu bankās, kustamā un nekustamā mantā un dzīvības apdrošināšanā. Pēdējā, nodrošinot iedzīvotāju nākotni, nevar tai nodotos kapitālus atstāt bezdarbībā, bet laiž tos apgrozībā pret hipotēkām un citām drošībām un tā veicina visu valsts saimniecisko dzīvi.

Pa daļai tas ir dzīvības apdrošināšanas nopelns, ka Somijas nacionālās bagātības 20 gadu laikā palielinājušās gandrīz trīskārtīgi. Par šo palielināšanos liecina tas apstāklis, ka 1910. g. beigās nekustamā manta Somijā bija apdrošināta kopsummā par 3511 miljoniem latu vai caurmērā par 1127 latiem uz 1 iedzīvotāju, bet 1930. g. beigās par 9886 miljoniem latu vai caurmērā 2672 latiem uz 1 iedzīvotāju. Tai pašā laikā noguldījumi caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju Somijas bankās no Ls 263 pieauga līdz Ls 443. Noguldījumi Latvijas kredītiestādēs 1910. g. caurmērā uz ikkatru iedzīvotāju sastādīja apm.

200 latus, bet 1930. g. Ls 102. Tas, protams, ir arī pasaules kara sekas, no kurām Latvijai un pārējām divi Baltijas valstīm iznāca ciest daudz smagāk nekā Somijai. Bet neapšaubāms ir arī tas, ka kapitālu uzkrāšanu Latvijā lielā mērā traucēja sociālā apdrošināšana, sevišķi iedzīvotāju apdrošināšana slimību gadījumos, kas ikgadus patērēja un patērē milzu summas.

Te dabīgi paceļas jautājums, vai Latvijai būtu iespējams sekot Somijas paraugam apdrošināšanā slimību gadījumos, vadoties no lietderības un valsts interešu viedokļa. Jāaplūko tādēļ apdrošināšana slimību gadījumos no tā viedokļa, vai tā atbilst iedzīvotāju interesēm.

Ir vairākas iedzīvotāju kategorijas, kurām nav nekādas vajadzības sastāvēt slimo kasēs. Pie tām, piem., pieder jauni puīši un jaunas meitas, kuriem ir gan interese izdarīt ietaupījumus un uzkrāt līdzekļus ģimenes dzīves dibināšanai, bet ne sastāvēt slimo kasēs, cerībā saslimt un dabūt «labumus», ko dod apdrošināšana slimību gadījumos. Patiesībā tiem vajaga būt pavisam tālu no domām par slimošanu, jo labākie mūža gadi nav nekāds slimošanas laiks. Tagad, kad tie spiesti izdarīt maksājumus slimo kasēs un tādus par viņiem izdara arī darba devēji un valsts, daudzi patiesībā pilnīgi veseli cilvēki tiek iekārdināti lietot medikamentus un arī slimot, lai atdabūtu atpakaļ ne tikai pašu izdarītos maksājumus, bet dabūtu arī tās summas, kurās par viņiem slimo kasēm iemaksājuši darba devēji un valsts. Ja tos nepiespiestu piedalīties slimo kasēs, tie varētu katru mēnesi atlicināt kādu noteiktu daļu no algas un to ieguldīt krājkasē vai dzīvības apdrošināšanā kapitāla vai pensijas uzkrāšanai noteikta gadu skaita laikā.

Apdrošināšana pret slimībām, kā tā organizēta Baltijas valstīs, nedibinājas uz principiem, kurus sniedz apdrošināšanas zinātne. Slimo kasēs Baltijas valstīs ijasastāv visiem noteiktas kategorijas darbiniekiem. Uz pastāvošo noteikumu pamata apdrošināti tiek kā pilnīgi veseli cilvēki, tā arī tādi, kuri slimo ar kroniskām un nedziedināmām slimībām. Šiem noteikumiem vienādā mērā padoti kā tādi, kuriem pēc miesas būves saslimt nemaz nav iespējams, ja tie ved kārtīgu, darbīgu cilvēku dzīvi, tā arī tādi, kas var saslimt no mazākās vēja pūsmas un visu mūžu nikuļo un slimo, kaut gan ir darba spējīgi.

Slimo kases šos ļaudis negrupē pēc saslimšanas bīstamības klasēs. Grupēti tie tiek vienīgi atkarībā no saņemamās algas. Jo lielāka to noligtā alga, jo lielāka ir palīdzība, kurū tie saņem slimības ārstēšanai.

Ar to veselīem cilvēkiem un tādiem ļaudīm, kuri par slimiem nevēlas būt, protams, tiek nodarīta liela netaisnība. Viņi ir spiesti nest smagas nastas un atraut sev un saviem tuviniekiem materiālus līdzekļus, lai dotu iespēju citiem tērēt laiku ar slimošanu. Ar to veselīgiem iedzīvotājiem samazinās iespēja stiprāk vairoties nekā slimīgiem, kas, protams, nesaskam ar nācījas interesēm.

Slimošana pati par sevi ir tāda lieta, ar kurū patiesībā būtu jātiek galā katrai ģimenei ar pašas līdzekļiem vai tuvu radnieku palīdzību. Tālākais ir labdarība, kurā valstij nav vajadzības iejaukties. Kam ir

LVII tabula Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas un uzkrāto naudas līdzekļu salīdzinājums.

(Summas pārreķinot latos, Ls100=Lt200=Smk=766. bet Kr. 100=Ls 138). Iedzīvotāju skaits miljonos: Latvijā 1,9; Lietuvā 2,3; Igaunijā 1,1; Somijā 3,7.

	Latvijā	Lietuvā	Igaunijā	Somijā
I. Privātā apdrošināšana				
A. Visu nozaru prēmiju ieņēmumi 1930. g. Ls 1000	14474	3481	7430	78500
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 7.62	Ls 1.51	Ls 6.75	Ls 21.22
a) No tiem dzīvības apdrošināšanā Ls 1000	1615	23	1800	35379
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 0.85	Ls 0,01	Ls 1.64	Ls 9.54
b) No tiem ugunsapdrošināšana Ls 1000	10220	3358	4831	22402
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 5.38	Ls 1.46	Ls 4.36	Ls 6.05
B. Apdrošināšanas summas:				
a) Dzīvības apdrošināšana 1931. g. beigās Ls 1000	.	.	40480	1242000 ³⁾
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	.	.	Ls 36.87	Ls 336.—
b) Ugunsapdrošināšanā 1931. g. beigās Ls 1000000	1928	446	970	9886 ³⁾
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 1015	Ls 194	Ls 882	Ls 2672
C. Dzīvības apdrošināšanas prēmiju rezerves 1931. g. beigās Ls 1000	3012	.	.	154300 ³⁾
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 1.59	.	.	Ls 41.70
II. Sociālā apdrošināšana.				
Nelaiemes gadījumu apdrošināšanas prēmijas un slimo kasu ieņēmumi 1930. g. Ls 1000				
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	26554	1742	3464	11812
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 13.8	Ls 0.76	Ls 3.15	Ls 3.19
a) No tiem nelaiemes gadījumu apdrošināšanas prēmijas 1930. g. Ls 1000	3696	—	846	10065
Caurmērā uz 1 apdrošināto	Ls 23.10	—	Ls 16.61	Ls 17.51
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	" 2.52 ¹⁾	—	" 0.77	" 2.72
b) No tiem slimo kasu ieņēmumi 1930. g. Ls 1000	18231	1742	2618	1747
Caurmērā uz 1 dalībnieku	Ls 101.48	Ls 57.38	Ls 63.73	Ls 18.72
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	" 11.45 ²⁾	" 0.76	" 2.38	" 0.47
III. Noguldījumu summas bankās				
1000000 latu 1930. g. beigās	194	111	127	1638
Caurmērā uz 1 iedzīvotāju	Ls 102.10	Ls 48.26	Ls 115.41	Ls 442.70

Piezīme: 1) Šo maksu aprēķinot, nelaiemes gadījumu apdrošināšanas prēmijām (3696000 latu) pieskaitīti Pirmās visp. nelaiemes gadījumu apdrošināšanas s-bas 1930. g. izdevumi, kurus (1093000 Ls) sedza no valsts budžeta līdzekļiem. 2) Šo summu aprēķinot slimo kasu ieņēmumiem pieskaitīti 3534000 latu, kurus tautas labklājības ministrija izdeva lauku iedzīvotāju ārstēšanai. 3) Attiecas uz 1930. g. beigām.

interese nodibināt savstarpējās palīdzības organizācijas slimību un bērnu gadījumos, to tie lai dara brīvas vienošanās ceļā. Tādās organizācijās tad grupētos ļaudis, kurū veselības stāvoklis un ienākumi būtu apmēram vienādi. Tādās organizācijās dalībnieku skaits nebūtu liels, bet vienādāks nekā tagadējās slimo kasēs. Tādās palīdzības biedrības slimību un bērnu gadījumos, protams, nekādas obligātoriskās piemaksas ne no darba devējiem, ne no valsts nesaņemtu. Tās tādēļ ar līdzekļiem rīkotos taupīgi un katrā ziņā nevajadzīgu slimošanu savu dalībnieku starpā nepielaistu. Labumi, ko dotu valsts un darba devēju obligātorisko piemaksu slimo kasēm atcelšana, būtu grandiozi.

Valsts budžeta izdevumi ar to pamazinātos, kas dotu iespēju samazināt nodokļus. Ja darba devējus atbrīvotu no piemaksām slimu kasēm, tie strādniekiem maksātu lielāku algu un palētinātu ražošanu. Ražošanas izdevumi, protams, samazinātos arī ar to, ka, atkritot valsts piemaksām slimu kasēm, samazinātos nodokļu nastas. Stiprā mērā palielinātos to personu skaits, kas špēj no saviem ienākumiem izdarīt ietaupījumus un tos uzkrāt ar noguldījumiem bankās, ieguldījumiem ķīlu zīmēs, dzīvības (kapitālu un renšu) apdrošināšanā. Katram strādniekam būtu iespēja uzkrāt kapitālu ar ietaupījumu noguldīšanu kredītiestādēs vai ieguldīšanu dzīvības apdrošināšanā. Tas, protams, nozīmētu visas nācijas labklājības spēcīgu pacelšanos.

Bet, iekams nodot galīgu spriedumu par slimu kasu jauno iespaidu uz iedzīvotāju labklājību un veselības stāvokli, pacelsim jautājumu, kas notiktu, ja noteikumus par obligatorisko apdrošināšanu slimību gadījumos attiecinātu uz visiem valsts iedzīvotājiem un to ārstēšanai proporcionāli dotu tikpat daudz līdzekļu kā slimu kasu dalībniekiem un to ģimenes locekļiem? Tādā gadījumā, ņemot par pamatu 1930. g. slimu kasu izdevumus, visas valsts iedzīvotāju ārstēšanai tajā pašā gadā būtu bijis jāizdod 120 miljonus latu. Tas nozīmē, ka slimību ārstēšanai tad būtu vajadzīgi 20% no visas tautas ienākuma vai vairāk nekā puse no visiem iedzīvotāju noguldījumiem kredītiestādēs. Divu gadu laikā ar tādu ārstēšanos iedzīvotāji pazaudētu visus savus brīvos līdzekļus un, protams, nonāktu galīgā postā un mabadzībā.

Kādā mērā labklājības līmeņa celšanos traucējušas slimu kases, var spriest no tām summām, kuŗas pēckara gados šīs kases patērējušas. Strādnieku un darba devēju slimu kasēm 1922.—1933. g. izdarītie maksājumi sastāda 100 miljonu latu. Ja strādnieki pēc Somijas parauga būtu uzturējuši savas palīdzības biedrības slimību un nāves gadījumiem ar saviem līdzekļiem (kādu tiem nebūtu izgājis vairāk par 10 miljonu latu), uzrādītais 100 miljonu latu nebūtu patērēts, bet sastādītu gandrīz divreiz lielāku kapitālu. Tāpat tie 47 miljoni latu, ko valsts budžeta kārtībā ieņēma no iedzīvotājiem nodokļu veidā un piemaksāja slimu kasēm un izdeva iedzīvotāju ārstēšanai, būtu palikuši nepatērēti un sastādītu kopā ar augļiem 100 miljonu latu kapitālu. Protams, šīs milzu summas nebūtu uzglabājušās tikai skaidrā naudā. Daļa no tām būtu ieguldīta kustamā un nekustamā mantā, daļa valsts un banku vērtspapīros, daļa dzīvības (kapitālu un renšu) apdrošinājumos, daļa tekošos un termiņa noguldījumos. Daļa no šīm naudām būtu arī patērēta labāka uztura iegādāšanai. Visumā ņemot, ar to būtu pacēlies arī iedzīvotāju dzīves standarts, veselības stāvoklis un darba spējas.

No sacītā taisāmi sekoši slēdzieni:

A. Privātā apdrošināšanā.

1. Apdrošināšana Latvijā iedzīvotājiem izmaksā dārgi. Sevišķi dārgi izmaksā mantas apdrošināšana pret uguni, kas, no vienas puses, izskaidroja ar augstiem nodokļiem, lkādiem padoti galveno apdrošināšanas uzņēmumu ugunsapdrošinājumi, bet, no otras —, ar noteikumiem par apdrošināšanas akciju sabiedrību un savstarpējo biedrību ugunsrisku obligatorisku pārapirošināšanu valsts apdrošināšanas nodaļai. Iedzīvotāju un valsts intereses prasa, lai apdrošinā-

šana palētinātos. Panākams tas ar apdrošināšanas darījumu atbrīvošanu no nodokļiem un nodevām, kāduš ņem valstij par labu, un noteikumu par ugunsrisku obligātorisku pārapirošināšanu atcelšanu. Atstājama tikai nodeva, kuŗa ņemama no apdrošināšanas uzņēmumiem apdrošināšanas uzraudzības iestādes uzturēšanai.

2. Kādām jābūt ņemamām prēmijām, tas ir jānosaka ar apdrošināšanas statistikas palīdzību. Šis darbs ir steidzošs, jo tagadējās prēmiju likmes, kuŗu pamatā ir novecojušies bijušo Krievijas akciju sabiedrību prēmiju tarifi, neatbilst Baltijas valstu apstākļiem, kuŗi tagad ir citādāki nekā iepriekš šo valstu nodibināšanās. Sevišķu dārdzības piemaksu ņemšana, ko Krievijā ievada pasaules kara laikā kā papildu prēmiju, un citas piemaksas pastāv Baltijas valstīs kā prēmiju korektīvs, kuŗš nedibinājas uz statistiku. Tādām stāvoklim darāms gals. Tādēļ nodibināma apdrošināšanas uzņēmumu komiteja, kuŗai uz statistisku ziņu pamata jāizstrādā Latvijas apstākļiem piemēroti prēmiju tarifi. Komitejas uzdevumam arī vajadzētu būt izstrādāt saistošus noteikumus un instrukcijas aģentiem. Komitejā ietilpstošajiem uzņēmumiem arī būtu jāvienojas par aģentiem maksājamās provīzijas apmēriem tajā vai citā apdrošināšanas nozarē.

3. Spēku koncentrācijas interesēs, sekojot Somijas paraugam, Latvijas apdrošināšanas uzņēmumi varētu nodibināt centrālu pārapirošināšanas iestādi, kuŗai visi šejienes apdrošināšanas uzņēmumi, uz sevišķu līgumu pamata, dotu pārapirošināšanā savus riskus. Tādā gadījumā uz ārzemēm Latvijas apdrošināšanas uzņēmumi pārapirošinātu tikai tos riskus vai to daļas, par kuŗiem starp šo iestādi un šejienes apdrošināšanas uzņēmumiem nebūtu panākta vienošanās.

4. Sadarbība starp Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas uzņēmumiem iespējama galvenā kārtā uguns un transporta apdrošināšanas nozarēs. Šie darījumi tomēr nav sagaidāmi nekādi lielie, jo maksimālas drošības interesēs Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas uzņēmumi arī turpmāk vēlēšies savus riskus dot pārapirošināšanā Rietumeiropas sabiedrībām, kuŗas darbojas pasaules mērogā. Bet arī nelielu apmēru darījumiem starp Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas uzņēmumiem būtu svarīga nozīme, jo ar to tie ne tikai sekmētu saimniecisko sadarbību starp šīm valstīm, bet nostiprinātu arī savas pozīcijas pārapirošināšanas līgumu slēgšanā ar Rietumeiropas apdrošināšanas sabiedrībām. Sadarbību varētu ievadīt ar Baltijas valstu un Somijas apdrošināšanas uzņēmumu kongresu.

B. Sociālā apdrošināšana.

Sociālā apdrošināšana Latvijā pārveidojama:

1) sašaurinot obligātoriskās nelaimes gadījumu apdrošināšanas apjomu, pakļaujot šai apdrošināšanai tikai fiziska darba strādniekus un tikai tādos nelaimes gadījumos, kuŗiem seko cietušo nāve vai pastāvīga darba nespēja, izslēdzot no šīs apdrošināšanas (a) sīkos uzņēmumus un atsevišķas darba vietas ar nelielu strādnieku (ne vairāk kā 5) skaitu, un tādus darbus, kuŗu izpildīšana nav savienota ar nopietnu briesmu varbūtībām;

2) likvidējot obligātorisko apdrošināšanu slimību gadījumos un atļaujot tagadējo slimo kasu vietā dibināt savstarpējas strādnieku un citu profesiju darbinieku kases vai palīdzības biedrības slimību un

nāves gadījumos, kuras to dalībniekiem būtu jāuztura ar pašu līdzekļiem, nesāņemot no darba devējiem un valsts obligātoriskas piemaksas.

Tādas pārveidošanas sekas būs tās, ka samazināsies strādnieku un citu darbinieku nelaimes gadījumu un saslimstību skaits. Līdz ar to samazināsies darba nespējas un slimošanas dienu skaits. Tas, protams, pacels ražošanu un strādnieku izpelni. Strādnieku algas pie tam arī pacelsies. Ja nodrošināšanās slimību gadījumos būs pašu strādnieku lieta, tā tiem izmaksās daudz lētāk nekā tiem jāmaksā tagadējām slimo kasēm. Tādēļ strādniekiem būs iespēja no savas algas izdarīt ievērojamus ietaupījumus un tos uzkrāt ar noguldīšanu kredītiestādēs vai ieguldīšanu dzīvības apdrošināšanā.

C. Attiecībā uz nākotnes izredzēm.

Atbrīvojot privāto apdrošināšanu no nodokļiem un nodevām un nevajadzīgiem apgrūtinājošiem noteikumiem un pārveidojot sociālo apdrošināšanu saskaņā ar nupat teikto: — iedzīvotāju materiālās nāstas atvieglosies, kapitālu nevajadzīga notērēšana izbeigsies, strādnieku algas celsies, ražošana palētināsies, kapitālu uzkrāšana palielināsies, darījumi augs visās privātapdrošināšanas nozarēs, sevišķi lieliski paplašināsies dzīvības apdrošināšana un spēcīgi pacelsies iedzīvotāju labklājība, dzīves standarts, tautas veselības stāvoklis un darba spējas.

Likumi un rīkojumi privātā apdrošināšanā.

1. Likums apdrošināšanas lietās.

«Vald. Vēstn.» Nr. 228, 1934. g. 9. okt.

1. Visas Latvijā darbojošās apdrošināšanas akciju sabiedrības, pagastu un pilsētu savstarpējās apdrošināšanas sabiedrības, kā arī pašvaldības apdrošināšanas iestādes padotas finanču ministrijas pārraudzībai.

Bez tam savstarpējās apdrošināšanas biedrības, kas dibinātas saskaņā ar noteikumiem par kooperatīvām sabiedrībām un viņu savienībām, padotas vispārējai pārraudzībai un obligatoriskām revīzijām, saskaņā ar likumu par kooperatīvu sabiedrību un viņu savienību revīzijām.

Iekšlietu ministrijā reģistrētās pašvaldību apdrošināšanas iestādes bez tam savu saimniecisko budžetu un lauku pašvaldību un lauksaimniecības ēku obligatoriskās apdrošināšanas izvešanas ziņā padotas iekšlietu ministrijas pārziņai uz pastāvošo likumu un noteikumu pamata.

2. Finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļai piekrist:

1) Uzraudzība pār visām apdrošināšanas sabiedrībām un iestādēm, kas darbojas Latvijā;

2) valstij piederošās mantas apdrošināšana un tās pārapirošināšana, kā arī privātās mantas apdrošināšana un pārapirošināšana saskaņā ar 1927. g. 6. oktobra noteikumiem (Lik. kr. 188);

P i e z ī m e. Finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļai atļauts pieņemt apdrošināšanā privātu mantu, kas iekļāta valsts iestādēs un valsts bankās, ja manta nav apdrošināta apdrošināšanas sabiedrībā, kuru banka atzīst par drošu un ja attiecīgā iestāde un banka to atzīst par vajadzīgu;

3) Latvijā darbojošās apdrošināšanas sabiedrībās un iestādēs noslēgto ugunsapdrošinājumu pārapirošināšana 4. pantā noteiktā kārtībā.

3. Visa Latvijā esošā nekustama un kustama manta apdrošināma pret uguni vienīgi Latvijas apdrošināšanas sabiedrībās un iestādēs. Iznēmumi pielaižami tikai tādos gadījumos, ja Latvijas apdrošināšanas sabiedrības un iestādes atteicas noslēgt apdrošinājumu līgumus vai ja tās prasītu prēmiju, kas pārsniedz 6% no apdrošināšanas summas. Šinīs gadījumos var izdarīt mantas apdrošināšanu ārpus Latvijas, bet ne citādi kā ar finanču ministra piekrišanu, kas jāizprasa īpašniekam — apdrošinājuma ņēmējam.

4. Ugunsapdrošinājumi, kurus noslēgušas Latvijā darbojošās akciju sabiedrības, pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrības un apdrošināšanas savienības, obligatoriski pārapirošināmi 25% ap-

mērā Apdrošināšanas nodaļā, kurai tiesība zināmu risku kategorijas nepieņemt pārapdrošināšanā vai atteikties no dažu apdrošināšanas sabiedrību pārapdrošinājumu pieņemšanas.

Uz apdrošināšanas sabiedrību vēlēšanos Apdrošināšanas nodaļa var pieņemt brīvprātīgus pārapdrošinājumus arī obligātorisko normu pārsniedzošā apmērā.

P i e z ī m e. Ja pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības izdara apdrošinājumus arī pilsētās un ja šo darījumu prēmiju ieņēmumi pārsniedz 25% no biedrības prēmiju kopsummas, tad šīs biedrības pārapdrošinājumu ziņā pielīdzināmas pilsētu savstarpējām apdrošināšanas biedrībām.

5. Latvijā aizliegta ārzemju apdrošināšanas sabiedrību un to pārstāvju darbība. Personas, kas pienāktas aizliegtu apdrošinājumu noslēgšanā vai kas palīdzējušas tos noslēgt, sodāmas.

Tāpat ugunsapdrošināšanas nozarē aizliegts apdrošināšanas biedrībām izsniegt apdrošinājumu ņēmējiem ārzemju apdrošināšanas sabiedrību vai pēdējo pārstāvju izdotos sertifikātus (apliecības), kā arī citus paziņojumus vai rakstus, kuŗu nolūks atvietot minētos sertifikātus.

6. Par apdrošināšanas aģentiem var būt tikai personas, kuŗas sabiedrības attiecīgi pilnvarojušas un kas reģistrētas Apdrošināšanas nodaļā un izpirkušas tirdzniecības zīmes. Aģentiem maksājamā komisija mantas apdrošinājumos nedrīkst pārsniegt 15% no prēmijas.

7. Apdrošināšanas sabiedrības, izņemot pagastu savstarpējās, maksā finanču ministrijai visās apdrošināšanas nozarēs 10% no prēmijas, neieskaitot prēmiju piemaksas un citas nodevas. Šis nosacījums neattiecas uz tām pilsētas savstarpējām apdrošināšanas biedrībām, kuŗu prēmiju ieņēmums gadā nepārsniedz Ls 10.000,—.

8. No prēmiju piemaksas, ja tādu ņem, apdrošināšanas akciju un pilsētu savstarpējās apdrošināšanas sabiedrības, tās maksā pusi finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļai visās apdrošināšanas nozarēs.

9. Pastāvošos apdrošināšanas prēmiju tarifus un citas likmes, ko sabiedrības ņem noslēdzot apdrošinājumus, var paaugstināt vienīgi ar finanču ministra piekrišanu.

10. Par likuma pārkāpumiem vainīgie sodāmi pēc Sodu likuma 157. p.

11. Instrukciju šī likuma izvešanai dzīvē izdod finanču ministrs. Likuma 4. p. stājas spēkā 1935. g. 1. janvārī, bet pārējie panti — izsludināšanas dienā.

Ar šo atcelts likums apdrošināšanas lietās (Lik. kr. 1933. g. 180.). Rīgā, 1934. g. 4. oktobrī,

Ministru prezidents K. U l m a n i s.
Finanču ministrs L. Ē ķ i s.

2. Pārgrozījumi un papildinājumi rīkojumā par zīmognodevu.

(«Vald. Vēstn.» Nr. 231., 1934. g. 12. okt.)

Rīkojumā par zīmognodevu (Lik. kr. 1921. g. 165, 1930. g. 90 un 1932. g. 2 un 222) izdarīt šādus pārgrozījumus un papildinājumus:

1 Proporcionālo zīmognodevas likmi 5% atvietot ar 10%

likmi, attiecīgi grozot rīkojuma 38. panta virsrakstu un likmi tā paša panta pirmā teikumā.

II. Rīkojumu papildināt ar jaunu B¹. nodaļumu (38¹. pantu) un 39. p. ar jaunu 9. punktu:

B¹. 2% proporcionālā zīmognodeva.

38¹. Ar proporcionālo zīmognodevu 2% apmērā no prēmijas pieliekamas apdrošinājuma polises vai to vietā izdotie rēķini un kvītes visādos transporta un pasažieru apdrošinājumos. Par prēmijas summu uzskatāmas visas maksas, ko ņem apdrošinājumus noslēdzot, izņemot valsts nodokli un zīmognodevu.

39. (Šai pantā paredzēta 1% zīmognodeva).

9) līdzdalības (pārapirošināšanas) līgumi visādos apdrošinājumos; par šiem līgumiem nodeva maksājama no netto prēmijas, kuŗu saņem turpmākais līdzdalības ņēmējs.

III. Rīkojuma 59. p. 8. punktu atcelt.

Rīgā, 1934. g. 12. oktobrī.

Valsts prezidents A. Kviesis.

Nr. 3. Instrukcija pie likuma apdrošināšanas lietās.

(Izdota uz minētā likuma 11. panta pamata «Vald. Vēstn.» 1934. g. 228. numurā.)

1. Apdrošināšanas sabiedrības, biedrības un savienības, izņemot pagastu savstarpējās apdrošināšanas biedrības, obligātoriski pārapirošina Apdrošināšanas nodaļā 10% no visiem ugunsapdrošinājumiem līdz 1934. g. 31. decembrim, bet sākot ar 1935. g. 1. janvāri 25% apmērā.

2. Ja pagasta savstarpējo apdrošināšanas biedrību prēmiju ieņēmums par pilsētās atrodošās mantas noslēgtiem ugunsapdrošinājumiem pārsniedz 25% no biedrības prēmiju kopsummas par iepriekšējo darbības gadu, tad šīm sabiedrībām obligātoriski jāpārapirošina Apdrošināšanas nodaļā 25% no visiem pieņemtiem ugunsapdrošinājumiem.

3. Apdrošināšanas nodaļas atbildība par pieņemtiem pārapirošinājumiem iesākas ar to pašu termiņu, kuŗā stājas spēkā pirmapirošinātājas apdrošināšanas sabiedrības, biedrības vai savienības atbildība par apdrošinājumu pēc līguma.

4. Pārapirošinājumus finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļa var samazināt vai arī visumā anulēt, paziņojot par to 14 dienas iepriekš; tādā gadījumā apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām atmaksājama attiecīga pārapirošināšanas prēmija, atskaitot komisiju, proporcionāli nenotecējušam pārapirošinājuma laikam.

Piezīme. Pēkšņos riska bīstamības pieaugšanas gadījumos apdrošinājumu var nekavējoties anulēt.

5. Par pārapirošinātiem apdrošinājumiem Apdrošināšanas nodaļa maksā apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām 20% komisijas no pārapirošināšanas prēmijas.

6. Par visiem ugunsapdrošinājumiem jāiesniedz Apdrošināšanas nodaļai vienreiz mēnesī un ne vēlāk kā katra mēneša 20. dienā pārapirošinājumu paziņojums (bordero) par iepriekšējo notecējušo

mēnesi. Paziņojumi sastādāmi pēc Apdrošināšanas nodaļas noteikta parauga.

Gadījumos, kad apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām nav iespējams uzdot galīgas ziņas par pārapdrošinājumiem, iesniedzamas Apdrošināšanas nodaļai pagaidu ziņas. Par pieņemtiem pārapdrošinājumiem uz pagaidu ziņu pamata nodaļa neš atbildību divu mēnešu laikā, skaitot no apdrošinājuma sākuma termiņa. Pirms minēto divu mēnešu notecējuma apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām galīgi jānokārto apdrošinājumi.

7. Apdrošināšanas sabiedrības, biedrības un savienības var stornēt pārapdrošinātos un spēkā nenākušos apdrošinājumus pilnā apmērā divu mēnešu laikā, skaitot no apdrošinājuma sākuma, pie kam apdrošinājumi nav stornējami, ja notecējis galīgi nokārtotā apdrošinājuma termiņš vai apdrošinātā mantā jau noticis ugunsgrēks. Daļu stornējumi, kuri cēlušies no pārapdrošinātos riskos notikušām pārmaiņām, pielaižami visā apdrošinājuma pastāvēšanas laikā. Stornējot, reizē ar prēmiju, atmaksājama arī prēmijas piemaksa, ja tāda ņemta. Kopā ar prēmiju stornējama arī samērīgā valsts apdrošināšanas nodevas daļa, aprēķinot to par notecējušo apdrošinājuma laiku, skaitot no apdrošinājuma līguma atcelšanas dienas līdz beigu termiņam, tomēr tikai par pilniem apdrošinājuma laika notecējušiem mēnešiem. Zīmognodeva nav stornējama, izņemot gadījumus, kad to pielaiž likums par zīmognodevu.

8. Finanču ministrijas apdrošināšanas nodaļai par pārapdrošināšanu pienākošās prēmija aprēķināma, saskaņā ar noteikto pārapdrošināšanas normu, proporcionāli prēmijai, kas ņemta pēc polises. Paziņojumos uzrādāma prēmija par katru polisi atsevišķi, izvedot mēneša kopsummu. Tāpat atsevišķi jāuzrāda prēmiju piemaksas un atmaksas un viņu kopsummas, kuŗas, skatoties pēc vajadzības, no pirmās kopsummas atvelkamas vai tai pieskaitāmas. Atvelkot no dabūtā rezultāta 20% sabiedrībām, biedrībām vai savienībām pienākošās komisijas atlikums, saskaņā ar attiecīgā mēneša pārapdrošinājumu paziņojumu, jāiemaksā ne vēlāk kā līdz nākošā mēneša pēdējai dienai Apdrošināšanas nodaļas tekošā rēķinā Latvijas bankā. Tāpat nodaļas tekošā rēķinā Latvijas bankā nomaksājama minētā termiņā par apdrošinājumiem attiecīgā valsts apdrošināšanas nodeva. Zīmognodeva nomaksājama likumā par zīmognodevu paredzētā laikā un kārtībā. Atsevišķos gadījumos, uz apdrošināšanas sabiedrību, biedrību un savienību lūgumu, ar departamenta direktora vai viņa pilnvarotā piekrišanu, prēmijas un nodevas nomaksas termiņu var pagarināt uz vienu tālāku mēnesi. Latvijas bankas kvīšu noraksti par izdarītām iemaksām nekavējoties jānodod Apdrošināšanas nodaļai.

9. Par ugunsapdrošinājumiem, kuŗu apdrošinātās summas pārsniedz Ls 25.000, apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām jāiesniedz Apdrošināšanas nodaļai septiņu dienu laikā, skaitot no apdrošinājuma sākuma, bez 6. pantā minētiem mēnešu paziņojumiem, katrreiz vēl sevišķs paziņojums ar tiem pašiem datiem, kas uzrādāmi mēnešu paziņojumos.

10. Apdrošināšanas nodaļai tiesība piedalīties visās, nodaļā pārāpdrošināto mantu ugunsgrēku zaudējumu likvidācijās. Par katru ugunsgrēku, par kuru pieteiktās prasības pārsniedz Ls 1000, bet pārējos gadījumos uz nodaļas sevišķa pieprasījuma, apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām nekavējoties jāziņo nodaļai. Tāpat Apdrošināšanas nodaļai tiesība pārbaudīt kaut kurā laikā pārāpdrošināšanā pieņemto risku vērtību.

11. Visos ugunszaudējumu gadījumos, kas skar Apdrošināšanas nodaļu, apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām jāpiesūta nodaļai noraksti no visiem uz zaudējumiem attiecīgiem dokumentiem, pie kam uz nodaļas pieprasījumu piesūtāmi apskatei arī zaudējumu dokumentu oriģināli.

12. Obligātoriskās 25% pārāpdrošināšanas normas attiecināmas uz apdrošināšanas darījumu noslēgšanas brīdī, rēķinot pārāpdrošināšanas prēmiju no sabiedrību, biedrību un savienību saņemtās prēmijas, pie kam prēmijas piemaksa, polisu izgatavošanas un pasta izdevumi nav pieskaitāmi prēmijai.

13. Apdrošināšanas aģentiem, reģistrējoties Apdrošināšanas nodaļā, jāuzrāda attiecīgas apdrošināšanas s-bas, biedrības vai savienības apstiprināta pilnvara un tirdzniecības zīme. Aģentiem maksājamā komisija 15% apmērā no polisē uzrādītās prēmijas ir maksimālā atlīdzība, bet citas atlīdzības, lai tās būtu kāda veida vai nosaukuma, kā algas, kantora uzturēšana, reprezentācijas izdevumi, braukšanas maksas u. t. l., aizliegtas. Par aģentu nevar būt sabiedrības, biedrības un savienības algoti darbinieki, valsts, valsts uzņēmumu un pašvaldību ierēdņi.

14. Apdrošināšanas sabiedrības, biedrības un savienības, izņemot pagastu savstarpējās, maksā finanču ministrijai 10% no prēmijas visu apdrošināšanas nozaļu tiešos apdrošinājumos, pie kam dzīvības apdrošinājumos uzrādītais maksājums izdarāms no prēmijas vienīgi katra apdrošinājuma pirmajā apdrošināšanas gadā. Transporta apdrošinājumos 10% maksa valstij ņemama tikai no šo apdrošinājumu polisēm.

Piezīme. Pilsētu savstarpējās apdrošināšanas biedrības padotas 10% maksājumam no prēmijas, ja šo biedrību iepriekšējā gada prēmiju ieņēmums pārsniedz Ls 10.000.

15. Maksājums 10% apmērā no prēmijas izdarāms tādā pašā kārtībā, kā obligātoriskās pārāpdrošināšanas prēmijas maksājumi, par katru mēnesi, iesniedzot par notecējušo mēnesi attiecīgo norēķinu līdz nākošā mēneša 20. dienai un iemaksājot piekrītošo summu līdz šī mēneša pēdējai dienai Apdrošināšanas nodaļas tekošā rēķinā Latvijas bankā, kurās kvīšu noraksti nekavējoties nododami nodaļai.

16. Pusi no prēmiju piemaksas apdrošināšanas sabiedrības, biedrības un savienības maksā Apdrošināšanas nodaļai līdzīgā kārtā ar obligātoriskās pārāpdrošināšanas maksājumiem, izdarot maksājumus par katru notecējušo mēnesi nākošā mēneša laikā. Stornējot apdrošinājumus, atmaksājama arī valstij par labu ņemtā maksa no prēmiju piemaksas.

17. Visām apdrošināšanas sabiedrībām, biedrībām un savienībām nekavējoties jāpiesūta Apdrošināšanas nodaļai prēmiju tarifi.

kādus tās lietoja 1934. g. 9. oktobrī. Pastāvošo apdrošināšanas prēmiju tarifus un citas likmes var paaugstināt vienīgi ar finanču ministra piekrišanu.

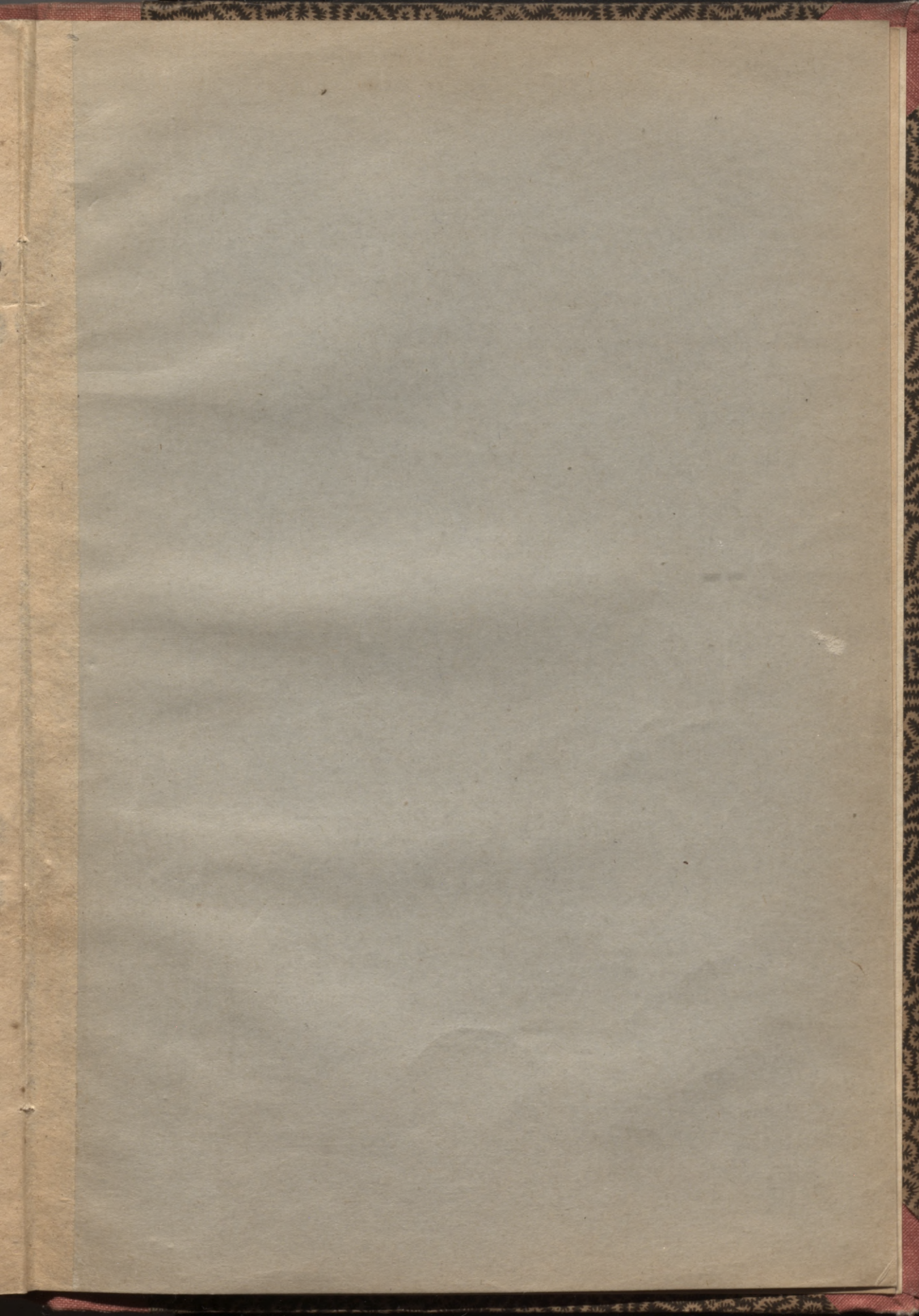
Instrukcija stājas spēkā izsludināšanas dienā.

Ar šo atcelts rīkojums apdrošināšanas sabiedrībām pārapirošinājumu lietās («Vald. Vēstn.» 1930. g. 2. num.).

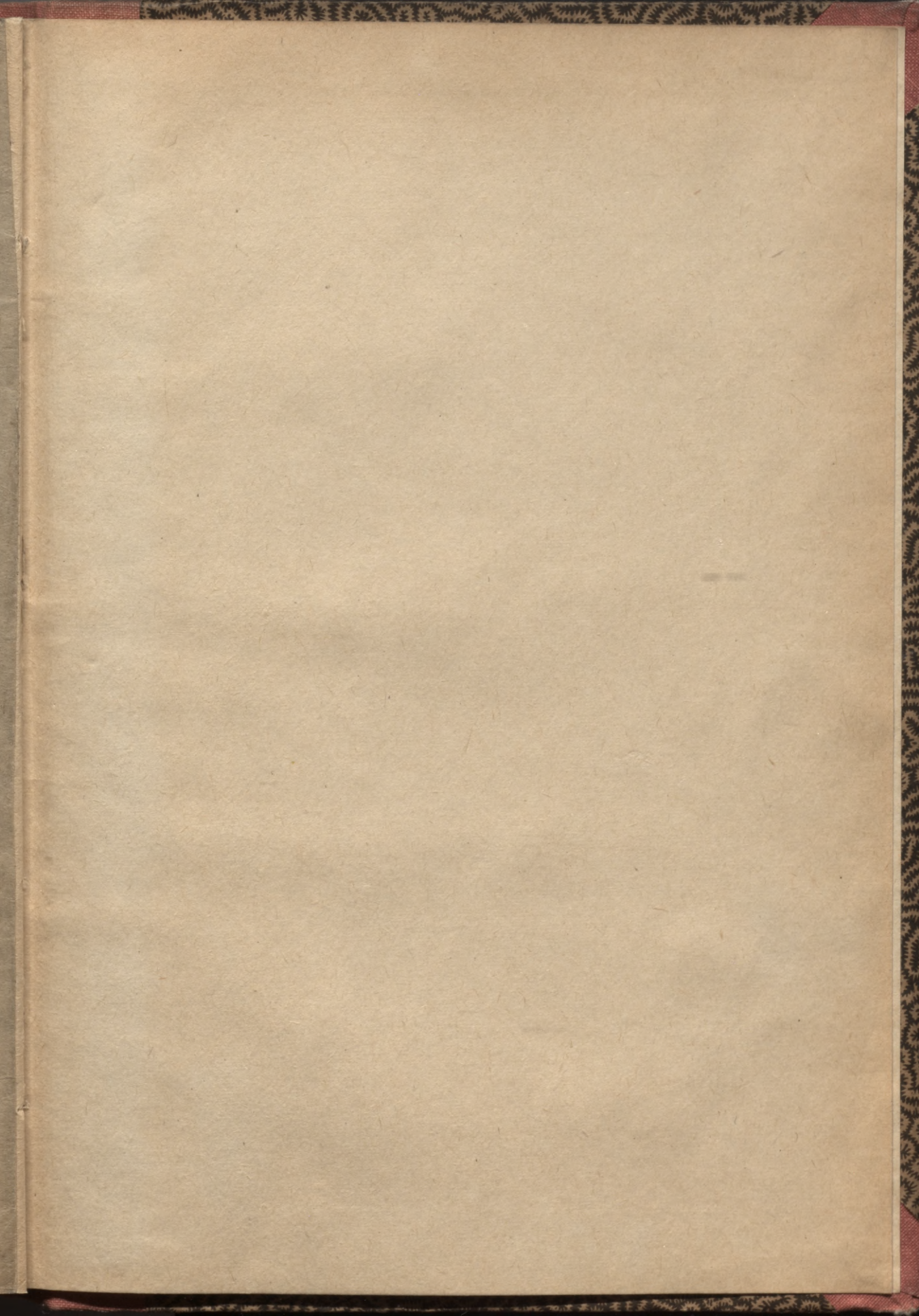
Rīgā, 1934. g. 13. decembrī.

Finanču ministrs L. Ēkis.

Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics.

(1-)

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057927

7